

KELLERMANN B.

AZ ALAGÚT

REGÉNY

FORDÍTOTTA
NITSCH LÓRING

BUDAPEST

AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA 1013

EGYEDÜL JOGOSITOTT MAGYAR KIADÁS

ELSŐ RÉSZ.

I.

Az újonnan épült Madison-Square-palota felavató hangversenye volt a szezón fénypontja. Egyike volt ez minden idők legkiválóbb hangversenyeinek. A zenekar kétszázhúsz emberből állt, és minden egyes hangszeren világhírű művész játszott. Karmesternek megnyerték a legünnepeltebb élő zeneszerzőt, egy németet, aki ezért az estért hallatlan tiszteletdíjat: hatezer dollárt kapott.

A belépődíjakon még New-York is megdöbbent. Harminc dollár volt a legolcsóbb hely, és a jegyspekulánsok a páholyok árát kétszáz dollárra és még magasabbra is felverték. Aki valamiképpen szerepelni akart, annak ott kellett lennie.

Este nyolckor kattogó, idegesen reszkető automobilok ostromolták a 26., 27. és 28. utcát és a Madison-Avenue-t. A jegyárusítók, akik életüket száguldó automobilok kerekei közt töltik el, a tizenkét fokos hideg ellenére verejtékesen, kezükben egy csomó dollárbankjeggyel, vakmerőne

vetették magukat bele a vadul dübörgő kocsik végnélkül hömpölygő árjába. Felszöktek a kocsik lépcsőjére, a vezető ülésére, sőt még a tetőre is, és megpróbálták rekedten búgó hangjukkal túlbömbölni a mótorok gyorstüzét. »Here you are! Here you are! Két támlásszék, tizedik sor! Páholyülés! Két támlásszék...!!« Ferdén hulló jégeső, mint gépfegyver tüze zuhogott az utcára.

Amint egy kocsi ablaka lecsapódott — »Ide !« — villámgyorsan a kocsik közé vetették magukat, mint a búvár. Amíg megkötötték az üzletet, s pénzt gyürtek a zsebükbe, homlokukon megfagyott a verejték.

A hangversenynek nyolckor kellett volna kezdődnie, de még egy negyed órával nyolc után is a kocsik végig nem látható sorai vártak arra, hogy előálljanak az esőben és fényben ordítópirosan világító tetőzet elé, amely a hangversenypalota csillogó előcsarnokába vezetett. A jegyárusok lármája, a motorok kattogása és a tetőzeten a jégszemek dobolása közepett az egymást villámgyorsan felváltó kocsikból egyre újabb és újabbembercsoportok szállottak ki, akiket a kíváncsi tömeg sötét falai meg-megújuló érdeklődéssel vártak: értékes bundák, csillogó hajdísz, felvillanó drágakövek, egy-egy selyemragyogású lábszár, egy elragadó fehércipős láb, kacagás, rövid felkiáltások...

Az ötödik Avenue, Boston, Philadelphia, Buffalo, Chicagó gazdagsága töltötte meg a pompázó, lazacrőt és aranyban díszes, túlhevített óriási termet, amely az egész hangverseny alatt rezgett a sebesen mozgatott legyezők ezreitől. A sok-sok nő vállaiból és kebleiből mámorító parfőmök felhője szállt föl, amelybe néha egészen közvetlenül vegyült a lakk, gipsz, meg olajfesték józan és triviális szaga, amely az új teremből áradt. Izzólámpák rengeteg tömege vakított a mennyezet mélyítéseiből s a karzatokról a terem fölött, oly csillogón-rikítón, hogy ezt a fényárt csak erős és egészséges ember tudta elviselni. A párisi divatművészek ezen a télen apró velencei fejkötőket hoztak divatba, amelyeket a hölgyek a hajékükön, kissé hátratolva viseltek. Szövések voltak, csipkéből, ezüstből, aranyból való pókhálók, szegélyük, rojtjuk, függőjük a legbecsesebb anyag, gyöngy, meg gyémánt. De mert a legyezők egyre rezegtek és a fejek folyton kissé mozogtak, a zsúfolt földszint felett ragyogás, csillogás suhant végig és emitt is, amott is egyszerre százszorosan szikrázott a gyémántok tüze.

E társaság felett, amely csakolyan új és díszes volt, mint a hangversenyterem, zúgott végig a régi, rég elporladt mesterek zenéje...

Mac Allan mérnök, ifjú nejével, Mauddal, egy kicsiny páholyban ült éppen a zenekar fölött. Az új Madison-Square-palota építője: Hobby barátja bocsátotta rendelkezésére a páholyt, amely nem került Allannak egy centjébe sem. Különben is nem azért jött Buffalóból, ahol szerszámacél gyára volt, ide, hogy zenét hallgassan, ami iránt nem is volt érzéke, hanem hogy tíz percig beszéljen Lloyd bankárral, a vasútmágnással, aki az Egyesült Államok leghatalmasabb embere, s egyike a leggazdagabb embereknek a világon. Ez a megbeszélés Allanra nézve a legnagyobb jelentőséggel volt.

Délután, a vonaton, Allan hiába akart leküzdeni egy kis izgatottságot, és még néhány perc előtt is, amikor átpillantott a szemben levő páholyba, Lloyd páholyába, és látta, hogy az még üres, megint elfogta őt ugyanez a különös nyugtalanság. Most azonban megint a legnagyobb nyugalommal nézett a dolgok elébe.

Lloyd nem volt itt. Lloyd talán egyáltalában el se jön. És még ha jön is, az sem döntő, dacára Hobby diadalmaskodó sürgönyének!

Allan úgy ült ott, mint az olyan ember, aki vár és megvan hozzá a kellő türelme. Feküdt a székén, széles vállát a szék hátának nekifeszitette, lábát kinyujtotta, amennyire a páholyban lehetett s nyugodt szemmel nézett körül. Allan nem volt éppen nagy, de széles és erős termetű, mint egy ökölvívó. Koponyája hatalmas, inkább négyszög-

letes mint hosszú és kissé rideg, síma arcának színe szokatlanul sötét volt. Még most, télen is, orcáin nyoma volt a szeplőnek. Mint mindenkié, az ő haja is gondosan el volt választva; barna volt, puha, és a reflexein rezesbarnán ragyogott. Allan szemei erős homlokcsontok sánca mögött feküdtek; világosak voltak, kékesszürkék, és a kifejezésük jóindulatuan gyermekes. Allan egészben olyan volt, mint egy hajóstiszt, aki éppen most jön útjáról, teleszíva friss levegővel, és ma véletlenül frakkot öltött, amely nem nagyon illik alakjára. Olyan volt, mint egy egészséges, kissé nyers, de mégis jólelkű ember; nem értelmetlen, de nem is jelentékeny.

Allan elszórakozott, ahogyan csak tudott. A zenének nem volt felette hatalma, nem fogta össze s nem mélyítette a gondolatait, hanem széjjelszórta s elpárologtatta őket. Szemével kimérte a roppant nagy terem arányait, melynek tető- és páholygyűrü szerkezetét megcsodálta. Végigpillantott a földszint csillámló, rezgő legyezőtengerén és elgondolta, hogy »sok pénz van az Államokban, és itt lehetne olyasvalamibe fogni, mint ami az ő agyában motoszkál«. Gyakorlati érzékű ember lévén, hozzálátott, hogy a hangversenypalota óránkint való kivilágítási költségeit kiszámítsa. Megállapodott kerek ezer dollárban és erre hozzáfogott egyes férfifejek tanulmányozásá-

hoz. A nők egyáltalában nem érdekelték. Szeme azután megint rátévedt Lloyd üres páholyára és lemerült a zenekarba, melynek jobb szárnyát áttekinthette. Mint minden embert, aki nem ért semmit a zenéhez, őt is ámulatba ejtette az a gépies pontosság, amellyel a zenekar dolgozott. Kissé előrehajolt, hogy lássa a karmestert, akinek pálcás keze és karja csak néha tűnt fel a páholy pereme fölött. Ez a szikár, keskenyvállú, előkelő gentleman, akinek ezért az estéért hatezer dollárt fizettek, Allan előtt valóságos rejtély volt. Sokáig és figyelmesen nézte. Ennek az embernek már a külseje is rendkívüli volt. Feje, kampós orrával, kicsiny, élénk szemével, összeszorított szájával és gyér, hátra törekvő hajával, a keselyű fejére emlékeztetett. Mintha csak bőr, meg csont lenne és ideg, semmi más. De nyugodtan állt a hangok és a lárma káosza közepett, amelyet tetszése szerint rendezett fehér, látszatra erőtlen kezei egy intésével. Allan megcsodálta, talán mint egy varázslót, akinek hatalmát s titkait kitudni még csak meg se próbálta. Neki úgy rémlett, mintha ez az ember távoli időbe s egy különös, meg nem érthető, idegen fajhoz tartoznék, amely nemsokára kihal.

De épp ebben a pillanatban a szikár karmester magasra emelte két kezét, megrázta őket mintegy őrületben, s hirtelen úgy látszott, mintha e kezekben emberfölötti erő lakoznék: a zenekar felviharzott s hirtelen elnémult.

A taps görgetege dübörgött végig a termen, tompán tombolva a rettenetes méretű helyiségben. Allan föllélekzett s helyreigazodott, hogy felálljon. De csalódott, mert lenn a fafúvók már bevezették az adagiot. A szomszéd páholyból még áthatott egy beszélgetés vége: ...»... húsz százalék az osztalék, ember! Olyan üzlet, amelynél fényesebbet...«

És Allannak megint csöndesen kellett ülnie. Megint tanulmányozni kezdte a páholygyűrük szerkezetét, amelyet nem tudott egészen megérteni. Allan neje ellenben, kezdő a zongorán, egész lényével meghódolt a zenének. Férje oldalán Maud törékenynek, kicsinynek látszott. Finom, barna madonna-fejét fehér keztyűs kezébe támasztotta, s áttetszőn világító füle itta a hanghullámokat, melyek alulról felfelé, fölülről lefelé áradtak. Az a bámulatos rezgés, amellyel a kétszáz hangszer betöltötte a levegőt, megremegtette testének minden idegszálát. Szeme tágult s látástalan meredt a távolba. Olyan izgatott volt, hogy síma, kerek orcáin piros foltok jelentkeztek.

Soha zenét, úgy tűnt neki, nem érzett át mélyebben; ilyen zenét egyáltalában nem hallott még soha. Egy kicsiny melódia, egy jelentéktelen mellékmotívum lelkében soha nem ismert világosságot tudott kelteni. Egy-egy hang rá tudott találni a boldogság egy ismeretlen, rejtett erére, úgy hogy fény áradt ki belőle, amely vakította őt bensejében. És az érzés mind, amelyet ez a zene kiváltott belőle, a legtisztább öröm és szépség volt! A látomások, amelyeket a zene vitt elébe, fénybe s megdicsőülésbe voltak merítve és szebbek voltak minden valóságnál.

Maud élete épp oly tiszta és egyszerű volt. mint megjelenése. Nem voltak benne sem nagy események, sem különös történések; olyan volt. mint sok ezer ifjú leány és asszony élete. Brooklynban született, ahol atyjának nyomdája volt. és a Berkshire-Hils egy falusi birtokán nevelte őt becéző édesanyja, egy német születésű asszony, Jó iskolai képzettsége volt, két nyáron előadásokat hallgatott a chautauqua-i summershool-on, kicsiny fejébe egy csomó tudást, meg tudományt gyömöszölt, hogy megint elfelejtse. Bár nem volt jelentékeny tehetsége a zenéhez, megtanult zongorázni, s tanulmányait München meg Páris első mestereinél fejezte be. Édesanyjával utazgatott (atvja régebben meghalt), sportolt és fiatalemberekkel flirtölt, mint minden ifjú leány. Volt ifjúkori ábrándja is, akire ma már nem gondolt, kikosarazta Hobbyt, az építészt, aki megkérte, mert csak úgy szerette mint jó pajtását, és a felesége lett Mac Allan mérnöknek, mert megtetszett neki.

Még házassága előtt meghalt imádott kis édesanyja, és Maud keserves könnyeket sírt. Házassága második évében leánygyermeke született, akit bálványozott. Ez volt minden. Huszonhárom éves volt és boldog.

Míg a ragyogó mámor egy nemével élvezte a zenét, benne mintegy varázsszóra gazdagon kivirágzott a megemlékezés, a képek egymást látszatra önkényesen váltották fel, különösen tiszta volt mind és sajátosan telve jelentőségekkel. S az élete hirtelen titokzatosnak látszott, mélynek és gazdagnak. Maga előtt látta kicsiny édesanyja arcát, végtelen jósággal s átszellemülten, de nem érzett szomorúságot, csak örömet és ki nem mondható szeretetet. Mintha édesanyja még az élők között lenne. Egyúttal elébe tűnt a Berkshire-Hills egy tája, ahol leánykorában gyakran járt kerékpáron. De a táj telve volt titokzatos szépséggel és különös ragyogás töltötte be. Hobbyra gondolt és máris látta leányszobáját, amely tömve volt könyvekkel. Látta maga magát, amint a zongorája mellett ült és gyakorolt. De erre nyomban megint Hobby tűnt fel. Mellette ült a padon, egy tenniszpálya szélén, amely már annyira homályban volt, hogy csak a beosztás fehér vonalai látszottak. Hobby keresztbe tette a lábát s a rakettel fehér cipője hegyét veregette és csevegett. Maud látta magát is, és látta, hogy ő

akkor mosolygott, mert Hobby mást se beszélt, csak szerelmes badarságot. De egy vidám, pajzán, kissé gúnyos futam elvitte Hobbyt és emlékezetébe idézte azt a jókedvű pikniket, amelynél Macot látta meg először. Lindleyék vendége volt Buffalóban, és nyár volt. Két autó állt az erdőben, s ők, hölgyek és urak, lehettek talán tizenketten. Világosan látott minden egyes arcot. Nagyon meleg volt, az urak ingujjban, s égett a talaj. De most teát akartak főzni, és Lindley szólt: »Allan, nem rakna tüzet?« S Allan rámondta: »All right !« Maud úgy érezte most, mintha már akkor szerette volna Allan hangját, mély, meleg hangját, mely visszazengett mellkasában. És most látta, hogyan rakta Allan a tüzet. Senki sem törődött vele, amikor ő csöndesen törte, tördelte a gallyakat, amikor ő dolgozott! Maud látta, mint gubbaszt Allan feltűrt ingujjal a tűz előtt. s mint éleszti óvatosan, s Maud hirtelen meglátta. hogy Allan jobb alsókarján halványkék tűrajz volt: keresztbe tett kalapácsok. Figyelmeztette erre Grace Gordont. És Grace Gordon (ugyanaz, akinek multkor a házassági botránya volt) elcsodálkozva nézett rá és szólt : »Don't you know, my dear?«

És elmondta neki, hogy ez a Mac Allan »Uncle Tomnál lovászgyerek« volt, és elmesélte ennek a barna, szeplős legénynek regényes ifjúkori élmé-

nyét. Itt gubbasztott, nem törődve a csacsogó. vidám emberekkel, és élesztette a tüzet, és Maud e pillanatban megszerette őt. Bizony ezt tette, de nem tudta egészen mostanáig. És Maud most teljesen átengedte magát Mac iránti érzésének. Eszébe jutott, a fiú milyen sajátságosan kérte meg, eszébe jutott az esküvőjük; házasságuk első ideje. De azután jött az az idő, amikor a leányának, a kis Edithnek, kellett megszületnie, és meg is született. Sohasem tudná elfeledni Mac gondoskodását, azt a gyöngédséget és odaadást ebben az időben, amely minden asszony férje szerelmének a mértéke. Hirtelen bebizonyult, hogy Mac gondoskodó, aggódó gyermek. Sohasem fogja elfelejteni ezt az időt, amikor látta, hogy Mac milyen igazán jó! A szerelem egy hulláma áradt végig Maud szívén s ő lehúnyta szemét. A látományok, a megemlékezések letűntek, s a zene tova vitte. Nem gondolt már semmire. érzés volt egészen...

Mintha falak dűlnének össze, olyan zaj érte hirtelen Maud fülét; felriadt és mélyen föllélekzett. A szimfóniának vége volt. Mac már is fölállt, nyujtózkodott, keze a páholy karfáján pihent. A földszint zúgott és tombolt.

És Maud fölállt, kissé szédült és elfogult volt, és egyszerre csak elkezdett vadul tapsolni. — Tapsolj hát, Mac! — ujjongott, nem birt magával, arca izzópiros volt az izgatottságtól.

Allan nevetett Maud szokatlan felindulásán és néhányszor hangosan összeverte két tenyerét, hogy örömet okozzon neki.

— Bravó! Bravó! — kiabált Maud világos, magas hangján, szeme nedves volt az izgalomtól, s messze kihajolt a páholy karfája fölött.

A karmester törülgette sovány, kimerültségtől sápadt arcát és újra meg újra meghajolt. De mikor a taps nem akart szűnni, kitárt karokkal a zenekarra mutatott. Ez a szerénység nyilván mesterkélt volt és fölkeltette Allan ki nem irtható gyanuját a művészek iránt, akiket sohasem tudott egész emberszámba venni és akiket — őszintén szólva — fölöslegeseknek tartott. Maud azonban elragadtatással vett részt az új tapsviharban.

— A keztyűm megrepedt, nézd, Mac! Micsoda művész! Nem volt csodaszép?

Ajkán a gyönyörűség, a szeme világosan fénylett, mint a borostyánkő, és Mac szokatlanul szépnek látta őt elragadtatásában. Mosolygott, és kissé egykedvűbb volt, semmint akarta, amikor így felelt:

- Igen, pompás fickó!
- Lángész! kiáltotta Maud és lelkesen tapsolt. — Párisban, Berlinben, Londonban sohasem hallottam ilyet... Abbahagyta és arccal az

ajtó felé fordult, mert Hobby, az építész, lépett páholyába.

— Hobby! — kiáltotta Maud, s még mindig tapsolt, mert ő is, mint annyi ezer más, még egyszer ki akarta híni a karmestert. — Tapsolj, Hobby, hadd jöjjön ki még egyszer! Hip! Hip, Bravó!

Hobby befogta a fülét s füttyentett, akár egy neveletlen utcagyerek.

— Hobby! — kiáltotta Maud. — Hogy mersz le! — És fölháborodva dobbantott lábával. E piltanatban a karmester csuron izzadtság, nyakán zsebkendővel, még egyszer megjelent és Maud újra őrjöngve tapsolt.

Hobby várt, míg a lárma lecsillapult.

— Az emberek igazán bolondok! — mondotta azután és hangosan kacagott. — De ilyet! Én csak azért fütyültem, hogy lármát csapjak, Maud. Hogy vagy, girl? And how are you, old chap?

Csak most értek rá arra, hogy egymást igazán üdvözöljék.

E három embert valóban őszinte és kivételesen benső barátság fűzte egymáshoz. Allan nagyon jól tudta, hogy Hobby azelőtt milyen érzéssel volt Maud iránt, és bár sohasem szóltak róla egy árva szót sem, ez a körülmény különös melegséget és sajátságos ingert adott e két férfi egymáshoz való viszonyának. Hobby még mindig

szerelmes volt kissé Maudba, de elég ízléses, meg okos volt, hogy ezt soha észre ne vétesse. Csakhogy Maud biztos női ösztönén nem lehetett kifogni. Maud örült Hobby szerelmének halk diadallal, amely néha kiült meleg barna szemébe, és Maud őszinte testvéri vonzódással kárpótolta Hobbyt. Mindhárman az élet különböző körülményei közt segítettek egymáson, telve örömmel, hogy egymásnak hasznára lehettek, és főleg Allan érzett Hobby iránt nagy hálát: hiszen Hobby szerzett néki évekkel ezelőtt technikai kísérleteihez és gyára felállításához ötvenezer dollárt. amely összegért Hobby személyesen jótállt. Azután meg Hobby képviselte az utóbbi hetekben Allan érdekeit a vasútkirály, Lloyd előtt, és ő hozta létre ezt a mostani találkozást. Hobby Allanért megtett volna mindent, amit csak tehetett, mert csodálta őt. Már abban az időben, amikor Allan még nem csinált mást, csak az ő gyémántacélját, az allanitet, szokta volt Hobby minden ismerősének mondani: »Különben is, ösmeri Allant? Aki feltalálta az allanitet? Nos, fogja még a hírét hallani !« A barátok évente néhányszor látták egymást. Allanék New-Yorkba jöttek, vagy Hobby látogatta meg őket Buffalóban. Nyáron rendesen három hetet töltöttek együtt Maud szerény falusi birtokán, a Berkshirebrook-farmon. Berkshire-Hillsben. Minden viszontlátás nagy esemény volt nekik. Úgy érezték, mintha a három-négy év előtti időben lennének, és mindazok a vidám és meghitt órák, amelyeket együtt töltöttek, valamilyen módon fölelevenültek bennök.

Ezen a télen még nem voltak együtt, annál jobban örültek most egymásnak. Egyik a másikát megnézte tetőtől talpig, mint a nagy gyermekek, és vidám hangon gratuláltak egymásnak, amiért olyan jó színben vannak. Maud mulatott Hobby dandyszerű lakkcipőin, melyeknek orrán fényes bőrből valóságos rinócerosz szarvak díszelegtek. és Hobby, mint valami divatművész, szakszerűen nézte Maud estélyi ruházatát, meg Allan új frakkját. Hosszabb idő után, ha viszontlátták egymást, mindig száz gyors kérdést, meg gyors választ kevertek összevissza, anélkül, hogy bármiről is behatóbban csevegnének. Hobby, mint mindig, időközben átélte a legfurcsább és leghihetetlenebb kalandokat, és jelezte ezt is, azt is. Azután beszéltek a hangversenyről, napi eseményekről, meg ismerősökről.

- Hogyan tetszik nektek különben a hangversenypalota? — kérdezte Hobby diadalmas mosollyal, mert már tudta, hogy barátai mit fognak felelni. Allan és Maud nem fukarkodtak a dícsérettel. *Mindent* megcsodáltak.
 - És az előcsarnok?
 - Grand, Hobby!

Nekem a terem kissé nagyon díszes,
 vetette közbe Maud. — Jobban szeretném,
 ha intimebb lenne.

Az építész jólelküen mosolygott.

— Persze, Maud! Ez helyes lenne, ha az emberek azért jönnének ide, hogy zenét hallgassanak. Eszük ágában sincsen. Az emberek azért jönnek ide, hogy megcsodáljanak valamit és megcsodáltassák magukat. »Csináljon nekünk valami tündérit, Hobby«, mondotta a konzorcium, »a teremnek le kell vernie mindent, ami eddig volt!«

Allan Hobbynak igazat adott. Amit pedig Hobby termén a legjobban csodált, az nem a dekoratív pompa volt, hanem a szabadon lebegő páholygyűrü merész konstrukciója.

Hobby pislogott a hízelgő szóra.

- Ez igazán nem volt könnyű mondotta.
 Ugyancsak törtem a fejemet. Amíg a gyűrüt összeszögelték, az egész história minden lépésre ingott. Igy... Hobby lábujjhegyen ide-odabillent. A munkásokba belebujt a félsz...
- Hobby! kiáltotta Maud túlzott félelemmel s ellépett a páholy peremétől. Megrémítesz.

Hobby mosolyogva ért a kezéhez:

Sose félj, Maud. Azt mondtam a fiúknak:
 várjatok, míg a kör egészen be lesz zárva –
 nincs a világon hatalom, legföljebb dinamittal

lehetne... halló! — kiáltott le hirtelen a földszintre.

Egy ismerőse szólította s az összegöngyölt műsort szócsőnek használta. És Hobby társalogni kezdett, s meg kellett volna őt hallani mindenütt a teremben, ha ugyanekkor nem beszéltek volna mindenütt ugyanilyen fesztelenül hangosan.

Mindenfelé megismerték Hobby feltünő fejét. Az egész teremben Hobbynak volt a legvilágosabb haja, ezüstszőke ragyogó haj, gondosan elválasztva és símára lefésülve, s könnyelmű keskeny lurkóképe, határozottan angol tipus, kissé fölfelé hajló orral és majdnem fehér szempillákkal. Ellentéte Allannak, keskeny és törékeny, lányostermetű volt. Mindenfelől nyomban ráirányultak a látcsövek, és mindenfelől az ő neve hangzott. Hobby New-York legnépszerübb jelenségei közé tartozott, s a társaságnak ő volt egyik kedvence. Furcsaságai és tehetsége gyorsan híressé tették. Alig mult el hét, hogy az újságok ne hoztak volna róla anekdotát.

Négyéves korában Hobby lángész volt virágokban, hatéves korában lángész lovakban (öt perc alatt száguldó lovak egész csordáit papirosra tudta vetni) és most lángész volt vasban és betonban és felhőkotrókat épített. Hobbynak megvoltak a kalandjai nőkkel és huszonkétéves korában Monte Carlóban elvesztett százhúszezer dollárt;

egy vagyont. Állandóan fehérszőke fejebúbján felül eladósodott volt, amivel — óriási jövedelme ellenére — egy pillanatig sem törődött.

Hobby fényes nappal elefánton nyargalt végig a Broadwayn. Ő volt az, aki egy év előtt »négy napig milliomosdit« játszott, luxusvonaton ment a Yellowstone-parkba, hogy mint marhahajcsár térjen vissza. Bridge-ben rekordot ért el, negyvennyolc órát. Minden kocsivezető ismerte Hobbyt és majdhogynem tegeződött vele. Hobby számtalan tréfáját mesélték, mert Hobby tréfás természetű és bolondozó ember volt. Egész Amerika nevetett egy tréfáján, amelyet a newvork-san-franciscói repülőverseny alkalmával csinált. Hobby részt vett a repülésen, mint Vanderstyfft, ismert milliomos és sportember utasa, és minden embertömegnek, amely fölött nyolcszáz vagy ezer méter magasságban elhaladtak, cédulákat szórt le, ezzel a szöveggel: »Jer föl akarunk neked valamit mondani!« Ez a tréfa magának Hobbynak is annyira tetszett, hogy az egész utazás alatt, két napig, fáradhatatlanul megismételte. Néhány napja csak megint ámulatba ejtette New-Yorkot egy óriási, épp oly zseniális. mint tetszetős tervvel: New-York - Amerika Velencéje! Hobby ugyanis azt ajánlotta (mivel a kereskedő-negyedben a teleknek már túlnagy volt az ára), hogy állítsanak a Hudsonba, EastRiverbe és a New-York-Bai-be óriási felhőkotrókat, egész utcákat betontömbökre, melyek csapóhidakkal lennének összekötve, úgy hogy a nagy óceánjárók kényelmesen közlekedhetnek. A »Herald« közölte Hobby megigéző rajzait és New-York e tervtől megittasult.

Hobby egymaga kenyeret adott több tucat újságírónak. Éjjel-nappal azon volt, hogy »harsonázzon« magának; nem tudott meglenni anélkül, hogy létét a nyilvánosság előtt folyton-folyvást ne bizonyítsák.

Ez volt Hobby. Mellesleg New-York legtehetségesebb és legkeresettebb építésze.

Hobby abbahagyta párbeszédét a földszinttel és megint barátaihoz fordult :

Mondd el hát, Maud, hogy van a kis Edith?
 kérdezte, ámbár már előbb tudakozódott a gyermek felől, akinek keresztatyja volt.

Nem volt kérdés, amellyel jobban lehetett volna Maud szívéhez férkőzni. E pillanatban Hobbytól ægyszerüen el volt ragadtatva«. Elpirult és meleg barna szemével rajongón és hálásan nézett reá.

— Már mondtam neked, hogy Edith minden nap édesebb lesz, Hobby! — felelte s hangjában gyöngéd anyai szeretet volt s a szeme telve örömmel.

⁻ Mindig az volt.

- Jó! De, Hobby, te azt el sem tudod képzelni, és milyen okos! Már beszélni is kezd!
- Ugyan mondd el neki a kakastörténetet,
 Maud, vetette közbe Allan.

— Jó!

És Maud ragyogón és boldogan elbeszélt egy kicsiny bohó történetet, amelynek főszereplői az ő leánykája és egy kakas voltak. Mind a hárman nevettek, mint a gyermekek.

- Nemsokára viszont kell látnom! mondta Hobby. — Két hét mulva eljövök hozzátok. És különben unalmas volt Buffalóban, mondod?
- Deadly dull! mondta rá Maud gyorsan. — Ó, halálosan unalmas, Hobby! — Finom szemöldökeit felhúzta s egy pillanatig olyan volt, mint aki őszintén boldogtalan. — Lindleyék átmentek Montrealba lakni, hiszen ezt tudod.
 - Igazán kár.
- Grace Kossat már ősz óta Egyiptomban van. És Maud elmondta szíve bánatát Hobbynak. Milyen unalmas is lehet egy ilyen nap! És milyen unalmas az este! És tréfásan szemrehányó hangon hozzátette: Hogy Mac milyen társalgó, azt te tudod, Hobby! Most még jobban elhanyagol, mint azelőtt. Néha naphosszat nem jő ki a gyárból. Most az egyéb csinos dolgokhoz még szerzett magának egy sereg kísérleti fúrót, amelyek éjjel-nappal gránitot, acélt és tudjisten még mit

fúrnak. Ezeket a fúrókat úgy ápolja, mint a beteget, épp úgy, mint a beteget, Hobby! Éjjel velök álmodik...

Allan hangosan felkacagott.

- Engedd, hadd csinálja, Maud, mondta Hobby és pislogott fehér szempilláival. — Ő tudja, hogy mit akar. Csak nem leszel néhány fúróra féltékeny, girlie?
- Öszintén gyűlölöm azokat! felelte Maud. — És ne hidd — folytatta elpirulva —, hogy New-Yorkba jött volna velem, ha nem lenne itt üzleti dolga.
 - De, Maud! csittítgatta Allan.

Maud mosolyogva elmondott panaszkodása azonban emlékeztette Hobbyt a legfontosabbra, amit Allannak mondani akart. Egyszerre csak komoly lett és megfogta Allan frakkját.

- Hallod-e, Mac mondotta kissé halkabban —, félek, hogy te ma hiába jöttél ide Buffalóból. Az öreg Lloyd nem a legjobban érzi magát. Egy órával ezelőtt telefonáltam Ethel Lloydnak, de ő még nem tudta, vajjon eljönnek-e. Igazán kellemetlen lenne!
- Nem kell, hogy épp ma beszéljünk felelte
 Allan, és nem mutatta csalódását.
- Mindenesetre nyomában vagyok mint az ördög, Mac! Nem lesz többé nyugodt órája! De addig is, adieu!

A következő pillanatban Hobby hangos hallóval egy szomszéd páholyban bukkant fel, amelyben három ifjú rőthaju hölgy ült az anyjával.

A sovány keselyűfejű karmester hirtelen megint a dobogón termett, s az üstdobokból finoman dagadó mennydörgés szállt föl. A fagottok egy kérdő, édesen kesergő szólamba kezdtek, melyet megismételtek és fokoztak, míg a hegedűk azt tőlük elraragadták s a maguk nyelvén tovább zengték.

Maud újra átengedte magát a zenének.

Allan azonban hűvös szemmel ült ; mellét tágította a benső feszültség. Már bánta, hogy eljött! Lloyd ajánlata, hogy a rövid megbeszélést egy hangversenyterem páholyában intézzék el, nem volt különös, mert ez a gazdag ember bizony furcsa volt és nagyon ritkán látott vendéget házánál, Allan pedig nem tétovázott s az ajánlatot elfogadta. Hajlandó volt arra is, hogy mentse Lloydot abban az esetben, ha valóban beteg. De a tervével szemben, amelynek nagysága néha őt magát is lenyűgözte, a legnagyobb tiszteletet követelte! Ezt a tervet, amelyen öt esztendő óta éjjel-nappal dolgozott, eddig csak két emberre bizta; az egyik Hobby, aki épp oly jól tudott hallgatni, ha kellett, mint fecsegni, ha nem kötötték meg a nyelvét. A másik Lloyd. Még Maudnak sem szólt. Megkívánta, hogy Lloyd, ha csak lehetséges, akár odavánszorogjon a Madison-Square-palotába. Megkívánta, hogy Lloyd neki legalább is hírt küldjön, újabb találkozást ajánljon! Ha Lloyd ezt elmulasztja, — nos, akkor ő többé nem akar erről a szeszélyes, beteg, gazdag emberről semmit sem tudni.

A hevesen remegő zenével, parfőmökkel, vakító fénváradattal, drágakövek ragyogásával telített üvegházi levegő, mely őt lázasan körülzsongta, Allan gondolatait a legnagyobb világosságig fokozta. Agya gyorsan és pontosan működött, hirtelen erős izgalom fogta el. A terv volt minden! Ezzel áll vagy bukik! Kísérletekre, tájékoztatásokra, ezer előkészítő munkára feláldozta a vagyonát és, ha ezt a tervet nem valósítják meg, neki, világosan kifejezve, holnap előlről kell kezdenie. A tery volt az élete! Atszámította eshetőségeit, mint egy algebrai tételt, amelynek minden egves tagja az előző eredmények eredménye. Első sorban az acéltröszt érdeklődését kelthette föl terve iránt. A tröszt a szibériai vassal való versengésben a rövidebbet húzta és hallatlan pangásban poshadt. A tröszt rávetné magát a tervre - tizet egy ellen! - vagy pedig Allan harcolhat vele késhegyig. Megtámadhatja a nagytőkét, Morgant, Vanderbiltet, Gouldot, Astort, Mackayt, Havemeyert, Belmontot, Whitneyt, s tudjisten hogy hítták őket. Rávetheti magát a nagybankok ringjére. És végre, ha mindez nem sikerülne, szövetkezhetik a sajtóval.

Kerülő úton is célhoz érhet; ha jól meggondolja, neki Lloyd nem is kell. De ha Lloyd az ő szövetségese, akkor ez nyert roham; nélküle fáradságos előrenyomulás, amikor is minden négyszögláb földet egyenként kell meghódítani.

És Allan, aki se nem látott, se nem hallott, könyörtelen, félig lehúnyt szemek mögött kidolgozta csatatervét a legkisebb részletekig...

Egyszerre azonban mintha borzongás járta volna át a termet, amely nesztelenül ült a zene igézete alatt. A fejek megmozdultak, a drágakövek erősebben csillogtak, látcsövek villantak. A zene éppen szelíd pianóban hullámzott és a karmester ingerülten nézett hátra, mert a teremben suttogtak. Valami történhetett, aminek nagyobb hatalma volt a hallgatóságra, mint a kétszázhúsz zenésznek, a karmesternek és a halhatatlan zeneszerzőnek igézete.

A mellékpáholyban egy tompított basszushang így szólt: »A Rosy Diamondot hordja... Abdul Hamid kincséből... az értéke kétszázezer dollár.«

Allan odanézett: szemben a páholy sötét volt — Lloyd eljött!

A homályos páholyban Ethel Lloyd ismert arcélének finoman, gyengéden megrajzolt vonalai váltak láthatóvá. Aranyszőke haját csak határozatlan csillogás árulta el, s bal halántékán (mely a közönség felé volt fordítva), egy nagy drágakövet viselt, melynek halovány vöröses tüze volt.

- Nézze ezt a nyakat, ezt a vállat, suttogta a szomszéd úr elfojtott hangja. Látott már valaha ilyen nyakat? Azt mondják, Hobby, az építész, igen, az a szőke, aki az imént itt volt a szomszéd páholyban...
- Azt már elhiszem! súgta egy másik hang tiszta angol kiejtéssel, miközben halk kacaj hallatszott.

Lloyd páholyának hátterét függöny választotta el, és Ethel egy mozdulatából Allan arra következtetett, hogy Lloyd ül mögötte. Allan oldalt hajolt és Maud fülébe súgta: — Lloyd mégis eljött, Maud.

De Maud csak a zenét hallgatta. Meg se értette, hogy Allan mit mondott. Ő volt a teremben talán az egyetlen, aki még nem tudta, hogy Ethel a Lloyd páholyában ül és a »Rosy Diamond«-ot hordja. Pillanatnyi lelki felindulásában, melyet a zene keltett benne, kis kezét tapogatva nyujtotta ki Allan után. És Allan megfogta Maud kezét és gépiesen símogatta, míg ezer gyors bátor gondolat száguldott végig agyán, s a füle elkapta annak a pletykának a töredékeit, amelyet a hangok mellette súgtak és suttogtak.

[—] Gyémántok? — kérdezte a susogó hang.

- Igen, felelte a suttogó. Azt mondják, **í**gy kezdte az ausztráliai mezőkön.
 - Spekulált?
 - A maga módján. Kantinos volt.
 - Mondja csak, nem voltak állami telkei?
- Megvolt neki a maga telke. (Halk benső kacaj.)
 - Nem tudom megérteni.
- Igy mondják. A saját bányája, mely egyetlen centjébe sem került... a munkásokat, amint tudja, szigorúan megvizsgálják... gyémántokat nyelnek.
 - Ezt még nem hallottam...
- Lloyd, azt mondják... mint kantinos... belekevert valamit a whiskybe... attól felkavarodott a gyomruk... ez volt a bányája...
 - Hihetetlen!
- Mondják! És most milliókat ád egyetemeknek, csillagvizsgálóknak, könyvtáraknak...
- Ej, ej, ej! mondta a susogó hang teljesen leverve.
- Emellett súlyosan beteg, emberkerülő lakását métervastagságú betonfalak határolják, hogy egy hang se hatoljon hozzá... mint egy rab...
 - Ej, ej, ej . . .
- Pszt! Maud felháborodva nézett oda, mire a hangok elnémultak.

A szünetben látták a világosszőke Hobbyt, a mint Lloyd páholyába lépett és megrázta Ethel Lloyd kezét, mint meghitt ismerősét.

Látja, hogy igazam volt! — mondta a szomszéd páholyban hangosan a mély hang. — Hobby szerencsés fickó! Igaz, hogy itt van még Vanderstyfft.

Azután Hobby átjött és bedugta fejét Allan páholyába.

— Gyere, Mac — szólt —, az öreg beszélni akar veled!

2.

— Ez itt Mac Allan! — mondta Hobby, és megveregette Allan vállát.

Lloyd összekuporodva, lehorgasztott fővel ült a félig homályos páholyban, ahonnan látni lehetett a páholykör egy merész kivágását, tele mosolygó, csacsogó hölgyekkel és urakkal. Lloyd nem nézett fel és úgy látszott, mintha nem hallotta volna Hobbyt. De egy idő mulva megfontoltan és szárazon mondta, hangjában rekedt mellékzörejekkel: — Őszintén örülök, hogy önt láthatom, Allan úr! Behatóan foglalkoztam az ön tervével. Bátor, nagy, lehetséges! Amit tehetek, megteszem! — Ebben a pillanatban kezét nyujtotta Allannak, rövid, négyszögletű kezét, mely lankadt, fáradt

és lágy volt, mint a selyem, majd arccal feléje fordult.

Hobby előkészítette ugyan már Allant erre a látványra, de Allannak azért mégis uralkodnia kellett magán, hogy elrejtse azt a borzalmat, amelyet Lloyd arca benne keltett.

Lloyd arca olyan volt, mint egy buldoggé. Alsó fogai kissé előre állottak, az orrlyukai gömbőlyűek voltak és könnyes, gyulladásos apró szemei, mint ferde nyílások ültek barna, kiszáradt és mozdulatlan arcán. A fején nem volt egy szál haj sem. Undorító sömör marta és szárította ki Lloyd nyakát, arcát és fejét, és feszítette dohánybarna bőrét és az összezsugorodott izmokat a csontokra. Lloyd arcának hatása borzasztó volt. az elsáppadástól egészen az eszméletlenségig terjedt és csak erős idegek tudták e látványt rázkódtatás nélkül elviselni. Lloyd arca hasonlatos volt egy buldogg tragikomikus álarcához és egyúttal egy eleven halálfej ijedelmeit keltette. Allant az indiánusok múmiáira emlékeztette, amelyekre Boliviában bukkantak vasútépítés közben. Ezek a múmiák négyszögletű ládákban guggoltak. Fejük be volt száradva, ép fogazatuk ott vigyorgott az összezsugorodott ajkak mögött, szemeiket pedig fehér és sötétszínű kövekkel borzalmas hűséggel utánozták.

Lloyd, aki nagyon jól ismerte arca hatását, meg volt elégedve azzal a benyomással, amelyet Allanra gyakorolt, s apró nedves szemeivel tájékozódott Allan vonásaiban.

— Igazán — ismételte azután —, az ön terve a legbátrabb, melyet valaha hallottam — és megvalósítható!

Allan meghajtotta magát és azt mondta, örül, hogy Lloyd érdeklődését fel tudta kelteni terve iránt. Ez a pillanat életére nézve döntő volt, és mégis — ő maga is csodálkozott — teljesen nyugodt maradt. A belépéskor még izgatott volt, most pedig mégis tudott Lloyd rövid, szabatos kérdéseire világosan és tárgyilagosan felelni. Ezzel az emberrel szemben, akinek külseje, pályafutása és vagyona ezer más embert megzavart volna, Allan rögtön biztosnak érezte magát, anélkül hogy ennek határozott okát tudta volna adni.

- Előkészületei megvannak-e annyira, hogy ön a tervével már holnap a nyilvánosság elé léphet? — kérdezte Lloyd végül.
 - Még három hónapra van szükségem.
- Akkor ne veszítsen egy pillanatot sem! fejezte be Lloyd határozott hangon. Különben rendelkezzék velem teljesen. Azután kissé meghúzogatta Allan kabátja ujját és a leányára mutatott.
 - Ez itt Ethel Lloyd mondotta.

Allan ránézett Ethelre, aki az egész beszélgetés alatt őt szemlélte, és köszönt.

— How do you do, Mr. Allan? — mondotta Ethel élénken és kezet nyujtott Allannak, faja minden természetességével és nyiltságával és őszintén az arcába nézett. — Tehát ő az! — tette hozzá rövid szünet után finoman, kissé pajkos mosollyal, mellyel az Allan személye iránti érdeklődését iparkodott leplezni.

Allan meghajtotta magát és kissé zavart lett, mert nem tudta, hogy hogyan viselkedjék ifjú hölgyekkel szemben.

Feltűnt neki, hogy Ethel túlságosan sok rizsport használt. Pasztell - képre emlékeztette, olyan gyengéd és puha volt minden színe, hajának szőkesége, szemének kékje, s üde ajkának finom pirossága. A leány úgy köszöntötte őt, mint egy meglett hölgy, de a hangjából mégis kicsengett valami gyermekes, mintha nem tizenkilenc éves lenne (ezt Hobbytól tudta), hanem tizenkettő.

Allan néhány udvarias szót mormogott; ajkán könnyű, zavart mosoly maradt.

Ethel még mindig figyelmesen nézte, félig mint egy befolyásos hölgy, akinek az érdeklődése kegy, félig pedig mint egy kiváncsi gyermek.

Ethel Lloyd tipikusan amerikai szépség volt. Sugár termetű, hajlékony, de azért mégis nőies. Dús hajának az a ritka halk aranyszőke színe volt, amelyről a hölgyek, akiknek ez nincsen, mindig

azt mondják, hogy festett. Szempillája, amelyen még a rizspor nyoma megmaradt, feltűnően hosszú volt. A szeme sötétkék és tiszta, de a hosszú szempilláktól mintha könnyen fátyolos lett volna. Arcéle, homloka, füle, nyaka, mind nemes, fajbéli és valóban szép volt. De a jobb orcáján már jelentkeztek a nyomai ama rettenetes betegségnek, mely az atyját elcsúfította. Állától kezdve világosbarna, a rizsportól szinte elfödött vonalak eredtek, olyanok, mint a falevél erezete, egészen a szájszöglet magasságáig, akárcsak egy halovány anyajegy.

- Szeretek a leányommal olyan dolgokról csevegni, amelyek engem élénken érdekelnek kezdte Lloyd újra és ezért kérem, ne vegye rossz néven, hogy vele az ön tervéről beszéltem. A leányom hallgatag.
- Titoktartó vagyok! bizonyította Ethel élénken és mosolyogva bólogatott szép fejével. Órák hosszat tanulmányoztuk az ön terveit és én addig beszéltem róla a papával, mígnem lelkesedetf érte. És ő most lelkesedik is érte, nemde papa? (Lloyd álarca mozdulatlan maradt.) A papa becsüli önt, Allan úr! Látogasson meg minket; eljön?

Ethel könnyedén fátyolozott pillantása Allan szemén függött s egy nyilt ifjui mosoly lebegett szépen ívelt ajkain.

Ön igazán nagyon kedves, Lloyd kisasszony!
 felelte Allan és könnyedén mosolygott Ethel buzgalmán és élénk csevegésén.

Ethelnek tetszett Allan mosolya. Egészen fesztelenül nézte Allan erős, fehér fogait, azután szóra nyílt az ajka, hogy még mondjon valamit, de ebben a pillanatban harsogón zendült fel a zenekar. Ethel könnyedén megérintette atyja térdét, mintegy bocsánatot kérve, amiért még beszél — Lloyd nagyon szerette a zenét — és fontoskodva odasúgta Allannak: — Bennem szövetségese van Allan úr! Biztosítom önt, nem fogom megengedni, hogy a papa véleményét megváltoztassa. Ezt ő néha megteszi, tudja! Kényszeríteni fogom, hogy mindent folyamatba hozzon! A viszontlátásra!

Udvarias, de kissé közömbös fejbólintással, mely Ethelnek némileg csalódást okozott, viszonozta Allan a fiatal hölgy kézszorítását — és ezzel vége volt a beszélgetésnek, amely döntő volt életének művére és új korszakot jelentett az ó- és újvilágnak egymáshoz való viszonyán.

Ragyogón s erővel telten a gondolatok és érzések összecsendülésétől, melyeket ez a diadal belőle kiváltott, hagyta el Hobbyval Lloyd páholyát.

Az ajtó előtt egy alig húsz éves emberbe ütődtek, aki épp hogy még visszaléphetett s kiegyenesedhetett, mielőtt felborítják. Nyilván Lloyd páholyán át próbált hallgatózni. A fiatalember mosolygott és ezzel bevallotta bűnét és bocsánatot kért. A »Herald« tudósítója volt és neki kellett az est társaságbeli részét feldolgoznia. Fesztelenül állt Hobby útjába.

— Hobby úr — mondotta —, ki ez a gentleman?

Hobby megállt és jókedvűen pislantott: — Nem ismeri? — kérdezte. — Ez Mac Allan, az Allan-féle szerszámacélművek tulajdonosa, Buffalóból, az allanit gyémántacél feltalálója, Green River ökölvívó bajnoka és a világ legelső elméje.

Az újságíró hangosan felkacagott:

- Ön megfeledkezik Hobbyról, Hobby úr! felelte, és míg fejével Lloyd páholyára mutatott, suttogva és tiszteletteljes kiváncsisággal hozzátette: — Van-e valami újság, Hobby úr?
- Van, felelte Hobby nevetve és tovább ment.
- Csodálkozni fog! Építünk egy ezer láb magas akasztófát, s erre akasztjuk fel július negyedikén New-York minden újságíróját.

Hobbynak ez a tréfája másnap valóban benne volt az újságban, Mr. Mac Allannak, az allanit gyémántacél feltalálójának (hamisított) arcképével, akit C. H. L. (Charles Horace Lloyd) a páholyában fogadott, hogy vele egy milliós alapításról tárgyaljon.

Maud még mindig gyönyörködött. De már nem tudott azzal a szent áhitattal figyelni, mint az imént. Megfigyelte a Lloyd páholyában lefolyt jelenetet. Tudta ugyan, hogy Mac egy új terv kidolgozásával foglalkozott, amelyről azt mondta: »nagy ügye. Valamilyen találmány, egy tervezet, Maud sohasem kérdezte, hogy mi, mert semmi sem esett tőle olyan távol, mint a gépek és a technikai dolgok. Megértette ugyan, hogy milyen becses Macnak a Lloyddal való összeköttetés, de lelkében szemrehányást tett neki, hogy Mac épp ezt az estét választotta a megbeszélés számára. A tél egyetlen estéjét, amikor vele hangversenyre ment. Maud nem értette, hogyan is tudott Mac egy ilyen hangverseny alatt üzleti dolgokra gondolni! Maudnak néha az a gondolata támadt, mintha ő nem is nagyon illenék bele ebbe az Amerikába. ahol minden business volt és csak business, és hogy ő boldogabb lett volna odaát az Óvilágban, ahol még el tudták választani az üzletet a szórakozástól. De nem csupán ez nyugtalanította Maudot, hanem a szerető asszony finom, örökké éber ösztöne azt az aggodalmat keltette benne. hogy az a nagy ügy«, ezek a Lloydok, és még hogy is hítták őket, akikkel Macnak ezután dolga lesz, még jobban meg fogják fosztani férjétől, mint ahogyan a buffalói gyár és egyéb elfoglaltsága azt eddig tették.

Maud jókedvére árny borult és összeráncolta homlokát. De azután hirtelen csöndes derű suhant végig az arcán. Egy fúgaszerű játszi és vidám tétel — hála egy rejtélyes gondolatkapcsolásnak — hirtelen fölidézte emlékébe gyermekét a legbájosabb, az anyát boldogító helyzetekben. Csábította, hogy a zenéből kihallja kis leánya életének megjövendölését, és eleinte minden pompásan is ment. Igen, ilyen boldog legyen az ő Edithje, ilyen legyen majd Edith élete! De a játszi, napsugaras vidámság egyszerre csak egy súlyos, vontatott maestoso sostenutoba ment át, amely szorongást és gonosz sejtelmeket keltett.

Maud szíve lassabban vert. Édes kis leánykája, akivel úgy játszott, mint egy gyermek, és akit úgy ápolt, mint egy tapasztalt öreg asszony, leánykája élete sohase legyen hasonlatos ehhez a zenéhez. Mily badarság, ilyen ötletekkel játszani! Gondolatban ráborult a kisgyermekre, hogy a testével megvédje ettől a nyugtalanító, súlyos muzsikától, és később sikerült is gondolatait másfelé terelni.

A zene maga segítette ebben. Mert a hangok forgataga hirtelen megint magával ragadta egy határozatlan vágyódásba, amely izzó s pompás volt, és megfullasztott minden gondolatot. Megint

csak hallgatott, úgy, mint az imént. Lelkendező vad szenvedéllyel vágtatott a zene tova, forró, csábító hangok vitték és Maud olyan volt, mint az elszakadt falevél a viharban. A dühödt lihegő szenvedély azonban hirtelen megtört egy nem ismert akadályon, mint ahogyan a hullám széjjelzúzódik a szirten és a tomboló örvény szétrebbent sikongó, jajgató, reszkető és aggódó hangokká. Maud úgy érezte, mintha hirtelen meg kellene állania és kénytelen lenne gondolkodni valamin, ami előtte ismeretlen, titokzatos és ki nem fürkészhető. A csönd, mely a forró örvényt követte, olyan igéző volt, hogy a földszinten valamennyi rezgő legyező hirtelen megállt. Egyenetlenül kezdték lenn a hangok újra, bizonytalanul. tétován (a legyezők újra megmozdultak) és ezek a nyomott, megkínzott hangok, amelyek csak nehezen és fáradságosan tudtak elvergődni a melódiáig, Maudot merengővé és szomorúvá tették. Hozzá szóltak a lenn csúfolkodó fagottok és a csellók, amelyek egész őszintén szenvedtek, és Maudnak úgy tetszett, mintha most birtelen megértené egész életét. Nem volt boldog, bár Mac imádta őt, ő meg Macot bálványozta, - nem. nem, itt valami hiányzott...

Ebben a pillanatban, épp ebben a pillanatban érintette meg Mac Maud vállát s a fülébe suttogta:

— Bocsánat, Maud, mi szerdán Európába utazunk. Még sok elvégezni valóm van Buffalóban. Ha most megyünk, még elérjük az éjjeli vonatot. Mit gondolsz?

Maud nem felelt. Csöndesen ült és mozdulatlanul. Vállán és nyakán át a vér arcába szállt. A szeme lassan tele lett könnyel. Igy mult el néhány perc. Ebben a pillanatban szívében Mac iránt keserű haragot érzett. Úgy érezte, hogy ez durvaság, őt most kiragadni a hangverseny közepéből, csak azért, mert Macot üzleti ügyei sürgették.

Allan látta, hogy Maud nehezen lélekzik, és arca kipirult. Keze még az asszony vállán pihent. Megcirógatta és békítőn suttogta:

— Nos, akkor maradjunk kedvesem, én ezt csak ajánlottam. Hiszen mi épp oly jól mehetünk holnap a reggeli vonattal.

De a Maud kedve alaposan el volt rontva. A zene őt most kínozta, aggasztotta, nyugtalanná tette. Még tétovázott, engedjen-e, vagy sem. Ekkor véletlenül látta, hogy Ethel Lloyd a látcsövét egészen fesztelenül ráirányította, és Maud nyomban készen volt az indulásra. Mosolyt erőltetett, hogy Ethel Lloyd lássa, és Allan nagyon eksodálkozott Maud gyöngéd (még nedves) pillantásán, amellyel hozzá fordult.

⁻ Menjünk, Mac!

Örült neki, hogy amikor felállt, Mac előzékenyen segítette és vidáman mosolyogva, látszatra a legboldogabb hangulatban hagyta el a páholyt.

4.

Central-Station-re épp akkor értek, amikor a vonat kirobogott a csarnokból.

Maud beleásta kicsiny kezét bundája zsebeibe és a feltűrt gallér mögül Macra pislantott.

— Itt megy a vonatod, Mac! — mondotta nevetve, és nem is igyekezett kárörömét leplezni.

Mögöttük állt szolgájuk, Leon, egy vén kínai, akit mindenki »Lion«-nak hítt. Lion vitte az utazótáskákat és hervadt, ráncos arca buta kifejezésével nézett a vonat után.

Allan kihúzta az óráját s bólintott:

 De kár, — mondotta jólelküen. — Lion, visszamegyünk a szállóba.

Az autóban megmagyarázta Maudnak, hogy épp ő miatta kellemetlen néki, hogy lekéstek a vonatról; neki bizonyára még sok dolgot ád a csomagolás.

Maud halkan nevetett.

— Miért? — mondotta s elnézett Mac mellett. — Honnan tudod, hogy én egyáltalában veled utazom, Mac?

Allan meglepetve nézett rá.

- Már csak velem jössz, azt hiszem, Maud?
- Igazán nem tudom, jó-e Edithtel télen utazni. És Edith nélkül semmiesetre sem megyek.

Allan elgondolkodva nézett maga elé.

— Erre most nem is gondoltam, — mondotta azután lassan. — Edith, persze. De, azt hiszem, ezt mégis csak el lehet intézni.

Maud nem felelt. Várt. Mac ezúttal nem menekszik olyan könnyen. Szünet után Allan hozzátette:

— A hajó éppen olyan, mint egy szálló, Maud. Luxuskabinokat vennék, hogy kényelemben legyetek.

Maud jól ismerte Macot. Ez már nem szól többet, hogy jöjjön vele, nem kéri. Nem szól ez már egy szót sem ezután, de nem is venné rossz néven, ha Maud őt egyedül hagyná elutazni.

Meglátta rajta: Mac már most hozzáfogott, hogy megbarátkozzék ezzel a gondolattal.

Mac elgondolkodva és csalódottan nézett maga elé. Eszébe se jutott, hogy Maud lemondása nem volt más, mint komédia, neki, aki soha életében nem komédiázott, akinek a lénye oly nyilt és egyszerű volt, hogy Maud ezen mindig újra meglepődött.

Hirtelen föllángolással ragadta meg az asszony Mac kezét.

— Persze, hogy veled megyek, Mac! — mondotta gyöngéd pillantással.

 Ah, no látod! — felelte Mac és hálásan szorította meg a kezét.

Hogy rosszkedvét legyőzte, Maud szíve ettől hirtelen vidám és könnyű lett, és ő elkezdett gyorsan és jókedvüen csevegni. Lloydról és Ethel Lloydról beszélt.

- Ethel nagyon kegyes volt, Mac? kérdezte.
- Nagyon szíves volt hozzám, felelte Allan.
- Milyennek véled?
- Nekem úgy tetszett, hogy nagyon egyszerű, természetes, sőt kissé naiv, szinte gyermek.
- Ó! Maud nevetett. És ő maga sem értette, hogy Mac válasza miért bosszantotta fel egy kissé Mac iránt. Ó, Mac, hogy érted te a nőket! Lloyd! Ethel Lloyd és természetes! Ethel Lloyd és naiv! Hahaha!

Most Allant is elfogta a nevetés.

- Igazán ilyennek láttam, bizonyítgatta.
 De Maud tűzbe jött.
- Nem, Mac, kiáltotta ilyen kómikus dolgot még nem hallottam! Ilyenek vagytok ti, férfiak! Nincsen mesterkéltebb lény, mint Ethel Lloyd, Mac! Természetessége az ő legnagyobb művészete. Ethel, és ezt nekem egész nyugodtan elhiheted Mac, nagyon ravasz, kacér nőszemély és nála minden számítás. Meg szeretne bűvölni minden férfit. Hidd el ezt nekem, én ismerem őt. Láttad a szfinx-szemét?

- Nem. Allan igazat mondott.
- Nem? De ő egyszer ezt mondta Mabel Gordonnak: szfinxszemem van, mindenki azt mondja. És te úgy láttad, hogy ő naiv! Hiszen ő olyan rémesen hiú, ez a csinos teremtés, ó, édes Istenem! Hetenkint legalább egyszer megjelenik a képe valamelyik újságban. Ethel azt mondja: Éjjel-nappal reklámot csinál magának, épp úgy, mint Hobby. Még a jótékonyságával is reklámot csinál.
- De talán mégis jó szíve van, Maud? vetette közbe Allan.
- Ethel Lloydnak? Maud nevetett. Azután hirtelen szemébe nézett, míg belekapaszkodott a száguldó, rengető autó nikkelfogójába. Igazán olyan szép az az Ethel?
- Igen, szép, Maud. De a jó isten tudja, hogy miért rizsporozza magát olyan erősen!

Maud csalódottnak látszott.

— Beleszerettél, Mac? Mint a többiek? — kérdezte halkan, színlelt félelemmel.

Allan nevetett és magához vonta őt.

 Kis csacsi vagy, Maud! — kiáltotta és arcát az övéhez szorította.

Maud most teljesen meg volt elégedve. Mi is volt az, hogy ma minden kicsinység meg tudta őt zavarni? Mit törődik Ethel Lloyddal? Hallgatott egy darabig, azután őszinte hangon szólt:

 Különben is lehetséges, hogy Ethelnek valóban jó szíve van, sőt én ezt hiszem is.

De alig hogy ezt mondta, úgy találta, hogy ő valójában nem nagyon hisz Ethel jó szívében. Nem, ma nem lehetett vele mit kezdeni.

Ebéd után, amelyet szobájukon tálaltattak, Maud mindjárt lefeküdt, míg Allan a szalonban maradt és leveleket írt. De Maud nem tudott rögtön elaludni. Kora reggel óta talpon volt és holtrafáradt. A szállószoba száraz, forró levegője könnyű lázba ejtette. A nap minden izgalma, az utazás, a hangverseny, az embertömeg, Ethel Lloyd, mindez újraébredt elcsigázott agyában. A fülében újra megcsendültek a hangverseny és a hangok. Lenn száguldoztak az autók. Tülköltek. A távolban zakatolt a földfeletti vasút. Éppen amikor elaludt volna, felriasztotta egy kattogás a gőzfütőben. Hallotta, hogy a szálló liftje fölszáll s halkan duruzsol. Az ajtó nyílása még világos volt.

— Még mindig írsz, Mac? — kérdezte és szinte ki sem nyitotta a száját.

Mac felelt:

- Go on and sleep.

De a hangja olyan mélyen csengett, hogy Maudnak fel kellett kacagnia a félálom könnyű lázában. Elaludt. De hirtelen érezte, hogy egészen kihűl. Megint fölebredt, telve nyugtalansággal és különös félelemmel és azon gondolkodott, hogy vajjon mi borzongatta meg. Rögtön eszébe is jutott. Ezt álmodta: Edith szobájába lépett és ki ült ott? Ethel Lloyd. Ott ült és vakítóan szép volt, a gyémánttal a homlokán és gondosan tette ágyába a kis Edithet — mintha ő lenne Edith mamája...

Mac ingujjban ült a pamlag sarkában és írt. Ekkor nyikkant a ajtó és megjelent Maud, hálóköntösében, s álomittasan pislákolt a lámpára.

Haja fénylett. Olyan virágzó és fiatal volt, mint egy leányka, és frisseség áradt ki belőle. De a szeme nyugtalanul lobogott.

- Mi bajod? - kérdezte Allan.

Maud zavartan mosolygott.

- Semmi, felelte olyan butákat álmodtam. Egy székre ült és lesimította a haját.
 - Miért nem mégy aludni, Mac?
- Ezeket a leveleket a holnapi hajóval kell eküldenem. Meghülsz, édesem.

Maud a fejét rázta.

— Ó nem — mondotta —, ellenkezőleg, itt nagyon meleg van. — Azután Macra nézett éber szemmel. — Hallod-e, Mac — folytatta —, miért titkolod előlem, hogy mi dolgod van Lloyddal? Allan mosolygott és lassan felelte:

- Nem kérdezted, Maud. Nem is akartam róla beszélni, amíg a dolog még bizonytalan volt.
 - Nem akarod most elmondani?
 - Dehogy nem, Maud.

És Mac megmagyarázta neki, hogy miről van szó. Nekitámaszkodott a pamlagnak, jólelkű mosollyal és a legnagyobb nyugalommal magyarázta el a tervét, csak úgy, mintha csupán egy hidat akarna építeni az East-Riveren. Maud ott ült a hálóköntösében és bámult és nem értett semmit. De amikor kezdte megérteni, egyre jobban ámult és a szeme egyre nagyobb lett és ragyogóbb. A feje szinte forrt! Most egyszerre megértette Allannak az utolsó években végzett munkáját, kísérleteit, modelljeit és a tervezetek egész halmazát. Most értette már, hogy miért sürgette az elutazást: nem volt egy percnyi veszteni való ideje sem! Most megértette, hogy miért kell mind e leveleknek holnap a hajóval elmenniök. Szinte úgy tűnt fel neki, mintha újra álmodnék . . .

Amikor Allan pontot tett, Maud nagy, fénylő szemekkel ült ott, amelyekben nem volt más, csak ragyogás és csodálat. — Most hát tudod, kicsikém! — mondta Allan és kérte, hogy menjen aludni. Maud odament hozzá, átölelte, amilyen erősen csak tudta és megcsókolta a száját.

— Mac! Mindenem! — dadogta.

De amikor Mac még egyszer kérte, hogy feküdjék le, rögtön szót fogadott és kiment, de a feje még egészen ittas volt. Hirtelen az a gondolat ötlött agyába, hogy Mac műve épp olyan nagy, mint ama szimfóniák, amelyeket ma hallott, épp olyan nagy — csak egészen más.

Allan meglepetve látta, hogy néhány perc mulva Maud megint bejön. Magával hozott egy takarót és míg ezt suttogta: — Dolgozzál! Dolgozzál!— odatelepedett melléje, összehúzódva, a pamlagra. Fejét Mac ölébe hajtotta s így aludt el.

Allan vesztegelt és nézte. S elgondolta, mily szép és megható ez az ő kicsiny Maudja, és hogy ő az életét ezerszer is feláldozná érte.

Azután buzgón tovább írt.

5.

A következő szerdán Allan Mauddal és Edithtel a német háromnapos hajón Európába indult. Hobby elkísérte őket; »velük jött egy hétre«.

Maud pompás hangulatban volt. Újra meglelte legvidámabb kedvét — leányos jókedvét — s ez a jókedv eltartott az egész uton a téli és mogorva óceánon, habár Maud csak étkezéskor és este látta Macot. Nevetve és vidáman csevegve

botorkált bundákba burkolva, vékony lakkcipőben a jeges födélzeti folyosókon ide-oda.

- 10

Hobby volt a hajón a legnépszerűbb ember. Az orvosok és fizetőmesterek kabinjaitól egészen föl a szentséges parancsnoki hídig mindenütt otthon volt. Kora reggeltől késő estig nem volt helye a hajónak, ahol ne hallották volna világos, kissé orron át jövő hangját.

Ellenben Allant se nem látták, se nem hallották. Naphosszat dolga volt. A gyorshajó két gépírónőjének az egész utazás alatt ugyancsak égett a keze a levelei másolásától. A levelek százszámra feküdtek készen és megcímezve Allan kabinjában. Felkészült az első ütközetre.

Először is Párisba mentek. Innen Calaisba és Folkestoneba, ahol a kanális alatt épült az alagut, miután Anglia leküzdötte nevetséges félelmét egy inváziótól, amelyet egyetlen egy üteggel meg lehet akadályozni. Itt Allan három hétig volt. Azután elmentek Londonba, Berlinbe, Essenbe, Lipcsébe, Frankfurtba és megint vissza Párisba. Allan mind e helyeken néhány hétig maradt. Délelőtt magának dolgozott, délután naponta tanácskozásai voltak nagy cégek képviselőivel, mérnökökkel, technikusokkal, feltalálókkal, geológusokkal, geográfusokkal, oceanográfusokkal, statisztikusokkal és a legkülönbözőbb fakultások kiválóságaival. Az elmék egész hadserege Európa

minden tájékáról, Franciaországból, Angliából, Németországból, Olaszországból, Norvégiából, Oroszországból.

Este egyedül étkezett Mauddal, ha nem volt éppen vendége.

Maud még mindig kitünő hangulatban volt. Éltette őt a munka és a vállalkozások levegője, amely Macot körülvette. Három év előtt, röviddel házassága után, majdnem ugyanezt az utat tette meg Maccal, és akkor csak nehezen tudta neki megbocsátani, hogy java idejét idegen emberekkel és érthetetlen munkákkal töltötte. Most, hogy mind e tanácskozások és munkák értelmét tisztán látta, természetesen minden egészen más lett.

Sok ideje volt és ő ezt a bőséges időt gondosan beosztotta. A nap egy részét gyermekének szentelte, azután fölkereste a múzeumokat, templomokat, látnivalókat, bárhol is jártak. Első utazásuk alkalmával nem igen jutott ez élvezetekhez. Mac persze elkísérte mindenhová, ha Maud úgy kívánta, de Maud csakhamar megérezte, hogy ezek a gyönyörű képek, szoborművek, régi szövetek és ékszerdarabok Macot nem nagyon érdeklik. Ő szívesen tekintett meg gépeket, gyárakat, nagy ipartelepeket, léghajókat, technikai múzeumokat; de ezekből viszont Maud nem értett meg semmit.

Most azonban Maud ráért, és gyönyörködött

mindama ezernyi nagyszerűségen, amelyekért Európát annyira szerette. Színházba, hangversenyre elment, amikor csak lehetett. Jóllakott Amerika számára. Órák hosszat kószált régi utakon és szűk utcákban és lefényképezte azokat az apró boltokat mind, amelyeket »elragadók«-nak látott, és minden görbe ósdi házereszt. Könyveket vásárolt, múzeumokban fényképeket és képes levelezőlapokat régi meg új házakkal. Ezeket a levelezőlapokat Hobbynak vette, aki erre megkérte. Becsületesen fáradozott, hogy összehordja az anyagot, de Hobbyért, akit szeretett, nem restelt semmiféle munkát.

Párisban Allan nyolc napig magára hagyta. Nantes közelében, a biszkájai partokon Les Sables mellett földmérőkkel és egy raj ügynökkel volt dolga. Azután földmérőkkel, mérnökökkel és ügynökökkel az Azori szigetcsoport felé hajózott, ahol Allan három hétnél tovább volt elfoglalva a Fayal, San Jorgo és Pico szigeteken, míg Maud Edithtel élvezte a leggyönyörűbb tavaszt, amelyet valaha átélt. Az Azori szigetekről teherszállító hajón (mint egyedüli utasok, aminek Maud úgy örült!) az Atlanti óceánon át a Bermuda szigetcsoportra. Itt, Hamiltonban, legnagyobb örömükre Hobbyval találkoztak, aki megtette ide a kis utat, hogy bevárja őket. A Bermudákon az üzleteket hamar elintézték, és júniusban

visszatértek Amerikába. Allan egy falusi házat bérelt Brouxban és ugyanaz a tevékenység, mint Londonban, Párisban és Berlinben, megkezdődött most Amerikában. Allan naponta tárgyalt ügynökökkel, mérnökökkel, tudományos emberekkel az államok minden városából. Minthogy gyakran voltak Lloyddal hosszú megbeszélései, a nyilvánosság kezdett figyelni. Az újságírók szimatoltak a levegőben, mint a hiénák, amelyek dögöt éreznek. A legkalandosabb alapításokról szóló hírek szálltak végig New-Yorkon.

De Allan és bizalmi emberei hallgattak. Maud, akitől ki akarták tudni a titkot, nevetett s egy szót sem szólt.

Augusztus végén az előkészítő munkák be voltak fejezve. Lloyd a tőke, a nagyipar és a nagybankok első képviselői közül harmincnak küldött meghívót egy meetingre; ezeket a meghívókat ő maga írta és külön futárral kézbesíttette, hogy a tanácskozás jelentőségét hangsúlyozza.

És szeptember tizennyolcadikán megtörtént az emlékezetes tanácskozás az Atlantic szállóban, a Broadway-n.

New-York e napokban egy hőhullámban főtt, úgy hogy Allan arra határozta magát, hogy a gyűlést a szálló tetőkertjében tartja meg.

A meghívottak, akik jórészt másutt laktak, a nap folyamán érkeztek meg; néhányan már tegnap itt voltak.

Óriási, porlepett utazó autókon érkeztek feleségükkel, leányaikkal meg fiaikkal nyári székhelyükről, Vermontról, Hamshireről, Maineről, Massachusettsről és Pennsylvániából. A magános emberek és a hallgatagok különvonaton száguldtak ide, amely az állomásokat semmibe sem vette, St.-Louisból, Chicagóból és Cincinnatiból. Luxusvachtjaik a Hudson-Riveren horgonyoztak. Három chicagói: Kilgallan, Müllenbach és C. Morris, az express-lég-lineren jöttek, amely a Chicagótól New-York Centralparkig terjedő hétszáz mérföldet nyolc óra alatt futja be és Vanderstyfft, a sportember, a délután folyamán monoplánján az Atlantic tetőkertjén szállt le. Mások meg mint egészen jelentéktelen utasok, gyalog, kezükben szerény táskával, állítottak be a szállóba.

De eljöttek. Lloyd egy elsőrangú jelentőségű ügyben hítta őket s az az összetartás, amelyet a pénz sokkal nagyobb mértékben hoz létre, mint a vér, nem engedte, hogy elmaradjanak. Nemcsak azért jöttek, mert megszimatolták az üzletet (hiszen az is lehet, hogy vérezniök kell!), hanem elsősorban azért, mert azt várták, hogy segíthetnek egy terv megindításánál, amelynek jelentősége kielégíti az ő vállalkozási szellemüket, amely őket naggyá tette. Lloyd ezt a rejtélyes tervet »minden idők legnagyobb s legmerészebb tervének« nevezte körlevelében. Ez elég volt, hogy őket a pokolból is felhozza; mert új művek megalkotása nekik annyi volt, mint maga az élet.

A tőke ennyi nagyemberének a megmozdulása persze nem maradt észrevétlen, mert mindegyiket kikészített jelzőrendszer vette körül. A tőzsdén már reggel könnyű láz mutatkozott. Most egy megbízható tip vagyont jelentett! A sajtó közzétette mindama férfiak nevét, akik az Atlanticban megszálltak és nem felejtette el hozzátenni, hogy mindegyike mennyit ér. Délután ötkor már messze fönn járt a milliárdokban. Mindenesetre valami rendkívüli dolognak kell történnie; a tőke óriási csatára készül. Némely újság úgy tett, mintha épp most jönne Lloyd lunch-éről, és mintha torkig volna értesülésekkel, Lloyd azonban pecket vert volna a foguk közé. Mások tovább mentek és közzétették, hogy Lloyd barátjuk mit bízott reájuk a csemegénél: nincsen különösebb dologról szó. A villamos egyvágányú gyorsvonatot tovább vezetik majd Chicagótól San-Franciscóig. A légközlekedés hálózatát fogják teljessé kibővíteni az Államok felett, úgy, hogy minden tetszés szerinti városba lehet majd épp úgy repülni, mint ma Bostonba, Chicagóba, Buffalóba és St.-Louisba. Hobby ötlete: New-York Amerika Velencéje, ép ott van a megvalósulás előtt.

A riporterek körülszaglászták a szállót, mint a rendőrebek, amikor nyomon vannak. A sarkukkal lyukat vágtak a Broadway megpuhult aszfaltjába és felbámultak az Atlantic harminchat emeletére, míg a vakító mészfal káprázatokat vetített agyukba. Sőt egy minden hájjal megkent tudósítónak az a zseniális ötlete támadt, hogy mint telefonmunkás csempészi magát a szállóba, sőt nemcsak a szállóba, hanem — egészen a milliárdosok szobáiba, ahol a szobatelefonokon piszmog és talán elkap egy szót. De a szálló managerje rajtakapta és udvariasan figyelmeztette, hogy valamennyi készüléke rendben van.

Izzó hőségtől s izgalomtól lázasan körülfogva állt ott a mészfehér toronyház s nem szólt. Este lett és még mindig néma volt. A ma délutáni minden hájjal megkent tudósító kétségbeesetten, orra alatt nagy bajusszal jött vissza, mint Vanderstyfft egy szerelője, akinek a gépen ott fenn a tetőn kell valamit megigazítania. De a manager udvariasan mosolyogva kijelentette neki, hogy

Vanderstyfft úr Marconi-gépe ugyancsak rendben van.

Ekkor a minden hájjal megkent tudósító kiment az utcára s megpukkadt: hirtelen eltűnt valahová, hogy valami újat forraljon. Egy óra mulva automobilon jelent meg, mint világjáró, sok-sok szállócédulákkal teleraggatott bőrönddel s szobát kért a 36. emeleten. De mert a 36. emeleten a szálló személyzete lakott, meg kellett elégednie a 3512. számú szobával, amelyet a manager neki előzékeny üzleti arckifejezéssel felajánlott. Itt egy kínai boynak, aki a tetőkert kiszolgáló személyzetéhez tartozott, megvesztegető ajánlatot tett, ha egy szerény készüléket, nem nagyobbat, egy kis kodaknál, ott fönn valamelyik dísznövény vödrébe becsempész. Csakhogy nem számolt azzal, hogy az allanit kemény acél, amelyen semmiféle löveg át nem hat.

Allan a legpontosabban rendelkezett, és a manager felelősséget vállalt, hogy az utasításokat betartják. Amint valamennyi meghívott együtt volt a rootgardenben, a liftnek nem volt szabad csak a 35. emeletig járni. A szolgálattevő boyoknak a tetőkertet nem volt szabad elhagyniok addig, amíg az utolsó vendég el nem távozott. Csak a sajtó hat képviselőjének és három fényképésznek volt szabad jelen lenni (ezek épp úgy kellettek Allannak, mint ő nekik) —, de csak azzal a becsületszóval

fogadott igérettel, hogy a tanácskozás alatt nem érintkeznek a külvilággal.

Néhány perccel kilenc előtt Allan maga jelent meg a tetőkertben, hogy meggyőződjék, vajjon híven követték-e valamennyi utasítását. Rögtön meglátta a becsempészett dróttalan telefonkészüléket egy borostyánfa lombozatában, s egy negyedóra mulva a minden hájjal megkent már megkapta azt, mint csinosan becsomagolt s lepecsételt expressküldeményt a 3512-ős számra, — de nem volt meglepetve, mert világosan hallotta felvevőkészülékén, amint egy hang kissé bosszúsan mondta: — vigye innen ezt a szemetet!

Kilenctől kezdve a lift működni kezdett.

A meghívottak izzadva és prüszkölve bukkantak fel a szállótömbből, mely a hűtőkészülékek ellenére minden pórusában izzott. A pokolból eljutottak a tisztítótűzbe. Mindenki, aki a liftből kiszállt, a hőség e fala előtt visszahőkölt. De nyomban le is vetette a kabátját, amire azonban előbb a jelenlevő hölgyektől udvariasan engedelmet kért. E hölgyek voltak Maud — könnyed, virágzó, hófehér ruhában — és Mrs. Brown, egy vén, kicsi, szegényes külsejű asszony, a sárgaképű s a nagyothalló zsugoriak gyanakvó nézésével: az Államok leggazdagabb asszonya és hírhedt uzsorás.

A meghívottak kivétel nélkül ismerték egymást. Találkoztak már egymással különböző harctereken, éveken át csatáztak vállvetve, vagy egymás ellen. Nem valami nagyon tisztelték, de azért mégis csak becsülték egymást. Majdnem valamennyi ősz vagy fehér volt már, csöndes, tiszteletreméltó, lehiggadt és megfontolt, mint az ősz, és a legtöbbnek jólelkű, barátságos, sőt gyermekes szeme volt. Csoportokban álltak együtt és csevegtek meg tréfálkoztak, vagy pedig párosával jártak föl-alá és suttogtak. A magános emberek és a hallgatagok már csöndesen ültek a klubszékekben és hűvösen, elgondolkodva, kissé rosszkedvű arckifejezéssel néztek a perzsaszőnyegre, amely a padozatra volt terítve. Néha kivették az órájukat és egy pillantást vetettek a liftre; még egyre jöttek az elmaradozók...

Odalenn bugyborékolt New-York és a bugyborékolás mintha megkettőzte volna a hőséget. New-York izzadt, mint a díjbirkozó elvégzett munkája után, pöfékelt, mint egy mozdony, amely megtette a maga háromszáz mérföldjét és kifújja magát egy pályaudvar csarnokában. Az autók, amelyek az út szétpuhult aszfaltjában ragadtak, tova zörögtek meg dörmögtek a Broadway-szakadékban, a villamos kocsik egymást siettető vonatai kalapálták csengő jelzéseiket; valahol, egészen távol, felzúgott egy éles harang: tűzoltókocsi, amely végigszáguldott az utcákon. A levegőben mintha óriási harangok búgnának, távoli kilátások

visitottak bele, mintha valahol messze embereket gyilkolnának halomra.

Köröskörül fények álltak s ragyogtak a mélyenkék, forró éjszakában, amelyekről az első pillantásra nem lehetett tudni, hogy az égre, vagy a földre valók-e. A tetőkertről a húsz kilométer hosszú Broadway-szakadéknak egy részletét lehetett látni, amely egész New-Yorkot két részre szelte: egy fehéren izzó, tátongó olvasztókemencét, amelyben színes tüzek gerjedtek s a fenekén mikroszkópikus hamurészecskék vergődnek tova: emberek. Tőszomszédságában egy mellékutca vakított, mint hömpölygő ólomfolyam. A távolabb levő keresztutakból világos ezüstös köd gőzölgött. Egyes felhőkotrók kísérteties-fehéren emelkedtek egy térség fényárjában. Azután meg szorosan egymáshoz símuló toronyházak csoportjai álltak sötéten, némán, mint óriási sírkövek, amelyek kimagaslottak a besüppedt, eltünő tizenkét-tizenöt emeletes törpekunyhók közül. Távol az égen tompán csillámló ablaküvegek egy tucat emeletje látszott. de a házból egyáltalában semmit sem lehetett látni. Itt-ott negyvenemeletes tornyok, amelyeken bágyadt tüzek parázslanak: Regis, Metropolitain, Waldorf Astoria s a Republic szállodák tetőkertjei. Körül a látóhatáron hűvös tűzfészkek pislákolnak: Hoboken, Jersey City, Brooklyn, East-New-York. Két sötét felhőkotró nyílásán keresztül minden

percben felvillant egy kettős fénysugár, mint villamos szikraöltések, amelyek a falak közt átugrottak: a hatodik Avenue földfeletti vasútja.

A szálló körül csillámlott az éj tüzijátéka. Fényszökőkutak és színes sugárkévék löveltek folyton-folyvást az utcáról fel az égnek. Egy villám kettétépett egy toronyházat lentről egészen föl a tetőig és lángba borított egy óriási cipőt. Egy ház lángokban állott s a lángokban megjelent egy vörös bika: Bull Durham pipadohány. Rakéták vágtattak fel a magasba, szétpukkantak és igéző szókat mutattak. Egy lilaszínű nap keringett mintegy őrülten magasan fönn a levegőben s tüzet okádott Manhattan fölött; a fényszórók halvány fénykúpjai a látókör felé tapogatóztak s mészfehér házsivatagokat világítottak meg. Fönn magasan az égen a csillogó New-York fölött pedig ott állottak haloványan, igénytelenül, nyomorúságosan, leverve a hold és a csillagok.

A Batterytől fölfelé reklámléghajó közeledett, csavarjai lágyan durrogtak, s két nagy szeme bagolyszerűen hatott. És a bagoly hasán felváltva jelentek meg e szavak: Egészség! — Siker! — Szuggesztió! — Gazdagság! Tinestreet 14!

Odalenn pedig, harminchat emeletnyi mélységben, a szállótömb körül a kalapok egész serege hullámzott, riporterek, ügynökök, zsibárusok, kíváncsiak — a vakító fényáradatban mind árnyék

nélkül - zúgtak a feszültségtől, s a szemek rámeredtek a tetőkert fényfüzérjeire. A hangok lázas zűrzavarán keresztül, amely a szálló körül zsongott, világosan felhatoltak a Broodwaypatkányok, az újságárusok rikoltásai: »Extra! Extra !« A »World« az utolsó pillanatban kijátszotta utolsó és legjobb ütőlapját, amellyel a többi úiságot mind lefőzte. A »World« mindentudó volt és pontosan ismerte azt a tervet, amelyet a milliárdok, melyek ott fönn izzadtak, útnak indítottak: tengeralatti postaszállítás! A. E. L. M. ! Amerika-Európa-Lightning-Mail! Mint ahogvan ma a leveleket földalatti csöveken New-Yorkból San-Franciscóba szorítják, épp úgy fogják őket hatalmas csöveken át, amelyeket mint a kábelt lefektetnek, Európába átlőni. A Bermudákon és az Azori szigetcsoporton át! Három óra alatt! (Látni való, hogy a »World« Allan útját pontosan megállapította.)

Idefönn még a legnyugodtabb idegek sem tudták magukat a lázas utca, a bugyborékoló és csillogó város, meg a hőség benyomása alól kivonni. Minél tovább vártak, többé-kevésbé izgatottak lettek mind, s megváltás volt nekik, amikor a szőke Hobby, aki nagyon fontoskodott, az ülést megnyitotta.

Hobby egy sürgönyt lengetett és elmondta, hogy C. H. Lloyd sajnálja, hogy betegsége távoltartja s nem üdvözölheti a megjelenteket személyesen. Megbízta őt, hogy mutassa be Mac Allan urat, az Edison Művek Részvénytársaság sok évig volt munkatársát és az allanit gyémántacél feltalálóját.

- Itt ül!

Hobby Allanra mutatott, aki Maud mellett egy nádfonatú széken ült, ingujjban, mint a többi-

Allan úr akar nékik valamit mondani. Egy tervet akar nekik ajánlani, amelyet, mint ahogyan tudják, C. H. Lloyd maga minden idők legnagyobb s legmerészebb tervének mondott. Allan úr elég zseniális ahhoz, hogy a tervet meg is tudja valósítani, de a kivitelhez az ő pénzük kell neki. (Allanhoz):

- Go on, Mac!

Allan fölállt.

De Hobby intett neki, hogy várjon még egy pillanatig, s a sürgönybe egy pillantást vetve, így fejezte be:

- Ezt elfelejtette ...

Abban az esetben, ha a gyülekezet elfogadja Mac Allan tervét, C. H. Lloyd huszonöt millió dollárral részesedik. (Allanhoz):

- Now, my boy!

Allan Hobby helyére lépett. A csönd tikkadt és nyomasztó volt. Lenn az utca láza zavarosabb és hangosabb lett. Minden szem őt nézte: ez volt tehát az az ember, aki azt állítja, hogy rendkívüli mondanivalója van! (Maud szája a feszültségtől és az izgalomtól tátva maradt!) Allan a közönségének semmivel sem fejezte ki nagyrabecsülését. Nyugodtan végignézett a gyűlésen és senki nem vette volna észre rajta azt a nagy izgatottságot, amely őt bensejében elfogta. Nem volt kicsiny dolog a fejét ezeknek az embereknek a torkába dugni, azután meg: ő minden volt, csak szónok nem. Először esett meg vele, hogy nagyobb, válogatott közönségnek beszél. De a hangja nyugodtan és tisztán csengett, amikor hozzáfogott.

Allan azzal kezdte, hogy miután C. H. Lloyd a várakozást annyira fokozta, fél, hogy csalódást hoz a gyülekezetnek. Az ő tervét nem lehet nagyobbnak mondani, mint a Panama-csatornát, vagy Sir Rodger Palk-street-hídját, amely Ceylont Előindiával köti össze. Ha az ember jól megnézi, ez a terv nagyon egyszerű.

Erre Allan nadrágja bő zsebéből krétát vett elő s két vonalat húzott a táblára, amely mögötte állt. Ez itt Amerika és ez itt Európa! Ő kötelezi magát, hogy tizenöt év alatt a tenger alatt egy alagutat épit, amely a két világrészt összeköti, s a vonatok huszonnégy óra alatt rohannak rajta keresztül Amerikából Európába! Ez az ő terve.

Ebben a pillanatban fellobbant a fotográfusok fénye, akik megkezdték a gyorstüzelést és Allan rövid szünetet tartott. Az utcáról zavart ordítozás hangzott fel: tudták, hogy itt fenn a harc megindult.

Eleinte úgy látszott, mintha Allan terve, amely két világrész történetében korszakot jelentett és még ennek az előrehaladt kornak sem volt mindennapi, a hallgatóságra nem lett volna a legkisebb hatással sem. Sőt voltak, akik csalódtak. Úgy rémlett nekik, mintha már egyszer-másszor hallottak volna erről a tervről, a levegőben volt, mint sok más terv. De azért mégsem mondhatta volna ki senki ötven - hogy mondod? - húsz esztendő előtt anélkül, hogy meg ne mosolyogták volna. Voltak itt emberek, akik, mialatt felhúzták az órájukat, többet kerestek, mint az emberek legtöbbje egy hónap alatt; voltak itt emberek, akiknek egy arcizma se rándul, ha a világ holnap széjjelpattan, mint a bomba, de nem volt egyetlen egy sem, aki tűrte volna, hogy untassák. És ettől féltek mind a legjobban, mert, istenem, C. H. Lloyd is tévedhet egyszer! Megvolt a lehetősége annak is, hogy ez a fickó itt előáll valami régi dologgal, például, hogy a Szaharát akarja csatornázni és termékennyé tenni, vagy más ilyennel. Az ő terve legalább nem volt unalmas. Ez már nagyon sok volt. Különösen a magános emberek és a hallgatagok lélegzettek föl megkönnyebbülten.

Allan egyáltalában nem hitte, hogy hallgató-

ságát a tervével lenyűgözi, és a hatással, amelyet bejelentése tett, teljesen meg volt elégedve. Többet egyelőre nem kívánhatott. Ötletét szép lassan is beadhatta volna, de ő szándékosan lőtte ki hallgatóságára, mint a kartácsot, hogy azt a páncélját egy látszólagos közönynek, amely minden szónoknak elvehette volna a bátorságát, a közömbösség, a fegvelmezettség, bágyadtság, számítás és elhárítás páncélját egyszerre szétrobbanthassa. Neki ezt a hét milliárdot kényszeríteni kellett arra, hogy őt meghallgassa. Ez volt az első feladata; ez és semmi más. És úgy látszott, mintha ez sikerült volna neki. A bőrszékek recsegtek, néhányan kényelmesen hátradőltek, szivarra gyujtottak. Mrs. Brown segített magán a hallókészülékkel. Wittersteiner, a New-York-Central Bank embere, valamit sugdosott J. O. Morse, a rézember fiilébe.

És Allan felbátorodva és biztosabban folytatta. Az alagut New-Yorktól száz kilométernyire délre New-Jersey partján kezdődnék, érintené a Bermudákat és Azorokat, meg Észak-Spanyolországot, és Franciaország biszkájai partján menne fölfelé. A két tengerközi állomás, a Bermudák és az Azorok, technikai okokból nem nélkülözhetők. Mert velök, az amerikaival és a két európaival, öt kezdőpontja van az alaguttárnáknak. A tengeri állomások továbbá az alagut jövedelmezőségére

nézve óriási jelentőségük volt. A Bermudák szívnák fel a mexikói medence, Nyugat-India, Közép-Amerika és a Panama-csatorna egész személyforgalmát és póstáját. Az Azorok ragadnák magukhoz Délamerika és Afrika összes forgalmát. A tengeri állomások a világforgalom sarkpontjai lennének New-York és London jelentőségével. Minden magyarázat nélkül világos volt, hogy a jövőben milyen szerepet játszanának az amerikai és az európai állomások a földtekén! Az egyes kormányok kénytelenek lennének beleegyezni az alagútépítésbe, sőt, ő maga, Mac Allan, kényszerítené őket arra, hogy az alagút-szindikátus papirjait a börzéiken jegyezzék, - hacsak nem óhajtanák azt, hogy milliók ezreivel károsítsák egész iparukat.

— A Behring-szoros alagutja, amelyet három év előtt kezdtek épiteni, — mondta Allan — a Dover-Calais-alagút, amelyet az idén fejeznek be, eléggé bizonyítják, hogy tengeralatti alagutat építeni a modern technikának nem okoz nehézségeket. A Dover-Calais-alagut hossza kerek ötven kilométer. Az én alagutam hossza kerek ötezer kilométer. Az én feladatom tehát csupán az, hogy az angolok és franciák munkáját megszorozzam százzal, ámbár én ugyancsak tisztában vagyok a nagyobb akadályokkal. De nem kell önök előtt külön hangsúlyoznom: ahol a mai ember egy

gépet felállíthat, ott ő otthon van ! A terv kivitele pénzügyi szempontból az önök beleegyezésétől függ. Nekem nem kell az önök pénze — ahogyan Hobby mondta, — mert én az alagutat amerikai és európai pénzzel, az egész világ pénzével fogom építeni. Hogy a tervet technikailag tizenöt év alatt meg tudom valósítani, ezt csak a találmányom, az allanit teszi lehetségessé, melyet önök ismernek. Az allanit tömör acél, amely csak egy fokkal van a gyémánt keménysége mögött, amellyel meg lehet munkálni a legkeményebb kőzetet, s amely lehetségessé teszi, hogy korlátlan számú fúrót tetszés szerinti nagyságban a legolcsóbban állíthassunk elő.

A közönség figyelt. Aludni látszott, de épp ez volt a jele annak, hogy megkezdte munkáját. A szürke meg fehér fejek legtöbbje lehajolt, csak két-három verejtékkel fénylő arc irányult fölfelé az égnek, ahol a csillagok mint az üvegcserepek csillogtak. Az egyik a szivarját forgatta csucsorított ajka közt és felpislogott Allanra, egy másik elgondolkodva bólogatott maga elé s állát tenyerébe támasztotta. Majdnem mindegyik szeméből eltűnt a jólelkű és gyermekes kifejezés, s helyet adott egy töprengő, fátyolozott, vagy kisértetiesen éber nézésnek. Mrs. Brown Allan ajakán csüggött s a szája éles, gúnyos, szinte rosszindulatú kifejezést mutatott. A harminc rabszolgatartó harminc agya,

amelyekbe Allan a gondolatait és érveit belekalapálta, hogy belefűródtak mint az ék, lendűletbe jött. Töprengett a pénz, a vas, az acél, a réz, a fa, a szén. Ez az Allan-féle ügy nem volt köznapias. Megérdemelte, hogy az ember meggondolja, megfontolja. Olyan terv, mint ez, nem hever minden nap az utcán. És ez az Allan-féle ügy nem volt könnyű! Itt nem néhány millió véka gabonáról, vagy bála pamutról, sem ezer ausztráliai King-Edward-Mines-részvényről volt szó. Itt sokkal többről volt szó. Némelyek előtt az Allan-féle ügy garmada pénzt jelentett a vasnak, acélnak, szénnek különösebb kockázata nélkül. Elhatározásuk nem volt nagy dolog. Másoknak pénzt jelentett nagy kockázattal. Azonban el kellett magukat szánni. Határozni! Mert itt még valamiről volt szó, itt Lloydról volt szó és senki másról, mint a mindenható Lloydról, aki mint egy arany kisértet, alkotva s rombolva ment végig a földgömbön. Lloyd nagyon jól tudta, hogy mit csinál, és ezt az Allant tolták, pedig Allan azt hitte, hogy ő tol. Az utolsó hetekben a Wallstreeten nagy transzakciók mentek végbe bányaértékekben és a nehéz ipar papirjaiban. Most már tudták, hogy ez Lloyd volt, aki hadait álszereplőkkel tolatta előre! Nyilvánvaló volt, Lloyd, aki most trezorjában ült és szopta a szivarját, már hetek előtt nekivágott, s az ökle ez a Mac

Allan volt! Mindig Lloyd volt az első, az övé volt már mindig minden legjobb köztelek, amikor az általános roham jött. De azért az előnyt valahogyan be lehetne hozni. Az ember még ma este végigröpíti a világon a sürgönyeit, mindjárt a gyülés után. Holnap reggel persze már nagyon késő lenne.

Melléállni vagy szembeszállni...

Némelyek, akiknek az agya már áthevült, megkísérelték, hogy azzal férkőznek a problémához, hogy szemügyre veszik Allan személyét. Még szószerint hallották, amit Allan az alagút felépítéséről mondott - hogyan akarja a tárnákat vájni, kiépíteni, szellőztetni, - tanulmányozták emberüket s a patent bőrcipőjén kezdték - hófehér gyapotnadrágját, övét, ingét, gallérját, nyakkendőjét - fel egészen a szolíd koponyacsontig. amely fölé síma, rézvörösen ragyogó fejebúbja feszült. Ennek az embernek az arca fénylett verejtékében mint a bronz, de most, egy óra mulva, nem látszott rajta a legkisebb bágyadtság sem. Ellenkezőleg, markánsabb és élénkebb lett. Ennek az embernek a szeme gyermekesen és jólelküen nézett, amikor hozzáfogott, de most, verejtékben úszva, merész és tiszta volt, acélos és csillámló, mint az az allanit, amely csak egyetlen egy fokkal állott a gyémánt keménysége mögött. És az bizonyos volt, ez az ember nem tűri, hogy

gyakran nézzenek így a szemébe! Ha ez az ember diót evett, bizony nem kellett neki a diótörő. Ennek az embernek a hangja kalapált és zúgott a mellkasában, mielőtt kijött. Allan a táblára vetett egy vázlatot s ők tanulmányozták az ő barnult alsókarját a rátetovált keresztbetett kalapácsokkal: edzett tenniszjátékos és vívó karja volt. Tanulmányozták Allant mint az ökölvívót. akit az ember meg akar fogadni. Ez az ember ió volt, semmi kétség. S aki veszít rajta, nem kell hogy restellje. Lloyd szeme volt! Tudták, hogy tizenkétéves korában egy szénbányában lovászgyerek volt és hogy húsz esztendő alatt, nyolcszáz méter mélységben a föld alól törtetett fel egészen az Atlantic roofgardenjéig. Ez már mond valamit. Ezt a tervet kidolgozni, ez is valami, de ami a legnehezebb és legcsodálatosabb, ez az, hogy ő meg tudta csinálni, hogy felidéz ide harminc embert, akiknek egy napjuk tőkét jelent, egy meghatározott órára, és kényszeríti őket. hogy kilencven fok Fahrenheit mellett meghallgassák. Mintha az a különös színjáték peregne le a szemük láttára, hogy feljön hozzájuk egy ember az üveghegyre azzal, hogy helyet követeljen magának és azt meg is védje.

Allan így szólt: — a tárnák kezelésére és a forgalomra nekem olyan áramerő kell, amely talán megfelel az összes Niagara-Power-Works áram-

erősségének. A Niagara már nem kapható, így hát meg fogom építeni magamnak az én Niagarámat!

És ők felriadtak gondolataikból és Allan arcába néztek.

Ezen a fickón még egy dolog tűnt fel nekik: egész előadása alatt egyszer sem mosolygott, egy tréfát sem mondott. Úgylátszik, a humor nem volt kenyere. Csak egyszer volt a társaságnak alkalma nevetni. Akkor, amikor a fényképészek dühödt csatába kezdtek és Allan rájuk rivallt: — Hagyjátok abba a butaságaitokat!

Allan végül felolvasta a világ első tekintélyeinek véleményét; mérnökök, geológusok, oceanográfusok, statisztikusok, pénzügyi nagyságok véleményét New-Yorkból, Bostonból, Párisból, Londonból, Berlinből.

A legnagyobb érdeklődést Lloyd összefoglalása keltette, aki a terv tőkésítését és jövedelmezőségét kidolgozta. Allan ezt utolsónak olvasta fel és a harminc agy a legnagyobb gyorsasággal és pontossággal dolgozott.

A hőség hirtelen mintha megháromszorosodott volna. Csuron verejtékesen feküdtek mind a székeken és izzadtság patakzott arcukról. Még a hűtőkészülékek, amelyek a bokrok és cserjék között voltak elhelyezve és szakadatlanul hideg, ózondús levegőt leheltek, még ezek sem hoztak enyhülést. Olyan volt itt a levegő, mint a forró égöv alatt.

Kínai boyok, hűs, hófehér vászonba öltözve. nesztelenül siklottak a székek között és kínáltak limonádét, borókapezsgőt és jeges vizet. Mindez hiábavaló volt. A hőség rétegekben párázott fel az utcáról, s mint izzó lehellet, amelyet kézzel lehetett megfogni, úgy hömpölygött végig a tetőkerten. New-York, amely vasbetonból és aszfaltból áll, olyan volt, mint egy sok ezerréteges akkumulátor, amely az utolsó hetek forróságát felhalmozta és most kiadja. És lenn a lázas Broadwayszakadék folyton-folyvást csak ordított és rikkantott. New-York, amelyet az emberek 3000 mérföld óceán és 3000 mérföld szárazföld között hordtak össze, ez a forró, álmatlan New-York maga mintha követelné, kikényszerítené, korbácscsal kiverné az egyre nagyobb, egyre hallatlanabb erőfeszítéseket. New-York maga, Amerika agya, mintha gondolkodnék, mintha meghánynavetne egy óriási gondolatot, mintha vajudnék . . .

Ebben a pillanatban hagyta abba Allan. Szinte a mondat közepén. Allan beszédének nem is volt befejezése. Fordított beszédet mondott, amelynek fokozása az elején volt. A befejezés olyan váratlanul jött, hogy valamennyien ugyanabban a helyzetben ülve maradtak s a füleik még dolgoztak, amikor Allan már eltávozott, hogy tervét a megvitatásnak engedje át.

A reklámléghajó a tetőkert fölött járt és e szókat vitte Manhattan felett: »25 évvel meghoszszabbí om az életet! — Kezesség mellett! — Dr. Josty, Brooklyn!«

7.

Allan Mauddal lement a liften a dinerhez, a tizedik emeletig. Annyira átizzadt, hogy teljesen át kellett öltözködnie. De még ekkor is nyomban kiültek homlokára a verejtékgyöngyök. Szeme még tágult és nézéstelen volt ereje nagy megfeszítésétől.

Maud gondosan szárítgatta Allan homlokát és halántékát egy asztalkendővel hűsítette, amelyet jegesvízbe mártott.

Maud ragyogott! Izgatottságában csacsogott és nevetett. Milyen este! A gyülekezet, a fényfüzérek, a tetőkert, köröskörül a varázslatos New-York, ezt a látványt nem tudná elfelejteni soha. Hogy ültek ott mindannyian körbe! A nevek, melyeket ő már kora ifjúsága óta ezerszer is hallott, amelyeknek puszta csengése a gazdagság, hatalom, lángész, merészség meg a botrány egy bizonyos légkörét idézte föl. És ezek ott ültek és hallgatták, hogy mit mond ő, Mac! Maud végtelenül büszke volt Macra. Diadala lelkesítette és Maud egy pillanatig sem kételkedett Mac sikerében.

— Milyen rémségesen féltem, Mac! — csicseregte és átfonta a nyakát. — De te hogy beszéltél! Nem hittem a fülemnek! Édes Istenem, Mac!

Allan nevetett. — Jobb szerettem volna egy sereg ördögnek beszélni, mint ezeknek a legényeknek, Maud, azt elhiheted nekem! — felelte.

- Mit gondolsz, ez most meddig tart?
- Egy vagy két óra hosszat. Lehet, hogy egész éjjel.

Maud meglepve nyitotta ki a száját.

- Egész éjjel?
- -- Lehet, Maud. Mindenesetre lesz annyi időnk, hogy nyugodtan megvacsorázzunk.

Allan most már teljesen visszanyerte egyensúlyát. A keze már nem reszketett és a szemébe visszatért a nézés. Eleget tett a kötelező illendőségnek mint férj és gentleman és Maud tányérjára rakta a legszebb darab beeft, ahogyan azt Maud szerette, a legszebb spárgát és babot, és azután ő maga nyugodtan hozzálátott, míg homlokán nagy cseppekben gyöngyözött a verejték. Úgy vette észre, hogy nagyon éhes. Maud ellenben olyan buzgón csevegett, hogy alig ért rá enni. Úgy látta, hogy Wittersteinernek nagyszerű és jelentékeny feje van. Csodálkozott Kilgallan fiatalos külsején és John Andrus-t, a bányakirályt, a vízilóval hasonlította össze; C. B. Smith, a ban-

kár, ellenben úgy hatott reá, mint egy kicsiny, ősz, ravasz róka. És Mrs. Brown, ez a vén boszorkány, valóban úgy nézegette őt, mintha iskolás leány lenne! Vajjon igaz-e, hogy ez a Mrs. Brown annyira fukar, hogy a házában sohasem gyujt világot?...

Étkezés alatt Hobby jött a szobába. Hobby, aki meg merte tenni (de meg is tehette), hogy ingujjban jött le az Atlantic liftjén.

Maud izgatottan fölugrott. — Hogy állunk, Hobby? — kiáltotta.

Hobby nevetett s egy székre vetette magát.

- Ilyet még nem pipáltam! szólt. Összeverekedtek! Olyan volt, mint a Wallstreeten a választások után! C. B. Smith el akart menni ezt hallgassátok meg! El akar menni, azt mondja, a dolog neki nagyon merész és beszáll a liftbe. De a nyomában vannak, elkapják a kabátját és erőszakkal vonszolják ki! Csak semmi hazudozás! Ye gods and little fishes! Kilgallan a középen áll és lobogtatja a szakvéleményeket, Mac, és ordít, mint egy kikiáltó; vele nem tudnak szembeszállani, ez ellen nincsen mit mondani!
 - Persze, Kilgallan! vetette közbe Allan.
- Mi kifogása lehetne ellene! (Kilgallan volt az acéltröszt feje.)
- És Mrs. Brown! De jó, hogy ott vannak a fényképészek! Olyan, mint egy lelkesedő madár-

ijesztő! Tisztára megőrült, Mac. Majd hogy ki nem kaparta Andrusnak a szemét. Nem bír magával és egyre azt kiáltja: Allan minden idők legnagyobb embere! Amerika gyalázata lenne, ha a terve nem valósulna meg!

- Mrs. Brown? Maud megdermedt a cso-dálattól. De hiszen ő olyan fukar, hogy világot se gyujt!
- És mégis, Maud! Hobby újra hangos kacagásra fakadt. — Az ördög tudja, hogy milyenek az emberek, girl! Ő meg Kilgallan, ez a kettő fog téged diadalra vinni, Mac!
- Nem akarsz velünk enni, Hobby? kérdezte Allan, aki fogaival egy csirkecombon dolgozott és figyelmesen hallgatta Hobbyt.
- Igen, jer csak Hobby! szólt Maud és tányért készített neki.

De Hobby nem ért rá. Sokkal izgatottabb volt mint Allan, habár az egész dologhoz alig volt köze. Megint elrohant.

Negyedóránként megjelent, hogy hírt hozzon Allan ügye állásáról.

- Mrs. Brown tíz millió dollárt jegyzett, Mac! Most kezdődik!
- Istenem! kiáltotta Maud éles hangon és összecsapta a kezeit.

Allan körtét hámozott és nyugodtan Hobbyhoz fordult: — Na, és? De Hobby sokkal izgatottabb volt, semhogy le tudott volna ülni. Ide-oda szaladt, zsebéből elővett egy szivart és leharapta a végét. — Mrs. Brown kihúz a zsebéből egy jegyzőblokkot — kezdte, — mialatt nyugtalan kezekkel rágyujtott a szivarra — egy blokkot, amelyhez én még csípővassal sem nyúlnék, olyan piszkos — és jegyez! Csönd! Mindenki kővé dermedt! És most a többi is a zsebébe nyúl és Kilgallan körüljár és gyüjti a cédulákat. Nem szólnak már egy szót sem. A fényképészek lázasan dolgoznak! Mac, az ügyed rendben van, I will eat my hat...

Ezután Hobby soká nem mutatkozott. Elmult egy teljes óra.

Maud csöndes lett. Izgatottan ült és szemmelfüllel figyelt, nem mozdul-e valami. Minél tovább tartott, annál jobban elcsüggedt. Allan a székén ült és csöndesen, elgondolkodva pipázott.

Maud végre nem tudta magát türtőztetni és kissé elszontyolodva kérdezte: — És ha ők nem tudják magukat elszánni, Mac?

Allan kivette szájából a pipát, mosolyogva emelte Maudra a szemét és mély hangon, nyugodtan felelte: — Akkor megint Buffalóba megyek és gyártom az acélomat! — De a feje határozott, erős bólintásával hozzátette: — El fogják magukat szánni, Maud!

Ebben a pillanatban csengett a telefon. Hobby volt. — Rögtön gyere föl!

Amikor Allan újra megjelent a tetőkertben, az acéltrösztember Kilgallan jött elébe és a vállát veregette.

- You are all right, Mac! - mondotta.

Allan győzött. Átadott a pirosruhás groomnak egy csomó táviratot és a groom elsülyedt a liftbe.

Nehány perc mulva a tetőkert üres volt. Minden egyes ember nyomban hozzáfogott a munkához. A szálló személyzete elrakta a növényzetet és a székeket, hogy helyet csináljanak Vanderstyfft nagy madarának.

Vanderstyfft felmászott a gépre és felgyujtotta a lámpákat. A propeller recsegett, szélvihar söpörte a szolgaszemélyzetet a sarokba, a készülék nehány lépést szaladt előre és a levegőbe emelkedett. És a nagy fehér madár New-York fényköde felé repült és eltűnt.

8.

Tíz perceel ez ülés után a távíró működni kezdett New-Jersey, Franciaország, Spanyolország, a Bermudák és az Azorok felé. Egy órával később Allan ügynökei huszonöt millió dollár ára földterületeket vásároltak össze.

Ezek a területek az alagút építkezésnek elképzelhető legkedvezőbb helyén voltak; Allan már évekkel ezelőtt választotta ki őket. A legrosszabb és legolcsóbb földek voltak: fövénypartok, mezőségek, mocsarak, kopár szigetek, sziklapartok. zátonyok. Huszonöt millió dollár vételár potom pénz volt, ha az ember meggondolja, hogy ezek a telkek együttvéve egy hercegség területével értek fel. Bele volt értve egy kiterjedt mély terület Hobokenban, amely kétszáz méter arcvonallal a Hudsonra nézett. Az összevásárolt részek mind távol estek nagyobb városoktól, mert Allannak ezek a városok nem kellettek. Az ő rétségei és homokpartjai arra voltak hivatva, hogy majdan rajtuk fejlődjenek városok, amelyek felfalják a környéket.

A világ még aludt, amikor Allan sürgönyei repültek kábelen s a levegőben és rátörtek a világ minden tőzsdéjére. És reggel megremegett New-York, Chicagó, Amerika, Európa, az egész világ, e szóra: »Atlantic-Alagút-Szindikátus«.

Az újságpaloták egész éjjel nappali fényben voltak. A nyomdák körforgó gépei legnagyobb sebességükkel dolgoztak. A Herald, Sun, World, Journal, Telegraph, mind, a New-Yorkban megjelenő angol, német, francia, olasz, spanyol, yiddis, orosz újságok fölemelt példányszámot nyomattak, s a felkelő nappal az újságlapok milliói árasztották

el New-Yorkot. A földfeletti vasút állomásainak száguldó liftjein, mozgójárdáin s kúszó lépcsőin, a subway (földalatti) perronjain, ahol a megszokott reggeli harcok játszódtak le a telezsúfolt kocsik egy helyéért, a kompok százain s a villamos kocsik ezrein — a Batterytől egészen fel a kétszázadik utcáig jóformán csatákat vívtak a nedves újságlapokért. Minden utcában a különkiadások szökőkútja szállt az embertömegek és kinyujtott kezek fölé.

A hír szenzációs volt, hallatlan, alig megfogható, merész!

Mac Allan! — ki volt, mit csinált, honnan jött? ki volt az a fickó, aki egy éjjelen át az ismeretlen milliók élére állt?

Mindegy, akárki! Meg tudta csinálni, hogy a nap-nap után egyenletesen tovaszáguldó New-Yorkot kivesse vágányából.

A szemek odatapadtak a mérvadó személyiségek nézeteire, akik sürgönystilusban adták közre véleményüket az alagutról:

- C. H. Lloyd: »Európa Amerika külvárosa lesz«.
- H. F. Herbst, a dohányember: »Küldhetsz egy kocsi árút New-Orleansból Szent Pétervárra, s nem kell átraknod«.
- H. T. Bell, a multimilliomos: »Leányomat, aki Párisba ment férjhez, eddig évente háromszor láthattam, ezután tizenkétszer láthatom«.

De la Forest közlekedésügyi miniszter: »A tunnel megtakarított időben minden üzletembernek egy ajándék életévet jelent«.

Kimerítő híreket kértek és joguk volt ezt kérni. Az újságpaloták előtt torlódott a sok ember, úgy, hogy a villamos kocsik vezetői a csizmájukkal kalapáltak a harang gombján kényszerűségből, hogy áthatolhassanak a vonatukkal. A tömör embertömeg szeme órákhosszat a »Herald-building« második emeletén levő vetítő síkra irányult, habár órák óta ugyanazok a képek tüntek fel: Mac Allan, Hobby, a társaság a tetőkertben.

»Hét milliárd van képviselve!!« »Mac Allan előadja tervét«. (Mozgókép.) »Mrs. Brown tíz milliót jegyez«. (Mozgókép.) »C. H. Smith, akit kihúznak a liftből«.

»Csak mi vagyunk, akik be tudjuk mutatni Vanderstyfft megérkezését a roofgardenben egészen a közvetlen leszállásig. Fényképészünket a gép levágta.« (Mozgókép.) New-York fehér, ablakokkal pontozott felhőkotrói, amelyekből vékony, fehér köd száll. Egy fehér lepke jelenik meg, egy madár, egy sirály, egy monoplán! A monoplán elzúg a roofgarden felett, leír egy kört, vissza jön, ereszkedik, egy óriás szárny lendül felénk. Vége. Egy fénykép: Mr. C. G. Spinnaway, a fényképészünk, akit Vanderstyfft gépe legázolt és súlyosan megsebesített.

Legújabb fölvétel: Mac Allan elbúcsuzik Bronxban nejétől és gyermekétől, hogy az irodába menjen. És ugyanaz a képsorozat újra kezdődik.

Hirtelen — tizenegy óra felé — a sorozat megakad. Valami új következik?! Minden arc oda fordul.

Egy fénykép: Mr. Hunter, tőzsdeügynök, 37. út 212 East ép most könyvelte jegyét az első útra New-York—Európa közt.

A tömeg nevet, kalapot lenget, ordít!

A telefonhivatalok agyon voltak csigázva, a távírók és kábelek nem tudták már a munkát elvégezni. New-York ezer meg ezer irodájában szakítják le a telefonról a kagylót, hogy szövetségesekkel megbeszéljék a helyzetet. Egész Manhattan lázban volt! Szájukban a szivarral, tarkójukra tolt keménykalappal, ingujiban, csuromizzadtan, álltak meg ültek és ordítottak meg hadonáztak. Bankárok, tőzsdések, ügynökök, hivatalnokok. Ajánlatokat kidolgozni! Most kellett elhelyezkedni, olyan gyorsan, olyan kedvezően, ahogyan csak lehet. Egy óriási hadjárat előtt álltak, a tőke népháborúja előtt, ahol letiporták azt, aki nem ügyel. Ki fogja az órjási vállalatot tőkésíteni? Hogyan lesz ez? Lloyd? Ki mondta, hogy Lloyd? Wittersteiner? Ki tud valamit? Ki volt ez az ördöngős Mac Allan, aki még az éjjel összevásárol huszonöt millió dollár ára területet, amelynek telekértéke

háromszorosan, ötszörösen, — hogy mondod! — százszorosan kell hogy megnőjjön?

A legizgatottabbak voltak a nagy tengeri hajóstársaságok előkelő üzlethelyiségeiben. Mac Allan volt a tengeri személyszállító forgalom gyilkosa! Amint elkészül a tunneljével, — az pedig lehetséges, hogy egyszer mégis csak elkészül vele! — beolvaszthatják az ő négyszázezer tonnájukat, amely ma úszik. Luxushajóikon harmadosztályú jeggyel szállíthatják az utasokat, átépíthetik a csónakokat úszó szanatóriummá tüdőbetegeknek, vagy küldhetik őket Afrikába a négereknek. Két órán belül összetelefonálódott és telegrafálódott egy anti-tunnel-tröszt, amely interpellációt szövegezett a különböző kormányokhoz.

New-Yorkból terjedt az izgalom Chicagón, Buffalón, Pittsburgon, St. Louis-n, San-Franciscón keresztül, mig odaát Európában a tunnelláz Londont, Párist, Berlint kezdte elragadni.

New-York a déli hőségben csillogott-villogott s amikor az emberek megint kimerészkedtek az utcára, minden utcasarokról óriási plakátok dörögték eléjük: »Százezer munkást!«

Végre megtudták a szindikátus székhelyét: Broadway-Wallstreet. Egy vakítóan fehér féligkész toronyépület állt itt, amelynek harminckét emeletén még nyüzsgött a sok kézműves.

Már egy félórával később, miután az óriás-

plakát elárasztotta New-Yorkot, a szindikátus palotájának mészpettyes deszkákkal telerakott gránitlépcsőin tolongtak a munkakeresők csoportjai és a munkanélküliek egész hada, amely minden időben hozzávetőleg ötvenezer főből áll. száz utcán keresztül hömpölygött Downtownba. A földszinti helyiségekben, ahol még össze-vissza álltak a létrák, bakkok, festékes vödrök, Allan ügynökeire bukkantak: - hideg, tapasztalt legények, a rabszolgakereskedők gyors látásával. Ezek a ruhán keresztül látták emberük csontvázát, izmait, inait. A válla állásán, a karja hajlásán látták az erejét. Erőltetett tartás, pirosító, föstött haj az ő szemük előtt semmit sem ért. Ami őszülő volt, meg gyönge, amit New-York gyilkoló munkája már kiszítt, azt otthagyták. S ámbár nehány óra alatt az emberek százait látták - jaj annak, aki másodszor próbálkozott: jéghideg pillantás érte, hogy megfagyott belé a gerincvelő, s ezután az ügynök már egyáltalán nem látta.

9.

Még ugyanannak a napnak a délutánján mind az öt állomáson, a francia, spanyol és amerikai partokon, a Bermuda és San Jorgo (Azori) szigeteken embercsapatok jelentek meg. Kocsin jöttek és bérelt automobilokon, amelyek lassan keresték az utat a földeken, elmerültek a mocsarakban és döcögtek a fövenyen. Bizonyos helyen, amely semmiben sem különbözött a többitől körülötte, lemásztak az ülésekről, lecsatolták lejtmérő készülékeiket, a mérőszerszámokat és a jelzőbotok kötegeit, és munkába fogtak. Nyugodt figyelemmel irányítottak, mértek, számoltak, csakúgy mintha egy kert kiméréséről lenne szó. A verejték gyöngyözött a homlokukon. Kicövekeltek egy földsávot, mely pontosan megállapított szög alatt tartott a tengernek s hátul messze belenyúlt a tájba. Csakhamar, különböző pontokon széjjelszórva munkában voltak.

Az avaron néhány kocsi tűnt fel; mind meg volt rakva gerendákkal, deszkákkal, kátránypapírral és különböző szerszámokkal. Úgy látszott, mintha ezek a kocsik egészen véletlenül kerültek volna ide és egyáltalában nem volna semmi dolguk a földmérőkkel és mérnökökkel, akik oda se néztek. A kocsik megálltak. A gerendák és a deszkák a földre zuhogtak. Csákány villant a forró napon, a fürész sikongott, kalapácsütések dörögtek.

Botorkálva jött azután egy autó s leszállt róla egy ember és kiabált és hadonászott. Az ember egy köteg mérőlécet vett a hóna alá s odagázolt a földmérőkhöz. A cingár és világosszőke férfi Hobby volt, az amerikai állomás főnöke.

Hobby halló-t kiáltott, nevetett, a verejtékét törölte — verejtékben *ázott* — és ezt kiáltotta :

 Egy óra mulva itt a szakács! Wilson mint egy vadember működik Toms Riverben.
 Azután két ujját a szájába dugta és füttyentett.

A kocsiról négy ember jött át, a vállán mérőlécekkel.

— Ide, ezek az emberek majd megmondják nektek, legények, hogy mi a dolgotok. — És Hobby megint visszatért a kocsikhoz és a farakások között ide-oda ugrált.

Azután eltűnt autóján, hogy megnézze, mit csinálnak a munkások Lakehurstben, akik egy ideiglenes telefonvonal építésével voltak elfoglalva. Kiabált, szitkozódott és tovább ment autóján, a Lakehurst-Lakewood pályatest mentén, amely a szindikátus területét átszelte. Nyílt pályán, egy legelőn, amelyen tehenek és ökrök álldogáltak, füstölgő tehervonat állott két mozdonnyal és ötven kocsival. Mögötte jött egy vonat ötszáz munkással. Öt óra volt. Ezt az ötszáz munkást délutáni két óráig fogadták fel és három órakor elhagyták Hobokent. Valamennyi vidám, jókedvű volt, hogy kikerült a rekkenő New-Yorkból és munkát talált a szabadban.

Rávetették magukat az ötven vaggonra és deszkákat, borítóbádogot, kátránypapírt, vastűzhelyeket, eleséget, sátrakat, takarókat, ládákat, zsákokat, csomagokat dobáltak a legelőre. Hobby boldog volt. Ordított, füttyentett és mint a majom oly gyorsan mászkált a vaggonok és deszkahalmok felett és üvöltötte parancsait. Egy óra mulva felszerelték a tábori konyhákat s a szakácsok dolgoztak. Kétszáz munkás volt elfoglalva azzal, hogy barakkokat hevenyésszen éjszakára, míg a többi még lerakodott.

Amikor sötét lett, Hobby a »boy«-oknak azt ajánlotta, hogy imádkozzanak s aludjanak, ahogy tudnak.

Azután visszakocsizott a földmérőkhöz s mérnökökhöz és New-Yorkba telefonálta a jelentését.

Most lement a mérnökökkel a tengerpartra fürödni. Ezután pedig ruhástul lefeküdtek a deszkasátor deszka padlójára és nyomban elaludtak, hogy pitymallatkor ott folytassák, ahol tegnap elhagyták.

Négy órakor reggel száz vagon anyag érkezett. Félötkor ezer munkás jött, akik az éjjel a vonaton aludtak s olyanok voltak, mint aki éhes és kimerült. A tábori konyhák már kora szürkületkor nagyban dolgoztak és a sütőműhelyek teljes gőzzel működtek.

Hobby pontosan megjelent. A munka neki mulatság volt, és bár csak néhány órát aludt, legjobb kedvében volt, és ez nyomban megszerezte számára munkás serege rokonszenvét. Fehérszürke lovat szerzett, amelyen egész nap fáradhatlanul ide-oda vágtatott.

A pályatest mellett halmokká nőttek már az anyagok. Nyolc órakor érkezett meg egy húsz kocsiból álló vonat, melyen csak talpfák, vágányok, targoncák voltak és keskenyvágányú vasútnak való két kecses mozdony. Kilenckor jött a másik. Hozott egy zászlóalj mérnököt és technikust, és Hobby ezer embert rendelt a keskenyvágányú vasút pályája építéséhez, amely majd elvezet a három kilométerre levő építkezési helyre. Este is jött egy vonat, amely kétezer tábori vaságyat és takarót hozott. Hobby tombolt a telefonba és több munkást kért és Allan másnapra kétezer munkást igért.

Tényleg szürkületkor jött kétezer ember. És utánuk kúsztak végnélküli vonatok anyaggal. Hobby lekáromkodta az égről a csillagokat. Hiszen Allan őt valósággal betemeti! De azután beletörődött sorsába: felismerte Allan tempóját! Ez volt Amerikának már magában is pokoli tempója s ez idő szerint az őrületig fokozva. És Hobby, bár nyomasztóan hatott rá, tisztelte ezt és meghatványozta erőfeszítéseit.

Harmadnap a mezei vasút, amelyen egy vonat épp csak hogy felborulás nélkül járhatott, elérte az építkezés helyét és még a harmadik nap estéjén ott sípolt egy kis mozdony, amelyet zajos hurrával fogadtak a térség közepén. Végnélkül vonszolta a deszkákkal, gerendákkal, borító bádoggal teli targoncákat és kétezer munkás dolgozott lázasan, hogy barakkokat, tábori konyhákat, félszereket állítson fel. De este zivataros zápor kerekedett, amely keresztül-kasul kavarta Hobby egész városát.

Hobby erre a tréfára csak egy hosszú, tartalmas szitokkal felelt. Allantól huszonnégy óra haladékot kért, de Allan egy csöppet sem volt engedékeny és csak egyre küldte az egyik anyagszállító vonatot a másik után, úgy hogy Hobby már csaknem beleszédült.

E napon jött ki Allan maga, este hétkor, autón, Mauddal. És Allan körülkocsizott, szitkozódottátkozódott, mindent lustálkodásnak mondott és kijelentette, hogy a szindikátus fizet és a legerősebb munkát követeli, és megint elkocsizott, a tisztelet és csodálat áradatát hagyva maga után.

Hobby nem volt az az ember, aki mindjárt elcsügged. El volt rá szánva, hogy végigcsinálja a tizenötéves vad rohamot, és most közibük csördített, mint az ördög. Az Allan-féle tempó magával ragadta! Az egyik munkászászlóalj egy Lakewoodba vezető pályatest építésével volt elfoglalva; rendes vonatok számára; rézvörös porfelhő mutatta a munkája útját. Egy második rávetette magát az érkező anyagszállítókocsikra, hogy hajszolt

tempóban rakodja le és raktározza fel a holmit, talpfákat, vágányokat, kábelárbocokat, gépeket. Egy harmadik az »aknát« vájta; egy negyedik a barakkokat szerelte. Ezeket a tömegeket mérnökök igazgatták, akiket nem lehetett fölismerni, csak a folytonos kiabálásról és izgatott hadonászásról, amellyel a munkáscsoportokat hajszolták.

Hobby, a fehérszürkéjén, mindenütt ott volt. A munkások őt úgy hítták, hogy »Jolly Hobby«, mint ahogy Allant elnevezték »Mac«-nak és Harrimann, a főmérnök — bikanyakú komor ember, aki egész életét minden világrész nagy építőhelyén töltötte, — egyszerüen ezt a nevet kapta: »Bull«.

Mindeme embertömegek között azonban jártak a földmérők az ő műszereikkel, mintha az egész sürgés-forgáshoz semmi közük sem lenne, és bevetették az egész tájat tarkaszínű cövekekkel és lécekkel.

Három nappal az első csákányütés után az alagutváros egy bányatábor volt, azután egy mezei tábor és egy hét mulva egy óriási barakkváros, amelyben húszezer ember tanyázott, vágóhidakkal, tehenészettel, pékműhelyekkel, bazárokkal, bar-okkal, póstával, távíróval, kórházzal és temetővel. Távolabb tőle már egy utca állott kész házakkal, Edison-féle patentházakkal, amelyeket a helyszínén öntenek és melyek két nap alatt teljesen elkészülnek. Az egész várost vastagon födte a por,

úgy, hogy szinte fehérnek látszott; az a néhány fűcsomó meg bokor pedig cementrakássá lett. Az utak vasútvágányok meg talpfák voltak és a lapos barakkok elmerültek a kábelárbocok erdejében.

Nyolc nap mulva a barakkváros közepette megjelent egy fekete, üvöltő és sivító démon: egy óriási amerikai tehervonatgép, magas vörös kerekeken, amely a vaggonok végtelen sorát húzta maga után. Prüszkölve állt a romok mezején, fekete, magas füstfelhőket hajított a vakító nap felé és körülnézett. Valamennyien reápillantottak és bömböltek és ordítottak lelkesen: Amerika volt, amely eljött a tunnelvárosba.

Másnap már egy falka jött s egy hét mulva rajokban jöttek ezek a fekete füstölgő démonok, amelyek megreszkettették a levegőt s a testük remegő kigőzölgésével lendítették őslényi csontjaikat s álkapcsukból, orrgaratukból gőzt és füstöt löveltek. Olyan valt a barakkváros, mintha füstgomollyá oszlana. A füst néha olyan sűrü volt, hogy az elsötétült légkörben villamos kisülések mentek végbe s a legszebb időben mennydörgések dübörögtek a város felett. A város tombolt és bömbölt, sípolt, ordított, dörgött, sivított.

E tomboló, gőzölgő, fehér romváros közepéből azonban roppant poroszlop szállt fel, éjjel-nappal. Ez a poroszlop olyan felhőalakulásokat mutatott, aminőket tűzhányók kitörésénél szoktak megfigyelni. Gombaformája volt, a felső levegőrétegek lapították és felhőfoszlányok szakadoztak le belőle a légáramlatokkal.

Attól függött, milyen a szél. De a tengeren járó hajók megfigyelték ezt a port a vízen, mint egy sok kilométerre terjedő, mészfehér úszó szigetet; néha meg az alagút pora mint finom hamueső, rászitált New-Yorkra.

Az építőhely itt négyszáz méter széles volt és öt kilométernyire nyult be nyílegyenesen a szárazföldbe. Terraszokban vájták ki, melyek egyre mélyebbre szálltak le. Az alagúttárnák nyílásánál a terraszok talpának kétszáz méter mélyen kellett a tenger színe alatt feküdnie.

Ma homokos puszta síkság, tarkaszínű lécek seregével, holnap fövenyágy, holnapután kavicsbánya, kőbánya, rém nagy katlan rendetlen tömegekből, homokkövek, agyagok, és mész, végül szakadék, amelyben mintha pondrók nyüzsögnének. Emberek voltak, felülről nézve csöppnyik, fehérek és szürkék a portól, szürke arcok, porlepett hajjal és szempillákkal és poros péppel az az ajkaik közt. Éjjel-nappal húszezer ember vetette magát bele ebbe a gödörbe. Mint ahogy a tó csillog, úgy csillogtak lenn a csákányok és lapátok. Kürtszó: por száll föl, egy kőkolosszus hajlik előre, lezuhan, széjjelomlik és egy csomó ember

hömpölyög bele a felfelé törő porfelhőbe. A kotrógépek csikorognak, jajgatnak, a vederművek zörögnek és nyöszörögnek szakadatlanul, daruk lengenek, taligák zúgnak a levegőben, s a szivatytyúk éjjel-nappal piszkos víz áradatát szorítják fel embervastagságú csöveken.

Apró mozdonyok seregei száguldnak el a kotrógépek alatt, törmelékek között és fövenydombon átvánszorogva. De amint a szabad térségre kiérnek a szabad vágányokra, vadul fütyülve és sikongó harangjelzésekkel repülnek tova a barakkok között az építőhelyekre, ahol kell a homok és a kő. A vonatok hegyszámra hozták ide a cementzsákokat, és munkáshadak dolgoznak nagy kaszárnyaépületek fölállításán, amelyek negyvenezer embernek adnak majd szállást, s amelyeknek télire már tető alatt kell lenniök.

Az »akná«-tól öt kilométernyire azonban, — ahol a kijelölt út gyenge szög alatt kezd lefelé hajlani — olaj, hőség meg füst alkotta felhőben áll négy sötét gép vadonatúj vágányokon és várnak és füstölögnek.

Kerekeik előtt lapátok és csákányok villognak. Verejtékező csoportok emelik ki a földet, feltöltik kőtuskókkal és kavicsokkal együtt, amelyek billenő taligákból görögnek le a lejtőn. A kövekbe talpfákat ágyaznak, amelyeken még ragad a kátrány, és ha egy talpfalétrát lefektettek, rájuk

srófolják a vágányokat. És ha ötven méter vágányt leraktak, a négy fekete gép pöffen és sziszeg és mozgatja acélkönyökeit, háromszor, négyszer és már újra odaért, ahol a lapát és a csákány villog.

Igy vándorol a négy fekete szörny minden nap előre, s egyik nap mélyen lenn állanak magas törmelékhegyek között, másnap már lenn állanak mélyen a terraszok alatt meredek betonfalak kemencéjében és ciklopszemükkel rámerednek az előttük levő sziklafalra, ahol harminc lépésnyi körben két nagy ív van kijelölve: az alagút nyílása.

MÁSODIK RÉSZ.

I.

Mint az alagút-városban amerikai földön, úgy vágták magukat a földbe verejtékes emberek hadseregei Franciaországban, Finisterreben és az óceáni állomásokon. A földgömb ez öt pontján éjjel-nappal roppant füst- és poroszlopok szálltak fölfelé. A százezerfőnyi munkáshadban voltak amerikaiak, franciák, angolok, németek, olaszok, spanyolok, portugálok, mulattok, négerek, kínaiak. Minden élő nyelvjárás összevissza zúgott. A mérnökök zászlóaljaiban javarészt amerikaiak, angolok, franciák és németek voltak. De csakhamar odasereglettek a világ minden egyeteméről önkéntesek: japánok, kínaiak, skandinávok, oroszok, lengyelek, spanyolok, olaszok.

A francia, spanyol és amerikai partokon, a Bermudák és Azorok különböző pontjain megjelentek Allan mérnökei és munkáshordái és elkezdtek vájni mint a főépítőhelyeken. Az ő feladatuk volt megépíteni az erőműveket, Allan »Niagará«-ját, amelynek ereje arra kellett neki, hogy vonatait

Amerikából Európába áthajtsa és hogy a roppant tárnákat világítsa és szellőztesse. A német Schlick és Lipmann-féle javított rendszer alapján Allan óriási medencéket készíttetett, amelyekbe dagály idején a tenger vize beletódult és a mélyebben fekvő medencékbe lezuhanva a turbinákat forgatta, amelyek a dinamókból áramot keltettek és mikor az apály beállt, a víz innét visszatért a tengerbe.

Pennsylvánia, Ohio, Oklohama, Kentucky, Colorado, Northumberland, Durham, Dél-Wales, Svédország, Westfália, Lotharingia, Belgium vasgyárai és hengerművei könyvelték el Allan roppant nagy megrendeléseit. A szénbányák siettették a kifejtést, hogy fedezhessék a szállításnak és nagyolvasztóknak való nagyobb szénszükségletet. Réz, acél, cement hallatlan hausset ért el. Amerika és Európa nagy gépgyárai munkaszünet nélkül dolgoztak. Svédországban, Oroszországban, Magyarországon és Kanadában erdőket taroltak le.

Tehergőzösök és vitorláshajók raja állandóan úton volt Franciaország, Anglia, Németország, Portugália, Olaszország és az Azorok, Amerika és a Bermudák közt, és anyagot meg munkaerőt szállítottak az építőhelyekre.

A szindikátus négy gőzhajója, fedélzetén a legelső szaktekintélyekkel (jórészt németekkel és franciákkal) úszott az óceánon, hogy ellenőrizze és

ujra átszámítsa az ismert oceanografikus mérések alapján tervezett alagút-görbe méreteit és hajlásait harminc tengeri mérföld szélességben.

Minden állomásról, munkahelyről, hajóról, iparközpontról éjjel-nappal futottak a szálak az Alagút-Szindikátus palotájába, a Broadway-Wallstreetre és innen egyetlen egy kézbe: Allan kezébe.

Nehány heti erős munka után Allan megindította a nagygépet. Műve kezdte átfogni a világot. Neve, ez a még csak az imént teljesen ismeretlen név, mint meteor világított az emberek fölött.

Az újságok ezrei foglalkoztak a személyével és bizonyos idő mulva nem volt újságolvasó a földön, aki ne ismerne volta egészen pontosan Allan élettörténetét.

Ez a történet azonban egyáltalában nem volt köznapias: életének tizedik évétől tizenharmadik évéig Allan az ismeretlen milliók hadába tartozott, akik életüket a föld alatt töltik és akikre nem gondol senki.

A nyugati szénkerületekben született s az első benyomás, amely emlékezetében megmaradt, a tűz volt. Ez a tűz éjjel az égbolt különböző helyén állott, mint tüzes fejek puffadt testeken, amelyek őt rémítgetni akarják. Szembenlevő kályhákból jött ki izzó hegységek alakjában, amelyekre izzó férfiak mindenfelől vízsugarakat bocsátanak, amíg minden egy nagy fehér gőzfelhőben eltűnt.

A levegő tele volt párával meg füsttel, gyári kürtök lármájával, a korom hullt, mint az eső, és néha éjjel lobogva lángolt az ég.

Az emberek mindig csoportokban jártak a megfeketedett téglaházak utcáin, csoportokban jöttek, csoportokban mentek, mindig feketék voltak, sőt még vasárnap is szén volt a szemükben. Minden beszélgetésükben mindig ez az egy szó tért vissza: Uncle Tom.

Apja és Fred, a fivére, Uncle Tomban dolgoztak, mint köröskörül mindenki. Az utcát, amelyben Mac felnőtt, majdnem mindig fénylőn fekete iszap fedte. Mellette sekély patak folyt. Az a nehány szál fű, amely a partján nőtt, nem zöld volt, hanem fekete. A patak maga mindig piszkos volt és majdnem mindig tarkán csillogó olajszemek úszkáltak rajta. A patak mögött már hosszú sorokban álltak a kokszkályhák, és mögöttük emelkedtek a fekete vas- és faállványok, amelyeken szakadatlanul kis taligák nyüzsögtek. A kis Macot azonban legjobban egy nagy, valóságos kerék érdekelte, amely a levegőben lógott. Ez a kerék néha pillanatokig csendesen állt, azután megint elkezdett »búgni« és oly gyorsan forgott, hogy már a küllőit sem lehetett látni. Egyszerre azonban láthatókká váltak a küllők, a kerék a levegőben lassabban forgott, végre megállt! Azután megint elkezdett »búgni«.

Ötödik életévében Macot Fred és a többi lovászgyerek beavatta a titokba: hogyan lehet minden befektetendő tőke nélkül pénzt keresni. Lehetett virágot árusítani, kocsiajtókat kinyitni, elejtett botokat fölemelni, autókat hozni, a kocsikon újságokat összegyüjteni és azokkal újra kereskedni. Mac buzgalommal telve fogott munkájába a ocity«-ben. Minden darab centjét odaadta Frednek, s ezért szabad volt neki a vasárnapot a lovászgyerekekkel a »saloon«-okban tölteni. Mac később elérte azt a kort, amikor az élelmes gyerek egész nap kocsikázik és nem fizet érte egy centet sem. Mint egy élősdi, ugy élt mindenen, ami tovagördült és őt előrevitte. Nemsokára Mac megnagyobbította üzletét és a maga számlájára dolgozott. Épülőfélben levő épületekben üres sörös palackokat gyüjtött és eladta őket, mondván: »Apa kiildia.

De nyakoncsípték, jól elnáspágolták és ezzel a virágzó üzletnek vége lett.

Amikor nyolc éves volt, Mac az apjától egy szürke sapkát és egy pár nagy csizmát kapott, amelyet eddig Fred viselt. A csizma oly nagy volt, hogy Mac, lába egyetlen lendítésével a szoba legközelebbi sarkába tudta hajítani.

Apja kézen fogta és elvezette őt Uncle Tomba. Ez a nap Macra soha nem múló hatással volt. Még ma is élénken emlékezett arra, hogyan ment végig ijedten s izgatottan, az apja kezébe kapaszkodva, a lármás bányaudvaron. Uncle Tom javában működött. A levegő megremegett a lármától, fütyüléstől; kis kordék süvítettek végig a légben, vasúti kocsik görögtek, minden mozgott. Fönn magasan pedig zúgott a szállítókorong, melyet Mac már évek óta látott messziről. A kokszkemencék mögül tüzek és fehér füstfelhők szálltak fel, korom meg szénpor szállt le az égből, valami búgott és sziszegett embervastagságú csövekben, a hűtőtelepekből vízesések zuhogtak alá, és a vastag, magas gyárkéményből folyton folyvást koromfekete füst buggyant az égnek.

De minél jobban közeledtek a repedt ablakú kormos téglaépületekhez, annál hangosabb és vadabb lett a robaj. A levegőben olyan kiáltás sikongott, mint ezer megkínzott kicsiny gyermeké; a föld reszketett.

- Mi bőg úgy, apa? kérdezte Mac.
- A szén bőg.

Mac sohasem hitte volna, hogy a szén bőgni tud! Az apa fölment egy nagy remegő ház lépcsőjén, melynek falán repedések jelentkeztek, és kissé kinyitotta a magas ajtót.

— Jó napot, Josiah! Meg akarom mutatni a gyereknek a gépedet, — kiáltotta be és azután megfordult és a lépcsőre köpött. — Jer, Mac! Mac bepillantott a nagy, tiszta, téglával kirakott terembe. A Josiah nevű ember háttal volt felé. Kényelmes széken ült, a keze ragyogó fogókon pihent és mozdulatlanul meredt egy óriási dobra a terem hátterében. Csengőjelzés szólt. Ekkor Josiah megmozgatott egy fogót és jobbról-balról a nagy gépek elkezdték száraikat emelgetni. A dob, amelyet Mac akkorának látott, mint egy ház, egyre őrületesebben rohant, körülötte pedig egy fekete, karvastagságú drótkötél zúgott.

A kosár a hatos talpba megy, — magyarázta az apa. — Gyorsabban esik mint a kő. Ragadják. Josiah ezernyolcszáz lóerővel dolgozik.

Mac feje egészen zavart lett.

A dob előtt egy fehér rúdon nyilak szálltak föl és alá, és amikor a nyilak egészen közel voltak, Josiah megint megmozgatott egy fogót és a zúgó dob meglassudott majd megállt.

Mac sohasem látott olyan hatalmas dolgot, mint ez a szállítógép.

— Thanks, Josiah! — mondta az apa, de Josiah meg se fordult.

Körüljárták a gépházat és fölmentek egy keskeny vaslépcsőn, amelyen Mac az ő nagy csizmájában csak fáradságosan tudott előre jutni. Elébe mentek a sivító, nyöszörgő gyermekordításnak de itt a lárma olyan nagy volt, hogy az emberek nem értették egymás szavát. A csarnok óriási volt, sötét, tele szénporral és csörömpölő vastaligákkal.

Mac szíve elfogódott.

Ép itt, ahol a szén nyöszörgött és jajgatott, itt adta át apja a feketéllő embereknek, és elment. Ekkor Mac nagy meglepetve egy szén-patakot látott! Méterszéles, hosszú szalagon szakadatlanul futottak tova a széndarabok, hogy végre a padló egy nyilásán keresztül mint vég nélküli fekete vízesés, lezuhanjanak a vasuti kocsikba. E hosszú szalag két oldalán pedig feketéllő fiúk álltak, pöttönök mint Mac, és mohón belenyúltak a szénfolyóba és kikerestek meghatározott darabokat, amelyeket vastaligába dobtak.

Egy gyerek a fülébe kiáltotta, hogy nézzen. Ennek a csöppségnek fekete volt az arca és csak kisvártatva ismerte meg őt Mac a nyúlajakáról. A legközelebbi szomszédságból való gyerek volt, akivel még csak tegnap összeverekedett, mert Mac utána kiáltotta a csúfnevét »Nyúl«.

— A törmeléket kerestük ki, Mac — ordította a »Nyúl« sivító hangon Mac fülébe, — a köveket nem szabad a többivel eladnunk.

Másnap Mac már épp olyan jól látta, hogy melyik a szén, melyik a kő, a törésén, a fényén, alakján. Nyolc nap mulva már az az érzése volt, mintha évek óta járna e lármával és szénnel teli fekete csarnokba.

Az örökké sikló szénpatak fölé hajolva, fekete kézzel a »törmelék« után kapva, — így állt Mac teljes két esztendeig, nap nap után, meghatározott helyén; felülről az ötödik volt. Kicsiny, gyors kezei közt a szén tonnáinak ezrei siklottak tova.

Minden szombaton fölvette a bérét, melyet az apjának kellett odaadnia (neki csak kevés zsebpénze maradt). Mac kilenc éves volt és férfi lett. Ha szabad vasárnapokon a »saloon«-ba ment, kemény kalapot viselt és gallért. Cápafoga között pipa lógott; gumit rágott és mindig volt nyála tartalékban jócskán a nyelve és szájpadlása közt. Férfi lett belőle; úgy beszélt mint a férfi, csak a hangja volt világos, süvítő gyerekhang, olyan gyereké, aki a hetet egy lármás munkateremben tölti.

Ez volt a szén a föld felett, és ő, Mac, ismerte és minden dologban tájékozott volt, — jobban mint apa, meg Fred! Volt itt fiú tucatszám, aki még egy év mulva sem sejtette, honnan jön mind a szén, végnélküli folyója a széntömböknek, amelyek a vaggonokba zuhantak. Éjjel-nappal csörömpöltek az akna vasajtói és a csepegő szállítókosár éjjel-nappal, szünet nélkül, négy vascsille szenet, egyszerre ötven mázsát köpött ki. Éjjel-nappal robogtak a csillék a csarnok vaslemezein végig, éjjel-nappal fordultak egy s ugyanazon a helyen egy nyílás fölött a padlóban (mint csirke a nyárson!) és kiöntötték a szenet és elszaladtak üresen. Innen lentről pedig a szén felszállt egy vederművön,

és nagy szitákon ide-oda rázták és itt bőgött a szén. A nagy szén, a nyers szén a vaggonokba került és el vele. Jó, well, ezt tudta a többi gyerek is, de többet nem tudtak! Mac már egy hónap mulva mondta magában: lehetetlen, hogy a csillék, amelyek végig dübörögnek a csarnokon, hoznák mind a szenet! S az így is volt! Naponta százával jöttek a vaggonok — Uncle Tom II., Uncle Tom III. és Uncle Tom IV.-ből --- és mind eljöttek ide Uncle Tom I.-hez, mert itt voltak az ércmosók, a kokszkohók és a »vegyi üzem«. Mac körülnézett és mindent tudott! Tudta, hogy a szenet, amely keresztül hull a szitán, vedermű szállítja a mosóba. Itt végigszaladt az üstökön, melyekben a víz a szenet elmosta, míg a kő alámerült. A szén meg belefutott egy óriás dobba, amely öt szitából állt, különböző nagyságú lyukakkal; itt körüljárt, zörögve és csörömpölve, itt osztályozták. És az egyes fajták csatornákon különböző tölcsérekhez futottak és mint darabszén, vegyes szén, I., III., III. számú diószén hullottak a vasúti kocsikba és el velök! A finom szenet pedig, a szilánkot meg a port - azt eldobták, azt hiszed? Nem! Kérdezd Macot, a tízéves mérnököt, és ő megmondja neked, hogy a szenet »kiszívják«, míg nem marad belőle semmi. Ez a széntörmelék felszaladt egy átlyuggatott vaslépcsőn. Ez az óriási lépcső tele szürke piszokkal, mintha mozdulatlanul állt volna, de ha az ember jól megnézte, látta, hogy a lépcső lassan, egészen lassan mozog. Pontosan két nap alatt minden lépcsőfok felért, ott felbillent s a port roppant nagy tölcsérekbe öntötte. Innen a por a kokszkemencékbe került, koksz lett, a gázokat a magas fekete gázfogókban leverték és csináltak belőlük kátrányt ammóniákot, amit csak lehet. Ez volt Uncle Tom I. »vegyi üzeme« és Mac mindent ismert.

Amikor tíz éves volt, Mac az apjától sárga szövetből való vastag öltönyt kapott, gyapjú nyakkendőt és ezen a napon ment le először oda, ahonnan a szén jön.

A vaskorlátok zörrentek, a harang csendült, a kosár lezuhant. Eleinte lassan, aztán őrületes sebességgel, olyan gyorsan, hogy Mac azt hitte, a kosárfenék, amelyen ült, átszakad. Egy pillanatra szeme elhomályosult, gyomra összeszorult, de azután rendbe jött. Sivító üvöltéssel zuhant le a kosár nyolcszáz méter mélyre. Lengve odaverődött a vezető vágányokhoz, hogy recsegettropogott, mintha darabokra törne. Rájuk zuhogott a víz, az akna csepegő fekete deszkaborítása bányamécsük fényénél a kosár nyitott ajtóinál felröppent a magasba. Mac azt mondta magában, ennek így kell lenni. Két évig látta mindennap, hogy a felváltásnál mint szálltak ki a bányászok és a vájók lámpácskáikkal, - melyek a sötét csarnokban mint szentjánosbogárkák táncoltak - a kosárból és mint sülyedtek el vele, és csak kétszer történt baj. Egyszer a kosár a tetőnek szaladt és az emberek beverték a fejüket, egyszer meg a kötél szakadt el és két bányamester és egy mérnök lezuhantak az iszapba. Ez megeshetik, de nem esett meg.

A kosár hirtelen megállt és ők a 8-as talpon voltak és egyszerre nagy volt a csönd. Néhány félig mezítelen, a felismerhetetlenségig fekete alak fogadta őket.

- A fiadat hozod Allan?
- Yes!

Mac egy forró alagútban volt, amely, az aknánál még gyöngén megvilágítva, gyorsan beleveszett a sötétbe. Azután a messze távolban felcsillant egy lámpa, egy szürke ló jelent meg, Jay, a lovászgyerek — akit Mac már régót aismert — járt mellette, és a nyomukban húsz vascsille zörgött tele szénnel.

Jay vigyorgott.

— Halló! Itt van-é?! — kiáltotta. — Mac, én tegnap még három drinket nyertem a pokergépen. Hej, hej, stop, Boney!

E mellé a Jay mellé adták Macot s egy álló hónapig ott botorkált mellette mint az árnyék, amíg beletanult. Ekkor Jay eltűnt, és Mac egymaga csinálta tovább a dolgát.

A nyolcas talpon otthonos volt és nem is gon-

dolt arra, hogy egy tízéves gyerek más is lehet mint egy ponny boy. Eleinte a sötét, de még inkább a félelmetes csönd idelenn nyomta a kedélyét. Bizony, micsoda bolond volt, mikor azt hitte, hogy itt mindenfelől fúrnak és faragnak! Ellenkezőleg, itt halálos volt a csönd mint egy sírboltban, de fütyörészni lehetett, érted-e? Csak az aknánál, ahol a kosár járt és néhány ember a csilléket betolta meg kihúzta és a telepeken, ahol a vájók, akiket Mac a legtöbbször nem is látott, úgy lógtak a kőzet közé ékelve és verték ki a szenet, — ott volt egy kis lárma. De volt a nyolcas talpnak egy helye. ahol borzasztó nagy lárma volt. Ott dolgoztak a fúrók. Két ember, akik bizonyosan rég megsiketültek, a vállukkal nyomták a sziklának a légnyomással hajtott fúrókat, és itt nem értette az ember a saját szavát.

A nyolcas talpban száznyolcvan ember dolgozott, és Mac mégis ritkán látott valakit. Néha egy bányamestert, a fúrómestert; ez volt minden. Mindig esemény volt, ha a sötét tárnában föltűnt valamely lámpás és egy magányos vándor jött botorkálva. Egész munkaideje alatt Mac e kietlen, fekete, alacsony folyosókon járt ide-oda. A szenes taligákat gyűjtötte össze a telepeken és a siklóknál, és elvitte azokat az aknához. Itt lovát a kész vonat elé fogta, üres csillék elé, kővel tele csillék elé a kivájt telepek kitöltésére, gyámfákkal, gerendákkal s

deszkákkal tele csillék elé a tárnák ácsolásához, s a kocsikat a megfelelő helyekre hozta. Ismerte a tárnák egész útvesztőjét, minden egyes gerendát, melyet a lenyomuló hegy kettétört, minden telepet, ha George Washington, Merry Aunt, Fat Billy, vagy akármi volt a neve. Ismerte a légfüggönyöket, melyekből nehéz bányagázok áramlottak. Ismert minden »koporsófödelet«, a kőzetbe eresztett kurta oszlopokat, amelyek hirtelen kipattanhatnak, hogy a falhoz szorítsanak valakit. Ismerte pontosan a légvezetést, ajtókat, amelyeket nem tud kinyitni a legerősebb ember sem, mielőtt ki nem ereszti az ellene nyomuló levegőt az ajtó egy kis ablakán - s ekkor a levegő fütyült, mint a jeges szélvihar. Azután meg voltak tárnák ; olyan fülledt, forró volt bennük a levegő, hogy az ember arcáról rögtön patakzott a verejték. Munkaideje alatt százszor is keresztül-kasul járt ezeken a jéghideg és forró tárnákon, csakúgy mint ahogyan azt most e pillanatban ezer lovászgyerek teszi.

Munka után fölment a fölfelé rohanó, zörgő kosárban, társaival, azután meg vissza, és nem gondolt magában semmit, éppúgy, mint ahogyan a segéd a liftbe ül, hogy az irodájába s az irodából megint az utcára jusson.

Itt lenn a nyolcas talpban ismerkedett meg Mac Napoleon Bonaparteval, röviden: Boneyval. Ez volt a szürke ló neve. Boney éveket töltött már lenn a homályban és félig vak volt. Háta meghailott s a feje a földig lógott le az örökös összehúzódástól az alacsony tárnákban. Boney a szűk vágányok közt levő pocsolyában szélesre tapodta a patáit, amelyek olyanok voltak mint a lepény. Már túl volt élete delén és kopaszodott. Szeme és orrlyuka körül hússzínű gyűrük voltak, amelyek nem hatottak valami kellemesen. De azért Boneynak fényes dolga volt, kövér meg hájas meg flegmatikus lett. Mindig egyformán poroszkált. Agya erre a poroszkálásra volt már beállítva és ő nem is tudott másképpen. Mac táncolhatott előtte a kefével, (mindjárt szó lesz róla) Boney nem ment gyorsabban. Mac üthette - ekkor Boney, a vén csaló, úgy tett, mintha buzgóbb lenne, mutatta szándékát, gyorsabban bólogatott fejével, nyomatékosan belegázolt a pocsolyába, - de nem ment gyorsabban.

Mac nem nagyon gyöngéden bánt vele. Ha azt akarta, hogy Boney félreálljon, a könyökét döfte a hasába; különben Boney nem tette, mert ha látta is, hogy neki most helyet kell csinálni, és hegyezte is a fülét, várt, amíg bordadöfésre került a dolog. Ha Boney elaludt, ami gyakran megesett, Mac az öklével orron vágta, mert Macnak szállítani kellett és ő kirepült volna, ha nem győzi a taligáit. Nem lehetett iránta elnézéssel. De azért mégis jóbarátok voltak. Néha — miután Mac végig-

fütyülte műsorát — megpaskolta Boney nyakát és csevegett vele:

— He, old Boney, how are you to-day, old fellow? All right, are you?

Félévi ismeretség után Macnak feltűnt, hogy Boney piszkos. Csak itt a sötétben, lámpás mellett, volt olyan, mint egy szürke. Ha a napvilágra hozták volna — holy Gee! —, hogy elszégyelte volna magát Boney!

Mac nekilendült s elővett egy vakarót. Bonev fejében már nem volt meg az emlékezés erre a kényelemre. Mac ezt látta, mert Boney elfordította a fejét. Holott ezt még akkor sem tette, ha mellette robbantottak. De ekkor Boney vastag lógóhasát jókedyében ide-oda lóbálta, hogy kiélvezze a kefélés kéjét. Mac megpróbálkozott a vízzel is, mert fejébe vette, hogy Boneyt hófehérre keféli. De amint Boney vizet érzett, az oldala rezdült, mintha villamos áramot érezne, és kényelmetlen érzéssel emelgette lábait. Ezért csak a száraz vakarásnál maradt. És amikor Mac már elég sokat vakart, old Boney hirtelen előre nyujtotta a nyakát és reszketős, siránkozó kutyavonítást hallatott — amolyan nverítésfélét. Ekkor Mac nevetett, hogy visszhangzott a tárna.

Mac szerette Boneyt, ez kétségtelen. Még ma is beszél róla néha. Rendkívül érdeklődik öreg, görbehátú, kövér szürke lovak iránt, és néha megáll, s megveregeti egy szürkének a nyakát és azt mondja:

— Ilyen volt Boney, Maud, látod, szakasztott ilyen!

De Maud már annyi mindenféle Boneyt látott, hogy kételkedik az old Boneyval való hasonlatosságban. Mac nem ért festményekhez és soha egy centet sem költött erre. De Maud a holmija közt fölfedezett egy kezdetlegesen megfestett öreg szürkét. Különben már két éve volt Mac neje, amikor feltűnt neki férje rokonszenve öreg szürkék iránt. Egyszer, a Berkshire-Hillsben, hirtelen megállította az autót.

— Nézd csak ott azt a szürkét, Maud! — mondotta s egy vén szürke lóra mutatott, mely az úton állt egy parasztszekér előtt.

Maud nem tehetett másképpen, hangosan felkacagott.

— De Mac, ez egy vén szürke ló, amilyen ezerszám van.

Mac ezt persze belátta és bólogatott.

- Meglehet, Maud, de nekem egyszer szakasztott ilyen szürke lovam volt.
 - Mikor?
- Mikor? Mac elnézett mellette. Semmi sem esett neki oly nehezére, minthogy magáról beszéljen.
 - Az bizony régen volt, Maud, Uncle Tomban.

Még valamit hozott Mac magával Uncle Tomból. Egy sikongó ragadozómadár szavát: — hej! hej! — amit Mac akaratlan hallat, ha valaki az autója kerekei előtt szaladgál. Ezt a kiáltást Uncle Tomban tanulta. Ezzel nógatta Boneyt, ha indulni akart, és ezzel állította meg ha egy kocsi kiugrott a vágányból.

Mac majdnem három évig volt a nyolcas talpban és Uncle Tom tárnáiban megjárta a föld félkerületét, amikor megtörtént az a bányaszerencsétlenség, amelyre még ma is sokan emlékeznek. Kétszázhetvenkét ember életébe került, de Macnak meghozta a szerencséjét.

Pünkösd után a harmadik éjjel, reggel három órakor bányalég robbant Uncle Tom legalsó talpában.

Mac visszavitte üres csillékből álló vonatát, egy utcai nótát fütyült, amelyet akkoriban a fonográf bömbölt minden este Johnson »saloon«jában. Egyszerre csak a vascsillék zörgésén keresztül távoli dörgést hall és gépiesen megfordul, de még mindig fütyül és ekkor látta, hogy a gyámfák és gerendák összeroppannak mint a gyufaszálak és a hegy beszakad. Minden erejével rántott egyet Boney zabláján és a fülébe süvítette:

- Hej, hej! Git up - gi it up!

Boney megijedt, hallotta maga mögött a gyámfákat ropogni, s galoppot próbált járni, old Bonaparte kinyujtotta otromba testét, hogy hasa a földet érte, nekivetette a lábát egy kétségbeesett végső iramodásnak, — azután eltűnt az omló kőzet alatt. Mac szaladt mint az őrült, mert a hegy a nyomában volt. Rajta! De rémülve látta, hogy a gyámfák és gerendák előtte is roppannak már s hogy a tető sülyed. Ekkor néhányszor körben forgott, mint a hajtócsiga, halántékára szorította kezét s egy oldalvágásba rohant. A tárna dörögve összeomlott, az oldalvágás recsegett, s hulló kőzettől űzve repült Mac tova, sebesen, vadul. Végre már csak körben szaladt, fejére szorított kézzel és ordított!

Mac egész testében remegett s teljesen erőtlen volt. Látta, hogy befutott a lóistállóba, Boney is ezt tette volna, ha nem fogja el a hegy. Macnak le kellett ülnie, mert nem bírta már a lába, és most itt ült, kábultan a rémülettől, és egy óra hosszat semmire sem gondolt. Végre a lámpájával foglalkozott, amely pislákolt és körülvilágította a környezetet; teljesen körülzárta őt a törmelék és a szén. Igyekezett elgondolni, hogyan is történt ez, de nem jutott eszébe semmi.

Igy ült órahosszat. Kétségbeesésében, elhagyatottságában sírt, azután összeszedte magát. Szájába dugott egy darab rágógumit s az élet visszatért belé.

Bányalég- vagy szénporrobbanás volt, annyi

szent. Boneyt a hegy agyonütötte — és őt, nos, őt meg majd csak kiássák!

Mac ott ült kis lámpája mellett és várt. Várt néhány órát, azután elfogta egy jeges, hideg félelem, mire ijedten fölriadt. Fogta a lámpást és bement jobbra meg balra a tárnákba és végigvilágított a törmeléken, vajjon nincsen-e valamerre szabad út. Nincs! Tehát nem lehet mást tenni, mint várni. Megvizsgálta az abrakos ládát, leült a földre, és nem gondolt a gondolataival; hadd tegyenek, amit akarnak. Boneyra gondolt, meg az apjára, majd Fredre, akik vele együtt jöttek le; Johson barjára. A fonográf nótájára. A pokergépre Johson barjában. És gondolatban a játékok végnélküli sorozatait játszotta: bedobta az öt centjét, megforgatta a forgatóját, elengedte - és csodálatos, mindig nyert: full hand, royal flush ...

E játékból különös zörej riasztotta fel. Sziszegett és recsegett, mint a telefonban. Mac feszülten figyelt. Ekkor vette észre, hogy semmit sem hallott. A csönd volt. Füle elaludt. De ezt a rémes csöndet nem lehetett elviselni. Mutatóujját a fülébe dugta és megrázta. Krákogott és hangosan kiköpött. Azután ült, fejét a falnak támasztotta és maga elé nézett a szalmára, amely Boneynak volt szánva. Végre lefeküdt a szalmára és a legnagyobb reménytelenség siralmas érzésével elaludt.

Fölébredt (azt hitte, néhány óra mulva), mert nedvességet érzett; a lámpa kialudt s lábával vízben tapodott, amikor egyet lépett. Éhes volt, fogott egy marék zabot s elkezdte rágni. Boney jászolára ült, összekuporodott, belepislogott a homályba és szemet szem után rágott. És neszelt, de nem hallott se kopogást, se hangokat, csak a víz szivárgását, csöpögését.

A homály borzasztó volt, s csakhamar leugrott, vicsorgatta a fogát s tépte a haját és vadul előreszaladt. A falnak rohant, kétszer-háromszor fejjel ment neki és oktalanul verte öklével a kőzetet. Kétségbeesett őrjöngése nem tartott sokáig, azután visszatapogatózott a jászolhoz és folytatta a zabrágást, a könnye meg hullott.

Órák hoszat ült így. Semmi sem mozdult. Megfeledkeztek róla!

Mac ült, zabot rágott és gondolkodott. Kicsiny feje elkezdett dolgozni, Mac egészen kihült. Ebben a rettenetes órában kellett elválnia annak, hogy mit ér Mac. És elvált!

Hirtelen talpra ugrott és megrázta az öklét:

— Ha ezek az átkozott bolondok nem jönnek értem — ordította —, akkor én magam ásom ki magamat!

De Mac nem kezdett nyomban vájni. Megint leült a jászolra, és soká és mélyen gondolkodott. Képzeletben megrajzolta az istálló mellett levő talp tervét. A déli tárnán keresztül lehetetlen volt! Ha egyáltalában kikerül, ez csak a Merry Aunton át, meg Patterson telepén keresztül lehetséges! Ennek a termelési telepnek tere hetven, nyolcvan, kilencven lépésnyire volt az istállótól. Ezt Mac egész pontosan tudta. Merry Auntban a szén már a hegység nyomásától törős lett. Ez nagyon fontos volt.

Még egy órakor fölkiáltott Pattersonnak:

— Hé, Pat, Hikkins azt mondja, mi már csak szemetet szállítunk!

Pat verejtékező arca megjelent a lámpa fénykörében és Pat dühösen bömbölte:

— Hikkins menjen a fenébe, ezt mondd neki, Mac! A pokolba, Mac! Merry Aunt csak szemét, más semmi, a hegy összenyomta. Hikkins fogja be a pofáját, Mac, ezt mondd neki, rakjanak be jobban!

Pat a telepet új, jó gyámfákkal megbízhatóan alátámasztotta, mert attól tartott, hogy a hegység agyonüti. A telep meredek volt, ötvenkét méter magas és siklón át a hetes talpba vezetett.

Mac számlálta a lépéseket és amikor hetvenet számlált, végigfutott rajta a hideg, és amikor nyolcvanötöt számlált, és a kőzetnek ment, felujjongott.

Jéghideg energiával, kemény inakkal és izmokkal rögtön munkához fogott. Egy óra mulva — térdig vízben állva — a törmelékbe már nagy mélyedést vájt. De kimerült és a rossz levegő megémelyítette. Pihennie kellett. Szünet után megint dolgozott. Lassan és megfontoltan. Ki kellett tapogatnia a köveket fönt és kétoldalt, hogy biztosítsa magát, nehogy eltemessék; kis szilánkot s köveket kellett a veszélyesen csüngő kődarabok közé beékelnie, az istállóból gyámfát és deszkákat kellett hoznia támasztéknak és kihengergetnie a szikladarabokat. Igy dolgozott Mac órákhosszat, lihegve, lélekzete gyorsan járt és forró volt. Azután végleg kimerült s elaludt a deszkán. Amint fölébredt, hallgatózott, s amikor nem hallott semmit, újra hozzákezdett munkájához.

Ásott, ásott. Ilyképpen Mac néhány napig ásott — és összesen csak négy méterről volt szó! Később százszor is álmodta, hogy ás, ás és keresztültúrja magát a kőzeten...

Azután érezte, hogy a megkezdett telep szájánál van. Tisztán érezte a finom szénporon, amely a lecsuszamlott szénből került ide. Mac megtömte zsebeit zabbal és bement a telepbe. A legtöbb gyámfa állt, a hegy csak kevés szenet nyomott be és Mac örömében ujjongott és reszketett, amikor azt tapasztalta, hogy könnyen félre tudja tolni a szenet, mert ötvenkét méter volt előtte. Gyámfától gyámfához tolta magát "így szállt fel a fekete

telepben. Vissza most már nem tudott menni, mert ő maga torlaszolta el maga mögött az utat. Egyszerre csak egy csizmát érzett, s a durva, lekopott bőrön nyomban felismerte Patterson csizmáját. Itt feküdt az öreg Pat, betemetve, s az ijedtségtől meg a rémülettől Mac annyira megdermedt, hogy soká tehetetlenül gunnyasztott. Ma sem mer erre a borzalmas órára gondolni. Amikor megint magához tért, lassan magasabbra kúszott. Ezt a terepet rendes körülmények között egy félóra alatt könnyen meg lehetett mászni. De mert Mac bágyadt és gyönge volt, és a szenet tonnaszámra kellett útjából eltakarítania és mert óvatosan meg kellett előbb vizsgálnia, vajjon a gyámfák állnak-e még, ez bizony soká tartott. Csurom verejtékesen, összetörve ért a siklóhoz. Ez a sikló vezetett a nyolcas talpból egyenesen a hetes talpba.

Mac lefeküdt aludni. Megint fölébredt és lassan kúszott a vágányokon fölfelé.

Végre fönn volt: a tárna szabad!

Mac lekuporodott és zabot rágott és nyalta nedves kezeit. Azután elindult az aknához. A hetes talpat csakúgy ismerte mint a nyolcast, de a betemetett tárnák egyre arra kényszerítették, hogy utat változtasson. Órák hosszat vándorolt, fülében már zúgott a vér. Az aknához kell érni, az aknához, hogy meghúzza a harangot....

De hirtelen — már reszketett félelmében, hogy most itt van bezárva, — pirosló fénypontokat látott: lámpákat! Három darab volt!

Mac kitátotta a száját, hogy kiáltson, de hang nem jött ki rajta és ő összeesett.

Lehet, hogy Mac mégis kiáltott, habár az emberek közül kettő esküvel állította, hogy nem hallott semmit, míg a harmadik kijelentette, neki úgy rémlett, mintha halk kiáltást hallott volna.

Mac érezte, hogy valaki viszi. Azután érezte, hogy a fölszálló kosárban van, és pedig azért ébredt föl, mert a kosár olyan lassan ment. Azután érezte, hogy takarókba burkolják és megint viszik — azután nem érzett semmit.

Mac álló hét napig volt a hegybe zárva, ámbár azt hitte, hogy csak három nap volt. A nyolcas talp minden embere közül ő volt az egyetlen, aki megmenekült. Mint egy kísértet, úgy jött ki a lovászgyerek a szétrombolt talpból. Annak idején a története Amerika és Európa minden újságjában benne volt. Uncle Tom lovászgyereke! Képe, amint kivitték, betakarva és lelógó kicsiny fekete keze, amint kórházi ágyában felült, ez minden újságban benne volt.

Az egész világ meghatva nevetett Mac első kiszólásán, amikor fölébredt. Ezt kérdezte az orvostól: »Nincs egy kis rágógumija, uram?« — Ez a megjegyzés azonban egészen természetes volt.

Mac szájürege ki volt száradva; épp ugy kérhetett volna vizet is.

Mac egy hét mulva egészséges volt. Amikor apja és Fred után kérdezősködött és kitérően válaszoltak, arcára csapta sovány kezeit és sírt, mint ahogyan egy tizenhárom éves fiú sír, aki egyszerre csak egyedül áll a világon. Amúgy azonban a kis Macnak pompás dolga volt. Etették, mindenki küldött neki kalácsot, pénzt, bort. Ezzel azonban vége lett volna Mac élményének, ha egy chicagói gazdag hölgy — akit meghatott az árván maradt lovászgyerek sorsa — nem fogta volna pártját. Ő gondoskodott ezután neveléséről.

Macnak eszébe se jutott, hogy az ember mire viheti mint bányász és így a jóakarója bányászati akadémiára küldte őt. Tanulmányainak befejezése után Mac mint mérnök tért vissza Uncle Tomba, ahol két évig maradt. Azután a boliviai Juan Alvarez ezüstbányába ment. Olyan vidék, ahol az embernek pontosan tudnia kell, hogy mikor érkezett el a jól elhelyezett ökölcsapás pillanata. A bánya tönkrement, erre Mac a Bolivia-Anden-vasút alagútjainak építését vezette. Itt fogant meg a »gondolata«. Ötletének megvalósításá javított kőfúrókon mult — és Mac hozzáfogott. A gyémántfúrók gyémántját olcsóbb anyaggal kellett pótolni, amelynek keménysége megközelítő. Mac belépett az Edison-Works Limited kisérleti

műhelyeibe és azon volt, hogy rendkívül kemény szerszámacélt hozzon létre. Miután két évig szívósan dolgozott, és céljához közel ért, kivált az Edison Works-ból és önálló lett.

Allanitia hamar jómódú emberré tette. Ebben az időben ismerkedett meg Mauddal. Soha sem ért rá asszonvokkal foglalkozni és nem is törődött velük, de Maud első látásra megtetszett neki! Gyöngéd, barna madonnafeje, meleg nagy szemei. melyek a napon borostyánszínben tudtak felcsillogni, kissé elmélázó természete (akkor édesanyját gyászolta), gyorsan hevülő és elbájoló lénye, mély benyomást tett rá. Különösen az arcszíne hatott rá. A legfinomabb, legtisztább és legfehérebb arcbőr volt, amelyet valaha látott és nem tudta megérteni, hogy ez nem szakad a legkisebb légáramlattól. Hatott reá az is, hogy a leány milyen bátran vette kezébe a maga sorsát. Zongoraleckéket adott Buffalóban és reggeltől estig dolgozott. Hallotta egyszer, amikor zenéről, művészetről és irodalomról beszélt - mind olyan dolog, amihez egyáltalában nem értett - és tudását meg okosságát határtalanul megcsodálta. A szó szoros értelmében belebolondult Maudba és ugyanazokat az ostobaságokat követte el. mint minden férfi hasonló helyzetben. Eleinte egyáltalában nem mert és voltak órák, amikor őszintén kétségbe volt esve. Egy napon azonban

Maud szemében fölfedezett egy pillantást — micsoda pillantás volt is az?! — és ez a pillantás bátorsággal töltötte el. Nem sokat teketóriázott, megkérte, s nehány hét mulva egybekeltek. Ezután a fáradhatlan tevékenység három további esztendejét szentelte »eszméjé«-nek.

És most Mac volt, egyszerűen Mac, akit a külváros koncerthalljainak népénekesei megénekeltek.

2.

Az első hónapokban Maud nagyon ritkán látta a férjét.

Maud már az első napokban felismerte, hogy Mac mostani munkája egészen másfajta volt, mint tevékenysége a buffalói gyárban és elég okos meg erős volt ahhoz, hogy sok szóbeszéd nélkül meghozza áldozatát Mac munkájának. Volt sok olyan nap, amikor egyáltalában nem látta. Vagy az építés helyén volt, vagy Buffalóban a kisérleti műhelyekben, vagy pedig sürgős tanácskozásai voltak. Allan reggel hatkor kezdett dolgozni és a munkája gyakran belenyúlt a késő éjszakába. Teljesen kifáradtan, néha inkább a dolgozószobája bőr nyugágyán hált, semhogy még kikocsizzon Bronxba.

Maud ebbe is beletörődött.

Hogy ilyen esetekben legalább valami kis ké-

nyelme legyen, Maud a szindikátus épületében berendezett neki egy hálószobát fürdővel, meg egy ebédlőt; valóságos kis lakást, amelyben Mac dohányt meg pipát, gallért, fehérneműt, szóval mindent megtalált, amire szüksége volt. Maud átengedte néki Liont, a kínai boyt, hogy kiszolgálja. Mert senki sem tudott Mackal olyan jól bánni, mint Lion. Ázsiai egykedvűséggel tudta százszor egymás után elmondani — közbe mindig megfelelő kis szünettel —: »Dinner, sir — Dinner, sir «. Soha sem volt türelmetlen, sem szeszélyes. Mindig a helyén volt és sohasem látták. Nesztelenül és egyenletesen dolgozott, mint egy jól megolajozott gép és mégis minden a legnagyobb rendben volt.

Maud ugyan most még ritkábban látta Macot, de bátran viselkedett. Amíg az időjárás megengedte, este kis diner-ket adott a szindikátus épülete tetején, ahonnan igéző látvány nyílt New-York felett. Ezek a diner-k Mac nehány barátjával és munkatársával nagy örömet okoztak Maudnak, aki egész délutánját az előkészületekre fordította. Az sem boszantotta, ha Mac csak nehány percre jöhetett oda.

A vasárnapokat azonban Allan rendesen Bronxban töltötte, vele és Edithtel: és akkor úgy látszott, mintha Mac jóvá akarná tenni a hét minden mulasztását, oly kizárólagosan Maudnak s a gyermeknek szentelte magát vidáman és gondtalanul, mint egy nagy fiú.

Néha vasárnap Mac az építőhelyre New Yerseybe kocsizott vele, hogy »Hobbyt egy kicsit befűtse«.

Eltelt egy álló hónap tanácskozásokkal a szindikátus alapítóival és főrészvényeseivel, pénzemberekkel, mérnökökkel, ügynökökkel, higiénikusokkal, építőmesterekkel. New Jerseyben nagy menynyiségű vízre bukkantak, »Bermudá«-ban a szerpentinalagút építése nem várt nehézségeket okozott. »Finisterre«-ban a munkásanyag gyarló volt és jobbal kellett pótolni. Ehhez a napi munkák egyre jobban fölhalmozódtak.

Allan néha húsz órát dolgozott egyhuzamban és csak természetes, hogy Maud az ilyen napokon nem kívánta Mac társaságát.

Mac biztosította őt, hogy néhány hét mulva a helyzet javulni fog. Ha az első rohamnak vége! Maudnak volt türelme. Egyetlen gondja az volt, hogy Mac agyon ne dolgozza magát.

Maud büszke volt arra, hogy Mac Allan neje! Csöndes lelkesedéssel járt-kelt. Szerette, ha az újságok Macot »a tengeralatti földrészek meghódítójának« nevezték és dicsérték terveinek zsenialitását és merészségét. Különben még nem szokta meg egészen, hogy Mac most hirtelen híres ember lett. Néha telve csodálattal és tisztelettel

nézte. De akkor úgy találta, hogy Mac egészen olyan, amilyen azelőtt volt, egyszerű, egy csöppet sem rendkívüli. Attól is félt, hogy Mac nimbusa a nyilvánosság előtt elhalványulna, ha az emberek tudnák, hogy alapjában véve milyen egyszerű az ő egész lénye. Buzgón gyűjtötte a cikkeket és ujsághíreket, amelyek az Alagútra és Macra vonatkoztak. Néha bement egy mozgószínházba, ha épp arra járt, hogy maga magát lássa; »Mac's wife«, amint Tunnel-Cityben kiszállt az autóból és világos porköpönyege lengett a szélben. Az újságírók megragadtak minden alkalmat az interviewra és Maud másnap agyonkacagta magát, amikor az újságban ilyen cikket látott: »Mac neje azt mondja, hogy New-Yorkban Mac a legjobb féri és apa.«

Bár nem vallotta be magának, de hizelgett neki, ha az emberek a boltokban, ahol bevásárolt, kíváncsian reámeredtek és életének nagy diadala volt, amikor Ethel Lloyd a kocsiját az Union-Squaren megállította és őt a barátnőinek megmutatta.

Ha szép volt az idő, elegáns, nádfonatú kis kocsiban kocsiztatta meg Edithet Bronx-Parkban, és akkor mindig elmentek az állatkertbe, ahol mind a ketten órák hosszat el tudtak mulatni a majomketrec előtt, és Maud épp olyan jól mulatott mint a gyermeke. De amikor jött az ősz és Bronx nedves földjéből ködök szálltak fel, ennek a mulatságnak vége szakadt.

Mac megigérte, hogy karácsonykor három napot — teljes három napot, munka nélkül! — fog velök eltölteni és Maud szíve már hetekkel előbb ujjongott. Éppen olyan legyen ez, mint első közös karácsonyi ünnepük volt. Hobby majd jön az ünnep második napján s ők bridget fognak játszani rogyásig. Erre a három napra Maud egy végtelen programmot dolgozott ki.

Igaz, hogy egész decemberben alig látta a férjét. Allant minden nap igénybe vették a pénzemberekkel való tanácskozások, mert most állapodtak meg a pénzügyi műveletek előkészületeiben, amely műveleteket januárban megkezdik.

Allannak, egyelőre! ez a csinos kis összeg kellett: három milliárd dollár. De nem kételkedett benne egy pillanatig sem, hogy megkapja.

A szindikátus épületét hetekig ostromolták az újságírók, mert a sajtó a szenzációval fényes üzleteket csinált. Milyen módon építik az alagútat? Hogyan kezelik? Hogyan lesznek odabenn levegővel ellátva? Hogyan számították ki az alagút hajlását? Hogyan van az, hogy, kis kerülők dacára, az alagút hajlása egy ötvenedrésznyivel rövidebb lesz mint a tengeri út? (»Szúrd át a glóbuszt egy tűvel és megtudod!«) Ezek voltak azok a kérdések, amelyek a közönséget hetekig izgalom-

ban tartották. Végül újra kitört az újságokban a harc az alagút körül, egy új »alagútháború«, melyet ugyanazzal az elkeseredéssel és ugyanazzal a lármával folytattak, mint az elsőt..

Az ellenzéki sajtó megint fölvonultatta régi érveit, hogy nincs ember, aki ezt a rengeteg utat ki tudja fúrni a gránitból és csillámszirtből, hogy a tenger színe alatt 4000-5000 méternyi mélység kizár minden emberi működést; nincs anvag, amely ellen tud állani a roppant hőségnek és nyomásnak, hogy mindeme okoknál fogva az alagút siralmas kudarcot fog vallani. A barátságosan érző sajtó meg ezredszer magyarázta meg olvasóinak az alagút előnyeit: idő! idő! pontosság! biztonság! A vonatok olyan biztonságban fognak szaladni, mint a föld színén, sőt biztonságuk nagyobb lesz! Az ember már nem függ az időjárástól, vízállástól, ködtől és nem teszi ki magát annak a veszélynek, hogy valahol a tengeren megeszik a halak. Emlékezzenek csak a Titanic« katasztrófájára, amikor ezerhatszáz ember veszett oda és a »Kosmos« sorsára, amelynek, - födélzetén négyezer emberrel - az óceánon nvoma veszett!

Tömegforgalom szempontjából a léghajók sohasem jönnek tekintetbe. És különben is a mai napig csak két léghajónak sikerült az Atlantikon átrepülni.

Abban az időben az ember nem vehetett a kezébe újságot vagy folyóiratot, hogy ne bukkant volna a »tunnel« szóra és képekre meg ábrákra, amelyek az alagútra vonatkoztak.

Novemberben a hírek gyérebbek lettek, végül egészen elhallgattak. A szindikátus sajtóirodája elnémult. Allan lezárta az építőhelyeket és lehetetlen volt új képeket közölni.

A láz, amelyet az újságok a közönségben keltettek, elszállt és nehány hét mulva az alagút régi nóta volt, amely már nem is érdekelt senkit. Most valami új dolog állt az érdeklődés előterében: nemzetközi repülőverseny a föld körül!

Az alagútat pedig elfelejtették.

Ezt akarta Allan! Ismerte az embereit és nagyon jól tudta, hogyez az első lelkesedés nem hozott volna neki egy millió dollárt sem. Ő maga akart, — majd ha itt lesz szerinte az ideje, — egy második lelkesedést kelteni, amely nem csupán szenzáción alapul!

Decemberben egy bőven kommentált hír járta be az újságokat, mely alkalmas volt arra, hogy fogalmat adjon az Allan-féle terv horderejéről: a Pittsburg-Smelting and Refining Company tizenkét és fél millió dollárért megszerezte magának a tulajdonjogot minden az építkezés folyamán napvilágra hozott anyagokra, melyeket kohászati úton fel lehet dolgozni. (A P. S. R. C. részvényei az épít-

kezés hatodik évében hatvan százalékkal emelkedtek!) Egyúttal megjelent az a hír, hogy az Edison-Bioskop-Társaság egymillió dollárért szerezte meg a kizárólagos jogot, hogy az alagútról az egész építkezési idő alatt fényképes és mozgófényképes fölvételeket készíthessen és közöljön.

Az Edison-mozgó rikító plakátokon hirdette, hogy slétre akarja hozni az alagút-építés örök emlékét, az első csákányvágástól egészen az első Európaflyerig, hogy átszármaztassa eljövendő nemzedékeknek a legnagyobb emberi mű történetét. Az volt a szándéka, hogy az alagútfilmeket legelőször New-Yorkban mutatja be, azután szétküldi az egész világon több mint harmincezer színháznak.

Az alagútnak nem lehetett jobb reklámot kitalálni!

Az Edison-mozgó még aznap elkezdett dolgozni és New-Yorkban az ő kétszáz színháza zsúfolya volt.

Az Edison-mozgó bemutatta azokat az ismert jeleneteket, amelyek az Atlantic tetőkertjén folytak le, bemutatta az öt hatalmas poroszlopot az egyes építési helyeken, a kő-szökőkutakat, melyeket a dinamit szalasztott fel, százezer ember etetését, reggel a munkászászlóaljak felvonulását; bemutatta azt az embert, akinek egy szikladarab benyomta a mellkasát és aki még gyengén lélekzik, mielőtt meghal. Mutatta az alagút-

város temetőjét, tizenöt friss sírdombbal. Mutatott favágókat Kanadában, akik egy erdőt tarolnak le Allannak, mutatta a megrakott vaggonnok seregeit, valamennyin az A. T. S. betük voltak.

Ez a film, amely tíz percig szaladt s egyszerüen wasuti kocsik« nevet kapta, a legnagyobb s tényleg lenyűgöző hatással volt. Tehervonatok, semmi más. Tehervonatok Svédországban, Oroszországban, Ausztriában, Magyarországon, Németországban, Franciaországban, Angliában, Amerikában. Fémmel, fatörzsekkel, szénnel, vágányokkal, vasbordákkal, csövekkel megrakott vonatok a végtelenségig. Gépeik füstöltek és valamennyi tovarobogott — mind elrobogott! — megállás nélkül robogtak el, úgy, hogy végül az ember hallotta őket robogni és dübörögni!

Végül még egy kurta film jött : Allan Hobbyval végig megy a new-yersei építőhelyen.

Az Edison-mozgó minden héten új »alagútfilmet« hozott, és végül mindig Allan jelent meg valamilyen helyzetben személyesen.

Míg azelőtt Allan neve alig volt több mint egy rekord-aviatikusé, akit ma megujjonganak s aki holnap a nyakát szegi, s akit holnapután már el is felejtettek, a tömeg most a nevéhez és a művéhez erős és világos képzeteket fűzött.

Karácsony előtt négy nappal New-Yorkot és az Államok minden nagy és kicsiny városát bútor-

kocsi nagyságú plakátokkal árasztottak el, amelyek előtt a nép, a karácsonyi hét üzletláza ellenére gyülekezett. Ezek a plakátok egy tündérvárost mutattak, házak óceánját, madártávlatból! Soha ember nem látott, nem álmodott még ehhez foghatót! E város közepén, mely egészen világos színekben volt tartva, (amilyen New-York párás, napos reggelen) grandiózus pályaudvartelep feküdt, melyhez mérten a Hudson-River-Terminal, Central- és Pennsylvania-Station gyerekjáték. Mélyenfekvő vasutak deltája indult ki belőle. A vasúti pályákat és a főpályát, amely az alagútbejáratokhoz vezetett. számtalan híd ívelte át, ezenfelül parkok szegélyezték szökőkutakkal és virágtartó terraszokkal. Ezerablakos felhőkotrók sűrün tolongó nyüzsgése sereglett a pályaudvar tere köré. Szállók, árúházak, bankok, officebuildingek, Boulevardok, avenuek, amelyeken nyüzsgött a tömeg, autók, villamos kocsik, földfeletti vasutak száguldoztak tova. Háztömbök végtelen sora, mely a látóhatár ködébe veszett. Az előtérben balra meseszerű, elragadó rakpartművek voltak láthatók, közraktárak, dokkok, rakodópartok, amelyeken lázasan folyt a munka, tele gőzhajókkal, kémény kémény mellett, árboc árboc mellett. Az előtérben jobbra végnélküli napos part húzódott, telve parti kosarakkal, és mögöttük óriási luxusfürdőszállók emelkedtek. És e vakító meseváros alatt ez állt : »Mac Allan városai tíz év mulva«

Az óriásplakát kétharmad része ragyogó levegő volt. És egészen fönn, a szélén, vonult egy aeroplán, nem nagyobb mint a sirály. Látni lehetett, hogy a vezetője kidob valamit, ami eleinte olyan volt, mint a homok, de azután gyorsan nőtt, lebegett, szélesedett, cédulákká lett, amelyek közül néhány épp a város felett akkora volt, hogy tisztán el lehetett olvasni, ami rajta állt: »Vegyetek házhelyet!«

Ezt a tervezetet Hobby készítette, aki csak a fejére koppintott és a legpompásabb dolgok szökkentek ki belőle.

Ugyanezen a napon ez a plakát megfelelő nagyságban minden nagy újság melléklete volt. New-York minden négyzetláb területe ezzel volt borítva. Minden irodában, vendéglőben, barban, saloonban, vonaton, állomáson, kompon, mindenütt a csodavárosra bukkant az ember, amelyet Allan a fovenypartokból akart kierőszakolni. Megmosolyogták, megbámulták, megcsodálták és este mindenki egész pontosan ismerte Mac Allan Cityjét: egész New-York azt hitte, hogy már járt is Mac Allan Cityjében!

Valóban, ez a fickó értette, hogyan beszéltessen magáról!

»Bluff! Bluff! Szédelgés! A legnagyobb szédelgés a világon!«

De tíz ember között, aki »bluff«-öt kiáltott,

mindig lehetett látni egyet, aki a kezét tördelte, a többit a vállánál fogva rázta és ordította, hogy belekékült:

— Bluff? Ostobaság, ember! Szedd össze az agyadat! Mac csinálja!!! Mi még találkozunk! Mac az a legény, aki megcsinál mindent, amit mond!

Ezek az eljövendő óriásvárosok valószínüek vagy lehetségesek voltak-e egyáltalában? Ez volt a kérdés, amely fejtörést okozott.

Már a következő napon hozták az újságok a leghíresebb statisztikusok, nemzetgazdászok, bankárok, nagyiparosok feleleteit. Mr. F. mondja: -! Valamennyi megegyezett abban, hogy már csak az alagút kezelése és a technikai üzem sok ezer embert foglalkoztatna, akik maguk tekintélyes városokat töltenének meg. Az Európa és Amerika közötti személyforgalom némely tekintélyek szerint háromnegyed részben, mások szerint kilenc tizedrészben az alagútban bonvolódnék le. Ma naponta kerek tizenötezer ember volt úton a kontinensek közt. Ha az alagút meglesz, a forgalom hatszor akkora lesz, sőt - egyesek szerint, tízszer akkora. A számok felszökhettek a megfoghatatlanba. A tunnelvárosokba naponta roppant nagy embertömegek érkezhetnek. Még az is lehetséges, hogy ezek az alagútvárosok húsz, ötven, és száz év mulva olyan arányokat öltenek. aminőket mi mai emberek a mi kicsinyes méreteinkkel el sem tudunk képzelni.

Allan most egymásután nekivágott. Másnap közzétette a telekárakat!

Nem, Allan nem volt olyan szemérmetlen, nem kérte ugyanazokat a rengeteg pénzeket, amelyeket Manhattanban követeltek, ahol a négyszögmétert ki kellett rakni ezerdolláros bankókkal, nem, de azért az ő árai arcátlanok voltak és elnémították a legerősebb embert is. A real-estate-ügynökök táncoltak, mintha mérget nyeltek volna. Olyan mozdulatokat tettek, mintha elégették volna kezüket-szájukat. Oh, hehe! Belevágtak kemény kalapjaikba: Mac! Holt volt ő, ez a gazember, aki széjjelrombolta az ő reménységöket, hogy néhány év alatt vagyont kereshessenek! Honnan vette a jogot, hogy minden pénzt a maga zsebébe csúsztasson?

Kézenfekvő, világos dolog volt : ez az Allan-ügy volt minden idők legnagyobb és legvakmerőbb telekspekulációja! Allan, ez a gazember, hektárszámra vette a homokbuckákat, és leméri őket négyszögméterenként!

— Átkozott szélhámosvárosai — melyek még nem is léteztek! — legolcsóbb zónájában megszázszorozta, legdrágább zónájában pedig megezerszerezte a pénzét!

A spekuláció kővé dermedt! (De az egyes spe-

kulánsok gyanakvón szemmel tartották egymást. Titkos orvtámadásokat, trösztöket szimatoltak!) Mint egy ellenségesen elzárt falanx állt szemben Allan szemérmetlen követeléseivel. Allannak még volt szíve közzétenni, hogy ő ezt a »kedvező« ajánlatot csak három hónapig tartja fönn. Tartsa! Majd csak kiderül, vajjon akad-e műkedvelője az ő pocsolyájának — hohó! — bolond, aki az egyszerű vizet úgy fizeti, mintha whisky lenne — —

És kiderült!

Épp azok a hajóstársaságok, amelyek Allanra tűzzel, méreggel támadtak, épp ezek biztosították maguknak az első építési helyeket, rakodópartokat, dokkokat. Lloyd bankja óriási falatot nyelt, a Wannamarer árúház követte.

Most már kellett! kellett! Az újságok minden nap új vételekről írtak, lehetetlen összegekről, mi másért, mint homokért meg törmelékért — egy bluffvárosban! — És az ember kénytelen volt belemenni, ha nem akart lekésni. Voltak a világon dolgok, amelyeknek a végét sohasem lehetett előre megjósolni.

Nearer my god to thee, — visszafelé már nem mehetett...

Allan nem szünetelt. A kellő hőfokra hevítette a nyilvánosságot és ő ezen a hőfokon nyerni akart.

Január negyedikén minden újságban egy óriási oldalon meghívta a világot az első három milliárd dollár jegyzésére, mely összeg két harmadrésze Amerikára, egy harmadrésze Európára esnék. Egy milliárdot részvényekkel, a másik kettőt részjegyekkel szereznék meg.

A jegyzési felhívásban megvolt minden lényeges tudnivaló az építkezési költségekről, az alagút megnyitásáról, jövedelmezőségéről, kamatozásáról, törlesztésről. Naponta harmincezer utast véve alapul, az alagút máris kifizetődnék. De kétségtelen, hogy napi negyvenezer és még több utasra lehet számítani. Ehhez járulnak a roppant nagy bevételek szállításért, postáért, légnyomásos expresszpostáért és sürgönyért....

Olyan számok voltak ezek, amilyeneket a világ eddig nem látott! Megzavaró, megigéző, félelmetes számok, melyek elvették az ember eszét, megakasztották a lélekzetét!

A jegyzési felhívást a szindikátus alapítói és főrészvényesei, az Államok legkápráztatóbb nevei, a vezető bankok írták alá. Mint a pénzügyi szak főnöke, New-York legnagyobb meglepetésére, egy ember bukkant fel, akit mindenki Lloyd jobb-kezének ismert: S. Woolf, eddig a »Lloyd Bank« igazgatója.

Lloyd maga tolta S. Woolfot a szindikátus élére, és ezzel S. Woolf neve örök időkre hozzá volt fűzve az alaguthoz.

Arcképét hozták az estilapok; tiszteletreméltó, komoly, kissé kövér gentleman, keleti tipussal. Duzzadt ajkak, erős, görbe orr, rövid, fekete, bodros haj és rövid fekete szakáll; sötét kiálló szemek, gyengén mélabús fénnyel.

»Kezdte mint ócskaruhakereskedő, — most az A. T. S. pénzügyi igazgatója, évi kétszázezer dollárral. Tizenkét nyelven tud«.

Az ócska ruhákkal a dolog mese volt, amelyet S. Woolf egyszer maga tréfából menesztett világgá. De kétségtelen, hogy S. Woolf »alulról« jött fölfelé. Tizenkét éves koráig mint Wolfsohn Sámuel tapodta egy magyar fészek sarát, Szentesét és hagymával táplálkozott. Atyja halottmosó és sírásó volt. Tizenhárom éves korában Budapestre került tanoncnak egy bankba, ahol öt évig maradt. Itt Budapesten kezdte őt először »szorítani a kabát«, ahogy ő mondta. Nagyravágyás, kétségbeesés, szemérem és hatalmi vágyódások kivájták őt, őrült vágyak betege lett. Kétségbeesett ugrásra készült. Vigyázz, most következik! És Wolfsohn Sámuel dolgozott körömszakadtáig éjjel-nappal, összeszorított fogakkal, vad energiával. Megtanult

angolul, franciául, olaszul, spanyolul, oroszul, lengyelül. És lám, agya mindezeket a nyelveket felszítta minden nagyobb nehézség nélkül, mint az itatóspapir a tintát. Csatlakozott szőnyegkereskedőkhöz, narancsárusokhoz, pincérekhez, diákokhoz, zsebtolvajokhoz, hogy gyakorolja a kiejtést. Célja Bécs volt! Eljött Bécsbe, de itt is szorította őt a kabát. Úgy érezte magát, mint akit ezer szíjjal lekötöttek. Célja Berlin lett! Wolfsohn Sámuel megsejtette az útirányt. Még további százezer szót szögelt az agyába és betéve tudta a külföldi újságokat. Három év mulva sikerült neki éhbérért egy börzeügynökhöz Berlinbe kerülni levelezőnek. De Berlinben is szorította a kabát! Itt egyszerre csak magyar és zsidó volt! Úgy okoskodott, hogy az út feltétlenül Londonon át vezet és bombázta a londoni bankházakat ajánlatokkal. Eredménytelenül. Azoknak ott Londonban ő nem kellett, de ő, Wolfsohn Sámuel, arra akarta őket kényszeríteni, hogy nekik kelljen. Ösztöne a kínai nyelvre utalta. Agya ezt a nehéz nyelvet is felszítta; a kiejtést egy kínai diákkal gyakorolta, akinek ő cserébe használt levélbélyegeket szerzett. Wolfsohn Sámuel nyomorúságosabban élt, mint egy kutya. Soha nem adott egy fillér borravalót, megvolt a bátorsága, hogy ügyet se vessen a berlini pincér legdurvább szájára sem. Sohasem ült villamosra, hanem hősiesen vonszolta magát nyomorult, sajgó ludtalpán,

mely tele volt tyukszemmel, nyelvleckéket adott nvolcvan pfennigért, fordított. Pénzt! Őrült óhajtásai megremegtették, nagyravágyása csikorgott, a legvakmerőbb igérések vakították agyát. Semmi szünet, semmi pihenés, semmi alvás, semmi szerelmeskedés. Megalázások és rúgások, melyeket az élet reá kiszabott, nem tudták őt megpuhítani, meggörbítette a hátát és azután megint kiegyenesedett. Vagy, vagy! Hirtelen azonban mindent egy lapra tett! Felmondta az állását! Harminc márkát fizetett egy fogorvosnak egy tömésért és fogazata tisztításáért. Elegáns cipőt vett, elsőrangú szabónál öltönyt szabatott és mint gentleman utazott Londonba. Négy heti hiábavaló fáradozás után Tayler and Terry, bankár-cégnél egy Wolfsohnra bukkant, aki már túl volt az átalakuláson. Ez a Wolfsohn épp annyi nyelven beszélt, mint ő és öröme telt abban, hogy ennek az ifjú lendületnek a nyakát szegje. De nem szegte. Ez volt élete legnagyobb diadala. A beérkezett Wolfsohn kínai tolmácsot hozatott és kövé dermedt, amikor hallotta, hogy ez a kettő egész helyesen társalog. Három nap mulva Wolfsohn Sámuel megint Berlinben volt, de - if you please! - nem azért, hogy itt maradjon! Most már Mr. S. Wolfson (h nélkül) volt, Londonból, csak angolul beszélt és még aznap este mint előkelő utas, aki a hálókocsi szolgaszemélyzetén zsarnokoskodott, tovább utazott

Shanghaiba. Shanghaiban már jobban érezte magát. Levegőt látott és láthatárt. De a kabát még mindig szorította egy kicsit. Itt nem volt angol, bármily kínos pontossággal utánozta is klubtársait. Áttért, katholikus lett, habár senki sem kérte ezt tőle. Pénzt takarított (az öreg Wolfsohn abbahagyhatta a halottmosást) és Amerikába ment. Végre szabadon fellélekezhetett! Végre bő kabát volt rajta, melyben jól érezte magát. A pálya szabad volt, felszabadíthatta mindazt a sebességi energiát, amelyet magában felhalmozott. Elszántan lökte el neve végső szótagjait, mint a gyík a farkát és így hivta magát: Sam Wolf. Nehogy azonban valakinek az jusson eszébe, hogy ő német, még egy o-t tolt közbe. Megtagadta angol kiejtését, leberetváltatta angol bajuszát s az orrán át beszélt; hangosan és jókedvűen viselkedett, ő volt az első, aki levetette a kabátját s ingujjban ment végig az utcán. Mint vérbeli amerikai feküdt a cipőtisztítók trónszékében. De ezzel vége is szakadt annak az időnek, amikor őt minden tetszésszerinti alakba lehetett sajtolni, háromszögűre, négyszögűre, gömbölyűre, ahogyan kellett. S Woolf megállapodott. Szüksége volt erre az átváltozásra, hogy ő saját maga legyen. Punktum! Néhány évig dolgozott rogyásig a chicagói pamutbörzén, azután New-Yorkba jött. Kiszámítottan hátulról, a földgömb mögül jutott el oda, ahová való volt. Ismeretei, zsenialitása,

hallatlan munkabírása gyorsan felvitték a magasba és ő most patenttalpaival jól és erősen nyomta a vállakat maga alatt, csak úgy, ahogyan őt nyomták volt. Leszokott a hangos tőzsdeügynöki beszédről, tiszteletreméltó lett és annak jeléül, hogy beérkezett és azt tehet, amit akar, egyéni arcot szerzett magának: rövid pofaszakállt növesztett.

New-Vorkban történt vele másodszor hasonló szerencse, mint évek előtt Londonban. Egy második S. Woolf-ra bukkant, csakhogy egy rém nagyarányú S. Woolfra. Lloydra bukkant! Akkoriban az Union-Exchangenél volt, éppen nem vezető állásban. De a szerencse úgy akarta, hogy éppen neki kellett egy kis manövert Lloyd ellen bevezetni. Néhány ügyes sakkhuzást tett és Lloyd — aki az efajta sakkjáték minden megnyitását ismerte. műértő volt - érezte, hogy tehetséges emberrel van dolga. Ez nem a W. P. Griffith és T. Lewis taktikája volt, nem, - és amikor Lloyd kopogott. S. Woolf jött ki, és ő biztosította magának ezt a tehetséget. S. Woolf emelkedett, csak emelkedett, lendülete olyan erős volt, hogy nem tudott megállani, míg nincsen fönn. Igy kötött ki negyvenkét éves korában, már kissé elhízva és asztmatikusan; a nagyravágyás keményre égette az Atlantik-Tunnel-Szindikátusban.

Útjában S. Woolf csak egyszer tartott rövid szünetet s ezt drágán fizette meg. Chicagóban bele-

szeretett egy csinos bécsi nőbe és feleségül vette. De a bécsi nő szépsége, mely fellobbantotta érzékét, hamar elhervadt és nem maradt más, mint egy házsártos, arrogáns, betegeskedő feleség, aki a féltékenységével vérig kínozta őt. Ez az asszony épp hat hete halt meg. S. Woolf nem gyászolta. Két fiát nevelőintézetbe dugta, nem Európában, hanem Bostonban, ahol szabad, művelt amerikaiakat nevelnek belőlük. Brooklynban egy világosszőke svéd leánynak, aki énekelni tanult, egy kis lakást rendezett be, — azután nagyot lélekzett és elkezdte működését a szindikátusban.

Már az első napon tudta a helyettes igazgatókból, cégvezetőkből, pénztárosokból, könyvelőkből, segédekből, gép- s gyorsírónőkből álló roppant tisztikarának nevét és személyes adatait, a második napon kezébe vette az összes gyeplőket és a harmadik napon úgy volt, mintha már évek óta dolgoznék ebben az állásban.

Lloyd úgy ajánlotta S. Woolfot, mint a legkülönb pénzügyi üzletembert, akit életében megismert, és Allannak, akinek S. Woolf egyénisége idegen volt és nem nagyon rokonszenves, már néhány nap mulva be kellett vallania, hogy Woolf, ha nem is több, de legalább is csodálatraméltó munkás. A részvényjegyzési fölhívás közzé volt téve és az alagut elkezdett nyelni!

A részvények ezer dollárról szóltak. A részjegyek száz, húsz és tíz dollárról.

A New-York-Stock-Exchange kopár óriás csarnoka a kibocsátás napján dübörgött a roppant lármától. Évek óta nem jött piacra papír, amelynek jövőjét oly kevéssé lehetett előrelátni. Hallatlanul fényes lehetett, egy cent értéke sem volt. A spekuláció lázban égett az izgatottságtól, de várakozóan viselkedett, mert senkinek sem volt bátorsága elkezdeni. De S. Woolf már azelőtt heteket töltött hálókocsikban és kitapasztalta a hadállást, melyet a szindikátussal szemben elfoglalt a nehéz ipar, mely az alagútban leginkább volt érdekelve. Nem érvényesített semmiféle megrendelési szerződést, mielőtt meg nem győzödött. hogy bízhatik emberében. Igy történt, hogy a nehéz ipar ügynökei pont tíz órakor rohamot indítottak. Kerek hetvenöt millió dollár ára részvényt vettek.

A gát meg volt törve....

Allant azonban első sorban a nép pénze érdekelte. Ne a tőkések és spekulánsok egy csoportja építse a tunnelt; a nép, Amerika, az egész világ tulajdona legyen. És a nép pénze nem váratott magára.

Az emberek mindig megcsodálták a merészséget és a gazdagságot. A merészség diadal a halál felett, a gazdagság diadal az éhség felett és az emberek semmitől sem félnek annyira, mint a haláltól, meg az éhségtől.

Ők maguk terméketlenek, már ősidők óta rávetették magukat idegen gondolatokra, hogy azokon melengessék magukat, lángralobbanjanak s áltassák magukat a tulajdon butaságuk és unalmasságuk felett. Ők az újságolvasók nagy serege voltak, akik napjában háromszor fűtötték lelküket ismeretlen emberek sorsával. A nézők nagy serege voltak, akik óránkint elmulattak embertársaik ezerféle bakugrásain és ezerféle halálos bukásán, tompa dühvel a maguk tehetetlenségén, koldusszegénységén. Csak kevés kiválasztott engedhette meg magának azt a fényűzést, hogy maga éljen át valamit. A többinek nem volt se ideje, se pénze, se bátorsága, az élet nem hagyott nekik semmit. Elragadta őket a száguldó hajtószíj, amely a földgömb körül rohan, s akibe beleütött a remegés, meg elfogyott a lélekzete, lebukott és széjjelzúzódott és senki nem törődött vele. Nem volt senkinek se pénze, se ideje, se bátorsága, hogy törődjék vele, a szánalom is luxus lett. A régi kultúrák csődöt mondtak és a tömeg alig érdemelt figyelmet: egy kis művészet, egy kis vallás, christian science, üdv hadserege, teozófia és spiritiszta csalás, alig elég, hogy egy maroknyi ember lelki szükségletét fedezze. Egy kevés olcsó szórakozás, színház, mozi, ökölvívás, meg varieték, amikor a száguldó hajtószíj néhány órára csendesen állt, hogy leküzdjék a szédülés érzését. De sok embernek ugyancsak dolga volt, hogy a testét trénirozza, hogy elég ereje legyen holnap az utazásra. Ezt a tréninget nevezték sportnak.

Az élet forró volt és gyors, őrületes és gyilkos, üres, értelmetlen. Ezren dobták el maguktól. Uj melódiát, ha szabad kérnünk, ne a régi utcai nótát!

És Allan ezt adta nekik. Dalt adott nekik vasból, és sustorgó villamos szikrákból s ők megértették : az ő koruk dala volt és ők hallották könyörtelen ütemét a fejük fölött száguldó földfeletti vasutakban.

Ez az ember nem igért gyémántmezőket az égben, nem állította, hogy az ember lelke hétemeletes. Ez az ember nem csalt végérvényesen letűnt és ellenőrizhetetlen eljövendő dolgokkal, ez az ember a jelen volt. Igért valamit, ami kézzel fogható, amit mindenki megtudott érteni: lyukat akart furni a földön keresztül, ennyi volt az egész!

Egyszerűsége ellenére azonban mindenki felisismerte, hogy ennek az embernek a terve mily végtelenül merész. És: milliók csillogtak körülötte!

A »kis ember« pénze eleinte csak gyéren folyt be,

de azután ömlött. New-York, Chicagó, San-Franciskó, egész Amerikán keresztül zúgott e szó: Tunnel-Shares«. Beszéltek a Victoria-Rand-Mine-Shares, a Continental-Radium-Shares-ről, melyek az embereiket gazdagokká tették. Az Alagút részjegyek mindazt, ami volt, egyszerüen felülmulhatták. Lehetett—! O, go on, úgy s ez kellett! Nem arról volt szó, hogy ezer dollárral több vagy kevesebb, hanem arról, hogy az ember vénségére vissza tudjon vonulni, mielőtt a foga kihull az állkapcsából.

Hetekig hömpölygött egy valóságos emberáradat végig a szindikátus épületének gránitlépcsőjén. Mert bár a részjegyeket száz más helyen épp oly jól lehetett vásárolni, mégis mindenki frissen, a forrásnál akarta beszerezni. Kocsisok, soffőrök, pincérek, liftboyok, segédek, elárusítólányok, kézművesek, tolvajok, zsidók, keresztények, amerikaiak, franciák, németek, oroszok, lengyelek, örmények, törökök, minden nemzet és a bőrszín minden árnyalata, amely a szindikátus épülete előtt összetorlódott s felhevült, beszélgetett a részjegyekről, bányákról, osztalékról, haszonról. A levegőben a pénz szaga volt! Nem olyan volt-e, mintha Wallstreet fölött a szürke téli égből szolid pénz, szolid dollárbankók hullanának?

Némelyik napon oly nagy volt a tolongás, hogy a hivatalnokok rá se értek a befolyt pénzek rendezésére. Istenemre, olyan volt, mint a Franklinszindikátus néhai napjaiban, a megboldogult \$520% Miller@napjaiban. A tisztviselők a pénzt egyszerüen hátradobták a földre. Bokáig gázoltak a pénzben és szolgák cipelték el a pénzt ruhakosarakban, szünet nélkül. A pénznek ez az árja, amely nem apadt, hanem állandóan nőtt, az emberi fejek szemeibe őrült mohóság fényét varázsolta, amikor a rekeszekhez tolongtak. Egy maréknyi — annyi, amennyit ők félkézzel meg tudnak markolni! — és ők, a számok, mótorok, automaták, gépek: emberekké lettek. Szédülő aggyal, mint kicsapongások után, úgy távoztak, álmoktól ittasan, szemeikben lázzal; mint milliomosok.

Chicagóban, St.-Louisban, Friskóban, az Államok minden nagy és kis városában hasonló jelenetek játszódtak le. Nem volt földmíves, bányász, aki ne spekulált volna A.-T.-S.-részjegyekben.

És az Alagút nyelte, az Alagút itta a pénzt, mint egy óriási szörnyeteg özönvízelőtti szomjusággal. Az óceán mindkét részén nyelte.

5.

A nagy gép szaladt teljes sebességgel és Allannak volt rá gondja, hogy a tempóját megtartsa. Elve az volt, hogy mindent el lehet végezni félannyi idő alatt, mint amennyit az ember rászán. Mindenki, aki vele érintkezésbe lépett, öntudatlanul fölvette az ő tempóját. Ez volt Allan hatalma.

A vas- és betonból való harminckét emeletes emberi méhkasnak, a földalatti páncélszekrényektől egészen föl a lapos háztetőn levő Marconiállomásig verejték- és munka-szaga volt. Nyolcszáz zárkájában hemzsegett a tisztviselő, segéd, gépirónő. Húsz liftje egész nap rohant föl s alá. Voltak itt rekeszfelvonók, amelyekbe az ember beleugrott, mialatt továbbrepültek. Voltak liftek, amelyek nem álltak meg a tizedik, huszadik emeletig, D-liftek, volt egy lift, amely megszakítás nélkül a legfelső emeletig rohant. A harminckét emelet egyetlen négyzetmétere sem maradt kiaknázatlan. Posta, táviró, központok magasépítménynek, mélymívelésnek, erőműveknek, városépítésnek, gépnek, hajónak, vasnak, acélnak, cementnek, fának. Az épület késő éjjelig mint tündériesen megvilágított torony állt a Broadway tarka, csengő nyüzsgésében.

A legfelső négy emelet egész szélességében terjeszkedett egy óriási, Hobby-tervezte reklámkép, melyet szines izzólámpák ezrei alkottak. Az atlanti óceán egy óriási térképe, melyet a stars and stripes színei kereteztek be. Az Atlanti-tenger kék, örökké remegő hullámvonalai, balra Észak-Amerika, jobbra Európa a brit szigetekkel, kompakt, ragyogó csillagtömegek. Tunnel-City, Biskaya, Azora, Ber-

muda és Finisterra rubinszínű lámpák tuskói, melyek vakitottak, mint a fényszóró. A tengeren, Európához kissé közelebb, egy gőzhajó utánzata volt lámpákból híven megalkotva. De ez a gőzhajó nem mozdul. A kék hullámvonalak alatt piros lámpákkal enyhe görbe van kirajzolva, mely a Bermudákon és Azorokon keresztül vezet Spanyolországba és Franciaországba: az alagút. Rajta keresztül pedig szüntelenül vágtatnak a tüzes vonatok a kontinensek között ide-oda. Hat vaggonból álló vonatok, öt másodpercnyi időközökben! A ragyogó képből fényköd száll fel, melyet nyugodt, öntudatos, széles, tejfehér óriási betük hordanak: Atlantik-Tunnel.

Minél izgatottabb és lázasabb volt Allan körül a levegő, annál jobban érezte magát. Kitünő hangulatban volt. Mindig forró és serkentő volt, erősebb és egészségesebb, mint valaha. Feje még szabadabban ült vállain, s ezek a vállak még szélesebbek és erősebbek lettek. Szeme elvesztette gyermekes, jólelkű kifejezését; nézése határozott és figyelő volt. Még a szája is, amely azelőtt össze volt szorítva, kivirult, észre nem vehető és meg nem határozható mosoly telitette. Jó étvággyal evett, mélyen, álmok nélkül aludt és dolgozott — nem hebehurgyán, hanem egyenletesen és kitartón.

Maud ellenben veszített üdeségéből és frisseségéből. Ifjusága eltünt, a leányból asszony lett. Orcáin nem volt már a régi friss pír, kissé fakóbbak és keskenyebbek lettek, feszültek, figyelmesek és sima homlokán az elgondolkodás ráncai jelentkeztek.

Maud szenvedett.

Februárban és márciusban néhány pompás hetet élt át, melyek kárpotolták a tél unalmáért és ürességeért. Mackal a Bermudákon, Azorokon és Európában volt. Főleg, mig a tengeren voltak, majdnem naphosszat élvezhette Mac társaságát. A hazatérés után annál nehezebben tudta megint megszokni Bronxot.

Mac hetekig volt úton. Buffalo, Chicago, Pittsburg, Tunnel-City, a parton az erőművek. A D-vonatokban élt. New-Yorkban pedig megint halomszámra várta a munka.

Õ ugyan most gyakrabban jött Bronxba, semmint megigérte, de majdnem mindig, sőt még vasárnap is, munkát hozott magával, amelyet nem lehetett elodázni. Gyakran csak azért jött, hogy aludjék, fürödjék, reggelizzék és már el is ment.

Áprilisban a nap már magasan állt az égen és volt néhány tikkasztóan meleg nap is. Maud Edithtel sétált, aki már bátran tipegett oldalán, a Bronx-Parkban, ahol pompás illatot lehelt a szétmálló föld és a fakadó lomb. Mint a mult nyáron, most megint, Edithtel a karján, órákhosszat állt a majomketrec előtt és nevetett. A kis Edith, a

gyönyörtől izzópirosan, egy csinos shetlandponnyn lovagolt, a medvéknek, melyek tátott szájjal guggoltak a rács mellett, kenyérdarabokat dobtak a szájukba, meglátogatták az oroszlánkölykeket, így mult el a délután. Néha Maud a gyermekével is bemerészkedett a lármás, poros Citybe; szüksége volt arra, hogy megérezze az életet. Rendesen a Battery kertjeiben kötött ki, ahol a földfeletti vonatok a játszó gyermekek feje fölött robognak tova. Az egész végtelen New-Yorkból Maud ezt a helyet szerette legjobban.

Az akvárium mellett padok álltak, itt ült le Maud és álmodozott a tengeröblön át, míg kis leánykája tarka edénykékkel a homokban játszott és hangosan szuszogott az erőlködéstől, meg az izgalomtól. A fehér kompok szüntelenül lengtek Hoboken, Ellis-Island, Bedloes-Island, Staaten-Island és New-York-Brooklyn között ide-oda. A teiszínű, széles öböl és a Hudson csakúgy nyüzsgött tőlük, gyakran harmincat is meg tudott egyszerre számlálni. Mindegyiken egy fehér, a mérleg rúdjához hasonló, kétkarú emelő mozgott szüntelenül fel és alá. Olyan volt, mintha a kis gőzhajók hétmérföldes csizmával vándorolnának tova. A Central of New-Jersey komp vasúti kocsikkal megrakodva jött arra, vontatógőzösök és kis vámhajók izgatottan rohantak a vizen. A nap ködében távol állt a szabadságszobor világos árnyképe s figy látszott, mintha a vizen lebegne. E mögött húzódott egy kék sáv, ez volt Staaten-Island; már alig lehetett látni. A gőzhajók kürtőiből fehér gőzsugár szökött s azután lehetett csak a tülkölést és fütyölést hallani. Az öböl tele volt hangokkal, a vontató hajók rikító nyöszörgésétől egész az óceánjárók mély dörmögéséig, melyek a levegőt messze megreszkettették. Folyvást zörögtek a láncok és a távolban vasat kalapáltak. A lárma oly sokhangú és oly sokféle volt, hogy úgy hatott, mint egy különös hangverseny és álmodozást, meg elgondolkodást keltett.

Egyszerre csak egészen közel tülkölt: egy óriási gyorshajó tolta magát a napon a Hudson piszkosan zöld vizén keresztül; fedélzetén játszott a zene, minden fedélzet ki volt pontozva emberfejekkel és a hajó hátsó részében állt a fedélköz utasainak fekete tömege.

- Ints, Edith, ints a hajónak!

És Edith felpillantott, csóválta a kis pléhkannát és kiabált, épp úgy, mint a vontatóhajó sípja.

Amikor elindultak, Edith mindig apához akart menni. De Maud megmagyarázta neki, hogy apát nem szabad zavarni.

Maud megint buzgón kezdett zongorázni. Szorgalmasan gyakorolt és megint leckéket vett. Menynyit felejtett! Néhány hétig elment minden nagy hangversenyre; havonta két estén ő maga is ját-

szott az elárusítónők és bluzvarrónők otthonában. De az elragadtatás, amely a zenével vérébe áramlott egyre jobban és jobban keveredett egy kínzó, tompa vágyódással, úgy, hogy később egyre ritkábban zongorázott s végre egészen abbahagyta. Előadásokat hallgatott a gyermeknevelésről, egészségügyről, ethikáról és állatvédelemről. Sőt ott volt a neve az aggastyánvédő és árvanevelő-intézetek hölgyválasztmányában, azok közt a modern tábori kórházak közt, ahol bekötözik a sebeket, amelyeket a munka kegyetlen csatája üt.

De üresség maradt benne, olyan üresség, melyben bugyborékolt a harag és a vágyódás.

Estefelé rendesen telefonált Macnak és nyugodtabb volt, ha csak a hangját hallotta.

- Hazajösz-e ma este étkezni, Mac? kérdezte és feszülten hallgatta, hogy mit felel, még mialatt ő beszélt.
- Ma? Nem, ma lehetetlen. De holnap jövök, úgy intézkedem. Hogy van Edith?
- Jobban, mint én, Mac! De ő ezt nevetve mondta, hogy Macot áltassa.
 - Idehozhatnád a telefonhoz, Maud?

És Maud, aki boldog volt, hogy Mac az ő gyermekére gondolt, fölemelte a kicsikét és Edithnek most bele kellett gagyogni a telefonba.

— Nos, adieu, Mac! Nem baj, ha ma nem is jöhetsz, de holnap nincsen kegyelem, — hallod-e?

— Igen, hallom. Holnap föltétlenül. Jó éjt, Maud!

Később azonban gyakran megtörtént, hogy Lionnak nem sikerült Macot a telefonhoz vinni, mert igazán nem tudott szabadulni.

És Maud, aki boldogtalan volt és haragos, hevesen odacsapta a kagylót és a könnyeivel küzködött.

Ilyen estéken olvasott. Végigolvasott egész könyvszekrényeket. De csakhamar úgy találta, hogy a legtöbb könyv semmi más, csak hazugság. No, my dear, az élet egészen más volt! Néha azonban talált egy könyvet, amely az ő keservét teljes nagyságában igazolta. Boldogtalanul, könnyes szemmel járt-kelt a csöndes, üres szobákban. Végre nagyszerű ötlete támadt: ő maga fog egy könyvet írni. Egy egészen különös könyvet — és ezzel fogja meglepni Macot! Ez a gondolat elkábította. Egy egész délután szaladgált a városban, hogy olyan könyvet kapjon, amilyet ő elgondolt. Végre megtalálta, amit kívánt. Napló volt, kígyóbőrbe kötött, finom sárgás papirossal. Mindjárt étkezés után hozzáfogott. Első lapjára ezt írta:

Edith leánykám élete s mondásai.

Irta az anyja, Maud.

— Isten oltalmazza meg a kedves Edithet, — irta a második lapon. A harmadik lapon pedig így kezdte:

»To begin with my sweet little daughter was

Karácsonyra szánta Macnak a könyvet. A munka gyönyörűséget szerzett neki és sok magányos estéjét betöltötte. Fiatal leánykája életének minden apróságát lelkiismeretesen elkönyvelte. Sok furcsa mondását és minden naiv és bölcs kérdését, megjegyzését és nézetét. Néha el is révedezett és belesüppedt saját gondjaiba és gondolataiba. Vasárnaptó kezdve csak a vasárnapért élt, amikor Mac meglátogatta. A vasárnap az ő külön ünnepe volt. Feldíszítette a házat, s mindig valami rendkívüli ételsort eszelt ki, amely az egész hétért kárpótolja Macot. De Allan olykor vasárnap sem szabadulhatott.

Egy vasárnap hirtelen a buffalói acélművekhez szólították. És a következő vasárnap magával hozta Bronxba Schlosser urat, a Bermuda-szakasz építésvezető főnökét és Maudnak ugyancsak kevés öröme telhetett benne, mert a két ember az egész napot műszaki kérdésekkel töltötte.

Ezek után Maud egy délután szokatlan időben megjelent a szindikátusi épületben és Lionnal azt üzentette Macnak, hogy rögtön beszélni akar vele.

Az ebédlőben várakozott, amely után Mac munkaterme következett s hallotta, amint valami recsegő, öblös hang egy csomó bankot sorolt fel. - Manhattan. - Morgan Co. - Sherman.

Ráismert S. Woolf hangjára, akit ki nem állhatott. Hirtelen elhallgatott és Mac így szólt:

- Rögtön, mondd Lion, hogy rögtön.

Lion visszajött és suttogva közölte a választ.

- Nem várhatok, Lion!

A kinai zavartan pislogott és nesztelenül kisurrant.

Kevéssel azután Mac lépett be a munkától fölhevülten. Csupa jókedv volt.

Maud az arcát zsebkendőjébe, temetve hevesen sírt.

— Maud? — kérdezte rémülten. — Mi baj? Talán Edith?

Maud még hangosabban zokogott. Edith! Edith! Őreá nem is gondolt. Hát ővel esemmi sem történhetett? Válla meg-megvonaglott a sírásiól.

— Nem, egyáltalában nem birom ki tovább! — zokogta s még jobban beleszorította zsebkendőjébe az arcát. Egyre hevesebben sírt. Abba sem tudta hagyni, akár a gyermek, ha egyszer belefogott. Minden haragja, bánata kitört most belőle.

Mac egy ideig csak állott tanácstalanul. Aztán megérintette Maud vállát és így szólt:

— De hát kérlek, Maud, igazán nem tehetek róla, hogy Schlosser elrontotta a vasárnapunkat. Átjött az állomásáról és lehetetlenség volt tovább maradnia két napnál.

- Hisz az semmi. Ez az egy vasárnap! De tegnap volt Edithnek a születésnapja... vártam...azt hittem...
- Edith születésnapja? mondotta Allan zavartan.
 - Igen. Megfeledkeztél róla!

Röstelkedve állt ott Mac.

Hogy is történhetett ez meg velem? —
 mondotta. — Tegnapelőtt még gondoltam rá!
 Némi szünet után folytatta: — Nézd, kis Maud,

Nemi szunet utan folytatta: — Nezd, kis Maud, ezekben a napokban annyi mindenfélével van tele a fejem; no de csak addig tart, amíg túl nem leszek a kezdetén...

Erre már felpattant Maud, dobbantott a lábával és a haragtól kipirultan nézett rá, miközben könnyek gördültek le az arcán.

— Ezt mondod mindig... hónapok óta mondod!... Ó, micsoda élet! — zokogta és belevetette magát ismét a székbe és eltakarta ismét zsebkendőjével az arcát.

Mac egyre tanácstalanabb lett. Úgy állt ott, kipirultan, mint valami lehordott iskolásgyerek. Ilyen izgatottnak még sohasem látta Maudot.

— De hát figyelj ide, Maud — kezdte ujra. — Több a munka, mint amennyit egy ember elbirhat... de ez az állapot megjavul hamarosan.

És kérte, hogy egy ideig legyen még türelmes

iránta, szórakozzék, muzsikáljon, járjon hangversenyre, szinházba.

— Ó, megpróbáltam már én mindezt... unalmas... torkig vagyok már vele... és aztán mindig csak várni, csak várni...!

Mac a fejét csóválta és tehetetlenül nézett Maudra.

— De hát mit csináljunk veled, girlie... mit kezdjünk veled? — kérdezte halkan. — Jobb volna talán, ha falura mennél néhány hétre? Bershireba?

Maud felkapta a fejét és nedvesen fénylő szemmel nézett rá.

- Egészen meg akarsz szabadulni tőlem? kérdezte meghökkenve.
- De nem, nem! Csak a javadat akarom, drága Maud. Fájdalmat okozol nekem... igen, őszintén...
 - Nem akarok neked fájdalmat okozni, nem. És ujra megrázta az ostoba, heves sírás.

Mac az ölébe vette és mindent elkövetett, hogy megnyugtassa. Becézgette és egyre bátorította:

— Elmegyek ma este Bronxba! — mondotta végül, mintha ezzel aztán minden rendben lett volna ujra.

Maud megtörölte könyben ázó arcát.

— Jó. De ha félkilencnél később jösz, elválok tőled!

- És amint ezt mondta, hirtelen mélyen elpirult.
- Gyakran gondoltam erre... igen, Mac, nevess csak, de mondhatom, nem járja, hogy valaki így bánjon a feleségével.
- Átkarolta Macot, forró orcáját oda tapasztotta a férfi barna arcához és igy suttogott:
 Ó, Mac, úgy szeretlek. Hiszen úgy szeretlek!

A szeme ragyogott, amikor a harminckét emeletnyi uton a lifttel lerobogott. Jóleső, forró érzés melengette a szivét, de kissé már szégyelte is magát. Eszébe jutott Mac megdöbbenése, bánatos nézése, tanácstalansága és rejtett ámulata, hogy ennyire nem fogja fel, milyen nagy szükség van minderre a munkára. — Ugy viselkedtem, mint valami ostoba liba, — gondolta magában — olyan ostobán! Már most hogy vélekedik felőlem Mac? Hogy nincs bennem bátorság, türelem és érzék a munkája iránt . . . és milyen ostoba dolog volt, azt hazudnom neki, hogy gyakran gondoltam már válásra.

Ez csak ebben a pillanatban jutott neki az eszébe.

— Igen, valósággal úgy viselkedtem, mint valami liba — a real goose! — mondotta halkan, miközben a kocsiba szállt és nevetett csöndesen, meg akarva szabadulni attól az érzéstől, hogy ostobán cselekedett.

Allan utasította Liont, hogy háromnegyed nyolckor tegye ki a szűrét az irodából. Pontosan akkor! Néhány perccel nyolc óra előtt elsietett egy üzletbe, egész tömeg ajándékot vett Edithnek és nehányat Maudnak, nem sokat válogatva, mivel az effélékhez nem értett.

— Igaza van Maudnak — gondolta, mialatt az autóval végig kerepelte a hat mértföld hosszú nyílegyenes Lexington Avenuet és erősen azon töprengett, hogyan rendezkedjék be jövőre, hogy jobban a családjának szentelhesse magát. De semmi eredményre nem jutott. Ugy állt a dolog, hogy a munka napról-napra jobban felszaporodott, ahelyett, hogy csökkent volna. — Mit tegyek? — kérdezte magában. — Ha Schlossert pótolhatnám valakivel! Túlságosan önállótlan.

Utóbb eszébe jutott, hogy néhány sürgős levél van a zsebében, átolvasta és aláirta őket. A Harlem-Riverig elkészült velük. Megállította az autót és bedobatta a postaszekrénybe a leveleket. Tiz perc híjja volt még a félkilencnek.

— Hajts Boston Roadon át, Andy, *let her rip*, de nehogy elgázolj valakit.

És Andy végig seperte a Boston Roadot, hogy a járókelők csak úgy szédültek belé és egy lovasrendőr vágtatva indult az üldözésükre. Mac felrakta a lábát a szemközt lévő ülésre, szivarra gyujtott és fáradtan lehunyta a szemét. Csaknem elaludt már, amikor az autó zökkenve megállott. Az egész ház ünnepiesen ki volt világítva.

Maud lerohant a lépcsőn, mint valami kis leány és Mac nyakába borult. Még az előkertben, futásközben kiáltotta:

— Ó, milyen liba vagyok én, Mac!

És nem törődött vele, hogy a softőr is hallotta.

- No de most már türelmes légy és sohase panaszkodjál többé.
 - Esküszöm neked, Mac!

6.

Maud megtartotta a szavát, de ez nem volt könnyű dolog.

Nem panaszkodott már, ha Mac vasárnap elmaradt, vagy annyi munkát hozott magával, hogy alig szentelhetett neki egy-két percet. Mac emberfölötti munkát vállalt, ezt tudta Maud. Olyan munkát, amely másokat teljesen fölemésztett volna, azon kellett tehát lennie, hogy ne rakjon rá még egy terhet. Ellenkezőleg, meg kellett próbálnia, hogy azt a kevés pihenő óráját tőle telhetőleg megszépítse.

Derüs és jókedvű volt tehát, valahányszor Mac meglátogatta és egyetlen szóval sem árulta el, hogy naphosszat őrülten sóvárgott utána. És csodálatos — Mac erről nem is kérdezősködött, eszébe sem jutott, hogy Maud szenvedhet.

Megjött a nyár, az ősz, Bronx Park lombja megsárgult és a ház előtt a fák ormáról csomókban hullott le a levél, még ha nem is érte szél.

Mac megkérdezte Maudot, nem akarna-e átköltözni Tunnel-Citybe? Maud nem árulta el meglepetését. Tudniillik, folytatta Mac, hetenkint néhányszor dolga van ott és vasárnap délelőttönként afféle audienciákat tartana, amikor is mindenki: mérnök, munkás, előadhatná kivánságait és panaszait.

- Ha úgy kívánod, Mac?
- Azt hiszem, ez volna a legjobb, Maud. Különben is mihelyt csak lehet Tunnel-Citybe akarom áthelyezni irodáimat. De félek persze, hogy neked talán kissé unalmas lesz.
- Nem lesz rosszabb, mint Bronxban, Mac felelte Maud mosolyogva.

Az átköltözésre tavasszal került volna a sor. De Maud, mialatt felkészült, gyakran elgondolta:

— Én istenem, mihez is fogjak ebben a cement-sivatagban?

Kezdenie kellett valamit; valamit, ami foglalkoztassa és dőre gondolatait és álmodozásait elzavarja.

Végre csodálatos eszméje támadt és teljes buzgalommal hozzá is látott, hogy megvalósítsa. Ez az eszme fölfrissítette, s a kedve olyan vidám és a mosolya olyan titokzatos lett, hogy még Macnak is feltünt.

Maud gyönyörködött egy ideig Mac kiváncsiságában, de aztán nem tudta már megőrizni a titkát. Igen, erről volt szó: kell, hogy valami dolga legyen, valami helyes foglalkozása, megfelelő munkája. Nem csak afféle játék. Nos hát az jutott neki az eszébe, hogy Tunnel-City kórházában dolgozzék.

- Ne merj mosolyogni, Mac!

Igen. Ezt ő komolyan gondolja. Különben már meg is kezdte a tanfolyamot. A gyermekklinikán, dr. Wassermannál.

Mac elgondolkozott.

- Csakugyan hozzá fogtál már, Maud? kérdezte még mindig hitetlenül.
- Igen, Mac, négy héttel ezelőtt. És ha tavaszra Tunnel-Citybe kerülök, lesz már foglalkozásom is. Tovább mem mehet így.

Mac azonban egészen elképpedt, csupa komolyság volt és elgondolkozott. Pislogott a meglepetéstől és nem is jutott egyhamar szóhoz. Maud valami pompásan mulatott a dolgon! Aztán bólogatott néhányszor.

 Talán egészen jó is lesz, Maud, ha dolgozol egy keveset, — mondotta vontatottan és elgondolkozva. — De miért éppen a kórház?... Hirtelen nagyot nevetett. Ápolóöltözetben látta maga előtt az ő kis Maudját.

- Aztán nagy fizetséget követelsz-e?

Maud azonban boszankodott kissé ezen az ártatlan kacagáson.

Mac szeszélynek, játéknak nézte e tervét és kételkedett a kitartásában. Fel se tudta fogni, hogy szükséglet legyen számára a munka. Maudot nagyon bántotta, hogy nem is igen törte magát azért, hogy megértse.

Azelőtt éppenséggel nem bántott az ilyesmi
 gondolta másnap — meg kellett, hogy változzam tehát.

És Maud, aki éjjel-nappal gyötrődött abból az egyszerű okból, mert elvesztette boldogságának a biztosságát, kezdte megérteni, hogy a nő többet is kíván a szerelemnél és imádatnál.

Estére magára maradt; künn pompás üdítő eső esett és ő a naplójába irogatott.

A kis Edith néhány mondását jegyezte föl, amelyek világosan elárulták az ő istenített leány-kájának naiv kegyetlenségét és gyermekes önzését. Igaz, hogy olyan tulajdonságai voltak ezek, amelyek minden gyermekben megvannak, amit Maud nem is felejtett el hozzátenni. Aztán tovább szőtte a gondolatait: »azt hiszem, — írta, — hogy csak az anya és a feleség tud igazán önzetlen lenni; gyermeknek, férfiaknak, nem adatott meg ez a

tulajdonság. A férfinak a gyermekkel szemben csak egy az előnye: kicsiny, külső, mondhatnám lényegtelen dolgokban önzetlen és önfeláldozó. Legmélyebb és legjelentékenyebb gerjedelmeikről és vágyaikról nem mondanak le annak a javára, akit szeretnek. Mac férfi és önző, mint minden férfi, ettől a szemrehányástól nem kímélhetem meg, bár egész szívemmel szeretem«.

Meggyőződvén arról, hogy Edith alszik, kendőt vett magára és kiment a verandára. Ott leült egy fonott székbe és figyelte az eső zizegését. Délnyugaton mint valami komor tűzvész, ott világolt: New-York.

Mikor hálószobájába készült menni, pillantása az iróasztalon lévő nyitott könyvre esett. Elolvasta ötletét és míg előbb lelke mélyén még kissé büszke is volt az ő nagy bölcseségére, most a fejét rázta és ezt irta: »Egy órával utóbb, miután az eső zizegését hallgattam. Nem igazságtalanok-e szemrehányásaim Mac-kal szemben? Nem én vagyok-e az önző? Kiván tőlem Mac valamit? Vagy nem én vagyok-e az, aki áldozatot kívánok tőle? Azt hiszem, hogy mindaz, amit az imént irtam, alapos képtelenség. Ma nem találok már rá az igazságra. Mily szépen zúg az eső. Békébe, álomba ringat. — Maud, Mac kis csacsija. ©

HARMADIK RÉSZ.

I.

Mac Allan fúrógépei az öt munkaközpontban ezalatt már mértföldnyire ették, rágták bele magukat a sötétségbe. Úgy festettek az alagúttorkolatok, mint két félelmetes kapu, amely az alvilágba vezet.

De ezekből a kapukból éjjel-nappal szakadatlanúl jöttek elő gyorsvonati sebességgel a kőszállító vonatok, éjjel-nappal szakadatlanúl munkásés szerelvény-vonatok robogtak be őrült iramban. Olyanok voltak ezek a kettős tárnák, mint valami sebek, üszkös, fekete sebek, amelyek egyre ontják a gennyet és szakadatlanúl nyelik a friss vért. Odabenn a mélységben pedig az ezerkarú ember tombolt.

Mac Allan munkája nem olyan munka volt, mint amilyet a világ eddig ismert. Őrjöngés volt az, pokoli küzdelem percekért. *Rohanva* vágta magának az útat a kőzetben. Egyazon gépeket, egyazon fűrőeszközöket használva, Allannak a régi munkarendszerrel kilencven esztendőre lett volna szüksége az alkotás befejezésére. Csakhogy ő nem nyolc órát dolgozott naponkint, hanem huszonnégyet. Dolgozott vasárnap és ünnepnapokon. Az »előmunkálatok«-nál hatszoros erővel dolgozott; embereit arra kényszerítette, hogy négy óra alatt annyit végezzenek, amennyit lassú tempóban nyolc óra alatt végeztek volna. Ilyen módon hatszoros munkaszolgáltatást ért el.

Azt a helyet, ahol a fúrógép a munkáját megkezdte, a tunnelmenek a »pokol«-nak nevezték. Olyan rettenetes volt itt a lárma, hogy többékevésbé csaknem minden munkás belesiketült, bár vattával dugta be a fülét. Az Allan-féle fúrók, amelyek a hegyet átlyukgatták, valami fülhasogató csikorgással indultak meg, a hegy sikoltott, mint ezernyi gyermek halálra rémült kórusa, kacagott, mint egy sereg őrült, őrjöngött, mint egy egész kórházra való lázbeteg, s mennydörgött, mint a nagy vizesések. A tüzesen forró tárnákból soha nem hallott borzalmas hangok és roppanások üvöltöttek elő öt mértföldnyi messzeségekig. úgy hogy a hegy akár össze is omolhatott volna, senki sem hallotta volna meg. Mivel a zajongás minden vezényszót vagy kürtjelzést elnyelt, a parancsokat optikai úton kellett kiadni. Óriás fényszórók majd

izzó fehéren, majd vérvörösen vetették rikító fénykúpjokat a verejtékben fürdő embergomolyagok, testek s azugyancsak embertestekhez hasonlatos zuhanó kövek khaoszára, s eközben a por vastag gőzfelhők módjára hömpölygött a reflektorok fénykúpjában. A vonagló testek és kövek e khaoszának közepette pedig ott remegett és mászott egy porlepte szürke szörnyeteg, akárcsak a hajdankor valami őslénye, amely az iszapban meghempergett: Allan fúrógépe.

A legapróbb részletig Allan eszelte ki. Olyan volt, mint valami rengeteg páncélos tintahal, amelynek kábelek és elektromotorok voltak a belei, a koponyájában mezítelen embertestek, s huzalokból, kábelekből való farkat vonszolt maga után. Két gyorsvonat lokomotív energiájának megfelelő erőtől hajtva mászott előre, meg-megérintette csápjaival, tapogatóival, meghasogatott ajkaival a hegyet, miközben élénk fényt okádott kopoltyúiból. Ősállati haragjában remegve, a rombolás kéjétől ide-oda hánykolódva, üvöltve és mennydörögve falta bele magát fejével a kőzetbe. Majd visszahúzta a csápokat és ajkakat és befecskendezett valamit a lyukakba, amelyekből falt. Csápjai és ajkai Allanit-koronás, vízzel hűtött üres fúrók voltak, s amit ezeken az üres fúrókon át a lyukakba okádott, az robbantószer volt. Akár a tengeri tintahal, olyan hirtelen változtatta a színét. Kopoltyúiból vér gőzölgött, hátának forradása fenyegetően szikrázott, s vörös párákba burkolózva, nyugtalanítóan eltünt, mint a tengeri tintahal, hogy újra előre másszon. Előre és hátra, éjjelnappal, esztendőhosszat, szüntelenül.

Mihelyt színt változtat és visszahúzódik, egy csapat ember ráveti magát a kőzetre és lázasan összebogozza a drótokat, amelyek a fúrt lyukból kilógnak. És aztán elrohan a csapat, mintha a borzalom korbácsolná el onnan. Háborog, reng, mennydörög. A szétszaggatott hegy fenyegetően hengereg a menekülők után, kőzápor zúdul előre és paskolja a fúrógép páncéllemezeit. Porfelhők gomolyognak a ziháló vörös szikrázás felé. Hirtelen rikító fehéren vakít újra a gép, félmeztelen emberek hordái rohannak az örvénylő porfelhőbe és kapaszkodnak fel a még mindig füstölgő omladékra.

A mohón előreguruló szörnyeteg azonban kinyújtja borzalmas falószerszámait, fogóit, daruit, alsó állkapcsát előre és a magasba tolja és falja a kőzetet, sziklát, omladékot, amit száz ember eltorzult arccal, a verejtéktől kifényesedve vet a torkába. Állkapcsai neki fognak az őrlésnek, nyelésnek és földet súroló gyomra csuklik és sziklák és kövek végtelen folyama árad ki farából.

A verejtéktől csöpögő száz ördög csak úgy nyüzsög odafönn a gördülő kőzetek között, láncokat

rángatnak, kiáltoznak, ordítanak és az omladékhegy szemlátomást olvad és sülyed a lábuk alatt. Félre, a kőzetnek el kell kerülnie az utból, ez a jelszó.

De íme már ott vésnek, fúrnak, vájkálnak szennytől tarkázott embertuskók a szörnyeteg faló szerszámai alatt, hogy az útat egyengessék neki. Emberek jönnek lihegve talpíákkal és sinekkel, a talpíákat beágyazzák, a síneket csavarokkal rájuk erősítik és a szörnyeteg »előre« nyomul.

Szennytől fedett derekán, lágyékán, hasán boltozatos hátán parányi emberek lógnak. Lyukakat fúrnak a boltozatba és a falakba, a talajba, a kiálló tömbökbe, úgy hogy bármely pillanatban patronokkal tölthessék meg és lerobbanthassák őket.

Amilyen lázasan és pokolian dühöng a munka a fúrógép előtt, olyan lázasan és pokolian tombol mögötte is, ahol a kövek végtelen folyama kiárad belőle. Éppen fél óra alatt kétszáz méternyi szabad útra volt szüksége hátrafelé a gépnek, hogy a robbantást bevárhassa.

Mihelyt a kőzet az örökké vándorló rostélyon a gép gyomrából előkerült, herkulesi legények ugrottak rá és hatalmukba kerítették a nagy tuskókat, amelyeket emberi erő fel nem emelhetett. Miközben a rostélyon, amely tíz lépésnyire nyúlt ki hátul, együtt haladtak a géppel, a láncokat,

amelyekkel a tuskókat átkötötték, oda erősítették a darukhoz, amelyek a gép hátsó falából meredeztek ki és a tuskókat kiemelték.

Az örökké vándorló rostély pedig csattogva, ropogva öntötte a kőzettömegeket a szénbányák csilléihez hasonló alacsony, vaspántos targoncákba, amelyeknek végtelen sorát a bal vágányról a jobboldalira félköralakú összekötő vágány vitte át, s amelyek éppen olyan sokáig vesztegeltek a rostély mögött, amíg kőzeteket és tuskókat kellett újra fölvenniök. Akkumulátorokkal táplált bányalokomotív húzta őket. Halványarcú ormótlan emberalakok, ajkukon piszkos péppel, nyüzsögtek a rostély és a csillék körül, vájkáltak, hengergettek, lapátoltak és kiáltoztak és a fényszórók rikító fénye irgalmatlanul vakítva csapott le rájuk, mialatt a bányalég-vezeték levegője mint a szélvész süvített beléjük.

Gyilkos volt a csata a fúrógép mellett és naponkint akadtak sebesültjei és gyakran halottjai.

Négy órás tombolás után váltották föl a munkásnépet. Teljesen kimerülten, saját verejtékükben megfőve, haloványan és félig eszméletlenül a szívgyöngeségtől, roskadtak le valamelyik vaggonnak a nedves köveire és abban a pillanatban elaludtak, hogy csak másnap ébredjenek fel.

A munkásoknak volt egy daluk, amelyet egyik társuk költött. Igy kezdődött a dal: Csupa dörgés benn a Tunnel, Mint a pokol, olyan tüzes, Testvér, tüzes ez a tér! Oránként egy dollárt külön Minden óráért egy dollárt, Macnak ennyit csak megér...

Százszámra szöktek meg a »pokolból« és sokan hamarosan egyszersmindenkorra belerokkantak. De jöttek mindig mások!

2.

A kis bányalokomotív pedig a megrakott csillékkel kilométernyi távolságra csörömpölt végig az alagúton, odáig, ahol daruk emelték fel és ürítették ki a csilléket. Ha a vaggonok megteltek, a vonatok elindultak, — óránként egy tucat, sőt több is — s anyaggal és emberekkel megtelt új vonatok kerültek a helyükre.

Az amerikai tárnákkal a második év végén ötvenkilenc kilométernyire jutottak már és ennek az egész hatalmas vonalnak a mentén lázban égett, tombolt a munka. Mert Allan egyre nagyobb erőfeszítésre ostorozta az embereket, szüntelenül, naponként, óránként:... Kíméletlenül bocsátotta el a mérnököket, akik a tőlük megkövetelt köbmétereket nem győzték, kíméletlenül bocsátotta el a munkásokat, akikből kifogyott a lélekzet.

Még csörömpölnek a vascsillék és a szerteszakgatott tárna porral, kőszilánkokkal és mennydörgő zajgással van tele, a munkások zászlóaljai már gerendákat, cölöpöket és deszkákat cipelnek, hogy a tárnát a rászakadó teher ellen biztosítsák. Egy csapat szerelő elektromos kábeleket és ideiglenes tömlőket és csöveket rak le a víz elvezetése és a beszívattyúzott levegő számára.

A vonatoknál emberhordák rohannak ide-oda, hogy a kocsikról lehordják és az útvonalon szétosszák az anyagot, úgy, hogy érte lehessen nyúlni, ha kell valami: gerenda, vaskapocs, csavar, cső, tartó vas, kábel, fúró, robbantó patron, lánc, sín, talpfa.

Háromszáz méterenként egy csapat szennyes alak a cölöpök között fúrókkal a tárna fala ellen tör dühödten. Embermagasságra fülkét robbantanak és vágnak bele a falba és mihelyt egy vonat csöngetve arra jön, a cölöpök közé menekülnek. Csakhamar olyan mély már a fülke, hogy nem kell többé törődniök a vonatokkal és néhány nap mulva tompán kong a fal, beomlik és ők ott állnak a párhuzamos tárnában, ahol a vonatok érp úgy elrobognak, mint ideát. Aztán tovább masiroznak, háromszáz méternyire, hogy neki lássanak a következő áttörésnek.

Ezek az átjárások szellőztetésre és száz más célra valók.

Ezt a munkáscsapatot nyomon követi aztán egy másik csapat, amelynek az a feladata, hogy ezeket a keskeny átjáratokat szakértelemmel kifalazzák. Évről-évre egyebet sem csinálnak. Csak minden huszadik kereszttárnát hagyják meg úgy, ahogy van.

Tovább, előre!

Egy vonat robog elő és megáll a huszadik átjárónál. Egy csapat mocskos legény ugrál le a vaggonokról és fúrók, csákányok, kapák, vastartók, cementes zsákok, sínek, talpfák villámgyorsan kerülnek vállukon át a kereszttárnába, s eközben hátul türelmetlenül szólnak a megakasztott vonatok. Tovább! A vonatok tovagördülnek. A kereszttárna elnyeli a mocskos legényeket, a fúrók csikorognak, pattogások hallatszanak, a kőzet repedezik, a tárna mind szélesebb lesz, rézsútosan áll az alagútirányra, falai, menyezete, padlója vas és beton. Vágány vezet át rajta: egy váltó.

Ezek a váltók azt a megbecsülhetetlen szolgálatot teljesítik, hogy az örökké gördülő szerelvény- és kőzetvonatokat hat kilométerenként tetszés szerint át lehet terelni egyik tárnából a másikba.

Ezen a rendkívül egyszerű módon hat kilométernyi útvonalat lehet elszigetelni az építkezés idejére.

Az oromgerendákból, oszlopokból, gyámfákból,

dúcokból álló hat kilométer hosszú erdő átalakul egy vasbordákból és vaskeretből álló hat kilométeres erdővé.

Ahol pokol van, van ott tisztító tűz is. És amint az alagútépítésnél voltak »hellman«-ek, (pokol-emberek), voltak »purgatoryman«-ek is, mert ezt a munkahelyet purgatory-nak nevezték.

Itt szabad a pálya és tengernyi vaggon gurul ebben a tárnarészben és embergerezdek lógnak a vaggonokon. Egyszerre száz helyen is megindul a csata: ágyúlövések, kürtjelzés, a fényszórók villanása. A megkövetelt szélességben és magasságban robbantják ki a tárnát. Állandó a robaj, mintha páncélos hajót érnének a lövedékek. Vastartók és sínek dörögnek a földön. Miniumvörös vasanyag árasztja el a tárnát, bordák és lemezek, amiket Pennsylvánia, Ohió, Oklohama és Kentucky hámoraiban hengereltek. A régi síneket felszaggatják, a dinamit és melinit felhasogatja az alépítményt, csákányok és ásók örvénylenek. Vigyázat! Üvöltés, lihegés, eltorzult szájak, megduzzadt izmok, vonagló halántékerek, amik mint viperák tekergődznek, test a test mögött: így cipelik elő a talpdarabokat, a hatalmas kettős-T-tartókat, amik arravalók, hogy az alagútvasút síneit (az alagútvasút egysínű lesz) tartsák. Egész raja a mérnököknek hever a földön mérőeszközökkel és készülékekkel és minden idegük meg-

feszítésével dolgoznak, miközben a verejték szennycsíkokkal tarkázza félig mezítelen testüket. Az alvázdarabot, amely négy méter hosszú, nyolcvan centiméter mély, s a végein könnyedén fölfelé hajlított, betonba ágyazták. Mint ahogy a hajó bordázatát lefektetik, úgy csatlakozik alvázrész az alvázrészhez és betonfolyam árad utánuk, amelyben aztán elmerülnek. Talpfák. Mint ahogy száz hangya a szalmaszálat cipeli, úgy cipeli száz ziháló férfi megroggyant térddel a harminc méteres, hatalmas síneket, amelyeket a talpfákra erősítenek. Nyomukban mások másznak a súlyos bordarészekkel, amikkel az alagút egész ovális boltozatát mint vasszerkezettel kötik át. Összerakva ezek a bordák ellipszist alkotnak, amely alul kissé egyenesre nyomott. Négy részből áll a borda: egy talpdarabból, két oldalrészből (ellenfal) és egy menyezetrészből, a sapkából. Ezek a részek hüvelykvastagságú vasból valók és erős szerkezet kapcsolja őket össze. A szögecselő gépek csattognak, a tárna dörög. Borda bordához csatlakozik. Míniumvörös vasrácsozat övezi át a tárnát. De ime, amott hátul a vasszerkezeten már felkúsznak a kőművesek, hogy kifalazzák az alagút köpenyegét, a méternyi vastag vasbeton páncélt, amelyet a világ semmiféle nyomása sem roppanthat szét.

A hatalmas sínek mindkét oldalán megfelelő

távolságban mindenféle méretű csöveket fektetnek, forrasztanak össze és erősítenek le csavarokkal. Csöveket a telefon és a telegráf, az elektromos kábel számára, rengeteg csöveket a víz, hatalmas csöveket a levegő számára, amit a gépek odakünn naphosszat szakadatlanul besajtolnak majd a tárnába. Külön csövek a pneumatikus expresszposta számára. Homok és kavics borítja be a csöveket; arra talpfákat és síneket fektetnek a rendes szerelvényvonatok számára; megbízható pálya, amelyen szerelvény- és kőszállító vonatok a gyorsvonat sebességével roboghatnak.

Alig szögecselik ott elől az utolsó bordát, már kész is hat kilométeren a vaspálya. Bevezetik a vonatokat, s azok tovarohannak, mialatt a kőművesek még ott lógnak a vasszerkezeten.

Harminc kilométernyi vonalon az előmunka előtt, ahol a fúrógép mennydörög, már készen az alagút.

3.

6

De ez nem minden. Ezer dolgot kell előre látni. Mihelyt az amerikai tárnák összeérnek azokkal a tárnákkal, amelyek a Bermudákról a gneisz sziklákon át falták be magukat a hegybe, üzemképesnek kell lennie az egész vonalnak.

Allan tervei évek óta a legaprólékosabb részletekig készen voltak.

Húsz-húsz kilométerenkint kis állomásokat vágatott a hegybe a pályaőrök számára. Minden hatvan kilométeres távolságra nagyobb állomást tervezett és minden kétszáznegyven kilométeres távolságra nagy állomásokat. Mindezek az állomások raktárul szolgáltak tartalékakkumulátorok, gépek és élelmiszerek számára. A nagyobb és nagy állomásokat transzformátorok, magasfeszültségű telepek, hűtő és levegőgépek befogadására rendezték be. Szükség volt azonkívül melléktárnákra is, a kitérő vonatok számára.

Mindezekhez a munkákhoz különböző munkászászlóaljakat képeztek ki és mindezek a hordák belefalták magukat a hegybe és lavinaszámra hasították ki a kőzetet.

Mint a teljes erejéből dühöngő vulkán, úgy ontották az alagút száján éjjel-nappal a kőzetet. Sürű egymásutánban szakadatlanul robogtak elő a megrakott vonatok az ásítozó kapukból. Szemet gyönyörködtető könnyűséggel jutottak fel a lejtőn, hogy odafönn egy pillanatra megálljanak. S ami fönn a vaggonokon csak kőnek és törmeléknek látszott, az hirtelen nyüzsögni kezdett s bemocskolódott, fölismerhetetlen fekete alakok ugráltak le a kocsikról. A kővonat végigsiklott száz kitérőn és elrobogott. Nagy ívben haladt át »Mac

City«-n (így nevezték általában az alagútvárost New-Jerseyben), míg a száz vágány közül valamelyiken a tengerhez kanyarodott, ahol kiürítették. Ott a tengernél mindannyian hangosak és vidámak voltak, mert ez volt az úgynevezett »könnyű munka«.

Mac Allan kétszáz kettős kilométernyi kőzetet bányászott már ki, amiből falat lehetett volna építeni akár New-Yorktól Buffalóig is. Övé volt a világ legnagyobb kőbányája; de nem pazarolt el belőle egy lapátnyit sem. Célszerűen nivellálta az egész rengeteg partvidéket. A partot, amely lejtősen ereszkedett, kiegyengette és a tenger sekély vizét kilométernyi távolságra beljebb szorította. Odakünn pedig, ahol mélyebb volt már a tenger, naponként ezer vaggonrakomány kőzet sülvedt el a vízben, s lassankint rengeteg töltés emelkedett ki a hullámokból. Egyik rakodópartja volt ez Allan kikötőjének, amely a jövendő város tervében annyira elkápráztatta a világot. Két mértfölddel odébb olyan nagy és egyenletes partifürdőt építettek mérnökei, amilyen a világ egyetlen részében sem volt még. Ide óriási fürdőhoteleket terveztek.

Maga Mac City azonban olyan volt, mint valami törmelékkel beborított sivatag, amelyen egyetlen fa, egyetlen bokor sem nőtt, amelyen egyetlen állat, egyetlen madár sem élt. Úgy csillámlott a napfényben, hogy belefájdult a szem. El a messzeségig sinek borították ezt a pusztát, két oldalt legyezőformában szétágazó sinek hálózták be. azokhoz a delejes alakzatokhoz hasonlóan, amelyek szerint a vasreszelék a mágnes sarkainál elhelyezkedik. Mindenfelé vonatok robogtak, villamosok, gőzvasutak, mindenfelé lokomotívok füstöltek, mindenfelé üvöltés, csattogás, fütty és csöngetés. Künn, Allan ideiglenes kikötőjében egész sereg füstölgő gőzös és nagy vitorlás volt együtt, amelyek vasat, fát, cementet, gabonát, állatot és mindenféle élelmiszert hoztak Chicagóból, Montreálból, Portlandból, Newportból, Charlestonból, Savanahból, New-Orleansból, Galvestonból. És északkeleten vastag, áthatolhatatlan füstfal emelkedett: az anyagpályaudvar.

A barakkok eltüntek. A bevágás terraszain üvegtetők villogtak: gépcsarnokok, áramfejlesztők, amelyekhez toronymagas irodaépületek csatlakoztak. A kősivatag közepén húszemeletes hotel meredezett: az »Atlantic-Tunnel«. Vadonatuj volt, fehérre meszelve és odaszálltak a mérnökök, ügynökök meg a nagy cégek képviselőinek egész serege és az az ezernyi kiváncsi, aki vasárnaponként New-Yorkból oda kirándult.

Szemben vele egyelőre tizenkét emelet magas áruházat rendezett be Wannamaker. Teljesen kész, széles utak hasították nyílegyenesen a törmelékmezőt s hidak ívelték át a bevágást. A kősivatag mentén pedig barátságos munkásvárosok terültek el, iskolákkal, templomokkal, játékterekkel, barokkal és salonookkal, amelyeket egykori díjboxolók, vagy díjlovasok vezettek. Távolabb, egy kis törpefenyő erdőben magánosan, elfeledten és holtan egy zsinagógához hasonló épület állott: a halotthamvasztó; hosszú, üres keresztfolyosókkal. Még csak az egyik folyosóban voltak urnák. És mindannyián ugyanaz a sir-irat az angol, francia, orosz, német, olasz, kinai név alatt: szerencsétlenül járt az »Atlantic-Tunnel« építkezésénél — a robbantásnál — eltemette az omladék — elgázolta egy vonat: akárcsak az elesett harcosok siriratai.

Közel a tengerhez állottak a legmodernebb elvek szerint épített kórházak. Itt lenn, kissé oldalt egy frissen ültetett kertben állott egy uj villa: Maud háza.

Maud annyi hatalmat kaparintott össze kis kezébe, amennyit csak lehetett.

Elnöke lett a Mac Cityi Lábbadozó Nők és Gyermekek Otthonának. Tagja volt továbbá egy orvosokból és orvosnőkből álló bizottságnak, amelynek arról kellett gondoskodnia, hogy a munkáslakások egészségesek legyenek, s a gyermekágyasok és csecsemők ápolását helyesen végezzék. A maga jószántából fiatal leányok számára kézi-

munka- és háztartási iskolát, kisdedóvót és aszszonyok és fiatal leányok számára klubot alapított, amelyben minden pénteken kisebb felolvasásokat és zenei előadásokat tartottak. Bőségesen volt dolga. Épúgy megvolt az »Office«-ja, mint Macnak és volt magántitkára és egy gépírókisasszonya. Egész csapat ápolónő és tanítónő — egyébként a legelső newyorki családok leányai — volt a segítségére.

Maud senkinek sem vétett, kiméletes, barátságos, derüs volt, részvéte mások sorsa iránt őszinte volt, ezért aztán mindenki szerette és sokan tisztelték.

Mint a közegészségügyi bizottság tagja minden munkáslakásban megfordult. Az olasz, lengyel és orosz negyedben erélyes és győzelmes hadjáratot indított a piszok és a férgek ellen. Kivívta, hogy a házakat időnként mind fertőtlenítették és keresztül-kasul kitakarították. A házak csaknem egészen cementből állottak és úgy lehetett őket tisztítani, akár a mosókonyhát. Látogatásai közel hozták Maudot az emberekhez és ő, amikor csak tehette, tanáccsal és tettel támogatta őket. Háztartási iskolája az utolsó zúgig megtelt. Kitűnő tanítónőket szerződtetett úgy a konyhához, mint a szabóműhelyekhez. Maud szorgalmasan ellenőrizte és vizsgálta intézeteit, hogy mindig a szeme előtt legyenek. A megfelelő irodalom egész könyv-

tárát áttanulmányozta, hogy a szükséges elméleti ismereteket elsajátítsa. És mondhatni, nem volt könnyű neki mindent kitűnően és jól megteremtenie, tekintettel arra, hogy semmi különös szervező tehetsége nem volt. De azért ment a dolog. És Maud büszke volt azokra a dicséretekre, amikkel az ujságok az ő intézményeit illették.

Főmunkásságának a területe azonban a Lábbadozó Asszonyok és Gyermekek Otthona volt.

Az Otthon ott állott egészen közel a villájához, csak két kerten kellett átmennie. Naponkint pont kilenckor megjelent, hogy megtegye a körútját, érdeklődött minden egyes védence iránt és gyakran segített a maga erszényéből, ha a kórház költségvetése kimerült. Rendkívüli odaadással gondozta a reá bizott gyermekeket.

Volt munkája, öröme, sikere; vonatkozásai az emberekhez és az élethez termékenyebbek és gazdagabbak lettek, de Maud elég becsületes volt annak a beismerésére, hogy mindez együttvéve sem pótolhatta számára a hitvesi boldogságot.

Két-három évig a legtisztább boldogságban élt Mac-kal — akkor jött az alagút és elragadta tőle. Igaz, hisz Mac szereti még! Bizonyára figyelmes, szeretetreméltó, de még sem olyan, mint ezelőtt, amikor ez nem volt hazugság!

Gyakrabban látta most, mint a munka első éveiben. Megtartotta ugyan newyorki irodáit, de az alagútvárosban is rendezett be magának dolgozó helyiségeket, amelyekben csekély megszakításokkal hetekig is elidőzött. Ezért végre is nem itélhette el. Csakhogy maga Mac is megváltozott. Közvetetlensége, naiv vidámsága, amely házasságuk elején annyira meglepte és elragadta, egyre jobban eltűnt. Amilyen komoly volt munkaközben és a nyilvánosság előtt, olyan volt otthon is. Erőlködött, hogy olyan vidámnak és jókedvűnek lássék, mint azelőtt, de ez már nem sikerült neki többé. Szórakozott volt, a munka lenyügözte, s szemében mindig ott volt az a szinte eszméletlen kifejezés, amit az egyazon eszmébe való teljes elmerülés idéz elő. Vonásai megnyultabbak és keményebbek is lettek.

Azok az idők elmúltak, amikor őt az ölébe vette és becézgette, megcsókolta, valahányszor jött és ment, belenézett a szemébe, mosolygott — de Maud női ösztönét nem lehetett megtéveszteni. A munkától hajszoltan sem feledkezett meg csodálatosképen a »fontos napok«-ról, Edith, vagy Maud születésnapjáról, esküvőjük évfordu'ójáról, karácsonyról. De Maud véletlenül meglátta egyszer, hogy ezek a napok vörös ceruzával vannak megjelölve a jegyzőkönyvében. Lemondóan mosolygott: csak gépiesen jegyezte meg őket, s nem a szívével, amely őt annak idején naponkint emlékeztette rájuk.

Semmivel sem volt jobb dolga, mint legtöbb barátnőjének, akiknek az ura naphosszat gyárakban, bankokban és laboratóriumokban dolgozott, imádták őket, csipkékkel, gyöngyökkel és prémekkel teleaggatták, udvariasan a színházba vitték, de gondolatban mégis csak a munkájukkal foglalkoztak. Az ő élete sem volt külömb, de Maud, borzalmasnak találta, hogy nem volt másmilyen. Inkább lett volna szegény, ismeretlen, inkább élt volna távol a világtól, — de cserében örök szerelmet, örök gyöngédséget kivánt. Igen, így kívánta ezt magának, ha néha dőreségnek is tetszett neki a dolog.

Maud dolgavégeztével szeretett valami kézimunkával elüldögélni és gondolataiban elmélyedni. Ilyenkor mindig visszaemlékezett arra az időre, amikor Mac megkérte. Végtelenül fiatalnak és naivnak látta. Teljesen járatlan lévén az asszonyok körül, semmiféle eredeti ötlettel sem tudta kifejezni szerelmét. Virág, könyv, hangverseny- és színházjegy, apró lovagi szolgálatok, — egészen úgy, ahogy a legbanálisabb emberek szokták. És ez mégis tetszett benne, most inkább, mint valaha. De egészen váratlanul megváltozott aztán a viselkedése és inkább kezdett ahoz a Machoz hasonlítani, akit most ismert. Egy este kitérő felelet után határozottan és csaknem udvariatlanul így szólt hozzá:

- Gondolkozzék a dolgon. Holnap öt óráig

adok rá időt. Ha addig még mindig nem döntött, sohasem fog tőlem többé egyetlen szót sem hallani erről. Good bye!

És csakugyan, pontosan öt órakor beállított... Maud mindig mosolyogva emlékezett vissza erre a jelenetre, de azt sem felejtette el, milyen bánatosan töltötte a rákövetkező éjszakát és napot. Minél inkább elcsábította tőle Macot az alagút. annál makacsabbul, annál nagyobb szívóssággal gondolt vissza fiatal házasságuk első sétáira. beszélgetéseikre és ártatlan és mégis olyan jelentő ségteljes apró élményeikre, ami jól is esett és fájdalmat is okozott. Szívében haragot érzett az alagút ellen! Gyűlölte az alagútat, mert erősebb volt őnála! Ó, az első idők kis hiusága már rég eloszlott. Közömbös volt előtte, hogy emlegetik-e, nem-e öt világrészen át Mac nevét. Ha éjszakánként szobájába vetődött a lángoló alagútváros fénye, olyan nagy volt ellene a gyűlölete, hogy betette az ablaktáblákat, hogy ne láthassa. Sírni szeretett volna elkeseredésében és néha sírt is, halkan és titokban. Mikor látta, hogyan robognak be a tárnába a vonatok, a fejét rázta. Őrültség volt! Mac számára azonban semmi sem volt ennél természetesebb. De mindennek ellenére - és ez a reménység tartotta benne a lelket! - reménykedett, hogy Mac vissza fog térni hozzá ismét a szívével. Egy napon mégis csak vissza kell hogy

adja őt neki az alagút! Ha majd az első vonat átmegy rajta...

De jóságos isten, addig még évek múlnak! Maud sóhajtott. Türelem! Türelem! Egvelőre megvolt a foglalatossága. Megvolt szeretett Edithie, akiből egész kis hölgy lett és kiváncsi, okos szemével nézett bele az életbe. Macot is többet látta, mint azelőtt. És ott volt Hobby, aki csaknem naponként ott étkezett nála, mindenféle bohóságokat beszélt, és akivel olyan csudálatosan el lehetett csevegni. A háztartása is sokkal jobban elfoglalta, mint azelőtt, mert Mac gyakran hozott vendégeket, híres embereket, akiknek a neve olyan tekintélves volt, hogy Mac bebocsátotta őket az alagútba. Maud örült minden ilyen látogatásnak. Ezek a hírességek többnyire öreg urak voltak, akikkel könnyen lehetett érintkezni. Mert volt egy közös tulajdonságuk: nagyon egyszerűek, úgyszólván bátortalanok voltak. Nagy tudósok. akiket geológiai, fizikai és műszaki kérdések vonzottak Machoz és akik gyakran hetekig is ott tanyáztak szerszámaikkal valamelyik állomáson, ezer méternyire a tenger fölött, hogy egyetmást kifürkésszenek. Mac azonban egészen úgy érintkezett ezekkel a hírességekkel, mint ővele, vagy Hobbyval.

De azért ha ezek a nagy kutyák elbucsúztak, meghajoltak Mac előtt, a kezét szorongatták, nem győztek neki eleget hálálkodni. Mac pedig mosolygott az ő szelíd, szerény és jóságos mosolyával és azt mondta:

— Allright, sir! — és szerencsés utat kívánt nekik. Mert ezek az emberek többnyire messziről föttek.

Egyszer egy nő is kijött hozzá.

 A nevem Ethel Lloyd! — mondotta a hölgy és felemelte fátyolát.

Igen, valóban Ethel volt! Elpirult, mert tulajdonképpen semmiféle ürügye nem volt Maudnak a meglátogatására és Maud is elpirult — mivel Ethel is elpirult, és mert az a gondolat villant át rajta, hogy Ethel nagy zavarban van s mert azt hitte, hogy Ethel kiolvassa szeméből ezt a gondolatot. Ethel azonban rögtön magához tért.

— Annyit olvastam az iskoláiról, melyeket ön megteremtett, — kezdte ügyesen és folyékonyan — hogy utóbb az a vágyam támadt, hogy ezeket az intézeteket megismerjem. Hiszen magam is résztveszek New-Yorkban az ilyen törekvésekben, amint maga is tudja.

Ethel Lloydon veleszületett büszkeség és méltóság ömlött el, amely nem hatott kellemetlenül, s természetes nyiltság és szeretetreméltóság, amely elragadó volt. Az a gyermetegség, ami Allannak évekkel ezelőtt feltűnt, eltűnt belőle és tökéletes úrnő lett belőle. Egykori édeskés és gyöngéd szép-

sége érettebb lett. Míg évekkel ezelőtt valami pasztellkép hatását keltette, most éles és szembetűnő volt rajta minden, a szeme, a szája, a haja. Mindig úgy festett, mintha éppen az öltözőszobájából lépett volna ki. Állán a sömörfoltok megnövekedtek s egy árnyalattal sötétebbek lettek, de Ethel nem igyekezett őket már rizsporral elfödni.

Maudnak udvariasságból személyesen kellett elvállalni a kalauzolását. Megmutatta Ethelnek a kórházat, az iskolákat, a kisdedóvókat és a női klub szerény helyiségeit. Ethel mindent kitűnőnek talált, anélkül azonban, hogy fiatal nők módjára túlzott itéletekkel állott volna elő. És végül megkérdezte Ethelt, nem volna-e szüksége valamiben a szolgálatjára? Nem? Ethelnek így is jó volt. Otthon olyan kedvesen elcsevegett Edithtel, hogy a gyermek rögtön vonzalmat érzett iránta. Maud végül leküzdötte érthetetlen és semmivel sem megokolt idegenkedését Ethellel szemben és felszólította, hogy maradjon nála ebédre. Ethel telefonozott az ő »Pa«-jának és maradt.

Mac magával hozta Hobbyt ebédre. Hobby jelenléte Ethelnek nagy biztosságot szerzett, amit semmiképen se talált volna meg, ha a csendes és hallgatag Mac lett volna csak jelen. Ő vitte a szót. Míg Maud intézeteit délután szakszerűleg dicsérte, — nem a fiatal hölgyek módjára: túl-

zottan — most áradozva dicsérte. Maud gyanúja ismét feléledt.

- Ez Macnak szól gondolta magában. De legnagyobb örömére, alig árult el egyebet udvarias érdeklődésnél. Ugyanazzal a közömbösséggel nézte a szép és elkényeztetett Ethelt, mint akármelyik gépírókisasszonyát.
- A női klub könyvtára mintha kissé hiányos volna még — mondotta Ethel.
 - Idővel kiegészítjük.
- Nagyon örülnék, ha megengedné, asszonyom, hogy néhány könyvvel hozzájáruljak. Támogasson maga is, Hobby.
- Ha vannak fölösleges könyvei, mondotta Maud.

A következő napokon Ethel bálaszámra küldte a könyveket, körülbelül ötezer kötetet. Maud melegen megköszönte az adományt, de megbánta előzékenységét. Mert azóta gyakran kocsizott ki hozzá Ethel. Úgy tett, mintha nagy barátságban volna Mauddal és ajándékokkal halmozta el Edithet. Egyszer megkérdezte Macot, hogy nem mehetne-e be alkalomadtán az alagútba.

Mac álmélkodva nézett rá, mert először történt meg, hogy nő fordult hozzá ezzel a kéréssel.

— Nem lehet! — felelte kurtán s kissé csaknem durván.

De ez Ethelt nem is bántotta. Szívből kacagott s így szólt:

— De Allan úr, adtam-e én valami okot arra, hogy haragos legyen?

Azóta kissé ritkábban jött. És Maudnak ez ellen semmi kiíogása sem volt. Nem szenvedhette Ethel Lloydot, bármennyire erőlködött is. És Maud azok közé tartozott, akik csak olyasvalakivel tudnak érintkezni, akiknek őszinte híve volt.

Ennél az oknál fogva volt neki annyira kellemes Hobby társasága, aki naponkint megfordult a házban. Aki eljött lunchre és ebédre, akár otthon volt Allan, akár nem. Annyira, hogy Maudnak hiányzott, ha elmaradt. S történt ez akkor, amikor Mac a közelében volt.

5.

Hobby mindig oly pompás kedvében van!
mondotta Maud gyakran.

És Allan azt felelte:

- Mindig is bámulatos fickó volt, Maud.

Mosolygott hozzá és nem árulta el, hogy Maudnak Hobby jókedvére való gyakori célzásaiból valami könnyed szemrehányást érzett ki. Nem volt ő olyan, mint Hobby. Nem volt meg benne Hobby tehetsége a vidámságra, nem volt meg

benne Hobby könnyedsége. Tizenkét órai munka után nem tudott úgy, mint Hobby, négertáncokat és szongokat bemutatni s mindenféle vidám bohóságokat rendezni. Vagy látta-e már valaki Hobbyt másképen, mint kacagva és tréfálkozva? Hobby egy széleset vigyorog, megpörgeti a nyelvét és kész a csípős élc. Ahol Hobby megjelenik, ott mindenki nevetésre készül, Hobbynak az már kötelessége, hogy élces legyen. Nem, Mac nem volt Hobby. Az egyetlen dolog, amihez értett, az volt. hogy ne legyen játékrontó, s ezért mindent elkövetett. Sokkal rosszabb volt azonban az, hogy viszonya Maudhoz az évek során veszített bensőségében. Nem ámította magát. Úgy tetszett neki, hogy az olyan férfinak, mint amilyen ő, jobb volna család nélkül lennie, - bár Maudot és leánykáját szívből szerette. Hobby elvégezte munkáját és azzal kész volt. De ő, Allan, sohasem volt kész! Az alagút nőtt és vele nőtt a munka. És azonkívül megvoltak még neki a különös gondjai, amelyekről senkivel sem beszélt!

Már most is kételkedett abban, hogy az alagútat nem fejezi be tizenöt év alatt. Számításai szerint ez csak kedvező esetben következhetne be. Hidegvérrel jelölte meg ezt a határidőt, hogy vállalkozása számára a közvéleményt és a nép pénzét megnyerje. Ha huszonot évet mondott volna, a pénznek a felét se adták volna meg neki. Még a Biscaya-

Finisterra és az Amerika-Bermuda kettős tárnát sem tudná ennyi idő alatt bevégezni.

A negyedik munkaesztendő végén az amerikai vonal tárnái, az amerikai parttól kétszáznegyven kilométernyire és Bermudától nyolcvan kilométernyire voltak kiművelve. A francia vonalon Biscayától kezdve kerekszámban kétszáz, Finisterrától hetven kilométert fúrtak át. Az atlanti vonalaknak azonban a hatodrésze sem volt még készen. Hogyan lehessen tehát a hatalmas Finisterra-Azora, Azora-Bermuda vonalakkal megbirkózni?

Ehez járultak még a pénzügyi nehézségek is. Az előmunkálatok, a bermudai szerpentinek jelentékenyen nagyobb összegeket nyeltek el, mint amilyeneket számításaiba bevett. A hetedik, vagy még hamarább, a hatodik év előtt azonban semmi körülmények közt sem lehetett a három milliárdos kölcsönre gondolni. Hamarosan kénytelen volna tehát hosszú vonalon egy tárnával folytatni az alagútat, ami a munkát végtelenül megnehezítené. Hogyan lett volna lehetséges az egytárnás építkezéssel kiszállítani a kőzetet, azt a kőzetet, amely nőtt és felszaporodott és már is eltorlaszolással fenyegette a tárnákat. Mindenütt kő és kő, a sínek között, az átjárókban és az állomásokon és a vonatok lihegtek terhük alatt.

Allan hónapokat töltött az alagútban, hogy gyorsabb munkarendszereket eszeljen ki. Az ame-

rikai tárnákban minden egyes gépet, minden új találmányt és tökéletesítést kipróbáltak, mielőtt más munkabelyeken alkalmazták volna. Itt képezték ki a legénységeket, a »pokolbelieket« és a »tisztítótűzbelieket«, hogy azután a többi állomásra telepítsék őket, mint pacemakereket. Lassankint kellett azután az őrült iramhoz és a hőséghez hozzászoktatni. A neki nem edződött munkás az első órában tört volna le a »pokol«-ban. A legjelentéktelenebbnek látszó fogást is a legcsekélyebb erő, pénz és idő felhasználásával igyekezett Allan végrehajtani. A legaprólékosabb munkamegosztást vezette be, úgy hogy egyes munkásoknak évről-évre ugyanazt a hivatást kellett teljesíteniök, amíg automatikusan és egyre gyorsabban nem teljesítették. Megvoltak a maga specialistái, akik a csoportokat betanították és idomították, amíg rekordokat nem értek el (például a vaggonok kiépítésében) és ezeket a rekordokat, mint normális munkaszolgáltatást követelték. Az elvesztett másodpercet soha többé nem lehetett pótolni, soha többé és az ilven másodperc vagyont jelentett időben és pénzben. Ha egy ember percenkint csak egy másodpercet veszített, az egy száznyolcvanezer főnyi seregnél, amelyből hatvanezer ember dolgozott szakadatlanul, huszonnégyezer munkaórát jelentett egyetlen munkanapon, Évrőlévre öt százalékkal kellett Allannak fokoznia a

munkaszolgáltatást. Mindamellett túl-lassan ment a munka!

Különösen az előkészítő munka okozott Allannak nagy gondokat. Teljességgel lehetetlen volt több embert vetni az utolsó ötszáz méterre, mert különben egymásnak a térdkalácsát ütötték volna le. A legkülönbözőbb robbantószerekkel kisérletezett, míg olyan anyagra nem talált, — »Tunnel 86— amely a hegyet meglehesősen egyenletes tömbökre szaggatta szét. Órák hosszat hallgatta mérnökeinek jelentéseit; fáradhatatlanul vitatta meg előterjesztéseiket, mindent megvizsgált, kipróbált.

Váratlanul, mintha csak a tengerből bukkant volna fel, jelent meg a Bermudákon. Schlosser repült. Mac-Citybe küldték a tervezőirodákba. Egy John Farbey nevű alig harmincéves angol került a helyére. Allan összehítta a mérnököket, akik már fulladoztak az addigi munkairamtól is. és kijelentette nekik, hogy gyorsítani kell a munkát egy negyedórával. Kell! Mert neki, Allannak, be kell tartani a határidőt. Hogy hogyan csinálják, az az ő dolguk... Váratlanul megjelent az Azori szigeteken. Sikerült neki erre a munkatelepre egy Michael Müller nevű németet megnyerni, aki néhány évig vezető állásban volt a csatorna-alagút építkezésénél. Müllernek két mázsa ötven font volt a súlya és mindenfelé »a kövér Müller« néven ismerték. Emberei kedvelték és fáradhatatlan mun-

kás volt! Tárnáival ezidőszerint gyorsabban haladt, mint Allan és Harriman New-Jerseyben. Müllert, ezt az örökké nevető, harsogó medvét, valósággal üldözte a szerencse. Az ő munkatelepe földtanilag a legérdekesebb és a legdúsabb volt és kellően elárulta, hogy az Óceánnak ez a része régebbi időben szárazon terült el. Hatalmas kálirétegekre és vasércekre akadt Müller. A Pittsburg-Smelting and Refiving Company, amely annak idején az összes kikerülő ércanyagokra megszerezte az elsőbbségi jogot, az ő szerencséjének köszönhette, hogy papirjai hatvan percenttel emelkedtek. Maga a szállítás pedig egy centbe sem került, mérnökeinek csak meg kellett jelölniök a megfelelő vaggonokat, s azokat aztán kiválogatták. És naponkint, óránkint remegett a társaság az izgalomtól, hogy hallatlan kincsek hullhatnak az ölükbe. Az utolsó hónapokban öt méteres hatalmas szénréteg került elő, »pazar szén«, mint ahogy Müller mondotta. De ez nem volt még minden. Ez a réteg éppen a tárnák tengelyében nyúlt el és vége-hossza nem volt. Müller keresztül hatolt a hegyen. Egyetlen ellensége, főellensége a víz volt. Bár tárnái nyolcszáz méternvire voltak a tengerfenék alatt, mégis csepegtek a víztől. Müllernek egész üteg Mammut-körszivatytyúja volt, amelyek a szennyes víz egész folyamát sajtolták bele szakadatlanúl a tengerbe.

Allan Finisterraban és Biscayaban termett és itt is, mint a Bermudákon kijelentette, hogy be kell tartania határidejét, tehát a legsürgősebb munkát követeli. A francia munkatelep főmérnökét, monsieur Gaillard-t, egy fehérhajú, elegáns, nagyképességű franciát eltávolított és Stephan Olin-Mühlenberg amerikaival helyettesítette őt, nem törődve a francia sajtó lármájával.

Mintha csak a föld alól bújt volna ki, megjelent minden áramfejlesztő állomáson és semmi, még a legcsekélyebb dolog sem kerülte ki a figyelmét, úgy hogy a mérnökök megkönnyebbültek, mikor elment megint anélkül, hogy ők elvesztették volna az eszüket.

Allan Párisban termett és a lapokban hasábos cikkek és hazug intervjuk jelentek meg róla. Egy héttel később kitudódott, hogy egy francia társulat koncessziót kapott egy Páris—Biscayai gyors vonat építésére, úgy, hogy az alagút-vonatok közvetlenül Párisig roboghattak. Ugyanakkor Európa nagy városait plakátokkal árasztották el, amelyek Hobby egyik bűvös városát : az »Azora« alagút-állomást ábrázolták. Hobby tündérvárosa ugyanolyan kételkedő fejcsóválást idézett elő a túlsó oldalon, mint annak idején Amerikában a bűvös város. Hobby ismét szabadjára bocsátotta fantáziáját. Különös bámulatot keltett azonban az óriási plakát egyik sarkában az a vázlat, amely

az eredeti állapotot és a jövőt mutatta be egymás mellett. A szindikátus megszerezte a San Jorgó sziget egy sávját, azonkívül még néhány kis szigetet és egy csoport zátonyt. Néhány év alatt azonban négyszeresére kell növekednie ennek a területnek. A szigeteket hatalmas, széles töltések kötötték össze, a zátonyok pedig összeolvadtak a főkomplexummal. Első pillanatra senki sem gondolt volna arra, hogy Allan ezen a munkatelepen négyezer kettős kilométer kőzetet (s ha kell, többet is), sülyeszthet a tengerbe és ezzel nagyszerüen megalkothatja ezt a csodálatosan kiformálódott nagy szigetet...

Épp úgy, mint az amerikai fantomvárosban, a jövendő »Azorá«-ban is rengeteg pompás kikötő volt töltésekkel, mólókkal, világítótornyokkal és különösen feltűnt a fürdőváros: hotelek, terraszok, parkok, beláthatatlan part.

A legeslegnagyobb bámulatot, úgyszólván meghökkenést azonban a telekárak idézték elő, amiket az alagút-szindikátus követelt. Európai viszonyokhoz mérten túlságosak voltak! A szindikátus azonban hidegen és irgalmatlanul szegezte rá szemét az európai tőkére, akárcsak a kígyó a madárra. Hiszen könnyen rá lehetett jönni arra, hogy Azora Dél-Amerikának egész személyforgalmát el fogja nyelni. Annak a felfogására sem kellett valami sok ész, hogy Azorának Páristól tizen-

négy, New-Yorktól tizenhat órányira — a világ leghíresebb fürdőhelyévé kellett válnia, ahol Angolország, Franciaország és Amerika előkelő világa ad egymásnak találkozót.

És jött az európai tőke. Teleküzérek ringeket alakítottak, amelyek nagy területeket vásároltak, hogy tíz év alatt négyzetölenként adjanak túl rajtuk.

Párisból, Londonból, Berlinből, Frankfurtból, Bécsből csak úgy áradt a pénz és beleömlött S. Woolf nagy zsebébe, S. Woolf »big pocket«-jébe, amely közmondásossá vált a nép körében.

6.

S. Woolf besöpörte ezt a pénzt, amint besöpörte a tőkések és a nép három milliárdját és azokat az összegeket, amiket Bermuda Biscaya, Finisterra és Mac City hozott. És meg sem köszönte.

Akadtak annakidején olyanok is, akik óvaintő szóval a bukások egész lavináját jósolták meg arra az esetre, ha a pénznek ilyen rengeteg folyama egy helyre árad. A fináncdilettánsoknak ezeknek a jóslásai csak egészen csekély mértékben váltak be. Néhány iparágba belefojtották a lelket, de azok hamarosan feléledtek megint.

Mert S. Woolf pénze nem rozsdásodott meg

soha! Alighogy a kezébe, került, már is megkezdte újra a körforgását.

Szétküldte az egész világba.

Az arany szökő árja átgördült az óceánon Franciaországba, Angolországba, Németországba, Svédországba, Spanyolországba, Olaszországba, Törökországba, Oroszországba. Átugrott az Uralon és benyomúlt Szibéria erdeibe, a Baikal hegyei közé. Szétáradt Dél-Afrikában, a Fokföldön, Oranjeban, Ausztráliában, Új-Seelandban. Becsapott Minneapolisba, Chicágóba és St.-Louisba, a Rocky Mountaine bércei közé, Nevadába, Alaszkába.

S. Woolf dollárjai milliárdnyi tomboló kis harcosok voltak, amelyek minden nemzet és faj pénzével viaskodtak. Mindannyian kicsiny S. Woolfok voltak, nyakig S. Woolf-féle ösztönnel, s jelszavuk ez volt: money! Seregestől rohantak át a tengerfenék drótján, átrepültek a levegőn. De mihelyt elérték a csatateret, átalakultak! Kis acélkalapácsokká lettek, amelyek éjjel-nappal mohón csattogtak; Liverpoolban fürge vetélőkké változtak át, mint hottentották végigsiklottak Dél-Afrika gyémántmezőinek homoksíkjain. Emelőkarrá lettek valami ezerlőerejű gépen, ragyogó acélból való óriási dugattyúvá, amely naponkint huszonnégy órán át dühöngve győzte le a gőzt, hogy az újra meg újra visszataszítsa. Vasúti talpfákkal megrakott vonat lett belőlük, amely Omsk és Peking

közt jár, vagy kásával megtömött hajóbendő Odessza és Marseille között. Dél-Walesben az aknakosárban nyolcszáz méternyi mélységbe robogtak és szénnel rohantak vissza. Ott kuporogtak a világ ezer meg ezer épületén és uzsoráskodtak, Kanadában gabonát kaszáltak és Szumatrában dohányültetvényekké lettek.

Küzdöttek! Woolf egy intésére Szumatrának hátat fordítottak és Nevadában csörgették az aranyat. Röptükben ott hagyták Ausztráliát és rajban vonúltak be Liverpool gyapjútőzsdéjére.

S. Woolf nem engedett nekik semmi pihenést. Éjjel-nappal száz meg száz alakban hajszolta őket. Ott ült Office-ának a székében, rágta a szivarját, izzadt, egyszerre diktált vagy féltucat táviratot és levelet, fülén a telefonkagylóval, mert közben valamelyik cégvezetőjével is folytatott beszélgetést. Jobb fülével a készüléket hallgatja, a ballal hivatalnokának a jelentését. Más hangon beszél a hivatalnokhoz és más hangon kiált bele a telefonba. Félszemmel gyorsíróit és gépíróit tartja szemmel. várják-e a folytatást, a másikkal az óráját nézi. Arra gondol, hogy Nelly már félórája várja és milyen arcot vág majd, amiért későn jött ebédre. s ugyanakkor arra is gondol, hogy a cégjegyző a Rand Mines dolgában hülye volt, a Garnier Fréres ügyben azonban élesen látó és gondolt - bozontos, gőzölgő koponyájának egészen a hátterében - arra a nagy csatára, amelyet másnap a bécsi börzén megvív és meg is nyer.

Hetenkint másfél milliónál nagyobb összeget kellett folyósítania bérekben és negyedek idején kamatban és leírásokban százmilliókat. Ilyen alkalmakkor napokig nem került ki Office-ából. És a csata teljes erővel folyt és S. Woolf verejtékezve, fogyva és fuldokolva szerezte meg magának a győzelmet.

Visszarendelte hadtesteit. És azok jöttek, minden dollár mint diadalmas kis hős, aki zsákmányolt nyolc, vagy tíz-húsz centet. Sokan mint nyomorékok jöttek haza, némelyek pedig elestek a csatamezőn — ez volt csak a háboru!

Ezt a lihegő, őrjöngő harcot vívta S. Woolf évek óta, éjjel-nappal lesve a jó alkalmat a támadásra, a rohamra és a takarodóra. Óránkint bocsátotta ki parancsait mind az öt világrészben állomásozó parancsnokainak és óránként vizsgálta át hadi jelentéseiket.

S. Woolf elsőrendű munkát végzett. Pénzügyi lángész volt, mértföldnyi messzeségekben is megszimatolta a pénzt. Számtalan millió részvényt csempészett át Európába, mert úgy hitte, hogy akkor van biztonságban az amerikai pénz, amikor tartalékseregeit kell fegyverbe szólítani. Prospektusokat írt, amik olyan olvasottak voltak, akár Walt Whitmann költeményei. Mindenkinél

jobban értett ahoz, hogyan kell a kellő időben a megfelelő borravalót odanyomni a megfelelő kézbe. Hála ennek a taktikának, a kevésbé civilizált országokban (így Oroszországban, Perzsiában) olyan üzleteket csinált, amelyek huszonöt és negyven percentet hoztak a konyhára és amelyeket csak a pénzvilágban tűrnek meg. Az évi közgyűléseken egyenesen ment neki céljának, s a szindikátus háromszázezer dollárra emelte fel évi jövedelmét. Nélkülözhetetlen volt.

S. Woolf úgy dolgozott, hogy zihált tőle a tüdeje. Minden papirlapon, amit a kezébe vett, rajt volt hüvelykujjának zsiros bélyege, bár százszor is megmosta naponkint a kezét.

Tonnaszámra izzadta ki a faggyút, de azért egyre kövérebb lett. De mihelyt a hideg víz alá dugta verejtékes fejét, mihelyt megfésülte haját és szakállát, gallért váltott és odahagyta Office-át, méltóságteljes gentlemann lett belőle, aki sohasem árult el sietést és kapkodást. Higgadtan szállt be szurokfekete carjába, amelynek ezüst sárkánya úgy búgott, mint valami oceánjáró gőzösnek a ködkürtje és végig robogott a Broadwayn, hogy élvezze az estét.

Diner-re rendszerint valamelyik fiatal barátnőjéhez ment. Szeretett jól enni és hozzá valami erős, kitűnő bort inni.

Este tizenegy órakor mindig megjelent a klub-

jában, s két órahosszat játszott. Megfontoltan játszott, nem túlságosan nagyban és nem kicsinyben, hallgatagon, vastag piros ajkával olykorolykor a szakállába szuszogott.

A klubban mindig egy csésze kávét ivott, semmi egyebet.

A gentlemanek mintaképe volt S. Woolf.

Egyetlen szenvedélye volt csak, amit azonban gondosan elrejtett a világ előtt: rendkívüli érzékisége. Állatiasan fénylő, fekete szempillás sötét szemét egyetlen szép nőalak sem kerülhette el. Füleiben pattogni kezdett a vér, amint valami gömbölyű csípőjű csinos fiatal leányt meglátott. Évenkint legalább négyszer átjött Párisba és Londonba és mind a két városban kitartott egyegy fiatal leányt, a kiknek pazar lakásokat rendezett be tükörrel kirakott hálószobával. Vagy egy tucat édes fiatal teremtésnek pezsgős vacsorát adott, amelyen frakkosan jelent meg, az istennők pedig az ő szép, csillámló bőrükben. Utazásairól gyakran tért meg »unokahugocskákkal«, akiket New-Yorkba plántált át. A leányoknak szépeknek, fiataloknak és szőkéknek kellett lenniök; különösen kedvelte az angol, német és skandináv nőket. S. Woolf ezen a módon a szegény Samuel Wolfsohnt boszulta meg, akit jó alakú tenniszjátékosok évekkel ezelőtt minden szép asszonynál kiütöttek a nyeregből. Azon a gőgös szőke fajon,

amely valamikor arcon rúgta, most azzal állott bosszut, hogy megvette az asszonyait. És mindenek előtt a nélkülözésekkel teljes fiatalságért boszulta meg magát, amely sem időt, sem lehetőséget nem adott neki arra, hogy a szomját csillapítsa.

Minden útjáról egész sor győzelmi jelvényt hozott magával, hajfürtöket a hűvös-ezüstös szőkétől a tüzes vörösig terjedő árnyalatokban, amelyeket newyorki lakásán egy japán lakkszekrényben őrzött meg. De minderről senki sem tudott. S. Woolf hallgatott.

Másért is szerette az ő európai trip-jeit. Viszontlátta öreg édesapját, akin különös érzelmességgel csüngött. Évenkint kétszer ment el Szentesre és táviratok röpködtek előtte. Lázban volt egész Szentes. Az öreg Wolfsohn nagy fia! Boldog ember! Ilyen koponya. Ő megjött.

S. Woolf csinos házat építtetett szép kerttel. Olyan volt, akár egy villa. Muzsikusok jöttek és hegedültek és táncoltak és egész Szentes ott tolongott a kerti rácsnál.

Az öreg Wolf ide-oda ingott, bólintott lesoványodott kis fejével és örömkönyeket hullajtott.

- Nagy ember lettél, fiam! Ki gondolta volna ezt! Nagy az én büszkeségem! Hálát adok érte naponként az istennek.
 - S. Woolfot pedig barátságos természetéért

egész Szentes kedvelte. Úrral, szegénnyel, öreggel, fiatallal egyaránt szóbaállt ugyanazzal az amerikaiasan demokratikus egyszerűséggel. Lám, milyen nagy ember és milyen szerény!

Egyetlen kívánsága volt még csak az öreg Wolfsohnnak, mielőtt az isten magához szólítja.

— Őt szeretném látni! — mondotta — őt, Allan urat! Micsoda férfi!

És S. Woolf erre ezt felelte:

— Meglátod! Ha Bécsbe, vagy Berlinbe jön megint, pedig jönni fog, akkor majd táviratozok neked. Elmégy a hotelbe, megmondod, hogy az apám vagy, örülni fog neked.

De az öreg Wolfsohn maga elé tárta kis aggastyán kezét és így vélekedett:

— Sose fogom én azt az Allan urat látni. Sose fogok én oda merészkedni hozzá. A lábam sem bir már el.

A búcsú nagyon nehezükre esett mindig mind a kettőjüknek. Az öreg Wolfsohn megroggyanó lábbal pár lépést csoszogott még fiának a szalonkocsija mellett és hangosan jajgatott, S. Woolfnak pedig könyek folytak le az arcán. De mihelyt bezárta az ablakot és megtörülte a szemét, S. Woolf lett megint, akinek sötét rabbinusfeje semmiféle kérdésre sem válaszolt.

S. Woolf megfutotta pályáját. Gazdag, híres, rettegett volt, nagy birodalmak pénzügyminisz-

terei tisztelettel fogadták, csekélyke asztmájától eltekintve egészséges volt. Étvágya, emésztése kitűnő volt s ilyen volt az étvágya a nőkre is. És még sem volt boldog.

Azért volt boldogtalan, mert minden dolgot elemeznie kellett és volt ideje elgondolkozni a Pullmankocsikban és a hajószékekben. Eszébe jutott minden ember, akivel csak életében találkozott és akit emlékezete lekinematografált. Ezeket az embereket egymással és saját magával is összehasonlította. Okos volt és kritikus. És nem csekély rémületére kieszelte, hogy ő egészen mindennapi ember! Ismerte a piacot, a világpiacot, árfolyamjelentés, tőzsde-távirda a körmealjáig számokkal megtöltött ember volt — de mi volt vajjon azonkívül? Volt-e az, amit egyszerűségnek mondottak? Nem. Apja, aki kétezer évvel maradt el mögötte, azért mégis inkább volt egyéniség. De ő? Belőle osztrák, német, angol, amerikai lett. Mindezeknél az átváltozásoknál levedlett a hőre és most - vajjon mi volt ő most? Igen, az ördög volt a megmondhatója annak, mi is volt ő tulajdonképpen? Emlékező tehetsége, az az abnormis emlékezőtehetség, amely évekig megőrizte valami vasúti kocsinak a számát, amiben Szan Franciszkóból Chicagóba utazott, ez az emlékező tehetség olyan volt, mint az örökké éber lelkiismeret. Tudta, honnan ered ez a gondolata, amelvet eredetinek tartott, a módot, ahogy kalapot emelt, a módot, ahogy beszélt, a módot, ahogy mosolygott és a módot, ahogy ránézett valakire, aki őt untatta. Mihelyt rájött erre, megértette, miért vitte rá az ösztöne, éppen arra a bizonyos pózra, amely a legbiztosabb volt: nyugalom, méltóság, hallgatagság. És maga az a póz is millió elemből volt összerakva, amelyeket más emberektől vett át!

Allanra, Hobbyra, Lloydra, Harrimanre gondolt. Mindannyian emberek voltak. Lloyd kivételével korlátoltaknak találta mindannyiukat, akik csak »szögletesen« tudtak gondolkodni, akik egyáltalában sohasem gondolkoztak! De mindazonáltal emberek voltak, eredeti emberek, akiket még ha nem is lehetett a dolgot meghatározni önálló egyéniségeknek fogtak fel! Gondolt Allan méltóságára. Miben állt ez? Ki mondhatta meg, miért látszott ő méltóságnak? Senki sem. Hatalmánál, az ijedelemnél fogva, amelyet gyakorolt? Miben rejlett ez a méltóság? Senki sem tudta megmondani. Ebben az Allanban semmiféle póz sem volt, mindig természetes, egyszerű volt, egyedül ő és hatott is! Sokszor nézte Allan szeplős, barna arcát. Sem nemességet, sem lángészt nem mutatott és mégsem tudott betelni ezeknek az arcvonásoknak egyszerűségével és tisztaságával. Ha Allan csak úgy könnyedén mondott valamit, az már elég

volt. Senkinek még csak az eszébe sem jutott volna, hogy rendelkezéseit elmulaszsza.

De hát S. Woolf nem volt az az ember, aki éjjelnappal foglalkozott volna ezekkel a dolgokkal. Csak néha-néha adta erre a fejét, amikor a vonat a mezőkön átsiklott. Akkor aztán mindig valami kelletlen és ingerült lelkiállapotba esett.

Az ilyen elmélkedések közben mindig ugyanarra a dologra lyukadt ki: Allanhoz való viszonyára. Allan tisztelte őt, előzékenyen, kollégiálisan bánt vele — de még sem úgy, mint a többiekkel és ő, S. Woolf nagyon is észrevette ezt.

Hallotta, amint Allan csaknem minden mérnököt, főmérnököt és hivatalnokot egyszerűen a nevén szólított. De miért hívta őt mindig »Woolf úr«-nak. Anélkül, hogy elvétette volna? Tiszteletből vajjon? Ó nem, fiam, ez az Allan csak magamagát tiszteli! Bármilyen nevetségesnek tetszett is, S. Woolfnak egyik leghőbb vágya volt az, hogy Allan egy szép napon megveregesse a vállát és így szóljon: »Halló, Woolf, how do you do?« — De erre évek óta várt már.

Aztán egészen világosan rájött arra, hogy gyűlöli Allant! Igen, gyűlöli — minden ok nélkül. Kívánta, hogy Allan biztosságát megrendűlve lássa, hogy Allan tekintete csapongjon, hogy Allan tőle függjön egyszer.

S. Woolf csupa lázas szenvedély volt, amikor

effélék kavarogtak a fejében. Hiszen ez végre is bekövetkezhetik! Jöhet nap, amelyen ő, S. Woolf —! Miért ne volna ez lehetséges, hogy állásában egyszer teljesen a szindikátus fölé kerekedik?

S. Woolf ráborította keleties szempilláit fénylő fekete szemére és kövér orcái remegtek.

Ez volt életének legmerészebb gondolata és ez a gondolat hipnotizálta.

Hiszen csak egy milliárd értékű részvénynek kellett a háta mögött lenni — és akkor ám meglátja, kicsoda az az S. Woolf.

S. Woolf szivarra gyújtott és álmodta az ő becsvágyó álmát.

7.

Az Edison mozi még mindig fényes üzleteket csinált hetenkint változó alagút-filmjeivel.

Bemutatta a fekete felhőréteget, amely örökké ott van Mac Cityben az anyagpályaudvar felett. Bemutatta a vaggonok beláthatatlan sokaságát, amelyet Amerika minden államából ezer füstölgő lokomotív hordott össze. Látni lehetett a rakodó hidakat az emelő darukkal. Látni lehetett a »Tisztító tüz«-et és a »Poklot« tele tomboló emberekkel s a fonográf közvetítette ugyanakkor a lármát, ahogy két mértföldnyire a »Pokol« mögött a tárnákon át dühöngött. A lármát ugyan hangfogó

tompította, de azért olyan lenyügöző és borzalmas volt, hogy a hallgatók bedugták a fülüket.

Az Edison mozi a modern munka egész bibliáját bemutatta. És mindennek egyetlen határozott célja volt: az alagút!

És a nézők, akik tíz perccel előbb valami borzalmas melodrámát élveztek, megérezték, hogy a munkának mindazok az eleven, füstölgő és dörgő képei, nem voltak egyebek, mint egy sokkalta nagyobb és hatalmasabb drámának a képei, amely drámának a hőse az ő koruk volt.

Az Edison mozi a vas époszát hirdette, amely nagyobb és hatalmasabb volt, az ókor minden époszánál.

Vasbányákat Bilbaoban, Észak-Spanyolországban, Gellivaraban, Svédországban. Kohóvárost Ohióban, ahol a levegő valóságos hamueső, a kémények olyan tömegesen állanak, akár a lándzsák. Lángoló nagy olvasztó kemencék, köröskörül az éjjeli látóhatáron tűzcsóvák. Inferno. Vaskohótelep Westfaliában. Üvegpaloták, gépek, amiket emberek eszeltek ki, mammutok, oldalt törpe megalkotóikkal és kormányosaikkal. Egy csoport pohos ördög, a toronymagas, duzzadt olvasztókemencék, vasövekkel körülpántolva, néha-néha tüzet okádva az ég felé. Az érctargoncák zúgva futnak fel, az olvasztót megétetik. A mérges gázok kisustorognak a pohos ördögök gyomrából és ezer hőfokra tüzesí-

tik a levegőt, úgy, hogy a szén és a koksz magától kezd izzani. Háromszáz tonna nyers vasat olvaszt meg a kemence naponkint. A kemence csapját elfordítják, vaspatak rohan át az öntő csarnokba, izzanak az emberek, halott arcuk vakít. A Bessemer- és Thomas-körték, megduzzadt póktestek, majd fekvő, majd állóhelyzetben, amint a víznyomás mozgatja őket, levegőt fújva át a vason, tűzkígyókat és szikrakévéket okádva ki messzire. Izzás, hőség, pokol és győzelem. A Martin-kemencék, a gőzkalapácsok, a hengerművek, füst, szikraláncok, égő emberek, a lángelme győzelme. A vastömb izzik és serceg, átfut útján a hengerelők között, kinyúlik, mint a viasz, meghosszabbodik, visszafut az utolsó profilon át, aztán ott hever forrón és izzadtan, feketén, legyőzötten, készen: »Krupp, Essen, alagútrészt hengerel.«

Végül: Tárna a szénbányában. Egy lófej, egy ló, kisfiú magasszárú csizmában, amint mellette halad, mögöttük végtelen sora a széntalyigáknak. A ló örökké, egyre lógatja a fejét, a fiú a nyomában, amíg egészen közel nem ér és szurtos, fakó arcával a közönségre vigyorog.

A konferanszier:

 Ilyen szenes gyerek volt Mac Allan, az alagút épíjője, csekély húsz évvel ezelőtt.

Óriási újjongás tör ki! Az emberi energiát és erőt ünneplik — önmagukat, a maguk reményeit.

Harmincezer színházban adja elő naponkint az Edison mozi az alagút filmeket. Nem volt falu Szibériában és Peruban, ahol ne látták volna a filmeket. Természetes tehát, hogy az alagút-építkezés legfőbb vezetői éppen olyan ismertekké lettek, mint maga Allan. Nevük úgy belevésődött a nép emlékezetébe, mint akár Stephenson, Marconi, Ehrlich, Koch neve.

Magának Allannak azonban nem volt még ideje arra, hogy az alagút-filmet megnézze, bár az Edison mozgói smételten megpróbálta, hogy hajánál fogya behúzza.

Mert az Edison mozi külön ös sikert várt ettől a filmjétől: »Mac Allan megnézi magát az Edison moziban«.

8.

Hol van Mac? – kérdezte Hobby.
 Maud abbahagyta a hintázást.

- Lássuk csak, Hobby! ... Montrealban.

Este van és kettesben ültek a ház első emeleti verandáján, amely a tengerre nyílik. A kert némán terűl el alant a homályban. Egyenletesen zúg, susog a fáradt hullámvverés, távol pezseg és cseng a munka. Vacsora előtt négy sorozat tenniszt játszottak s étkezés után még pihennek egy órácskát. A ház csupa nyugalom és homály.

Hobby bágyadtan ásít és közben a szájára ve-

reget. A tenger egyenletes, finom susogása elaltatja.

Maud azonban csak ült és hintázott, szeme egészen éber.

Nézi Hobbyt. Világos ruhájában, világosszőke hajával csak fehérnek látszott a homályban, s csak arca és nyakkendője volt sötét. Mint a negatív: Maud mosolyog, eszébe jutott az a história, amit Hobby az asztalnál mondott el neki - S. Woolf egyik »unokahúgáról«, aki S. Woolfot bepanaszolta, mert kiadta neki az útját. A históriával azonban csakhamar visszatért magára Hobbyra. Hobby tetszett neki. Még az ostobaságai is tetszettek neki. A legjobb pajtások voltak, nem volt egymás előtt titkuk. Hobby olykor még olyan dolgokat is el akart neki mondani, amikről hallani sem akart és meg kellett kérni, hogy fogja be a száját. Hobby és Edith olyan bizalmas barátságban voltak egymással, mint apa a gyermekével. És gyakran úgy is festett, mintha Hobby lett volna a ház ura.

 Hobby egészen úgy a férjem lehetne, mint Mac – gondolta magában Maud és érezte, hogy kimelegszik és elpirul.

Ebben a pillanatban halkan fölnevetett.

- Miért nevetsz, Hobby?

Hobby nyujtózkodott, hogy a szék csak úgy recsegett belé.

- Arra gondoltam éppen, hogyan fogok megélni a legközelebbi héten?
 - Vesztettél megint?
- Igen. Csak kell, hogy tartsam, amikor tele van a kezem? Hatezer dollárt puskáztam el. Vanderstyfft nyert; a gazdag fickók mindig nyernek.

Maud nevetett.

- Hiszen csak egy szót kell szólnod Macnak.
- Igen, igen, igen felelte Hobby és újra ásított és újra ráveregetett a szájára. Igy jár az ember, ha *fool*.

És mind a ketten újra elmélyedtek gondolataikba. Maud valami fortélyt eszelt ki, hogyan mehet előre és hátra a hintaszékkel hintázás közben. Hol közelebb, hol távolabb volt egy lépéssel. És mindig szemmel tartotta Hobbyt.

A szíve tele volt zavarral, lemondással és sóvárgással.

Hobby lehúnyta a szemét és Maud egész közelről hirtelen ezt kérdezte:

— Mi lett volna, Frank, ha hozzád mentem volna feleségül?

Hobby tágra meresztette a szemét és rögtön egészen éber lett. Maud kérdése, s keresztnevének a csengése, ahogy senki sem szólította már évek óta, felriasztotta. Megijedt, mert Maud arca egészen közel volt hozzá, pedig egy pillanattal előbb még két lépésnyire volt tőle. Puha kis kezei ott voltak az ő székének a támláján.

Már honnan tudnám én azt? – felelte révedezve és halkan nevetni próbált.

Maud szemeit látta közvetlen maga előtt. Aranyos sugár világított a mélységes szemekből melegen és esdekelve. A nő arca sápadtan, beesetten, szinte megviselten derengett elő a sötét hajkorona alól.

Mért is nem lettem a feleséged, Frank?
 Hobby levegő után kapott. — Mert Mac neked
 jobban tetszett, — mondotta kisvártatva.

Maud bólintott. — Boldogok lettünk volna mi ketten együtt, Frank?

Hobby zavarodottsága nőttön-nőtt, hozzá még meg se mozdulhatott anélkül, hogy túl közel ne jutott volna Maudhoz.

- Ki tudja, Maud? Hobby mosolygott.
- Igazán szerettél engem azelőtt, Frank, vagy
 pedig csak tetetted magad? suttogta Maud.
 - Igazán szerettelek!
- Boldog lettél volna velem, Frank, azt hiszed?
 - Azt hiszem.

Maud bólintott és álmodozóan vonta fel finom szemöldökét.

 Igazán? — susogta még halkabban, boldogan és gyötrődve. Hobby nem birta tovább a helyzetet. Hogy is jutott eszébe Maudnak, hogy ezeket a régi dolgokat fölkavarja? Meg akarta neki mondani, hogy ez csupa bolondság, vissza akart terelni mindent. Teringettét, hiszen Maud még most is tetszett neki és annak idején elég rossz napjai voltak...

— Most pedig, ugy-e Maud, jó barátok lettünk, kérdezte olyan hétköznapi hangon, amilyenre ebben a pillanatban csak képes volt.

Maud alig észrevehetően bólintott. Még egyre a férfit nézte; úgy ültek egy-két másodpercig és néztek egymás szemébe. S egyszerre megtörtént! A férfi mozdult egyet, mert nem birt tovább nyugodtan maradni — ejnye, hogy is esett csak? —: ajkaik szinte maguktól forrtak össze.

Maud hátrahőkölt. Kis, fojtott sikollyal fölkelt, egy darabig mozdulatlanul állott egy helyben, aztán eltünt a sötétben. Egy ajtó nyílott.

Hobby lassan kászolódott föl a kosárszékből és míg zavart, eszméletlen mosollyal a sötétbe bámult, még ajkain érezte Maud száját, azon puhán és forrón. Attól tartott, hogy karjai leszakadnak a fáradtságtól.

Azután összeszedte magát. Hirtelen újból hallotta a föveny sistergését és a távolban csengető vonatot. Gondolattalanul húzta elő az óráját és a sötét szobákon keresztül lement a kertbe.

— Soha többet! — gondolta. — Stop my boy! Engem se lát Maud egyhamar!

Kalapját levette a szegről, remegő kézzel cigarettára gyujtott és ment ki a házból, még mindig izgalomban, zavart boldogságban.

— Ejnye, teringettét, hogy is esett csak? — tünődött ujra-ujra és meg-megállott.

Maud ezenközben sötét szobájában kuporgott, őlbeejtett kézzel, szemét ijedten meresztette a földre maga elé és susogott: — Milyen szégyen — milyen szégyen — ó Mac, Mac! — Csöndesen, összetörten zokogott. Soha többé nem nézhet Mac szeme közé, soha többé. Meg kell, hogy mondja neki, válnia kell tőle, ugy van, ennek meg kell lenni! És Edith? Büszke lehet az anyjára, az már igaz!

Megrémült. Hobby lent járkált. Mily könnyen jár, gondolta, mily könnyű a járása. Szíve a torkában dobogott. Fölkeljen és kiáltson: »Hobby, gyere —!« Az arca kigyult és a kezét tördelte. Szent Isten, nem — mily szégyen — mi történt vele? Már egész nap esztelen gondolatok jártak a fejében, este meg nem tudta levenni a szemét Hobbyról és arra gondolt — igen, most már egész őszinte akart lenni! — hogy is volna, ha Hobby megcsőkolná...

Maud még az ágyban is sirt bujában és bánatában. Később megnyugodott és összeszedte magát. — Elmondom Macnak, ha hazajön és megkérem, bocsásson meg... megesküszöm neki... Ne hagyj egyedül, Mac, azt mondom majd neki. Egyébként mégis csak szép volt — szent Isten, Hobby a szíve tövéig megrémült. Aludni, aludni, aludni!

Másnap reggel, mikor Edith-tel együtt fürödtek, már csak igen kis szorongást érzett a szívében, ami megmaradt, még ha rá se gondolt az elmult estére. Minden jóra fog még fordulni, bizonyára! Úgy tűnt neki, hogy Macot még sohasem szerette forróbban. De nem szabadna, hogy Mac úgy elhanyagolja! Csak olykor mélyedt töprengésbe és nézett maga elé fénytelen, üres szemmel, forró, kavargó, nyugtalan gondolatoktól gyötörten. Hátha mégis igazán szereti Hobbyt?...

Hobby három napon át nem került elő. Napközt dolgozott, mint egy állat, este pedig New-Yorkban volt, kártyázott és itta a whiskyt. Négyezer dollárt vett kölcsön és elvesztette az utolsó centig.

Negyednap Maud pár sorban megirta neki, hogy estére biztosan elvárja, beszéde van vele.

Hobby megjelent. Maud elpirult, mikor meglátta, de azért jókedvűen, nevetve fogadta.

— Soha többet nem követünk el olyan ostobaságot, Hobby! — szólt. — Hallod? ó annyit szidtam magamat érte! Nem tudtam aludni, Hobby! Nem, soha többet. Hisz én vagyok a hibás, nem te, nem hazudok magamnak. Előbb azt gondoltam, hogy meg kell gyónnom Macnak, most azonban el vagyok tökélve, hogy egy szót sem szólok neki. Vagy azt gondolod, hogy kellene?

- Hiszen megmondhatod alkalomadtán, Maud. Vagy tán én.
- **N**em, te nem, Hobby, hová gondolsz! Jó, alkalomadtán, igazad van. Most pedig legyünk ismét a régi jó cimborák, Hobby!
- All right! mondta Hobby és megfogta a kezét és arra gondolt, mily kecsesen illik hozzá ez a könnyű pir és zavartság s hogy mily jó és hűséges és hogy az a csók neki négyezer dollárjába került. Soha többé!
- Itt vannak a lapdaszedő gyerekek. Akarsz játszani?

Igy megint a régi cimborák voltak és csak Maud nem állhatta meg néha-néha, hogy egyegy pillantással ne emlékeztesse Hobbyt, hogy közös titkot őriznek együtt.

NEGYEDIK RÉSZ.

T.

Mac Allan mint valami korbácsot suhogtató rém állott a föld felett és hajszolta a munkát.

Az egész világ figyelte végtelen feszültségben a lélekszakadt, őrületes munkát a tenger feneke alatt. Az ujságok állandó rovatot vezettek róla, minden szem azt bújta, akárcsak a harctéri jelentéseket.

De az építés hetedik esztendejének első heteiben Allant elérte a balsors. Az amerikai tárnákban megtörtént a nagy októberi katasztrófa, amely komolyan veszélyeztette művét.

Kisebb balesetek és zavarok napirenden voltak. Munkásokat temetett be a leszakadó kőtörmelék. Másokat robbantás tépett ízekre, vagy vasút morzsolt szét. A halál otthon volt az alagútban és az alagút embereivel nem sokat teketóriázott. Az összes tárnákba ismételten nagy víztömegek

zuhantak, amelyekkel nagynehezen birkóztak meg a szivattyuk és ezernyi embert fenyegetett a megfulladás veszedelme. Ezek a bátor férfiak nem egyszer derékig álltak a vízben. És sokszor ez a beszakadó víz főtt a forróságtól és gőzölgött. mint valami gejzir. Igaz, hogy nagy víztömegeket legtöbbnyire előre lehetett észlelni, úgy hogy a szükséges intézkedéseket megtehették. Külön e célra konstruált, a dróttalan táviró hadikészülékeihez hasonló szerkezetekkel, dr. Lővy, göttingai tanár eljárása szerint, elektromos hullámokat bocsátottak a hegybe, amelyek, mihelyt víztömegek (vagy pedig ércrétegek) mutatkoztak, reflektálódtak és a kisugárzó hullámokkal interferáltak. Ismételten beomlottak a fúrógépek és ezek a balesetek nem multak el halottak nélkül. Mert aki az utolsó pillanatban nem tudott elfutni, az összemorzsolódott. Szénoxidmérgezés, vérszegénység szinte naponta előfordult. Mi több, az alagút új betegséget hozott létre, hasonlót a »Caisson-kór«-hoz, amit a Caissonokban dolgozó munkások közt szoktak megfigyelni; a nép száján »the bends«, vagyis »görbekór« nevet kapott. Allan a tengerparton külön szanatóriumot rendezett be ezeknek a sajátságos betegeknek a részére.

Mindent egybevéve azonban az alagút hat év alatt nem vitt el több áldozatot, mint más technikai nagy üzemek. Összevissza 1713 emberéletet, ami aránylag csekély szám.

Az építés hetedik évének október tizedike azonban Allannak fekete napja volt...

Allan minden év októberében nagy fölülvizsgálatot szokott tartani az amerikai építkezésnél, amely több napot vett igénybe. A mérnökök és hivatalnokok maguk közt ezt úgy hívták, hogy vutolsó ítélet«. Október negyedikén inspiciálta a »City«-t. Sorra járta a munkásházakat, vágóhidakat, fürdőket és kórházakat. Elment Maud lábbadozó betegeinek otthonába is és Maud egész nap bíborpiros arccal járt kelt, annyira fölizgatták a vezetése miatt felhozott bókok. A következő napokon megtekintette az irodai épületeket, rakodó pályaudvarokat és gépházakat, amelyekben végtelen sorokban forogtak és sisteregtek a dinamók, dolgoztak az expressz- és hármasszivattyúk, bányaszellőztetők és légsürítők.

Másnap Hobby, Harimann és Bärmann mérnök kiséretében az alagútba vette útját.

Az alagút vizsgálata több napon át tartott, mert Allan minden állomást, minden gépet, minden kitérőt, minden keresztaknát, minden lerakodóhelyet ellenőrzött. Mihelyt egy-egy hellyel elkészültek, jelzéssel megindítottak egy vonatot, fölugrottak egy vaggonba és tovább mentek egy darabon.

A tárnák sötétek voltak, mint holmi pincék. Itt-ott fényrajok suhantak elő: vasállványok, emberi testekkel teliaggatott állványok; a vörös lámpa vakított, a vonat csengetyűje sikongott és az árnyékok oldalt rohantak.

A sötét tárnákat fölverték a tovarobogó vonatok. Ropogás, dübörgés, sivító hangok röpködtek a messzi homályban. Valahol mintha farkasok üvöltenének, mintha víziló fújna és szuszogna. amint fölbukkan a mélyből, aztán dühösen civódó ciklopszok hatalmas, durva hangja hallatszott és egyes szavakat szinte érthetően ki lehetett venni, Kacagás tolódott végig a tárnákon és utoljára mindezek a különös és félelmetes hangok egybeverődtek, az alagút kattogott, zuhogott, hörgött és egész váratlanul a sivítások és tombolások mennydörgésébe száguldott a vonat, úgy hogy az ember a saját szavát sem hallotta. Negyven kilométernyire a fúrógép mögött harsogott az alagút, mint valami óriás szarúkürt, amelybe a pokol fútt bele. A műhelyeket itt az izzó kohók fehér ragyogásával világították meg a lámpák és fényvetítők.

Mint a futótűz, úgy terjedt a híre annak, hogy Allan az alagútban van. Ahova a lábát tette portól, piszoktól belepetten is rögtön ráismertek — a munkásrajok rákezdték a »Mac dalát«: »Three cheers and a tiger for him! Le a kalappal Mac előtt, Mac a mi emberünk! Nincs nála senki vakmerőbb God damn you, yes, Mac derék legény, Three cheers and a Tiger for Mac!«

A törmelékszállító vaggonokon fölváltott csapatok ültek és a vonatok a tárna dörgő robajában otthagyták az énekszó visszhangját.

Mac népszerű volt és — amennyire a tőke fanatikus gyűlölete engedte — munkásai szerették. Az volt, ami ők, az ő anyagukból lett, csak épen százszoros erőtartalommal.

— Mac! — mondották, — Mac! az oszt a legény! — Ennyi volt az egész, de ez a legfőbb dicséretet jelentette.

Kivált a »vasárnapi kihallgatások« gyarapították nagyban a népszerűségét. Erre is volt nóta, ilyenféle szöveggel: »Irj egy-két sort Macnak, hogyha bajod van. Igazságos és közülünk való. Még jobb, ha a vasárnapi kihallgatásra mégy. Ösmerem őt, nem fog elküldeni, mig meg nem hallgatott. Mac érti a munkás szívét.«

A »tisztítóhely«-en kattogtak és süvöltöttek az elektromos szegezőgépek, akárcsak a teljes gőzzel hajtott propeller és döngött a sok vas. Itt is daloltak az emberek. Szemük fehére kicsillant piszkos orcájukból, szájuk egyenletesen tátogott, de hangjuk nem hallatszott.

Az előre tolt déli tárna utolsó harminc kilométerét csaknem egészen gyalog kellett megtenniök, vagy pedig lassan guruló szerelvény-vonatokon. Itt otromba gerendák erdeje volt a tárna, és a cölöpépítményeket valami megfoghatatlan tombolás rázta, amelynek féktelen erejéről időnkint megfeledkezett az ember, és mindig újból élte át. A hőség (48° C.) cölöpöket és gerendákat repesztett, jóllehet gyakran öntöztek vízzel és a légvezeték szakadatlanul friss, lehűtött szelet hajtott befelé. A levegő rossz volt és elhasznált, nyomorúságos bányai levegő.

Egyik kis keresztfolyosón olajos, piszkos, félmeztelen holttest hevert. Egy szélütött szerelő. A munka forgatagában úgy feküdt ottan és rohanó lábak tapostak rajta keresztül. Még csak a szemét se fogta le senki.

Aztán a »pokol« következett. Az üvöltő porfellegek kellős közepén apró, fakó japán állott szoborszerű mozdulatlanságban és az optikai parancsokat osztogatta. Hol vörösen, hol fehéren kápráztatott reflektorának fénytekéje és olykor fűzöldszínű sugarat lövelt a nyüzsgő emberek közé, úgy hogy javában bomló hulláknak látszottak.

Itt senki sem hederített az érkezőkre. Se üdvözlés, se ének, csak végkép kimerült emberek, akik

félig eszméletlenül robotoltak. Inkább a többiekre kellett vigyázniok, nehogy leüsse őket egy gerenda, amit lihegő férfiak cipeltek a robajon át, vagy egy kőtuskó, amit hat pár ínas, fölhorzsolt kar lökött taligára.

A tárna itt már igen mélyen volt, négyezernégyszáz méternyire a tenger színe alatt. A porszemcsékkel telített izzó atmoszféra fölsebezte a légzőcsöveket. Hobby szüntelenül ásított a levegőéhségtől, Harriman szemei kidülledtek vörös képén, mintha fuldokolna. Allan tüdeje ellenben edzve volt a kevés oxigénű levegőhöz. A föl-alá rohanó emberek dörgedelmes munkája elevenséget ébresztett benne. Önkénytelenül kiült arcán valami felsőbbséges és diadalmaskodó kifejezés. Kizökkent nyugalmából és hallgatagságából, ideoda szökött, ordított, hadonászott és izmos hátán csillogott a verejték.

Harriman Allan mellé kúszott és szeme alá tartott egy kőzetmintát. Aztán szája elé tölcsért formált és fülébe ordított a másiknak: »Ez az ismeretlen érc!«

— Érc? — tülkölt vissza Allan ugyanúgy. Rozsdavörös, amorf kőzet volt, nem könnyű törésű. Az első geológiai fölfedezés az alagút építése óta. Az ismeretlen érc, amely a submarinium nevet kapta, erős rádiumtartalmú volt és a »Smelting and Refining Co.« mindennap várta,

hogy nagy rétegekre fognak bukkanni. Harriman ezt fülébe ordította Allan-nak.

Allan nevetett: »Az nem lenne rossz nekik!«
A fúrógépből kimászott egy vöröshajú, rengeteg csontvázú ember, karjai hosszú gorillakarok.
Sárból és olajból való oszlop; álmos szemhéjára szürke földpép tapadt. Közönséges kőhordónak látszott, holott Allan egyik első mérnöke volt. Irlandi ember, neve O'Niel. Jobbkarja vérzett és a vér és szenny keverékéből fekete tömeg lett, olyan, mint a kocsikenőcs. Folyvást port köpködött és prüszkölt. Egy munkás vízzel öntözgette, mint ahogy az elefántot locsolják. O'Niel teljesen meztelenül forgott és bukdácsolt a vízsugárban, aztán csuromvizesen odalépett Allanhoz.

Allan kezet nyujtott neki és a karjára mutatott. Az irlandi megrázta a fejét és nagy tenyerével kisimította hajából a vizet.

- A csillám mindegyre szürkébb lesz! tülkölte Allan fülébe. Szürkébb és keményebb. A vörös csillám gyerekség ahoz képest. Minden órában uj csúcsot kell a fúrókra tenni. És ez a hőség, a teremtésit!
- Nemsokára kint leszünk a felszinen!
 O'Niel vigyorgott. Három év mulva! üvöltötte.

[—] Vízre nincs kilátás?

- Nincs.

Egyszerre mindnyájan zöldek lettek és kisértetiesen fakóak; a japán rájuk vetítette a fénykévét.

O'Niel szó nélkül félretolta Allant, a furógép jött visszafelé.

Allan kivárt három fölváltást, aztán fölugrott egy kőhordó vonatra és Harriman meg Hobby társaságában visszafordult. Kimerültségükben önként elnyomta őket az álom, de Allan, jóllehet már aludt, még sokáig minden zökkenést megérzett, amely a vonat négyszázkilométeres fölfelétörő útján előfordult. A fékek fékeztek, a vaggonok összecsapódtak, úgy, hogy kődarabok gördültek a vágányra. Alakok kúsztak föl, kiáltozás, vakító vörös fény. A vonat kitérőre döcögött és hosszabb időre megállott. Allan félig fölébredt és sötét alakokat látott, kik fölötte hágtak át.

- Ez Mac, rá ne lépj!

A vonat ment, megállott, újra ment. Egyszerre azonban őrülten nekiiramodott és Allannak úgy tetszett, mintha repülnének előre és mély álomba merült.

Arra ébredt, hogy az éles, kiméletlen nappali fény villogó kés gyanánt tűz a szemébe.

A vonat megállott az állomásépület előtt és Mac City föllélekzett: Az »utolsó ítélet«, elmult még pedig nagyobb baj nélkül. A mérnökök a fürdőbe mentek. Hobby féligmeddig alva dőlt végig a medencében és cigarettázott. Harriman ellenben lubickolt és fújt, mint egy víziló.

- Jössz velem reggelizni, Hobby? kérdezte Allan. Maud már ébren lesz. Hét óra.
- Aludnom kell, válaszolt Hobby szájában a cigarettával. — Ma éjjel megint be kell mennem.
 De vacsorára biztosan ott leszek.
 - Kár, akkor már nem leszek ítt.
 - New-York?
- Nem, Buffalo. Uj tipusú fúrót próbálunk ki,
 a kövér Müller találmányát.

Hobbyt nem igen érdekelték a fúrók, ezért a kövér Müllerre tért át. Halkan nevetett.

- Pendleton írt nekem tegnap Azorából, Mac,
 szólt álmosan, ez a Müller rémesen iszik,
 ha igaz!
- Ezek a németek mind isznak, mint a barmok — vetette közbe Allan és lábait kefélte.,
- Pendleton azt írja, hogy kerti ünnepségeket ad és asztal alá issza, aki csak ott van.

Ebben a pillanatban a kis japán haladt el mellettük, kicsípve és kivasalva; már túl volt a második rétegen. Udvariasan köszöntötte őket.

Hobby fölnyitotta a félszemét. — Good morning, Jap! — kiáltott rá.

— Ez jóravaló fickó! — szólt Allan, mihelyt a japán betette maga mögött az ajtót.

Huszonnégy órával később a jóravaló fickó rég halott volt.

2.

Másnap hajnalban, néhány perccel négy óra előtt, megvolt a katasztrófa.

Az a hely, amelyen az előretolt déli tárna fúrógépe ezen a szerencsétlen október tizedikén a hegyet szétmorzsolta, négyszázhúsz kilométernyire volt az alagút nyílásától. Amögött harminc kilométerrel dolgozott a párhuzamos tárna gépe.

Épen repesztették a sziklát. A fényszóró, mellyel a tegnapi kis japán a parancsokat osztogatta, krétafehéren tűzött az omló kövek közé és a félmeztelen emberek gomolyagába, amely fölfelé rohant a füstölgő törmelékhalmon. E pillanatban valaki kinyújtotta a kezét, a másik keresztül zuhant rajta, a harmadik nyomban elsülyedt. A füstölgő halom őrült sebességgel gördült előre, testeket, fejeket, karokat, lábakat úgy nyelve be, mint a forgatagos lavina. A munka tomboló lármája tompa dörejbe fult, amely oly rémséges volt, hogy emberi fül alig foghatta föl. Valami nyomás markolta át a fejet, úgy, hogy a dobhártyák megrepedtek. A kis japán egyszerre

sülyedt el. Fekete éjszaka lett. Senki se látott mást a »pokolbeliek« közül, mint egy-egy támolygó embert, eltorzult szájat, elsülyedő cölöpöt. Senki se hallott semmit. A fúrógép, ez az acélból való páncélhajó, melyet két gyorsvonati lokomotiv ereje hajtott előre, most mint valami bádogbarakk, úgy emelkedett ki a sinek közül, a sziklafalnak vágódott és összenyomódott. Az emberi testek szirtdarabok záporában lövegek módjára röpültek a levegőn keresztül, a vasból való társzekereket elsöpörte, szétszaggatta, tuskókká gyúrta a zuhanás; a cölöperdő összeroppant és a leszakadó kőzettel együtt minden élőt maga alá temetett.

Ez egy másodperc alatt történt. Pillanattal később halotti csönd lett és a robbanás döreje a messzeségben hangzott el.

A robbanás huszonöt kilométer távolságban pusztított és az alagút nyolcvan kilométer hoszszában bődült meg, — mintha az óceán dübörögne a tárnákban. Nyomában a bőgésnek, mely mint egy nagy ércgömb gurult a távolba, jött azonban a csend, rémséges csend — aztán porfelhők — és a por mögött füst: az alagút égett!

A füstből vonatok vágtattak elő, fürtökben teleaggatva elszörnyedt emberekkel, aztán fölismerhetetlen rémalakok jöttek, gyalogszerrel rohanya a sötétben, azután többé nem jött semmi. A katasztrófa szerencsétlenségre éppen csapatváltás idején történt és az utolsó két kilométeren kerek kétezerötszáz ember zsúfolódott össze. Több mint felét egy másodperc alatt szétmorzsolta, szétmarcangolta, agyonverte, eltemette a hegy és senki egy kiáltást sem hallott.

De aztán — amint a robbanás döreje elhangzott a távolban — az éjfekete tárna síri csöndjét kétségbeesett sikolyok törték meg, hangos zokogás, örjöngő kacaj, a legvégső fájdalom magas, vonító hangjai, segélykiáltások, átkozódás, hörgés és állati ordítás. Mindenfelé nyüzsgés kelt és mozgás. Guruló rögök, repedő deszkák, csuszamlás, sikoltás, recsegés. Rémes sötétség. Sűrű hamueső gyanánt szállt le a por. Egy gerenda félrebillent és egy ember kúszott elő a gödörből, prüszkölt és kábultan guggolt a törmelékhalmon.

— Hol vagytok?! — kiáltott. — Az Isten szerelmére!!

Folyton ugyanazt kiáltotta és semmi nem felelt neki, csak vad sikolyok és állati nyögés. Az ember pedig egyre hangosabban üvöltött a rémülettől és fájdalomtól és hangja mind metszőbb lett és tébolyodottabb.

Egyszerre azonban elnémult. A sötétben tűzfény csillant fel. Láng nyaldosott ki egy házforma romhalmaz repedéséből és hirtelen egy imbolygó tűzkéve szökött fel. Az ember (néger volt) kiáltást hallatott, amely elszörnyedt hörgésbe olvadt: mert — Uram irgalmazz! — a lángok közt egy ember jelent meg! Ez az ember a lángokban fölfelé kúszott, füstölgő tűzcsomó, sárga kínai képpel, hátborzongató kisértet. A rém hangtalanúl mászott följebb és följebb, úgy látszott, mintha házmagasságban függne fönt, aztán lecsusszant. E pillanatban emlékezés támadt a néger megzavart agyvelejében. Ráismert a kísértetre.

- Hobby! - üvöltött. - Hobby!

De Hobby nem hallott, nem felelt. Megbotlott, térdre esett, leverte magáról a szikrákat, hörgött és levegő után kapkodott. Egy darabig bódultan kuporgott a földön, mint sötét tuskó a tűzfényben. Úgy volt, mintha el akarna esni, de csak két tenyerére bukott és most lassan, gépiesen kezdett előre kúszni, ösztönszerűleg a hang irányában, amely szüntelenül a nevét kiáltozta. Váratlanul a sötét alakba botlott és megállott. A néger guggolt ottan vérrel elöntött arccal és üvöltött. Hol két fehér szem pislogott rá, hol csak egy. Ez onnan volt, hogy a vér mindig újból elöntötte a néger félszemét és görcsösen kellett kinyitnia.

Darabig szemben guggoltak egymással és nézték egymást.

— El! — suttogta aztán Hobby, öntudat nélkül és automata módjára emelkedett föl.

A néger utána nyúlt.

— Hobby! — ordított rémülten. — Hobby, mi történt?!

Hobby végignyalta a száját és gondolkozni próbált.

— El! — suttogta aztán ismét, rekedten, még mindig bódultan.

A néger belékapaszkodott és föl akart állani, de sikoltva esett a földre.

— A lábam! — üvöltött. — Menybéli szent Isten! Mi van a lábammal?!

Hobby nem volt képes gondolkozni. Egész ösztönszerűen azt tette, amit szokás, ha valaki összerogy. Próbálta fölemelni a négert. Azonban mindketten földre buktak.

Hobby állával oly erővel esett egy gerendára, hogy a koponyája megroppant. A fájdalom fölrázta. Kábultában úgy tünt neki, mintha ütést kapott volna az állkapcsára és félig öntudatlanul fölállott, kétségbeesett védekezésre készen. De akkor... de akkor valami rendkívüli ment végbe rajta. Nem látott ellenfelet, ökle a kőhalmazban összeszorult. Egyszeribe tudta, hogy a tárnában van és hogy valami rémségesnek kellett történnie! Reszketni kezdett, hátizmai, amelyek soha életében így nem mozogtak, görcsösen rángatózni kezdtek, mint egy megtorpant ló izmai.

Hobby megértett mindent.

[—] Katasztrófa . . . — gondolta.

Félig fölemelkedett és látta, hogy a fúrógép ég. Nagy ámulatára csupasz és félmeztelen embereket látott, akik a legrémítőbben össze-vissza csavarodva hevertek az omladékokon és egy se mozdult. Mindenütt látta őket feküdni, maga mellett és köröskörül. Nyitott szájjal feküdtek, hosszan kinyújtózva, szétloccsant koponyával, cölöpök közé ékelten, fölnyársalva, ronggyá szaggatva. Mindenütt emberek! Hobby haja égnek meredt. Emberek, állig betemetve, gomolyagba zsúfolva, s amennyi kőtömb, gerenda, cölöp és szekérroncs volt ott, ugyanannyi fej, hát, csizma, kar és kéz meredt elő az omlásból. Még több! Hobby összegörnyedt a borzalomtól, belérázkódott, úgy, hogy erővel tartania kellett magát, hogy össze ne essen. Most értette a különös hangokat is, amelyek közel és távol fölverték a félhomályos tárnát. Ez a szinte állati nyivákolás, zakatolás, vonítás, szuszogás és bömbölés - ezek az elképzelhetetlen, soha nem hallott hangok -: ezek emberektől származtak. Bőre, arca, keze megdermedt, mint a fagyban, lábai megbénultak. Közvetlen közelében egy ember ült, kinek szája szögletéből mint egy forrásból ömlött a vér. Az ember már nem lélekzett, de tenyerét még alátartotta és Hobby hallotta a vér csobogását és csurgását. A kis japán volt. Ráismert. A keze egyszerre lehanyatlott és a feje előrebukott, míg oda nem koppant.

- El. el! - susogott Hobby, akit megrázott a borzalom. — El kell mennünk innét!

A néger Hobby öve után kapott és sértetlen lábával segített, ahogy tudott. Igy kúsztak együtt a cölöpök, holttestek és kövek tömkelegében, a sikolvok és állati hangok irányában.

- Hobby! - nyögött a néger és zokogott félelmében és rémületében. - Mister Hobby, the Lord bless your soul, - ne hagyjon el, ne hagyjon itt! O Lord, mercy! - Feleségem van és két kis gyermekem odakinn . . . ne hagyjon el egy szegény niggert. Ó könyörüljön!

Az égő fúrógép rikító, bántó fénycsíkokat és feketén imbolygó árnyakat vetett a sötét káoszba és Hobbynak ügyelnie kellett, hogy rá ne taposson a testrészekre és fejekre, amelyek kimeredtek az omladékok alól. Egyszerre két fölborított vastargonca közül egy alak bukkant elő, egy kéz tapogatott feléje, amitől hátrahőkölt. Ekkor egy arcot látott, mely hülye kifejezéssel bámult rá.

- Mit akarsz? kérdezte Hobby halálra rémülten.
 - Ki! nyögött az arc.
- El innen! felelt Hobby. Nem arra kell menni!

Az arc kifejezése nem változott. De lassan visszahúzódott. És hang nélkül eltűnt, mintha egy omladék nyelte volna el.

Hobby feje tisztulni kezdett és megpróbálta összeszedni a gondolatait. Égési sebei fájtak, balkarja vérzett, de különben magánál volt. Emlékezett, hogy Allan üzenettel küldte O'Niel-hez. Tíz perccel a robbanás előtt még a törmelékkocsi mellett állott, ahol O'Niel-lel, a vörös irlandival beszélt. Aztán a fúrógépre kúszott. Miért? már nem tudta. Alig lépett a gépbe, érezte, hogy hirtelen megindul alatta a föld. Néhány elbámult szemet látott, — azután semmit többé. Idáig mindent tudott, csak az volt rejtély előtte, hogyan jutott vissza a fúrógépből. A robbanás vetette volna ki?

Mialatt a nyöszörgő és siránkozó négert lecibálta magáról, átgondolta a helyzetet. Nem látta reménytelennek. Ha elérné a keresztfolyosót, amelyben tegnap a halott szerelőt látta, akkor megmenekült. Ott talál kötőszert, lélekzőkészülékeket, vészlámpásokat. Világosan emlékezett, hogy Allan kipróbálta a lámpásokat. A keresztakna jobbfelé volt. De mily messze innen? Három mértföld? Öt mérföld? Nem tudta. Ha ez nem sikerül, meg kell fulladnia, mert a füst minden percben erősödött. És Hobby kétségbeesetten mászott előre.

Ekkor közvetlen közelben hallotta, amint egy hang nyögve szólítja nevén. Megállott és lihegve hallgatódzott. — Ide! — nyögött a hang. — Én vagyok, O'Niel!

Igen, O'Niel volt, az óriás irlandi. Csontjai, melyek egyébkor annyi helyet foglaltak el, most cölöpök közé voltak beékelve, arcának jobb felét vér öntötte el; szürkének látszott, mintha hamu borítaná és szemei fájdalmas vörös tűzpontok voltak.

— Végem van, Hobby! — nyögött O'Niel. — Mi történt? Végem van és borzasztóan szenvedek. Lőjj agyon, Hobby!

Hobby megpróbálta, hogy félretoljon egy gerendát. Minden erejét összeszedte, de hirtelen megmagyarázhatatlan módon földre bukott.

— Nem ér az semmit, Hobby, — folytatta O'Niel. — Végem van és kínlódom! Lőjj agyon és menekülj!

Bizony O'Nielnek vége volt, Hobby látta. Elővette zsebéből revolverét. A fegyver mázsás súlyú volt kezében és alig tudta fölemelni karját.

- Húnyd le a szemed, O'Niel!
- Minek húnynám, Hobby? mosolygott kétségbeesetten O'Niel. — Mondd meg Macnak, hogy nem vagyok hibás. Köszönöm, Hobby!

A füst csípős volt, de a tűz fénye egyre gyengült, úgy, hogy Hobby remélte, hogy el fog aludni. Akkor pedig nincs több veszély. De ekkor két, rövid, erős dörrenés hallatszott.

- Ezek a robbanó-patronok, - gondolta.

Mindjárt rá világosabb lett. Egy magas cölöp lánglobogva égett és messzire világított a tárnán keresztül. Ekkor látta Hobby, amint egyesek kikecmeredtek, mások lassan lépésről-lépésre kúsztak, előre csupasz, szennyes hátak és karok, kénsárgán a tűz fényétől. Vinnyogás, sikoltozás támadt a kövek közül, kezek nyúltak elő és integettek görcsbeszorult ujjaikkal, amott pedig a talaj föl-földomborult, de az omladék mindig újból visszasülyedt.

Hobby fásultan vergődött tovább. Lihegett. Izzadság verte ki az arcát és az erőlködés félig elvette öntudatát. Nem törődött a kézzel, amely kinyúlt a törmelékből és őt a lábánál akarta visszatartani, apatikusan tiport keresztül egy vértócsán, mely a boltozatról csurgott alá. Mennyi vére van egy embernek! — gondolta és útját egyenest egy hason fekvő hullán át vette.

A néger, aki vele ebben a rémes órában balsorsát megosztotta, karjait nyakába akasztotta, bömbölt és sírt fájdalmában és félelmében, néha pedig a haját csókolta és rimánkodott neki, hogy ne hagyja el.

 Washington Jackson a nevem, — lihegett a néger, — a georgiai Athensből származom és Amanda Bell-t vettem feleségül Danielsvilleből. Három évvel ezelőtt jöttem az alagúthoz kőhordónak. Két gyermekem van, hat és öt esztendősek.

- Fogd be a szádat, boy! kiáltott Hobby.
 Ne kapaszkodj oly erősen.
- Ó, mister Hobby, hízelgett Jackson, ön jó ember, azt mondják, ó, mister Hobby, és csókolta Hobby haját és fülét. De egyszerre, mikor Hobby kezére ütött, örjöngő düh fogta el: azt hitte, Hobby le akarja rázni. Teljes erejével csavarta két karját Hobby nyaka közé, úgy lihegett: Azt hiszed, itt hagyhatsz, Hobby, hogy megdögöljek! Azt hiszed? Ah! És hangos kiáltással földreesett, mert Hobby hüvelykujját a szemébe bökte.
- Hobby, mister Hobby! könyörgött vinynyogva, sírt és kitárta kezeit. Ne hagyjon el, az édesanyjára kérem, jó öreg édesanyjára.

Hobby levegőért küzködött. Melle összefacsarodott, hosszan kinyúlt és megmerevedett, azt hitte, most vége van.

- Gyere! szólt, mikor megint lélekzethez jutott. — Te átkozott ördög! Át kell jutnunk ezen a vonaton! De ha megint fojtogatsz, leütlek!
- Hobby, jó mister Hobby! és Jackson nyöszörögve és jajgatva kúszott Hobby után, félkezével bőrövét markolva.
- Hurry up you idiot! Hobby halántéka majd hogy szét nem repedt.

A tárna három mértföld hosszúságban úgyszólván teljesen rombadőlt és be volt temetve cölöpökkel és kővel. Mindenütt véres, lerongyolt, síró, nyöszörgő, szótlan alakok vergődtek és lihegve törtettek előre, amily gyorsan lehetett. Megmászták a kisiklott kőszállító- és szerelvény-vonatokat. Omladékhalmokon kúsztak föl és alá, gerendák közt szorongtak keresztül. Minél előbbre jutottak, annál több útitárssal találkoztak, akik mind siettek előre. Itt teljes sötétség volt és csak néha lobbant föl egy-egy fakó fénycsík. A füst maróan nyomult elő és mihelyt az orrukban érezték, kétségbeesett tempót vettek.

Brutálisan tiportak a lassan mászó sebesülteken, ököllel verték egymást földhöz, hogy csak egy kis lépést nyerjenek, egy fekete késével hadonászott és leszúrt minden gyereket, aki útjába került. Egy összedőlt vaggon és egy cölöphalmaz között a keskeny átjárón valóságos csata volt. Dörrentek a revolverek és az eltaláltak sikolyai elvegyültek az egymást fojtogatók dühös ordításával. De egyik a másik után tűnt el a résen át, s a sebesültek nyögve másztak utánuk.

Majd szabadabb lett a járás. Itt kevesebb vonat állott útban és a robbanás nem szakította be az összes cölöpöket. Ellenben teljesen sötét volt. Lihegve, fogcsikorgatva, veritékkel és vérrel lepetten csúsztak, másztak tovább a menekülők.

Gerendáknak rohantak neki és ordítottak, lezuhantak egy vaggonról és tapogatództak. Tovább! Előre! Az önfenntartás dühös ösztöne lassan alább hagyott és újra kezdett éledni a bajtársi érzés.

- Erre, itt szabad az út!
- At lehet itt menni
- Jobbra a vaggonok mellett!

*

Három órával a katasztrofa után az első emberek kijutottak a beomlott fatárnából a párhuzamos tárnába. A világító vezeték itt is tönkrement. Sötét éjszaka volt és mindnyájan a düh üvöltésében törtek ki. Nincsenek lámpák! Nincs vonat! A párhuzamos tárna emberei rég elmenekültek és minden vonat elment.

Jött a füst és az eszeveszett rohanás előről kezdődött.

A csapat kúszott, szaladt, tülekedett előre a sötétségen át egy óra hosszat, ekkor estek össze az elsők kimerülten.

- Nincs értelme! kiáltották. Nem szaladhatunk négyszáz kilométert!
 - Mit tegyünk?
 - Várjunk, amíg értünk jönnek.
 - Jönnek? Ki jönne értünk?
 - Éhen halunk!

- Hol vannak a rakodók?
- Hol vannak a vészlámpák?
- Hol, hol vannak?
- Mac! ...
- Megállj, Mac!

És hirtelen föllángolt bennük a bosszúvágy.

- Megállj, Mac! Ha egyszer kijutunk!

De jött a füst és megint rohantak előre, amíg újból meg nem rogytak a térdeik.

- Itt egy állomás van! Halló!

Az állomás sötét volt és elhagyott. A gépek álltak, mindent szétrombolt a pánik.

A csürhe berontott az állomásra. Az állomásokon ismerősök voltak. Tudták, hogy itt ólomzáras ládákban élelmiszerek vannak, csak föl kell nyitni őket.

Recsegés és ropogás hallatszott a sötétben. Voltaképp senki sem volt éhes, a rémület elvette az étvágyukat. De itt, a készletek közt, vad ösztön ébredt bennök, hogy megtöltsék a gyomrukat, és farkasok módjára rontottak a ládákra. Zsebeiket megtömték ennivalóval. Mi több, a borzalom és düh eszeveszettségében kiszórták a zsákokból a kétszersültet és szárított húst, százával zúzták szét a palackokat.

— Itt vannak a lámpák! — kiáltotta egy hang. Száraz elemmel töltött vészlámpák voltak, amiket csak be kellett kapcsolni.

- Megállj, ne csavard, mert lövök!
- Mért ne?
- Robbanás lehet!

Ez a gondolat elég volt, hogy megdermessze őket. A félelemtől egészen elcsendesedtek. De jött a füst és kezdődött előlről a hajsza.

Egyszerre lövöldözést és kiáltozást hallottak. Világosság! Egy keresztaknán át a párhuzamos tárnába törtettek és még láthatták, amint messze embertömegek ököllel, késsel, revolverrel harcoltak helyért egy vaggonon. A vonat elindult, ők pedig kétségbeesetten földrevetették magukat és kiáltották:

- Mac, Mac, megállj, csak kijussunk!

3.

A pánik végigsöpört az alagúton. Harmincezer embert söpört ki a tárnákon át. A sértetlenül maradt tárnák munkásai, amint a robbanás dörejét meghallották, beszüntették a munkát.

— Jön a tenger! — kiáltották és futásnak eredtek. De a mérnökök fölvont revolverrel tartották vissza őket. Mikor azonban egy porfelleg hatolt be és fejvesztett emberek rohantak előre, már semmiféle fenyegetés nem használt.

A kőszállító vonatokra ugráltak és elrohantak.

Egy váltón kisiklott az egyik vonat és az utána jövő tíznek hirtelen meg kellett állnia.

Tömegekben rontottak be a párhuzamos tárnába és a sínekre állva, kiáltozva megállították a vonatokat. De a vonatok már zsúfolva voltak és elkeseredett harc támadt minden egyes helyért.

A pánik annál nagyobb volt, mert senki se tudta, mi történt, csak annyit tudtak, hogy valami rettentő dolog történhetett. A mérnökök próbálták észretéríteni az embereket, de mikor mindegyre több vonat robogott elő, telve elszörnyedt férfiakkal, akik azt üvöltötték: ég az alagút! — és mikor a sötét tárnákból előgomolygott a füst, a mérnököket is elfogta a pánik. Minden vonat kifelé robogott. A befelé jövő, szerelvénnyel és fölváltó csapatokkal megrakott vonatokat is megállította az elszáguldó embertömegek vad kiáltása és ezek szintén kifelé kezdtek haladni.

Igy esett, hogy két órával a katasztrófa után az alagút száz kilométernyire teljesen elhagyatott volt. A belső állomások gépészei is megugrottak és a gépek megállottak. Csak itt-ott maradt vissza az állomásokon egy pár bátor mérnök.

Bärman mérnök védelmezte az utolsó vonatot. Ez tíz kocsiból állott s a »tisztítóhely« kész részén állott, ahol a vasbordák szögezése folyt, huszonöt kilométerrel a katasztrófa helyén túl. A világító berendezés itt is elromlott. De Bärmann

akkumulátor-lámpákat állított föl, amelyek belevilágítottak a füstbe.

Háromezer ember dolgozott a »tisztítóhely«-en, mintegy kétezren már elmentek, az utolsó ezret akarta Bärmann a vonatával elszállítani.

Lihegő csoportokban jöttek és eszeveszett rémülettel rohanták meg a vaggonokat. Egyre többen jöttek. Bärmann türelmesen és szívósan várt, mert egyik-másik »tisztítóhelybeli«-nek három kilomé tert kellett megtennie a vonatig.

- Megyünk! Indulás!
- Várnunk kell rájuk! ordított Bärmann.
- No dirty business now! Hat töltény van a revolveremben!

Bärmann dereshajú ember volt, kurtalábú német, nem értette a tréfát.

Föl-alá járt a vonat mentén, szitkozódott és káromkodott a fejek és öklök felé, amelyek fönt a füstben izgatottan mozgolódtak.

Csak semmi disznóság, mindnyájan kijuttok!
 Bärmann lövésre készen tartotta a revolvert.
 (A katasztrófánál kitűnt, hogy az összes mérnökök revolverrel voltak fölfegyverkezve.)

Végre, mikor a fenyegetőzés hangosabbá vált, a vezető gépész mellé telepedett és azzal fenyegette, hogy lelövi, ha parancs nélkül indítani merészel. A vonat minden ütközőjén, minden láncán emberek csüngtek s mind kiabáltak:

- Gyerünk! Induljunk!

De Bärman még mindig várt, noha a füst elviselhetetlenné vált.

Ekkor lövés dörrent és Bärmann a földre zuhant. Erre a vonat megindult.

Kétségbeesett embercsordák vetették magukat utána, őrjöngve a dühtől, hogy végül lélekzetfogytán lihegve, habzó szájjal megálljanak.

És ekkor az otthagyottak csordái megindultak omladékon keresztül-kasul a négyszáz kilométer hosszú útra. És minél tovább vergődtek, annál fenyegetőbben hangzott a jelszó:

- Mac, halott ember vagy!

Mögöttük pedig, messze mögöttük, még többen jöttek, egyre többen, mindig mások.

Kezdődött a borzasztó futás az alagútban, a futás életre-halálra.

Minél tovább futottak, annál vadabb és esztelenebb lett a csürhe, földúlták a rakodókat, a gépeket és amikor arra a részre jutottak, ahol még égett az elektromos fény, még akkor sem hagyott alább dühük és rettegésük. Jött az első mentővonat, amely mindnyájukat, immár túl minden veszélyen, elszállíthatta és ők késsel és revolverrel dulakodtak, hogy elsőnek érjenek a vonatra.

Amikor mélyen bent az alagútban a katasztrófa történt, éjszaka volt Mac-Cityben. Komor éjszaka. A derült éj hőségében komoran és vörösen csillámlottak az ég súlyos felhőtömegei ez álmatlan kor legálmatlanabb városára.

Mac-City lázban volt és zajongott, csakúgy mint napközt. A földet a látóhatár széléig örök mozgásban levő izzó lávafolyamok borították be melyekből szikrák, villámok és gőzök szállottak föl. Miriádnyi nyüzsgő fénypont szökdelt ideoda, mint az ázalagok a górcsőben. A gépházak üvegtetői a töltések lépcsőzetén szikráztak, mint a zöld jég holdvilágos téli éjszakán. Sípok és harangok zajongtak mohón, köröskörül döngött a vas és reszketett a föld.

Föl-alá száguldtak a vonatok, mint máskor. A rengeteg gépek, dinamók, szivattyúk, szellőzők működtek és fölverték a tündöklő csarnokokat.

Hűvös volt, a kemenceforróságú alagútból jövő munkáscsapatok dideregve bujtak össze s mihelyt a vonat megállott, fogvacogva rohantak a kantinba, forró kávét inni és grogot. Aztán hangos szóval, csörömpölve ugráltak az elektromos kocsikba, amelyek kaszárnyáikba és házaikba vitték őket.

Már négy óra után néhány perccel szájrólszájra járt, hogy az alagútban szerencsétlenség történt. Negyed ötkor fölkeltették Harrimant, aki álmos szemmel, a fáradságtól szinte összerogyva jelent meg a központi irodában.

Harriman energikus, elszánt ember volt, megedződött a munka harcmezőin. De aznap éppen nyomorult állapotban volt. Sírt egész éjszaka. Mert este érte el a távirat, hogy fia, az egyetlen. amit az élet neki meghagyott, Kínában belepusztult a lázba. Keményen, borzasztóan szenvedett és végül kétszeres adag álomport vett be, hogy el tudjon aludni. Aludt még most is, mialatt az alagútba telefonált, hogy közelebbit tudjon meg a katasztrófáról. Senkisem tudott semmit és Harriman apátiával, részvétlenül ült a székében és nyitott szemmel aludt. Ugyanekkor a telepek száz meg száz munkásháza kivilágosodott. Beszéd, suttogás keringett az utcákon, az a rémült suttogás, amelyet különösképen a legmélyebb álomban is meghall az ember. Asszonyok futkostak. A déli és északi telepekről sötét asszony- és férficsoportok nyomultak a terraszok csillámló üvegtetői irányában a központi irodához.

Összegyültek a józan, magas épület elé és mikor már nagy csapatban voltak, ez a csapat magától elkezdett kiabálni:

- Harriman! Tudni akarjuk, mi történt!
 Jött egy alkalmazott, fölháborítóan közömbös ábrázattal.
 - Még nem tudunk semmi bizonyosat.
- Takarodjék a segéd! Nem kell a segéd! Harrimant akarjuk! Harriman!!

Egyre többen lettek. Mindenfelől előmásztak a sötét rajok és az irodaépület előtt csatlakoztak a tömeghez.

Harriman végre személyesen jelent meg, sápadtan, öregen, fáradtan és álmosan, száz meg száz hang ordította felé a kérdést, mindenféle nyelven és hangon:

- Mi történt?

Harriman jelt adott, hogy szólni akar, mire teljes csönd lett.

A déli tárnában a fúrógépnél robbanás volt.
 Többet nem tudunk. – Harriman alig tudott beszélni, a nyelve fémdarab gyanánt lógott a szájában.

Vad üvöltés volt a válasz.

 Hazudsz! Szélhámos! Nem akarod nekünk megmondani.

Harriman vére az arcába szökött és szemei haragjában kidülledtek; összeszedte magát, beszélni akart, de az agya nem működött. Elment és becsapta maga mögött az ajtót. Ekkor kő repült el és bezúzott egy földszinti ablakot. Látszott, amint egy segéd rémülten odább ment.

- Harriman! Harriman!

Harriman újból megjelent az ajtóban. Megmosdott hideg vízben és kissé éberebb volt. Rákvörösnek látszott az arca szürkés haja alatt.

- Micsoda esztelenség, beverni az ablakokat?!

- kiáltott erősen. - Nem tudunk többet, mint amennyit mondtam. Legyetek észnél!

Hangok kiabáltak össze-vissza:

- Tudni akarjuk, hány halott van? Ki halt meg? Neveket!
- Egytől-egyig bolondok vagytok, ti asszonyok!
 kiáltott mérgesen Harriman.
 Honnan tudjam azt már most?
 És Harriman lassan sarkon fordult és visszament a házba, a fogai közt káromkodya.
 - Harriman! Harriman!

Az asszonyok utána tódultak.

Egyszerre kőzápor indult meg. Mert a nép, amely egyébként gondolkozás nélkül aláveti magát az igazságszolgáltatásnak, ilyen pillanatokban veleszületett jogérzetből saját törvényeket alkot magának, melyeket tüstént abban a helyben foganatosít.

Harriman dühösen tért vissza. De nem szólt semmit.

- Mutasd a táviratot!

Harriman meghökkent.

- Táviratot? Nincs táviratom. Telefonértesitést kaptam.
 - Ide vele!

Harrimannak egy vonása sem mozdult.

- Jó, meglesz.

Perc mulva visszajött, telefontömbből kité-

pett lap volt a kezében, melyet hangosan felolvasott. Messze elhallatszottak a szavak, melyeket kiemelt: »Fúrógép — déli tárna — robbanás a lövésnél — 20—30 halott és sebesült. — Hobby«.

Harriman átadta a cédulát a legközelebb állóknak és visszament a házba.

Egy pillanat alatt ezer darabra tépték, annyian akarták egyszerre olvasni. A tömeg kis időre megnyugodott. Húsz-harminc halott, — borzasztó, de nem nagy katasztrófa. Megint lehetett remélni. Nem volt bizonyos, hogy éppen »ő« dolgozott a fúrógépnél. Leginkább az volt megnyugtató, hogy Hobby küldte a telefonértesítést.

Az asszonyok mégsem mentek haza. Különös! Előbbi nyugtalanságuk visszatért, szemük tüzelt, szívük vert. Szorongás nehezedett rájuk és félősen pillantottak egymásra.

Ha Harriman hazudott ...?

Átözönlöttek az állomáshoz, ahol a vonatok érkeztek és dideregve, kendőkbe és takarókba burkolva fagyoskodtak. Az állomástól a töltés ellátszott lefelé az alagút szájáig. A csupasz sinek csillogtak az ívlámpák fényében, míg vékony vonalakká össze nem folytak. Egészen alul két szürke lyuk tátongott. Az egyikben világosság tűnt fel, tétován megvillant, tűzfény lövelt elő és egyszerre látni lehetett, amint egy vonat vakító ciklop-szeme repül fölfelé a töltésen.

A vonatok még egész szabályszerűen közlekedtek. Egyforma távolságban indultak a szerelvényvonatok, szabálytalan időközökben, a megszokott módon, robogtak fölfelé a kőzetvonatok, hol csak egy, hol három, öt, tíz egy végtében, úgy, ahogy éveken át jártak éjjel-nappal. Ugyanaz a kép volt, mint amit ezerszer láttak. És mégis növekvő feszültséggel bámultak a fölfelé jövő vonatokra.

Ha munkáscsapatok jöttek, az érkezők köré tolongtak, kérdésekkel ostromolták. De ezek semmit se tudtak, mert hiszen már útban voltak akkor kifelé.

Megmagyarázhatatlan, hogyan kelhetett szárnyra a hír alig tíz percre a katasztrófa után. Egy mérnök élejtett szava, egy akaratlan kiáltás a telefonnál, — megtudták. De most már semmi nem hallatszott, semmi, a híreket gondosan őrizték.

Hat óráig rendesen indultak a szerelvényvonatok és munkáscsapatok. (Az volt a parancs, hogy 50 kilométerig menjenek!)

Hat óra tájt közölték a készen álló csapatokkal, hogy egy szerelvényvonat kisiklott és előbb meg kell tisztítani a pályát. De csak álljanak készenlétben. A tapasztalt legények bólogattak és egymásra néztek: Csúnyán állhatnak a dolgok odabenn! Uristen!

Az asszonyokra ráparancsoltak, hogy hagyják

el az állomást. Nem engedelmeskedtek a parancsnak. Mozdulatlanul állottak a vágányhálózatban, leszögezve ösztönüktől, és lefelé bámultak a töltésen. Mindig nagyobb csoportok verődtek a, tömeghez. Gyerekek, serdülő fiúk, munkások, kiváncsiak.

Az alagút pedig okádta magából a követ, folyton, szünet nélkül.

Egyszerre észrevette a tömeg, hogy a szerelvényvonatok ritkábban indulnak és hangok zavaros össze-visszasága rebbent föl. Aztán egyáltalán nem indult több szerelvény és a tömeg még nyugtalanabb lett. Senki se hitt a mesében, hogy egy kisiklott vonat torlaszolta el a pályát. Mind tudták, hogy ez napirenden volt és azért a vonatok ugyanolyan számban robogtak az alagútban.

Kinappalodott.

New-York újságai már javában üzérkedtek a katasztrófával: »Az Óceán betört az alagútba! Tízezer halott!«

Hidegen, hunyorogva jött a világosság a tenger felől. Az elektromos lámpák egy csapásra elaludtak. Csak messze kint a rakparton, ahol hirtelen a gőzösök kéményeinek gomolygó füstje lett látható, forgott még a csillámfény, mintha elfelejtették volna eloltani. Egy kis idő mulva kihunyt az is. Rémesen, józanul terpeszkedett ott egyszerre a villogó meseváros: hideg sínhálózatával,

tengernyi vasútjával, kábelárbocaival és kimagasodó házaival, melyek fölött szürke fellegek húzódtak. Az arcok mind sárgák voltak és kialudatlanok, merevek és kékre fagyottak, mert a tengerről a hideg fény jeges légáramlatot hozott és dermesztő szitaesőt. Az asszonyok hazaküldték gyerekeiket köpenyekért, kendőkért, pokrócokért. Ők maguk azonban egy tapodtat sem mozdultak!

A kőzetvonatok, melyek most fölfelé jöttek, mind munkásnéppel voltak tele. Sőt a csak kevéssel előbb indult szerelvény- és munkásvonatok is visszatértek megint.

Az izgalom nőttön-nőtt.

Ámde a kijövő munkáscsapatok semmit sem sejtettek a katasztrófa nagyságáról. Csak azért jöttek ki, mert mögöttük is mindenki kifelé jött.

És megint csak nyugtalanságban és borzasztó aggodalomban bámultak az asszonyok a két kis fekete lyukra, melyek lentről fölfelé néztek, mint két alattomos, kimart szem; maga a balsors és rettenés meredezett belőlük.

Kilenc óra felé jöttek az első olyan vonatok, melyeken ember ember hátán ült, mind izgatottan hadonászva, még a vonat megállása előtt. Az alagút belsejéből jöttek, ahová éppen akkor dobta első borzalmait a pánik. Kiabáltak és üvöltöttek:

- Ég az alagút!

Rettenetes ordítás, bömbölés tört ki. A tömeg előre, össze-vissza gomolygott.

Ekkor egy vaggon tetején feltűnt Harriman, a kalapját lengette és kiabált. A hajnal fényében olyan volt, mint egy hulla, fakó, vértelen és mindenki azt hitte, a baleset miatt néz úgy ki.

- Harriman! Csöndet, beszélni akar!
- Esküszöm, hogy az igazat mondom! kiabált Harriman, mihelyt a tömeg lecsöndesült és vastag párafelhők lökődtek ki száján minden szavára. Ostobaság, hogy az alagút ég! Beton és vas nem éghet. A robbanás folytán néhány rongyos cölöp meggyuladt és erre pánik keletkezett. A mérnökeink már javában dolgoznak az oltáson! Nincs semmi ok...

De nem hagyták Harrimant végigbeszélni. Vad sípolás és ordítás szakította félbe és az aszszonyok köveket kaptak föl. Harriman leugrott a vaggonról és visszament az állomásra. Erőtlenül roskadt egy székbe.

Érezte, hogy minden elveszett és egyedül Allan akadályozhatja meg a katasztrófát itt fönn.

De Allan este előtt nem lehetett itt!

A józan, hideg állomási váróterem tele volt mérnökökkel, orvosokkal, hivatalnokokkal, akik elősiettek, hogy készen legyenek a segítségre.

Harriman megivott egy liter feketekávét, hogy

eloszlassa az álompor hatását. Elhagyta magát és kétszer el is ájult.

Mit is tehetett? Az egyetlen okos dolog, amit hallott, Bärmann üzenete volt, amit az ő nevében egy mérnök telefonált a tizenhatos állomásról.

Bärmann nézete az volt, hogy a begerendázott tárnában a cölöpök a hőségben maguktól gyuladtak ki és a tűz a repesztő patronokat fölrobbantotta. Ennek volt értelme, de akkor hogyan lehetett oly erős a dörej, hogy egész a tizenkettedik állomásig hallották?

Harriman mentővonatokat küldött ki, de visszatértek, mert mind a négy sínpár vonatai kifelé mentek és amazokat visszaszorították.

Harriman négy óra harminc perckor telegrafált Allannak, akit a sürgöny New-York—Buffalo közt a hálókocsiban ért utól. Allan visszatáviratozott, hogy különvonattal érkezik. Robbanás lehetetlen, mert a robbanó anyagok a tűzben csak égnek. Magában a gépben is rendkívül csekély robbanó anyag van. Mentővonatokat! Minden állomást megrakni mérnökökkel! Víz alá az égő tárnákat!

Allan könnyen beszélhetett. Hiszen egyelőre lehetetlenség volt egyetlen vonatot juttatni az alagútba, jóllehet Harriman tüstént elrendelte, hogy a vonatokat szabályszerűen a kifelé vivő sínekretereljék.

Senki sem telefonált már, csupán a tizenötös,

tizenhatos és tizennyolcas állomásokon tartózkodtak még mérnökök, akik jelentették, hogy minden vonat elment.

A vágányok azonban egy idő mulva megtisztultak és Harriman egymásután négy mentővonatot menesztett az alagútba.

A tömeg komoran nézte az elhaladó vonatokat. Egyes nők durva szitkokat halmoztak a mérnökökre. A hangulat percről-percre izgatottabb lett. De aztán, tíz óra tájt, megjöttek az első vonatok a »tisztítóhely«-beli munkásokkal.

Most már kétségtelen volt, hogy a katasztrófa borzalmasabb, mint bárki sejthette volna.

Egyre több vonat érkezett és most munkáscsapatok jöttek, ordítozva:

 Az utolsó harminc kilométeren mindenki meghalt!

4.

A szennyes, sárga arcú férfiakat, akik az alagútból jöttek, körülvették és ezer kérdéssel ostromolták, melyekre nem tudtak válaszolni. Százszor el kellett beszélniök, amit a szerencsétlenségről tudtak, pedig tíz szóval el lehetett mondani. Asszonyok, akik férjükre találtak, a nyakukba ugrottak és egész nyiltan mutatták örömüket a többi előtt, akik még szörnyű bizonytalanságban voltak. Ezeknek az arcán félelem vonaglott, százszor ismételték a kérdést, hogy nem látta-e valaki a férjüket, csöndesen sírtak, ide-oda rohantak, sírtak és átkozódásba törtek ki, majd megint megálltak és lebámultak a töltésre, míg az aggodalom megint föl nem zaklatta őket.

Még mindig reméltek; mert az, »hogy az utolsó harminc kilométeren mindenki halott«, már is túlzásnak bizonyult.

Végre jött fölfelé az a vonat is, amelynek indulását Bärmann mérnök mindaddig megakadályozta, amíg le nem lőtték. Ez a vonat hozta az első halottat: egy olasz munkást. De ez az olasz nem a katasztrófánál vesztette életét. Egy földijével, egy »amico«-val elkeseredetten késhegyre ment az egyik vaggon üres helyéért és leszúrta a földit. Az amico zuhantában fölmetszette a hasát, amibe a kifelé való úton belehalt. Mégis csak ő volt az első halott. Az Edison-mozi fényképésze forgatta a gépét.

Mikor a halottat az állomás épületébe vitték, lelki robbanás történt a tömeg közt! A bátorságuk föllángolt! És egyszerre mind kiabálni kezdte k (hajszálra úgy, mint az alagútbeliek):

- Hol van Mac? Mac ezért fizetni fog!

Egy hisztérikusan sivalkodó asszony tört most utat a nők közt, csomóban tépve a haját és hálóköntösét rongyokra szakgatva. - Césare! Césare!

Az volt, Césare.

Mikor azonban a Bärmann-féle vonat izgatott munkástömegei kijelentették, hogy több vonat nem jön, — teljes csönd lett...

- Nincs több vonat?
- Mi vagyunk az utolsók!
- Mik vagytok?
- Az utolsók!! Mi vagyunk az utolsók!

Asszonyok földre rogytak és jajgattak, gyerekek sírtak; másokban rögtön a boszúvágy lobbant föl. És egyszerre az egész rettentő tömeg megmozdult és ordítás, zsibongás fellege húzódott fölötte.

Egy sötétbőrű, szögletes lengyel, harcias bajuszszal, kőtömbre állt és bömbölt:

 Mac egérfogóba csalta őket, – egérfogóba, – boszúra a bajtársakért!

A tömeg tombolt. Egyszerre minden kéz követ szorított, a nép fegyverét, kő pedig volt ott elég. (Ez is oka annak, hogy nagy városokban nagyon szeretik az aszfaltos utcákat!)

Három másodperc múlva egy ép ablak nem volt az állomás épületén.

- Harriman! Kifelé!

De Harriman többé nem mutatkozott.

Katonaságért telefonált, mert az alagútváros néhány rendőre tehetetlen volt. Most sápadtan és lihegve ült egy sarokban és már gondolkozni se birt.

Gyalázó szavakat szórtak rá és már azon voltak, hogy megostromolják a házat. De a lengyel mást javasolt: a mérnökök mind együttesen bűnösök. Rájuk kéne gyujtani házaikat és megégetni asszonyaikat és gyermekeiket.

- Ezren meg ezren haltak meg!
- Mind el kell hogy pusztuljon! üvöltött az olasz asszony, kinek a férjét leszúrták. Mind! Boszúra Cesareért! És legelől rohant, akár egy fúria ruharongyokból és tépett hajból.

A tömeg az omladékmezőn özönlött, be a szürke esőbe, ordító lármától körülüvöltve. Halottak a férjek, a kenyérkeresők, az apák, — inség, nyomor! Boszú! A zajból ének-foszlányok csendültek ki, egyes csoportok különböző helyen egyszerre dalolták a Marseillaiset, az Internationalét, az Unió-himnuszt.

- Halott, halott, ezernyi halott!

A pusztítás, rombolás, gyilkolás vak dühe lángolt föl az izgatott néptömegben. Síneket téptek föl, telegráfoszlopokat kaszáltak le és elsöpörték az őrházakat. Mihelyt valami ropogott és recsegett, vad ujjongás tört ki. A rendőröket kődarabokkal bombázták és kifütyölték. Mintha dühökben egyszerre fájdalmukat is elfelejtették volna.

Legelől pedig a legvadabb rajok törtettek, megvadult, fanatikus nők, neki a mérnökök villáinak és nyaralóinak.

×

Eközben a tenger alatt tovább tartott a kétségbeesett futás. Mindazok, akiket a lezuhanó sziklák, a tűz és füst életben hagyott, szakadatlanul rohantak előre, sarkukban a halál, mely maró lehelletét küldte előre. Voltak ott bent vándorok, akik vacogó foggal, fölborzolt hajjal botorkáltak előre, ordító és síró párok, csapatok, melyek sípoló tüdővel lihegtek egymás nyomában, sebesültek, nyomorékok, akik irgalmat esdve hevertek a földön. Némelyek megálltak, bénultan a félelemtől, hogy senki sem teheti meg gyalog ezt a rengeteg utat. Lefeküdtek, hogy meghaljanak. De voltak jó futók, akik mint a lovak, hajigálták a combjaikat s akiket elhagytak, a kimerültek, a reszkető térdűek, irígyelték és elátkozták őket.

A mentővonatok sikongó csengőkkel jelezték közeledtüket. A sötétből emberek rohantak rájuk, akik zokogtak izgatottságukban, hogy megmenekültek. Minthogy azonban az első vonat az alagút belsejébe hatolt, már kis idő múlva félelem rázta őket és leugráltak, hogy gyalog érjék el a másodikat, amelyről azt mondták, hogy öt mértföldnyire várakozik.

A mentővonatok csak lassan jutottak előre. Mert

az utolsó kifelé haladó vonatok utasai, hogy helyet nyerjenek a vaggonokban, sok követ kihajigáltak, úgy hogy előbb meg kellett tisztítani a pályát. És aztán jött a füst! Csípett, mart, megnehezítette a lélekzést. De a vonat ment előre, egész addig, ahol a fényvetítők már nem voltak képesek áthatolni a füstfalakon. Ezen a mentővonaton vakmerő mérnökök ültek, akik életüket vitték a harcba. Leugrottak a vonatról, füstvédő álarccal siettek tovább, be a gomolygó tárnákba és csengőket ráztak. Csakugyan sikerült is nekik apró, kimerült csoportokat, melyek már minden reményről lemondtak, végső erőfeszítésre ösztökélni, hogy még ezer métert megtegyenek a vonatig.

Aztán ennek a vonatnak is meg kellett hátrálnia. Számosan e mérnökök közül füstmérgezést kaptak, kettő pedig még aznap kórházban halt meg.

5.

Maud ezen a napon nagyon sokáig aludt. Egy elutazott ápolónőt helyettesített a kórházban és csak két órakor tért nyugalomra. Mikor fölébredt, a kis Edith már ült az ágyacskájában és hogy eltöltse az időt, csinos szőke haját vékony varkocsokba fonta.

Alig kezdtek el csevegni, belépett a szolgáló és táviratot nyújtott át Maudnak. Az alagútban nagy szerencsétlenség történt, mondta nyugtalan szemmel.

- Mért hozza csak most a sürgönyt? kérdezte Maud kissé boszúsan.
- Az úr azt telegrafálta nekem, hogy hagyjam aludni a nagyságos asszonyt.

A sürgönyt Allan útközben adta fel. A szövege ez volt : »Katasztrófa az alagútban. Házból nem mozdulni. Este hét óra felé jövök.«

Maud elsápadt. Hobby! — gondolta. Első gondolata az övé volt. Vacsora után Hobby az alagútba ment. Vídáman tréfálkozva vettek búcsút egymástól...

- Mi az, mamus?
- Szerencsétlenség történt az alagútban, Edith.
- Sok ember meghalt? kérdezte a kicsi könnyedén, éneklően, szép, gyermekes gesztusokkal babrálva hajfonatán.

Maud nem felelt. Maga elé bámult. Vajjon mélyen benn volt-e mostanában a tárnákban?

Edith most nyaka közé kulcsolta karját és vígasztalva szólt.

— Nem kell, hogy búsulj. Hiszen papa Buffalóban van és — Edith nevetett, hogy meggyőzze Maudot, hogy a papa biztonságban van.

Maud fürdőköpenybe bújt és a központi irodába

telefonált. Csak hosszabb idő mulva kapott összeköttetést. De nem tudtak semmiről, vagy nem akartak tudni. Hobby? Nem, mister Hobbyról nincsen semmi hír.

Könnyek szöktek Maud szemeibe, futó könnyek, amiket senkinek nem volt szabad látnia. Nyugtalanul, izgatottan fürdött meg Edith-tel. Ezt a gyönyörűséget minden reggel kiélvezték. Maudnak épp oly gyermekes örömet szerzett, mint Edithnek. ha a vízben paskolt, ha kacagott és kiabált a fürdőszobában, ahol a hangok oly dúsan és furcsán zengtek vissza; ha megereszthette a gőzölgő zuhanyt, amely egyre hidegebb és hidegebb lett és a kis Edith nevetett, mintha csiklandoznák, amiért olyan jéghideg volt. Erre következett a toalett, meg a reggeli. Ezek voltak Maud legszebb órái. amiket el nem engedett volna. Edith reggeli után »iskolába« ment. Saját iskolaszobája volt, fekete táblával - így kívánta - és valódi kis iskolapaddal, mert hisz' különben nem lett volna iskola. Aznap Maud rövidre fogta a fürdést és a mulatságból semmi sem lett. Edith minden elgondolható módon iparkodott anvját fölvidítani és gyermekes buzgólkodása könnyekig megindította Maudot. Fürdés után megint telefonált a központi irodába. Végre sikerült beszélnie Harrimannal, aki sejttette vele, hogy a szerencsétlenség sajnos nagyobb, mint eddig gondolták.

Maud egyre jobban nyugtalankodott. Csak most tünt fel neki Mac különös utasítása. »A házból ki nem mozdulni!« Miért? Nem értette Macot. A kerten át a kórházba ment és suttogva beszélgetett a szolgálatban levő ápolónőkkel. Itt is nyugtalanság és megdöbbenés. Csevegett egy kicsit apróbetegeivel, de oly szórakozott volt, hogy semmi okos dolog nem jutott eszébe. Utoljára még nyugtalanabbul és izgatottabban tért vissza szobájába.

Miért ne hagyjam el a házat? — tünődött.
 Nem járja, hogy Mac megtiltotta nekem, hogy kimenjek!

Újból megpróbálta a telefonálást, de sikertelenül.

Aztán egy kendőt kerített.

— Utánanézek, — szólt magában félhangosan. — Mac mondhat, amit akar. Mért maradjak itthon? Éppen most! Az asszonyok aggodalomban lesznek és éppen most rászorulnak valakire, aki beszéljen velük.

De megint csak letette a kendőt. Elhozta Mac telegrammját a hálószobából és századszor is elolvasta.

Miért, miért vajjon? Ugyan miért is? Olyan súlyos volt a katasztrófa?

Jó, de akkor éppen lehetetlen hátulmaradnia. Kötelessége az asszonyok és gyermekek segítségére sietni. Valósággal haragudott Macra és eltökélte, hogy elmegy. Tudni akarta, mi történt voltaképpen. De azért még mindig habozott, hogy megszegje-e Mac különös rendelkezését. Aztán meg titkos aggodalom élt benne, nem tudta miért. Végre sárga gummiköpenyébe bújt és haját átkötötte kendővel.

Indult.

De az ajtónál egyszerre megmagyarázhatatlan félelem érzése fogta el, hogy ma, éppen ma nem szabad egyedül hagynia a kis Edithet. Eh, ez a Mac, mindezt ő okozta az ostoba sürgönyével.

Most kihozta Edithet az »iskolából«, gallérba burkolta és csuklyáját ráhúzta az örvendező kicsikének szőke hajára.

— Egy óra mulva visszajövök! — szólt Maud és elment.

A nedves kerti úton béka ugrált és Maud megrettent, mert kis híjja, hogy rá nem lépett.

Edith ujjongott.

— Juj, a kis béka, mama! Csupa víz! Minek sétál, ha esik az eső?

Keserves, komor, csúnya nap volt.

Az utcán a szél erősebb lett, zúgott és az eső rézsút hidegen csapott le.

— Pedig tegnap még oly forróság volt, — gondolta Maud. Edith azzal mulatott, hogy nagy léptekkel átugrált a pocsolyákon. Pár perc mulva meglátták a terpeszkedő alagút-várost; iroda-

házaival, kéményeivel, rengeteg kábelárbocaival szürkének és sivárnak látszott az esőben és piszokban. Rögtön feltűnt Maudnak, hogy egy kőszállító vonat sem járt! Évek óta először esett meg. De a kémények füstöltek, mint mindig.

Hiszen éppen nem valószínű, hogy éppen a katasztrófa helyén volt, gondolta. Az alagút oly nagy! Mégis zagyva és fenyegető gondolatok kavarogtak benne.

Egyszerre csak megállott.

— Hallgasd csak! — szólt.

Edith hallgatózott s közben fölnézett az anyjára. Zűrzavaros hangok tolultak erre. És ekkor embereket is láttak, szürke, ezerfejű, mozgó tömeget. De a ködben nem lehetett fölismerni a mozgásuk irányát.

- Miért kiabálnak az emberek? kérdezte Edith.
- Nyugtalankodnak a szerencsétlenség miatt, Edith. Ha a sok kis gyerek apuskái veszélybe jutnak, akkor az asszonyok természetesen nagy gondban vannak.

Edith bólintott és kisvártatva így szólt:

- Úgy-e, mama, ez nagy szerencsétlenség? Maud összeborzadt.
- Azt hiszem, igen, felelt elgondolkozva. Nagy szerencsétlenségnek kell lenni! Menjünk gyorsabban, Edith!

Maud kilépett, akart —, de mit is akart csak?

Egyszerre kis csodálkozással látta, hogy az emberek közeledtek! A kiabálás erősödött. Látta azt is, hogy egy telegráfoszlop, mely abban a percben még állott, ledőlt és eltűnt. A drótok reszkettek a feje fölött.

Nem ügyelt már Edith élénk kérdéseire, hanem gyorsan, izgatottan sietett előre. Mit csinálnak? Mi történt? Egész forró lett a feje és egy pillanatig arra gondolt, hogy visszafordul és bezárkózik a házba, amint Mac parancsolta.

De gyávaságnak tűnt neki, hogy fusson szerencsétlen emberek elől, a más szerencsétlenségétől való félelmében. Ha sokat nem is használhatott, valamit bizonnyal mégis tehetett. És mindnyájan ösmerték is őt, az asszonyok és férfiak, köszönni szoktak neki és apró szolgálatokat tettek neki, bárhol is megjelent! És Mac? Mit tett volna Mac, ha itt lenne? Egyenest közibük állt volna! — gondolta Maud.

A tömeg errefelé hömpölygött.

— Vajjon miért kiabálnak úgy? — kérdezte Edith, aki kezdett félni. — És miért énekelnek, mama?

Úgy van, csakugyan énekeltek! Üvöltő, zagyva ének áradt feléjük. Ordítások, kiáltások törtek ki belőle. Egész hadsereg volt, elhintve a szürke omladékmezőn, fej-fej mellett. És Maud látta, amint egy csapat egy kis mezei lokomotivot kődobásokkal összerombolt.

- Mama!...
- Mi volt ez? Nem kellett volna kijönnöm,
 gondolta Maud és rémülten megállott. De most már késő volt visszafordulni...

Észrevették. Látta, hogy az elül jövők karjukkal mutogattak, hirtelen letértek az útjukból és feléje közeledtek. Rémületére észrevette, hogy futva, rohanvást jöttek. De megint fölbátorodott, látva, hogy többnyire asszonyok voltak.

- Hiszen csak asszonyok . . .

Szembe ment velük, hirtelen határtalan részvéttel eltelve a szegények iránt. Ó Istenem, valami rémületes dolognak kellett történni!

Az asszonyok első, lihegő csoportja odaért.

— Mi történt? — kiáltott Maud és részvéte nem volt színlelt. De elsápadt, amikor az asszonyok orcáit meglátta. Mind tébolyultnak, zavarodottnak látszott, csurgott róluk az eső, csak félig voltak felöltözve és szilaj tűz égett a sok száz szempárban.

Nem hallgattak rá. Nem feleltek neki. Az eltorzult szájak diadalmaskodva, sivítva üvöltöttek.

— Mind halottak! — ordították feléje minden hangon, minden nyelven. És egyszerre egy női hang elkiáltotta:

- Ez Mac felesége, üssétek agyon!

És Maud látta — nem hitt a szemének, — amint egy lerongyolt némber, tépett szoknyájában és dühtől kancsalító szemmel követ ragadott. A kő megsuhant a levegőben és karját súrolta.

Ösztönszerűen magához vonta a kis, halvány Edithet és talpra állott.

— Mit vétett nektek Mac? — kiáltott és szemei rémülettel tévelyegtek köröskörül. Senkise hallgatott rá.

Az őrjöngő, a tomboló emberek egész megvadult hadserege ráismert. Üvöltés csapott föl, mely egyetlen kiáltásnak hangzott. Egyszerre mindenfelől kövek rebbentek a levegőben és Maud összecsuklott, egész testében reszketve. Most látta, hogy komoly a dolog! Megfordult, de mind követték, folyton, tíz lépés távolságban, bekerítették. És minden szemben, amelybe tétova, rémült pillantása mélyedt, ugyanaz a tűz égett: a gyűlölet és a téboly. Maud imádkozni kezdett és hideg veriték verte ki a homlokát:

— Istenem... Óvd meg gyer-mekemet!

Ámde szakadatlanul rikoltozott egy női hang, mint valami éles kürtjel:

- Üssétek agyon! Mac fizessen!

Ekkor kődarab érte Edith mellét, oly erővel, hogy megingott.

A kis Edith nem sírt. Csak kis keze vonaglott Maud kezében és ijedten nézett föl az anyjára, elámult szemekkel.

- Ó istenem, mit tesztek? jajongott Maud és leguggolva, átölelte Edithet. És félelmében, kétségbeesésében könnyek törtek elő a szeméből.
 - Mac fizessen!
 - Mac lássa, milyen ez!

Hó! Hó! Ó ezek az őrjöngő testek és irgalmatlan szemek mind! És a kezek köveket hajítottak...

Hogyha Maud gyáva lett volna, ha térdre veti magát és kitárja a kezeit, talán az utolsó pillanatban még emberi érzést serkenthetett volna ez őrjöngő alakokban. De Maud, a kis szentimentális Maud, egyszerre bátor lett! Látta, hogy Edith szájából vér patakzik és arca halálsápadt lesz, a kövek zápora hullt, de ő nem könyörgött kegyelemért.

Hirtelen őrjöngve fölszökött, gyermekét magához szorította és villámló szemekkel kiáltott bele a sok gyűlölködő arcba:

— Vadállatok vagytok! Csőcselék, piszkos csőcselék! Ha nálam volna a revolverem, lelőnélek, mint a kutyákat! Ó ti állatok! Gyáva, komisz állatok!

Ekkor egy nagy erővel hajított kő Maudot halántékon érte és kezeivel levegőbe kapva, hangtalanul Edith fölé rogyott a földre. Maud kicsi volt és könnyű, de úgy hallatszott, mintha egy cölöp zuhant volna le és a víz fölcsapott.

Vad diadalordítás harsant föl. Kiáltozás, hahota, zagyva ordítások:

— Mac fizessen! Úgy van, fizetni fog, a saját bőrén hadd érezze... csapdába kerítette őket... ezreket...

De most már egy kő sem repült! Az őrjöngő tömeg hirtelen tovább vonult.

— Hadd feküdjenek, majd fölkelnek maguktól! — Csak a fanatikus olasz nő hajolt még csupaszon lógó melleivel a földön fekvőkre és rájuk köpött. S most a mérnökök házai!!! Tovább, előre! Mindnek lakolni kell! De a düh lehűlt Maud megtámadása után. Mindnyájuknak homályos érzése az volt, hogy itt olyasmi történt, ami nem volt rendjén. Egyes csoportok leváltak és elszóródtak az omladékmezőn. Százával maradtak el észrevétlenül és keresztül-kasul botorkáltak a síneken. Mikorra a fejek dühöngő csoportja az olasz nő vezetésével a mérnökök villáihoz ért, úgy leolvadt, hogy egyetlen egy rendőr sakkban tarthatta őket.

Lassankint eloszoltak.

És ekkor megint kitört a fájdalom, a nyomorúság, a kétségbeesés. Mindenfelé asszonyok szaladgáltak, kik a kötényükbe sírtak. Az esőben futottak, a szélben, meg-megbotlottak és nem néztek a földre.

Mindnyájan őrjöngő, kegyetlen kárörömmel hagyták ott Maudot és Edithet, homályos tömegtébolytól hajszolva és a két teremtés hosszú ideig hevert a záporban az omladékmezőn, senki se törődött velük.

Ekkor kis tizenkét esztendős lányka jött feléjük, lecsúszott vörös harisnyákkal.

Õ is ott volt, nézte, hogyan rogy össze »Macs wife« a kövek alatt. Ismerte Maudot, mert előző évben heteken át feküdt a kórházban.

Ezt a lánykát egyszerű emberi impulzus vitte oda. Ott állott lecsúszott harisnyáival és nem mert közeledni. Némi távolságban néhány asszony és férfi állott, akik szintén nem merészkedtek. Végre a kislány valamivel közelebb ment, sápadtan a félelemtől és ekkor halk nyöszörgést hallott.

Rémülten visszahúzódott és egyszerre gyors futásnak eredt.

A kórház szinte kihaltan ázott az esőben és a kislány nem mert becsöngetni. Csak amikor valaki, egy ápolónő, kilépett az ajtón, akkor lépett a lány a rácshoz és az állomás irányában mutatva, így szólott:

- Odaát feküsznek.
- Ki fekszik odaát?
- Macs wife and his little girl!

Lent a tárnákban pedig ezalatt még mindig tartott a futás...

6.

Allan New-Yorkba érkezve, Harrimann sürgönyéből tudta meg, hogy Maudot és Edithet a csőcselék megtámadta. Nem többet. Harrimann nem volt elég bátor, sem elég kegyetlen, hogy Allannak az egész rettentő igazságot megmondja: hogy Maud halott volt, gyermeke pedig halálos ágyon.

Mikor ez a borzalmas nap bealkonyult, Allan automobilon érkezett meg New-Yorkból. Maga vezetett, mint mindig, ha rendkívüli sebességgel ment.

Kocsija pokoli tempóban röpült az állomási épülethez, át a beláthatatlan sokaságon, mely asszonyokból, alagút-munkásokból, ujságírókból állott és kíváncsiakból, akik kinyitották esernyőjüket. Mindenki ösmerte nehéz, hamuszürke car-ját és tülkének a recsegését.

Egy pillanat alatt izgatott tömeg vette körül a car-t.

— Mac itt van! — kiáltották. — Itt van! Mac! Mac!

De amint Allan fölállott, hirtelen elhallgattak. A személyét körülvevő nimbus, ez a karrierből, zseniből, erőből sugárzó nimbus, most sem halvá-

nyodott el és tiszteletet és meghunyászkodást keltett a tömegben. Csakugyan soha nem tűnt föl előttük Allan tiszteletet parancsolóbbnak, mint most, amikor a sors őt összemorzsolta. Pedig mikor ott bent a füstben az életük miatt rohantak, megesküdtek volt, hogy ott ütik le, ahol érik.

— Helyet! — kiáltott Allan emelt hangon. — Szerencsétlenség történt, ezt mindnyájan sajnáljuk. Menteni fogjuk, ami menthető!

De erre mindenfelől hangok zsibongtak. Ugyanazok a kiáltások, amelyeket már reggel óta hangoztattak.

— Te vagy a bűnös!... Ezrek haltak meg... Csapdába kerítetted őket...

Allan nyugodt maradt, lábát a kocsi hágcsóján tartva. Haragos, hűvös pillantással fogadta az izgatott hangokat, mialatt széles arca elsötétült. Hirtelen azonban — mikor száját válaszra nyitotta — összerezzent. Egy szó érte a fülét, egy asszony csúfolódó dühkiáltása és ez a szó áthatolt egész testén és a többi hangokat már meg se hallotta. Csak ezt az egyforma kiáltást, mely újra és újra kérlelhetetlenül és rémesen csattogott a fülében:

— Agyonverték a feleségedet és a gyermekedet...

Allan felágaskodott, kinyújtózott, mintha távolabb akarna látni, feje gyámoltalanul hajlott széles

vállára, arca hirtelen fakó lett és egybeszegzett pillantása szétfolyt a szemében, rémült rebbenéssel. Köröskörül minden szemből azt olvasta, hogy ez a rettentő hang az igazat mondta. Minden szem a borzalmat kiáltotta feléje.

Ekkor Allan elvesztette önuralmát. Bányász fia volt, olyan munkás, mint azok mind és első érzése nem a fájdalom volt, hanem a düh.

Félrelökte a soffőrt és megindította a kocsit, még mielőtt a kormánykerék mögé ült volna. A kocsi berontott a tömeg kellős közepébe, mely rémült ordítással szökött félre.

Aztán utána néztek, amint nekivágott az esős, szürke alkonyatnak.

— Most megkapta! — kiabáltak össze-vissza csufolódó hangok. — Most tudja, milyen az, ha fáj!

Egyesek viszont fejüket csóválták és így szóltak:

- Nem volt rendjén . . . asszony, kis gyerek . . .
 Az örjöngő olasz nő azonban gúnyosan sivította:
- Én dobtam rá az első követ, én! Én találtam el a homlokát! Igen, el kellett pusztúlnia.
- Őt ütöttétek volna agyon, Mac-ot! Mac a bűnös! De a felesége? Hisz oly derék asszony volt!
- Agyonütni Mac-ot! kiáltott az olasz nő, levegőért küzködve, tört angolsággal, legmagasabb hangján. — Kill him! Üssétek le, mint egy kutyát!

A ház elhagyatva állt a nyomorúságos szürkületben. Allan meglátta és eleget tudott. Mialatt a házelőtti kert recsegő kavicsútján végigment, egy élmény tolult az emlékébe, amelyen évekkel azelőtt, a Boliva—Andesi vasút építésénél ment keresztül. Akkor egy barátjával lakott ugyanabban a barakkban és ezt a barátját a sztrájkolók lelőtték. Ő, Allan, semmit sem sejtve jött haza a munkából, de egész rejtélyes módon a barakk, amelyben meggyilkolt barátja feküdt, idegenszerű, megmagyarázhatatlanul megváltozott benyomást tett rá. Ugyanez az atmoszféra környékezte most a házát.

A vesztibülben karbol- és éterszag volt. Mikor a fogason meglátta Edith kis fehér bundáját, hirtelen elsötétült minden a szeme előtt és kis híjja volt, hogy össze nem esett. Ekkor egy szolgáló zokogó szavát hallotta:

- Az úr... Az úr...! és ennek az idegen hangnak fájdalmas, tehetetlen nyöszörgésére újból összeszedte magát. Belépett a félhomályos nappali szobába, ahol egy orvos jött elé.
 - Allan úr!...
- Előkészítettek, doktor, szólt Allan félhangosan, de oly nyugodt, hétköznapi hangon, hogy az orvos futó pillantással csodálkozva nézett a szemébe. — A gyermek is, doktor?
- Félek, hogy nem lehet megmenteni. A tüdeje sérült meg.

Allan némán bólintott és a lépcsőhöz ment. Úgy rémlett neki, mint hogyha kis lányának derüs, csengő kacaja hullámzanék át a lépcsőházon. Fönt, Maud hálószobája előtt egy apáca állott és jelt adott Allannak.

Belépett. Csak egy gyertya égett a szobában. Maud sajátságosan fakó, viaszszerű arccal, mereven nyúlt végig az ágyon. Arca szép volt és békés, de mintha egy kis, alázatos és szerény kérdés maradt volna vértelen arcvonásai közt, valami szelíd ámulat félig nyitott, fakó ajkain. Zárt szemeinek rése nedvesen csillogott, mintegy az utolsó, szertefolyt kis könnycsepptől. Soha életében nem felejtette el Allan ezt a nedves csillogást Maud fonnyadt pillái alatt. Nem sírt, nem zokogott, nyitott szájjal ült a halálos nyoszolya mellett és nézte Maudot. A megfoghatatlan megbénította a lelkét. Nem gondolt semmit. De a gondolatok halványan és zagyván kergetőztek az agyában, nem törődött velük. Ez ő volt, az ő kicsi Madonnája. Szerette, szerelemből vette el. Az egyszerű viszonyok közül származó teremtésnek ragyogó életet teremtett. Oltalmazta őt és naponta elmondta neki, hogy vigyázzon az automobilokkal. Mindig féltette, anélkül, hogy valaha mondta volna neki. Az utolsó években elhanyagolta, mert teljesen munkába merült. De azért épp úgy szerette. Kis bolondja, az ő jó, édes Maudja, ez hát ő.

Átkozott legyen az Isten, ha van, átkozott legyen az esztelen végzet!

Megfogta Maud kis, gömbölyű kezét és üveges, kiégett szemmel nézte. A kéz hideg volt, de hideg is kellett, hogy legyen, mert halott volt és ez a hideg nem dermesztette el a férfit. Minden vonalát ismerte ennek a kéznek, minden körmét, minden izületét. A bal halántékán lejebb simították a barna, selymes hajdíszt. De a haj fonadékán keresztül kékes, jelentéktelen sebhelyet látott. Itt érte a kő, az a kő, melyet ő ezer meg ezer méternyire a tenger mélye alatt, a sziklákból repesztetett ki, Átkozottak az emberek, átkozott ő maga! Átkozott legyen az alagút!

Váratlanul találkozott szembe Maud a gonosz végzettel, mely vakon és dühében messzire kilépve rótta útját. Miért nem fogadta meg az intését? Hiszen csak a bántalmazástól akarta megkímélni.

Arra nem gondolt akkor Allan! Miért is nem volt itt, éppen ma?

Most arra gondolt, hogy ő maga két embert lelőtt, mikor annak idején a Juan Alvarez-bányát ostromolták. Gondolkodás nélkül százakat agyonlőtt volna, hogy megvédje Maudot. A tenger legfenekére elment volna miatta, nem frázis, százezer vad állattal szemben megvédte volna, amíg csak egy ujját tudja mozdítani. De nem volt itt... A gondolatok kavarogtak a fejében, gyöngéd szavak és átkok, de semmit sem gondolt végig.

Ekkor óvatos kopogás az ajtón:

- Allan úr?
- Nos!
- Allan úr ... Edith ...

Fölállt és megnézte, erősen áll-e a gyertya a tartójában, valahogy föl ne dűljön. Aztán az ajtóhoz lépett és innen még egyszer ránézett Maudra. Lelkében látta önmagát, amint az imádott nőre veti magát, átkulcsolja, zokog, sír, imádkozik, bocsánatot kér tőle minden pillanatért, amikor nem tette boldoggá, — tényleg azonban az ajtó mellett állt és nézett rá.

Aztán elindult.

Útban kis lánya halálos szobája felé, utolsó csepp erejét fölhozta a szíve mélyéből. Azzal vértezte magát, hogy életének minden borzalmas pillanatát emlékezetébe idézte, mind ama szerencsétleneket, kiket széttépett a dinamit, vagy átfúrt a kőszilánk; azt az egyet, akit a lendítőkerék elkapott és szétmázolt a falon... S mikor a küszöbre lépett, így szólt magában:

Gondolj arra, mikor a beomlott érctelepen
 Patterson kopott csizmaszárára bukkantál...

Még épp jókor jött, hogy átélje az ő édes angyalának végső elhaló lélekzeteit. Orvosok, ápolónők, cselédek álltak körülötte a szobában, a lányok

sírtak, még az orvosoknak is könny szökött a szemébe.

De Allan némán állott és száraz szemekkel.

— Gondolj, a pokol nevében, Patterson kopott csizmájára, arra gondolj és ne vágd földhöz magad az emberek előtt.

Egy örökkévalóság multán fölállt az orvos az ágy mellől és a lélekzetét lehetett hallani. Allan azt hitte, az emberek ki fognak menni a szobából, de mind bentmaradtak.

Ekkor az ágyhoz lépett és végigsimított Edith haján. Ha egyedül lett volna, örömest érezte volna még egyszer a kis testet két keze között, de így nem mert semmit sem csinálni.

Elment.

Mikor lefelé haladt a lépcsőn, hirtelen hangos, jajgató sírás csapott össze a feje fölött, de a valóságban teljes csönd volt, csak csöndesen zokogott valaki.

Lent egy ápolónőbe ütközött. A nő megállott, mert úgy látta, szólni akar valamit.

- Kisasszony, mondta végre nagy erőlködéssel kicsoda ön?
 - Evelin kisasszony vagyok.
- Evelin kisasszony, folytatta Allan s
 idegenül, suttogva, lágyan zengett a hangja –
 szivességet kérnék öntől. Én magam nem akarom,
 nem tudom, szeretném megőrizni a feleségem

és a gyermekem egy-egy kis csomó haját. Megszerezhetné nekem? De senkinek sem szabad róla tudni. Megigéri?

- Meglesz, Allan úr. Látta, hogy a férfi szeme tele van nedvességgel.
- Egész életemben hálás leszek önnek, Evelin kisasszony.

A sötét nappaliban egy alak ült, egy karcsú asszony, aki csöndesen sírt és zsebkendőjébe nyomta arcát. Mikor elment mellette, a nő fölállott, halvány kezét nyujtotta feléje és suttogott:

- Allan!

Ő azonban tovább ment és csak napok multán jutott eszébe, hogy az asszony Ethel Lloyd lehetett.

Allan lement a kertbe. Úgy tünt neki, hogy rémes hideg van, tél közepe és erősen beburkolózott köpenyébe. Darab ideig a tenniszpályán járkált, aztán ázott bokrok közt lefelé lépdelt a tengerhez. A tenger nyaldosta a partot és egyenletes lélekzéssel lökte tajtékfodrait a nedves, sima fövényre.

Allan túlnézett a bozóton és háza csúcsára látott. Ott feküdtek ők. És délkeletre pillantott, a tenger színére. Ott lent feküdtek a többiek. Ott lent feküdt Hobby, a megfulladtak módján: görcsbeszorult ujjakkal és hátracsuklott nyakkal.

Egyre hidegebb lett. Igen, mintha dermesztő fagy jött volna a tenger felől. Allan merő jég volt.

Fázott. Kezei megdermedtek, akárcsak a legnagyobb téli hidegben és arca megnedvesedett. De egész világosan látta, hogy még csak a homok se fagyott be, jóllehet recsegett a lába alatt, mintha finom jégkristályokat taposna szét.

Allan egy órahosszat járkált föl-alá a fövenyen. Éj lett. Akkor az elfagyott, didergő kerten át az utcára lépett.

Andy, a soffőr, fölcsavarta a lámpákat.

Az állomáshoz, Andy, de lassan! – szólt
 Allan hangtalanul, rekedten és a kocsiba ült.

Andy a kabátujjába törölgette az orrát és arca könnyektől volt nedves.

Allan köpenyébe temetkezett és sapkáját mélyen lehúzta a szemére.

— Érdekes, — gondolta — mikor a katasztrófáról hallottam, előbb az alagútra gondoltam, csak azután az emberekre!

Ásított. Oly fáradt volt, hogy a kezét nem bírta mozgatni.

Az emberfal ott állott, ahol előbb, mert várták a mentővonatok visszatértét.

Már senkise ordított. Senkise rázta felé az öklét. Hisz most már hasonló lett hozzájuk, ugyanazt a fájdalmat cipelte. Az emberek maguktól tértek ki, mikor Allan közéjük hajtott és kiszállt. Még sose láttak embert oly sápadtnak.

Allan belépett az állomás hideg tanácskozótermébe, amely rendesen váróteremnek szolgált,

Az építkezés helyein nem ismerték a ceremóniát és formalitásokat. Senkinek nem jutott eszébe, hogy levegye kalapját, vagy bármint is feszélyezze magát. Ma azonban egy pillanat alatt elhallgatott az izgatott szóváltás és azok, akiket a fáradtság székbe vetett, fölállottak.

Harriman zavarodott, kimerült arccal ment Allan elé.

- Allan! szólt gügyögve, mint aki részeg.
- De Allan kézmozdulattal félbeszakította:
- Később, Harriman.

A kantinból egy csésze kávét hozatott s míg a kávét szürcsölte, meghallgatta az egyes mérnökök jelentéseit.

Leeresztett fővel ült, ugrásra készen, senkire se nézett és úgy látszott, senkire se hallgat. Arca mintha fagytól dermedt volna meg, színtelen volt, ajkai kékre duzzadtak és szélükön fehérlettek. Szemeire ólomszürkén nehezedtek a pillák; a jobb, mely olykor idegesen vibrált, mélyebben a másiknál. De szemeinek nem volt már emberi kifejezése. Üvegcserepeknek látszottak, melyek gonoszul villogtak. Néha borotválatlan arca is reszketett és

ajkai úgy mozogtak, mintha magvakat harapdálna. Minden lélekzetvételnél megvonaglott az orrcimpája, noha zajtalanul lélekzett.

- Tehát bizonyos, hogy Bärmannt agyonlőtték?
- Bizonyos.
- És Hobbyról semmi hír?
- Semmi. De látták, hogy a fúráshoz ment.

Allan bólintott és kinyitotta a száját, mintha ásítania kellene.

- Go on!

Az alagút háromszáznegyven méterig tökéletesen rendben volt és a mérnököktől ellátott gépek működtek. Robinson, aki a mentővonatokat vezette, telefonált, hogy a füst miatt lehetetlen 370 kilométernél beljebb hatolni. 152 menekülttel tért vissza.

- Hány halott van eszerint?
- Az ellenőrző bárcák alapján körülbelül kétezerkilencszáznak kell lenni.

Hosszú, mély szünet.

Allan kékes ajkai remegtek, mintha görcsös zokogás ellen küzdene. Lejebb görnyesztette a fejét és möhón itta a kávét.

- Allan! - zokogott Harriman.

De Allan csodálkozva, hűvösen nézett rá:

- Go on!

Robinson azonkívül telefonált, hogy Smith állítása szerint, aki a 352-ik kilométernél levő állomáson dolgozott, lent, beljebb még egy légszivattyú kell, hogy működjék, a telefonvezeték azonban elszakadt.

Allan fölnézett.

 Hobby? — gondolta. De nem merte ezt a reményt kimondani.

Ezután Allan rátért a nap folyamán történtekre. Harriman nem valami fényesen szerepelt. Fáradtan, fájó fejét tenyerére hajtva, úgy ült ott, kiapadt szemében nem volt tekintet.

Mikor azonban a zavargások és féktelenkedések tárgyalására került a sor, Allan hirtelen mozdulattal fordult Harrimanhoz:

 És hol volt ön, Harriman? – kérdezte metszőn, mély megvetéssel.

Harriman összerezzent és fölemelte pilláit.

- Higyje el nekem, Allan, kiáltott fölindultan megtettem, amit tehettem! Megpróbáltam mindent. Csak nem lövöldözhettem!
- Ezt ön mondja! kiáltott Allan és hangja fenyegetőbb lett. — Önnek az otromba emberek elé kellett volna vetnie magát, még ha pár lyukat is ütöttek volna a koponyáján. Hiszen van két ökle, — vagy pedig? Lövethetett is volna, — az ördögbe is, miért ne? Ott voltak a mérnökei, önnek csak parancsolnia kellett.

Harriman bíborvörös lett.

Vastag nyaka megduzzadt. Allan fenyegető hangja véréig hatolt.

- Mit beszél, Allan! válaszolt fölháborodva.
- Ön nem látta az embereket. Ön nem volt itt.
- Nem voltam itt, sajnos! Azt hittem, megbízhatok önben. Csalódtam. Ön vénül, Harriman! Vénül! Nincs többé szükségem önre. Menjen a pokolba!

Harriman fölugrott és vörös öklét az asztalra vágta.

 Úgy van, menjen a pokolba! – kiáltott újból Allan brutálisan.

Harriman az ajakáig elfehéredett és megzavarodva meredt Allan szeme közé. Ez a szem vakítóan lövelte a megvetést, az irgalmatlanságot, a brutalitást.

— Uram! — lihegett Harriman és mélyen megbántva egyenesedett ki.

Erre fölugrott Allan és csontöklével rávágott az asztalra, csak úgy reccsent.

Most ne várjon tőlem udvariasságokat, Harriman! – kiáltott erősen. – Takarodjék! – és az ajtóra mutatott.

Harriman megingott és ment. Arca szürke lett a szégyentől. Átvillant az agyán, hogy megmondja Allannak, hogy a fia meghalt és egész délelőtt kettős adag altatószer ellen küzdött. De nem mondott semmit. Ment. Mint egy megtört aggastyán, úgy ment lefelé a lépcsőn, szemét a földre sütve. Kalap nélkül.

Harriman repült! – csufolódtak az emberek. – A Bull repült! – De nem hallotta. Csöndesen sírt.

Amint Harriman elhagyta a szobát, Allan még öt mérnök fölött itélkezett, akik elhagyták őrhelyeiket és a menekvő munkássággal vonatra ültek. Nyomban elbocsátotta őket.

Átkozottul kemény szél fútt aznap és a mérnökök egy szóval sem feleltek.

Erre Allan Robinsonnal akart beszélni telefonon. Egy hivatalnok fölhívta az állomásokat és kiadta a parancsot, hogy Robinson vonatát meg kell állítani. Allan eközben az elpusztult tárna tervrajzát tanulmányozta. Olyan csend volt, hogy a betört ablakokon át hallani lehetett az esőt.

Tíz perccel később a készüléknél jelentkezett Robinson. Allan hosszan beszélgetett vele. Hobbyról semmi! Lehetségesnek tartja-e Robinson, hogy a füsttel elárasztott tárnákban még élő emberek vannak? Nincs kizárva.

Allan parancsokat osztott. Pár perccel később mérnökökkel és orvosokkal három vaggonból álló vonat repült lefelé a töltésen és eltűnt az alagútban,

Allan maga vezetett és a vonat oly veszett tem-

póban száguldott át a dübörgő, üres alagúton, hogy Allan kisérői, akik pedig szokva voltak a nagy sebességekhez, nyugtalanok lettek. Nem egész egy óra mulva találkoztak Robinsonnal. Vonata tömve volt emberekkel. A vaggonokon ülő emberek, kik boszút esküdtek Allanra, hangosan, komor arccal mormogtak, mikor a sötétben, a lámpák világánál fölismerték.

Allan tovább robogott. A legközelebbi váltónál Robinson vágányára tért, mert bizonyos volt benne, hogy szabadon találja, és őrült tempóját csak akkor mérsékelte, mikor már benn voltak a fiistben

Még itt, a füstárasztotta állomásokon is mérnökök dolgoztak. Magukra húzták a vasból való tolóajtókat, melyek előtt az összetorlódott füsthegyek fellegek gyanánt hömpölyögtek tova. De . az állomások ennek dacára úgy megteltek füsttel, hogy hosszabb ott-tartózkodás csak azért volt lehetséges, mert a gépek folyvást friss levegőt szivattyúztak be és elegendő számú oxigénkészülék volt kéznél. A mérnökök, épúgy mint Allan, a maguk művének tekintették az alagútat, melyért egészségüket és életüket kockáztatták.

Az utolsó állomáson, a 352. kilométernél, találták Smithet, aki itt két gépésszel látta el a gépeket. Újból erősítette, hogy a légszivattyú beljebb az alagútban kell hogy dolgozzék és Allan megint

Hobbyra gondolt. Ha a sors legalább ezt a barátját megtartotta volna számára!

Rögtön beljebb hatolt a tárnába. De a vonat csak lassan jutott előre, mert lépten-nyomon kőtömbök zárták el a pályát. A füst oly sürű volt, hogy a vetítő fénykévéje visszapattant, mint valami falról. Félóra mulva a vonatot nagy tömeg hulla akasztotta meg. Allan leszállt és védő álarccal behatolt a füstbe. Egy pillanat mulva már nem látszott vakító fényű lámpása.

Tökéletes csönd volt körülötte. Egy hang se, csak oxigénfejlesztőjének szelepe recsegett halkan. Allan nyöszörgött. Hiszen itt senkise hallotta. Keble olyan volt, mint egyetlen lüktető seb. Nyögve, fogcsikorgatva, mint egy sebzett állat, ment; ment előre és néha össze akart rogyni fájdalmának óriási terhe alatt.

Minden pår lépésnél testekbe botlott. De ha levilágított, mindannyiszor kétségtelenül halott embereket látott, kik rémesre torzult arcaikat meresztették rá. Hobby nem volt köztük.

Egyszerre lihegést hallott és fölemelte lámpását. Ugyanakkor kéz nyult a karjához és egy hang lihegte:

- Sauvé!

Egy ember rogyott elébe. Fiatal legény, nem volt más rajta, csak nadrág. Allan megfogta a karját és míg visszafelé cipelte a vonathoz, eszébe jutott, hogy hasonló helyzetben őt is vitte egyszer így egy férfi sötét tárnákon keresztül. Az orvosok az ájultat csakhamar eszméletre térítették. Charles Renard nevű kanadai volt. Elmondta, hogy bent működik a légvezeték és hogy ennek köszönheti az életét. Kérdezték tőle, nem figyelt-e meg életjeleket a tárnákban?

A menekült bólintott.

- De igen, szólt néha kacagást hallottam.
- Kacagást??! elszörnyedve néztek egymásra.
 - Igen, kacagást, egész világosan.

Allan telefonált vonatokért és fölváltásokért. Tüstént tovább hatolt. A harang sivítva csengett. Gyilkos munka volt s a füst gyakran visszaszorítottaőket. Dél felé sikerült közel jutniok a 380. kilométerhez, és itt egyszerre távoli, éles kacajt hallottak. Ez a hang a néma, füstölgő tárnákban a legrettentőbb volt, amit valaha hallottak. Megdermedtek és senki sem vett lélekzetet. Aztán siettek tovább. A nevetés egyre erősbödött, vad volt és tébolyult ez a hang, mint aminőt búvárok hallottak ki olykor szerencsétlenül járt tengeralatti hajókból, amelyekben megfulladt a legénység.

Végtére elérkeztek egy kis állomáshoz és benyomultak. A párázatban két, három, négy embert láttak, akik a földön fetrengtek, rémítő fica-

mok közt táncoltak és közben szakadatlanul hallatták metsző, őrületes kacajukat. A légvezetékből szél süvített be az állomásra, úgy hogy a szerencsétlenek életben maradhattak. Közvetlen közelükben oxigénfejlesztők voltak — érintetlenül.

De a boldogtalanok fölordítottak a rémülettől és visszahőköltek, amint váratlanul fényt láttak és álarcos embereket. Mind egy sarokba menekültek, ahol egy holt ember feküdt csöndben, kinyujtózva, imádkoztak és szüköltek félelmükben. Olaszok voltak.

Van itt valaki, aki olaszul beszél? – kérdezte Allan. – Vegye le az álarcát.

Egy orvos lépett elő és fuldokolva a köhögéstől, beszédbe eredt az őrültekkel.

- Mit mondanak?

Az orvos alig jutott szóhoz az iszonyattól.

- Ha jól értem őket, azt hiszik, a pokolban vannak! – szólt erőlködve.
- Akkor mondja nekik az isten nevében, azért jöttünk, hogy a mennybe vigyük őket! – kiáltott Allan.

Az orvos beszélt, beszélt s végre megértették. Sírtak, letérdeltek, imádkoztak és esdőn tárták ki kezeiket. De mikor közeledett valaki hozzájuk, őrjöngeni kezdtek. Egyenkint kellett őket lefogni és megkötözni. Egyikük meghalt a kifelé vivő

úton, ketten intézetbe kerültek, a negyedik ellenben hamarosan meggyógyult és egészséges maradt.

Allan félájultan tért vissza ebből az expedicióból Smith állomására. A rémségek sohase fognak véget érni? Ott ült, gyorsan lihegve, teljesen kimerülve. Harminchat órája nem aludt.

De az orvosok hiába sürgették, hogy hagyja el az alagútat.

8.

A füst elszállt. Lassan, lépésről-lépésre, mint egy tudatos lény, mely előbb tapogatózik, mielőtt egy lépést tenne. Benyaldosta a keresztaknákat, az állomásokat, végigkúszott a boltozaton és kitöltött minden kis helyet. A bányaventillátorok szívták, a szivattyúk préselték befelé a friss levegő millió meg millió köbmétereit. S végre, egész észrevétlenül, ritkult a füst.

Allan fölébredt és fájó, gyulladt szemekkel nézett be a tejszínű párába. Nem tudta mindjárt, hol van. A szeme előtt egy alacsony, acélból és rézből való gép nyúlt el, melynek szerkezete hangtalanul járt. A félig földbe sülyedt lendítőkerék úgy látszott, mintha állana; amint tovább nézte, fölfedezte a föl-alá sikló fénysávokon, hogy percenként kilencszáz fordulatot tesz, de oly pontosan volt kidolgozva, hogy úgy látszott, mintha egy helyben

állana. Ekkor eszébe jutott az is, hogy hol van. Még mindig Smith állomásán volt. Egy alak ingott a ködben.

- Ön az, Smith?

Az alak közelebb jött s ő felismerte Robinsont.

- Felváltottam Smith-et, Allan, mondta Robinson, egy hosszú, sovány amerikai.
 - Soká aludtam?
 - Nem, egy órát.
 - Hol vannak a többiek?

Robinson jelentette, hogy a többiek a terepet igyekeznek szabaddá tenni. A füst kissé eloszlott és elviselhetőbbé vált. A tizenkilencedik állomáson (380 kilométer) még hét ember van életben.

Még mindig élők? Ez a borzalmas tárna még mindig embereket rejt magában?

És Robinson folytatta jelentését, hogy a tizenkilencedik állomáson egy Strom nevű mérnök kezeli a gépeket. Hat embert vett fel és valamennyien jól érzik magukat. A mérnökök még nem tudtak hozzájuk eljutni, de a telefont helyreállították és beszéltek velük.

- Köztük van Hobby?
- Nincs.

Allan a földre pillantott. És némi szünet után kérdezte:

— Ki az — Strom?
Robinson vállat vont.

— Ez éppen a különös. Senki sem ismeri. Nem alagútmérnök.

Erre eszébe jutott Allannak, hogy Strom elektrotechnikus volt, aki a bermudai erőtelepek egyikén dolgozott. Később a következők derültek ki: Strom csak megtekintette az alagutat. A robbanás idején Bärmann kerületében volt s a tizenkilencedik állomás mintegy három kilométernyire volt mögötte. Ezt az állomást egy órával azelőtt nézte meg és mert az ottani személyzethez nem volt valami nagy bizalma, tehát rögtön visszafordult. Strom volt az egyetlen, aki befelé hatolt az alagútba, abelyett hogy kifelé menekült volna.

Néhány órával később találkozott vele Allan. Strom negyvennyolc óra hosszat egyhuzamban dolgozott, de a kimerültségnek nyoma sem látszott rajta. Különösen feltűnt Allannak, hogy még mindig mily rendesen volt a haja elválasztva. Strom nem volt nagy termetű, szűkmellű, alig harminc éves, a balti tartományokból származó orosz-német. Sovány, merev arca, kis sötét szeme és fekete kecskeszakálla volt.

Szeretném, ha jó barátok lennénk, Strom!
mondta Allan az ifjú embernek, akinek bátorságát őszintén bámulta, és megszorította a kezét.

Strom arca azonban mozdulatlan maradt, csak éppen egy kissé udvariasan meghajolt.

Strom hat kétségbeesett menekülőt vett fel

állomására. A tárnára szolgáló ajtó nyílásait olajba itatott kóccal tömte el úgy, hogy a levegő aránylag elviselhető volt. Az égő tárnába szüntelenül levegőt és vizet szivattyúzott. De így is legfeljebb még három óráig tarthatta volna pozicióját, azután nyomorultul odafúlt volna — s ő ezt nagyon jól tudta!

Erről az előretolt állomásról gyalog kellett előrehatolniok. Kisiklott, egymásra zuhant vaggonokon, kőrakásokon, talpíákon és összetört szálfákon kúsztak lépésről lépésre, bele a füstbe. A holttestek itt halomban hevertek! Majd egy szabad rész következett s ők gyorsan léptek előre.

Allan hirtelen megállott.

— Pszt! — mondta. — Nem emberi hang volt ez?

Mind megálltak és hallgatóztak. Semmit sem

Tisztán hallottam a hangot, — ismételte
 Allan. — Hallgatózzanak, én majd kiáltok.

És Allan kiáltására tényleg felelt egy gyönge, halk hang, mint ahogy nagyon messziről hangzik éjszaka az emberi kiáltás.

— Valaki van a tárnában! — mondta Allan felindultan.

Most már a többinek is úgy tetszett, hogy hallja a távoli, gyenge kiáltást.

Kiáltozva és fülelve kutatták át a sötét tárnát.

Kellermann: Az alagút. 10 a

Végül egy keresztsikátorban, amelyben a légvezeték viharmódjára sivított, egy aggastyánra bukkantak, aki a földön ült és fejét a falnak támasztotta. Mellette egy holt néger hevert, kerek szájjal, tömött fogsorral. Az aggastyán bágyadtan mosolygott. Száz éves ember benyomását keltette, soványan, aszottan, hófehér, ritka haját a léghuzam lobogtatta. Szemei természetellenesen kimeredtek, úgy hogy pupillája körül látszott a fehér szarúhártya. Sokkal jobban el volt csigázva, semhogy mozogni tudott volna, már csak mosolyogni volt képes.

Tudtam, Mac, hogy el fogsz jönni értem!
suttogta alig érthetően.

Erre felismerte Allan.

- Hiszen ez Hobby! kiáltott fel rémülten
 és boldogan és kiemelte az aggastyánt.
- Hobby? mondták a többiek hitetlenül, mert ők nem ismerték meg.
- Hobby...? kérdezte Allan, aki örömét és meghatottságát alig tudta palástolni.

Hobby bágyadt mozdulatot tett a fejével. »I am all right« suttogta. Azután a holt négerre mutatva szólt : »A néger sok munkát adott, de végül még is csak meghalt.«

Hobby a kórházban hetekig élet és halál közt lebegett, míg végre felülkerekedett szívós természete. De már nem volt a régi Hobby. Emlékezőtehetsége megzavarodott és soha sem tudta megmondani, hogy jutott abba az előrenyuló keresztvájatba. Csak annyi volt kétségtelen, hogy olyan oxigénfejlesztők és lámpák voltak vele, amelyek abból a keresztsikátorból valók voltak, ahol egy nappal a katasztrófa előtt a holt szerelő feküdt. Jackson, a néger, különben nem fulladás, hanem éhség és elgyengülés következtében halt meg.

Szórványosan jöttek a vonatok az alagútból, szórványosan dübörögtek befelé. A mérnökök légiói hősiesen küzdöttek ott bent a füsttel. A harc nem volt veszély nélkül való. Tucatjával betegedtek meg a füst mérgétől és öten meg is haltak, három amerikai, egy francia és egy japán.

A munkások tábora tétlen maradt. Abbahagyták a munkát. Ezrével ácsorogtak hosszú sorokban a terasszokon és nézték, mit művelnek Allan és mérnökei. Ott álltak és még az ujjukat sem mozgatták. A nagy világítókészülékeket, szellőztetőket és szivattyúkat mind a mérnökök kezelték, akik a kimerültségtől már alig álltak a lábukon. És a didergő munkáscsoportok közé vegyült az a számtalan kiváncsi is, akiket a borzalomnak ez az atmoszférája vonzott ide. A vonatok minden órában új és új csapatokat okádtak ki magukból. A Hoboken—Mac—City vasútvonal egy csapásra fényes üzlet lett, a bevétel egy hét

alatt két millió dollárra rúgott; a szindikátus azonnal felemelte a viteldíjat. Az alagútszálló tömve volt az újságok kiküldött riportereivel. Ezrével gördültek keresztül a romvároson az automobilok, tele hölgyekkel és urakkal, akik mind egy pillantást akartak vetni a pusztulás színterére. Fecsegtek, beszélgettek és fejedelmi uzsonnákat hoztak magukkal. De azért valamennyien titkos borzalommal nézték a nyílásból a gáztetők alól szüntelenül felcsavarodó négy hatalmas füstoszlopot. Ezt a füstöt a ventillátorok szívták fel a tárnából. És ott bent emberek voltak! Óraszámra voltak képesek ezek a kíváncsiskodók ott állni és várni, pedig semmit sem láthattak, mert a hullákat csak éjszaka szállították ki.

A romok eltakarítása több hetet vett igénybe. A legnehezebben ment a munka a csaknem teljesen kiégett fatárnákban. Csak lépésenkint lehetett haladni. A holttestek itt halomszámra hevertek, többnyire rettenetesen összezúzva, úgy hogy nem ritkán alig lehetett megkülönböztetni, hogy vajjon szénné égett padlódeszkára, vagy egy megszenesedett emberi testre bukkantak-e. Mindenütt szét voltak szórva. A romok alatt hevertek, üszkös gerendák mögött kuporogtak és rávigyorogtak az előretörtetőkre. Még a legbátrabbakat is meglepte a félelem és borzalom ebben a rettentő hullakamrában.

Allan mindenütt ott volt legelől, fáradhatatlanul.

A hullacsarnokban és a kórházak termeiben lejátszódtak azok a bizonyos megrendítő jelenetek, amelyek minden katasztrófa elmaradhatatlan kísérői. Zokogó nők és férfiak kutatják övéiket a fájdalomtól félőrülten, megtalálják, felismerik, jajveszékelnek, elájulnak. A legtöbb szerencsétlent azonban nem lehetett agnoszkálni.

A Mac-City melletti kis krematórium éjjelnappal dolgozott. A legkülönbözőbb vallások és felekezetek papjai ajánlották fel szolgálataikat és váltakozva látták el a gyászszertartást. Már több éjszakán át volt a kis erdei krematórium nappalian kivilágítva és a csarnokban még mindig végtelen sorokban álltak a fakoporsók.

Csak egymagában a szétzúzódott fűrógép mellett száznyolcvan halottat találtak. Mindent összevéve kétezernyolcszáztizenhét emberéletet oltott ki a katasztrófa.

Amikor a fúrógép törmelékeit eltakarították, hirtelen egy tátongó nyílásra bukkantak. A fúrók egy óriási üreget vájtak ki. A reflektorok világosságánál kitűnt, hogy az üreg mintegy száz méter széles; a magassága csekély volt; egy beledobott kő harmadfél másodperc mulva ütődött a fenékhez, ami hatvan méternyi mélységnek felel meg.

A katasztrófa okát nem lehetett megállapítani.

De a legnevesebb szaktekintélyek azon a véleményen voltak, hogy a kémiai bomlások következtében keletkezett üreg gázokkal volt megtelve, amelyek behatoltak a tárnába és a robbantás alkalmával explodáltak.

Allan még aznap hozzáfogott az újonnan keletkezett üreg megvizsgálásához. Kerek ezer méter hosszú szakadék volt ez, teljesen száraz. Feneke és falai abból az ismeretlen, laza ércből állottak, amelyet a geológusok submariniumnak kereszteltek el s amely erősen rádiumtartalmú volt.

A tárnákat rendbe hozták, a mérnökök rendszeresen bejárták a terepet.

De a munka szünetelt.

Allan kiáltványt tett közzé a sztrájkoló munkássághoz. Három napi gondolkozási időt adott nekik a munka újból való megkezdésére, ellenkező esetben el vannak bocsátva.

A Mac City rommezőin óriási meetingeket tartottak. Hatvanezer ember tolongott ott, ember ember hátán és tíz tribünről (waggonok szolgáltak e célra) szóltak egyidejűleg a néphez.

Szüntelenül ugyanazok a szavak szállongtak a hűvös, párás októberi levegőben : az alagút — az alagút — Mac — katasztrófa — háromezer ember — a szindikátus, és megint az alagút — az alagút ...

Az alagút háromezer embert mészárolt le és rémületet keltett a munkások seregében! Milyen könnyen lehetett volna az ő sorsuk is az; ott az izzó mélységben megszenesedni és megfulladni — és milyen könnyen lehetséges, hogy hasonló, talán még nagyobb katasztrófa áll be! Még borzasztóbb formában leselkedhetik rájuk a halál. Összeborzadtak, ha a »pokolra« gondoltak. Tömegaggodalom volt az, ami elfogta őket. Ez az aggodalom az Azorokon, Bermudákon át az európai munkaterületre is kiterjedt. Ott is szünetelt a munka.

A szindikátus megvásárolt egyes munkásvezéreket és a szószékekre küldte őket.

A megvesztegetett szónokok a munka azonnali megkezdése mellett léptek sorompóba.

— Hatvanezren vagyunk! — kiáltották. — A többi állomásokkal és melléktelepekkel együtt száznyolcvanezren! A tél már a küszöbön van! Hova mennénk? Az egész munkáspiacon az összes ágbeli munkabéreket le fogjuk nyomni, mindenütt átkozni fognak bennünket!

Hiszen ezt mindenki belátta. Utaltak arra a lelkesedésre, mellyel a nagy műhöz hozzáfogtak, a szindikátus és a munkások közt fennálló jó viszonyra, az aránylag magas bérekre.

— A »purgatóriumban« és a »pokolban« nem egyikünk megkereste a maga napi öt-hat dollárját, aki pedig egyébként cipőtisztításra és utcaseprésre sem volt jó. Igazat mondott-e vagy sem?«

Odamutattak a munkástelepre és úgy rivallták:

— Nézzétek házaitokat, kertjeiteket, játszótereiteket. Van fürdőtök, olvasótermetek. Mac embert csinált belőletek és a gyermekeitek egészségesen és tisztán nőnek fel. Menjetek New-Yorkba vagy Chicagóba és a bolhák meg a tetvek fognak megenni.

Hangsúlyozták, hogy hat év alatt nem fordult elő ezen kívül nagyobb szerencsétlenség és hogy a szindikátus a legmesszebbmenő óvóintézkedéseket fogja megtenni, hogy egy újabb katasztrófa lehetetlen legyen.

Ez ellen semmit sem lehetett vetni, semmit! De a rémület ismét elhatalmasodott, ez ellen pedig a világ legékesebben szóló szavai sem értek semmit. A tömeg ordított, fütyült, kővel dobálta meg a szónokokat és a szemükbe vágta, hogy a szindikátus megvesztegette őket.

— Senkinek sem szabad többé az átkos alagút munkájába belefogni. — Ez volt a többi szónokok alaphangja. — Senkinek! — És mértföldekre elhangzó, mennydörgő helyeslésben tört ki a tömeghangulat. Ezek a szónokok felszámlálták az építkezés minden veszedelmét. Beszéltek mindazokról az áldozatokról, amelyeket az alagút már a katasztrófa előtt követelt. Kerek 1800,— hat év alatt! Hát ez semmi? Senki sem gondol már arra az elgázolt, széttaposott, összezúzott 1800-ra? Beszél-

tek a »görbekórról», melyben százak szenvedtek hetekig és amelyben egyesek egész életükön át fognak sínylődni.

- Mac le van leplezve üvöltötték ezek a szónokok. (Egy részüket a hajóstársaságok vesztegették meg, akik az alagút elkészültét lehetőleg kitolni igyekeztek.)
- Nem igaz, hogy Mac barátja a munkásságnak! Abszurdum és hazugság! Mac egyszerűen a tőke pribékje! A legnagyobb hóhér, aki valaha a földet taposta! Mac a báránybőrbe bujt farkas! 180.000 embert foglalkoztat! 20.000-et juttat évenként a kórházaiba, hogy azután szélnek eressze őket — örökre nyomorékan! Rothadjanak el az utcán, vagy dögöljenek meg a menhelyeken, Macnak az egészen mindegy! Megmérhetetlen emberanyagot semmisített meg ez alatt a hat év alatt! De most vége, punktum! Lássa, honnan vesz magnáak embereket! Hozzon magának Afrikából feketéket, rabszolgákat a »pokla« számára, - vásároljon rabokat és fegyenceket a kormánytól! Nézzétek amott a koporsók szakadatlan sorát! Két kilométeren kígyózik ez a sor, koporsó koporsó mögött! Határozzatok!

Őrjöngés, tombolás, üvöltés! Ez a felelet.

Napokon át tombolt a harc Mac Cityben. Ezerszer ismételték ugyanazokat az érveket, pro és kontra. A harmadik napon maga Allan szólt. Délelőtt hamvasztotta el Maud és Edith holttestét és délután — a gyásztól és fájdalomtól még kábultan — órákhosszat beszélt az ezrekhez. Minél tovább beszélt, minél erősebben kiáltott a szócsövön keresztül, annál jobban érezte, mint tér vissza régi ereje és munkájába vetett régi hite.

Beszédét, amelyet méteres plakátok hirdettek előre, a rommező különböző pontjain egyidejüleg német, francia, olasz, spanyol, lengyel és orosz nyelven kifüggesztették. Száz és százezer példányban árasztották el vele a földgolyót. Bermudában, az Azorokban, Finisterreben, Biskayában ugyanabban az órában hét nyelven kürtölték ki a szócsövön keresztül.

Allant néma csend fogadta. Mikor útat tört magának a tömegen keresztül, útat nyitottak neki, sőt egyesek a sipkájukhoz nyultak. Egy piszszenés sem hallatszott s útját a jeges csend utcája jelezte, ahol minden szó megfagyott. Amikor a fejek tengeréből kiemelkedve fellépett a vasúti kocsira és megjelent ott az a Mac, akit mindannyian ismertek, akivel már valamennyien beszéltek, akinek kezét mindegyikük megszorította már, akinek erős, fehér fogazatát mind ismerték — mikor megjelent ő, az *Uncle Tom lovászgyereke* —, óriási hullámzás futott végig a mezőn, a tömegek elementáris megmozdulása, egy óriási görcse ennek

az óriási seregnek, amely összerándult, mint amikor a hidraulikus prés egy középpont felé szorítja az ékeket: de hang nem emelkedett.

Allan a megafonon keresztül kiabált. Minden mondatát a szélrózsa négy irányába kürtölte ki.

- Azért állok itt, hogy hozzátok szóljak, alagútemberek! - kezdte. - Én vagyok Mac Allan. ti ismertek engem! Azt kiáltozzátok, hogy én háromezer embert megöltem! Ez hazugság! A végzet erősebb, mint egy ember. A munka ölte meg azt a háromezret! A munka százakat öl naponta a földön! A munka harc és a harcnak halottai vannak! A munka csak egymagában New-Yorkban, jól tudjátok, naponta huszonöt embert öl meg! De azért senki sem gondol arra, hogy New-Yorkban abbahagyja a munkát! A tenger évente 20.000 embert öl meg, de senkinek sem jut eszébe a munkát a tengeren beszüntetni. Barátokat vesztettetek, alagútembereim, jól tudom. Én is vesztettem barátokat, csakúgy, mint ti! Kvittek vagyunk! A veszteségben épúgy bajtársak vagyunk, mint a munkában! Alagútemberek ... -Megkísérelte mégegyszer felkelteni azt a lelkesedést, amely a munkások seregeit hat éven át a lehetetlennek tetsző munkára tüzelte. Elmondta, hogy ő az alagútat nem a maga örömére építi. Hogy az alagútnak hivatása Amerika és Európa testvéries összekapcsolása, két világé, két kulturáé.

Hogy az alagút ezreknek ad kenyeret. Hogy az alagútat nem egyes tőkések meggazdasgodása érdekében kell megteremteni, hanem hogy az éppannyira a népé is. Éppen ez vezérelte őt.

— Alagútemberek, ti magatoké ott lent az alagút. Ti magatok is részvényesei vagytok a szindikátusnak!

Allan érezte, mint vet lobbot az ő csiholta szikra a fejrengetegben. Felkiáltások, rivalgás, mozgás! A kontaktus megvolt...

— Én magam is munkás vagyok, Alagútembereim! — tülkölte Allan. — Munkás, mint ti. Gyűlölöm a gyávákat! Le a gyávákkal! De a bátrak maradjanak! A munka több mint puszta eszköze a gyomor megtöltésének! A munka ideál. A munka a mi korunk vallása!

Lelkes kiáltás.

A helyzet kedvező volt Allanra. De mikor aztán felhívta őket, hogy folytassák a munkát, akkor egyszerre ismét jeges csend támadt köröskörül. A félelem megint elhatalmasodott rajtuk...

Allan elvesztette a játszmát.

Este a munkásvezérek újabb meetinget tartottak, amely kora reggelig tartott. És reggel nyilatkoztak, hogy nem hajlandók munkába állani.

Az oceáni állomások, valamint az európaiak is, csatlakoztak amerikai társaikhoz.

Ezen a reggelen Allan száznyolcvanezer embert bocsátott el. A lakásokat negyvennyolc óra alatt ki kellett üríteni.

Az alagút pihent. Mac-City kihalt.

Csak itt-ott álltak a néphadsereg katonái kezükben a fegyverrel,

水油

ÖTÖDIK RÉSZ.

I.

Az Edison-mozi ezekben a hetekben egy vagyont keresett. Maga a katasztrófa az alagútban is látható volt (!) a sürgés-forgás és az élet a tárnákban. Hozta a népgyűlések képét. Mac beszél. Szóval mindent.

Az újságok ölébe is hihetetlen összegek hullottak és a kiadók alaposan megszedték magukat. Katasztrófa, bányamunkálatok, monstremeetingek, sztrájk, megannyi elsőrendű fogás, amely a földtekét benépesítő órjáshadát a borzalmakra és szenzációkra éhes újságolvasó publikumnak felizgatja. Az emberek törték magukat az újságokért.

Az öt világrész munkássajtója Mac Allant, mint a kor vérrel és szennyel bemocskolt kisértő szellemét festette le, emberfejekkel a szájában és pénzesszekrényekkel a kezében. Minden országok rotációs gépei naponta meghurcolták. Az alagútszindikátust minden idők legaljasabb rabszolgatartásának, a kapitalizmus legvérlázítóbb zsarnokságának bélyegezték.

Az elbocsátott munkások fenyegető állást foglaltak el. De Allan sakkban tudta őket tartani. Mindenütt, a barakkokban, az utcasarkokon, kábelpóznákon ott függött egy proklamáció a következő szöveggel: »Tunnelman! A szindikátus védekezés nélkül egy csavart sem enged elvenni magától. Közöljük, hogy a szindikátus valamennyi épületében gépfegyverek vannak felállítva! közöljük továbbá, hogy nem tréfálunk!«

Honnan vett ez a Mac egyszerre a gépfegyvereket? kiderült, hogy ezek a fegyverek már hat év óta el voltak készítve előre, titokban — minden eshetőségre! Kemény legény volt ez a Mac, akinek az eszén nem lehetett túljárni!

Pontosan negyvennyolc órával az elbocsátás után a munkástelepeken nem volt többé sem világítás, sem víz. Nem maradt hátra más, mint szépen elmenni, hacsak a szindikátussal nem akartak harcba bocsátkozni.

De csak úgy, se szó, se beszéd mégsem akartak távozni az alagút emberei. Meg akarták mutatni a világnak, mielőtt mentek volna, hogy ők ott voltak.

Másnap 50.000 alagútember New York felé tartott. 50 vonattal indultak el és 12 óra körül megérkeztek — egy hadsereg! — Hobokenbe. A rendőrségnek nem állott módjában, hogy ennek a tömegnek New-Yorkba való belépését megakadályozza: mindenkinek, aki New-Yorkba akart menni, joga volt hozzá. De a rendőrállomások telefonjai szüntelenül működtek, hogy ennek a seregnek minden mozdulatát megfigyeljék.

A Hudson—River-alagút két óra hosszat úgyszólván minden forgalom elől el volt zárva. Az alagútmunkások keresztülvonultak rajta, egy emberekből álló hosszú kígyó gyanánt és az alagút mennydörgött lépésüktől és éneküktől.

Az alagútból való kilépés után azonnal díszmenetbe alakult a sereg és a Christopher-Street felé tartott. Az élén egy zenekar haladt, amely vad lármát csapott. Azután zászlótartók jöttek, akik zászlót hoztak vörösbetűs felírással »Tunnelman«. Erre a nemzetközi munkásliga vörös zászlóinak csapata következett, ezek mögött pedig a fejek felett a világ összes nemzetének százakra menő lobogói: legelől az Egyesült Államoké, az Union Jack, azután Kanada, Mexico, Argentinia, Brazilia, Chile, Urugnay, Venezuela, Haiti, Franciaország, Németország, Italia, Dánia, Svédország, Norvégia, Oroszország, Spanyolország, Portugália, Törökország, Perzsia, Hollandia, Kína, Japán, Ausztrália, Ujzeeland zászlója.

A zászlók tarka erdeje után négerek hordái

lépdeltek. Ezek a négerek részint a dühöngő szerepét játszották, a szemüket forgatták és értelmetlen hangokat üvöltöttek, részint azonban derék fekete fickók voltak, akik fehér fogaikat mutogatták és a »lady«-knek, akik láthatók voltak, szerelmi ajánlatokat tettek. Köztük egy plakát haladt óriási betükkel: »Hellman!« Azután egy csoport jött egy akasztófával. Rajta egy bábú himbálódzott: Allan!

Öreg zsákból készített kerek fején lángvörös paróka és kimeszelt fehér fogak jellemezték. Továbbá egy lópokrócból bő köpenyt szabtak ki neki, amely Mac közismert őzszínű ulszterjére emlékeztetett.

Óriási plakát járt a felakasztott Allan előtt ezzel a szöveggel:

»Mac Allan 5000 ember gyilkosa.«

A fejekből, sipkákból, fövegekből, ütött-kopott keménykalapokból álló áradat felett, amely a Christopher- és Washingtonstreeten át a Broadway felé hömpölygött, egész sereg ilyenfajta madárijesztő imbolygott.

Allan mögött Lloyd lengedezett kötélen. A báb feje dióbarnára volt mázolva, a szem és a fogak ijesztően kifestve. A plakát, amely ezt az indiai tetemet magyarázta, így hangzott:

»Lloyd, milliárdos tolvaj.« »Emberhúst fal.« Erre Hobby jött szőke szalmaparókával és oly siralmasan vékony alakban, hogy zászló módjára ide-oda libegett. Plakátjának szövege:

»Hobby«

ȃppen csak hogy megmenekült az ördögtől; most itt lóg.«

Következett S. Woolf! Fején vörös rongyot hordott, duzzadt veres ajaka és ökölnagyságú fekete szeme volt. Nyaka körül egy csomó zsinórrafűzött játékbaba.

»S. Woolf háremével!«

»Zsidó és a svindlerek bajnoka !«

Azután ismert pénznagyságok következtek és a különböző állomások főmérnökei. Közülük különösen az azorai kövér Müller keltett nagy feltűnést. Gömbölyű volt mint egy léggömb, fej gyanánt csak kemény kalapja volt.

»Jó kövér falat a pokolnak !«

A dübörgő emberáradat közepette tucatjával masíroztak a zenekarok, amelyek mind egyszerre játszottak és a Broadway szakadékát zűrzavarral töltötték meg, mintha ezer meg ezer ablaktábla zúzódott volna össze az aszfalton. A munkásherdák fütyöltek, kurjongattak, nevettek, minden száj buzgólkodott, hogy zajt csapjon. Egyes dandárok az internationálét énekelték, mások a marseillaise-t, ismét mások vad zűrzavarban min-

denfélét, ami eszükbe jutott. De ennek a fülsiketítő lármának az alaphangját a lépések dobbanása és kopogása adta meg, a nehéz csizmák tompa üteme, amely órákhosszat csak egy szót ismételt: — alagút — alagút — alagút ...

Maga az alagút jött el New-Yorkba tüntetni. A menet közepén egy csoport nagy feltűnést keltett. Előtte a legkülönbözőbb nemzetek zászlói jártak és egy óriás plakát:

»Mac nyomorékjai.«

A csoport emberroncsokból állott, akiknek egyik kezük vagy karjuk hiányzott, vagy az egyik combjuk; falábúakból sőt olyanokból, akik két mankón vánszorogtak előre, mint valami harangok. Mögöttük sárga, beteg arcszínű emberek. Ezek voltak azok, akik a »görnyedésben szenvedtek.

Az alagútemberek tízes sorokban vonultak fel és a menet öt kilométernél hosszabb volt. A farka épen akkor bukkant ki a Hudson—River-Alagút-ból, amikor a feje elérte a Wallstreetet. Példás rendben hömpölygött az alagútnép a Broadwayon keresztül, és az utcák, amelyeket végigtaposott, ezek az autógumitól símára csiszolt utcák még másnap is pettyezve voltak a csizmaszegek nyomaival. A forgalom megrekedt. A villamoskocsik, fogatok, automobilok végtelen sora várta a menet elvonulását. A kíváncsi közönség

minden ablakot és kirakatot megszállott. Mindenki látni akarta a tunnelman-eket, akik sárga, síri arcukkal, munkától kérges kezükkel és görnyedt hátukkal nehéz csizmáikban eldübörögtek. A borzalom atmoszféráját hozták magukkal az alagútból. Hiszen mind lent voltak a sötét aknában, ahol a halál társaikat leterítette. Láncok csörgése hangzott ki soraikból, a rabok és kitagadottak szagát terjesztették.

A fényképészek beállították gépjeiket és csattogtatták a zárat, kinematografusok pergették a forgattyút. A borbélyüzletekből beszappanozott vendégek szaladtak ki álluk alatt szalvétával, cipőkereskedésekből hölgyek fél lábukon cipővel, a divatáruházakban ingujjban bámészkodtak a vevők, sőt némelyek alsónadrágban. Az árúházak és boltok elárusítónői, munkáslányai, irodakisasszonyai az izgalomtól pirosan, kíváncsiságtól ficánkolva, vakmerően hajoltak ki az ablakpárkányokon, kezdve az első emelettől a huszadikig. Kiabáltak, sivítottak, zsebkendőt lobogtattak. De az utcáról felgomolygó hanghullámok elnyomták az ő vékony sipításukat, úgy hogy ott lent semmit sem lehetett belőle hallani.

Egy minden feltűnés nélkül ott álló magánautóban, amely sok más száz társával együtt várakozott a zajló emberáradatban, benne ültek Lloyd és Ethel. Ethel remegett a felindulástól és kíváncsiságtól. Szüntelenül kiáltozta: »Look at them — just look at them — look! look!« Nem győzte magasztalni a szerencsés véletlent, hogy ebbe a nagy parádéba belekerült.

— Apa nézd — hozzák Allant! Hallo! Látod? És Lloyd, aki a kocsi mélyén meghúzódva egy kis nyíláson át nézett ki, egykedvűen mondta:

- Látom, Ethel!

Mikor aztán magát Lloydot hozták, a lány boldogan felnevetett, odáig volt az élvezettől.

- Ez te vagy, Papa!

Elhagyta ülését az ablak mellett és átölelte Lloydot.

- Te vagy az ott, látod?
- Látom Ethel.

Ethel kopogtatott az ablakon, amikor a »pokolbeli emberek« elvonultak. A négerek vigyorogtak és utálatos téglavörös tenyerüket az ablakhoz szorították. Meg persze nem állhattak, mert az utánuk jövők a sarkukra léptek.

 — Csak ki ne nyisd valahogy az ablakot gyermekem! — szólt egykedvűen Lloyd.

De »Mac nyomorékjainál« összehúzódtak Ethel szemöldökei.

- Apám! mondta megváltozott hangon Látod ezeket?
 - Látom gyermekem.

(Másnap Ethel tízezer dollárt osztatott ki »Mac nyomorékai« között.)

Mintha egyszerre elfújták volna az örömét. Valami megmagyarázhatatlan keserűség az élet ellen szállta meg a szívét.

Kinyitotta a soffőrhöz szolgáló kis csapóablakot és rászólt :

- Go on!!
- Nem tudok menni felelte a soffőr. De Ethel csakhamar visszanyerte jókedvét.

Egy japánokból álló zászlóalj, akik holmi sárga majmok módjára tipegtek, megint megnevettette.

- Apa, látod a japs-eket?
- Látom Ethel, volt Lloyd stereotip felelete. Lloyd jól tudta, hogy közvetetlen életveszélyben vannak, de egy szóval sem árulta el magát. Attól nem félt, hogy talán agyonütnék, óh nem, de jól tudta, hogy mihelyt most valaki elkiáltaná magát: »Ez Lloyd kocsija!«, akkor a következő dolognak kellene beállania: a kíváncsi tömeg megostromolná a kocsiját és szétzúzná. Őket magukat (minden rossz szándék nélkül!) kihúznák belőle és egyszerüen agyonnyomnák. A legjobb esetben abban a kitüntetésben lenne részük, Ethelnek és neki, hogy két pár négervállon részt kellene venniök a processzióban egész New-Yorkon keresztül és ez semmiképen sem volt az ízlése szerint való.

Bámulta Ethelt, akit különben állandóan bámult. Nem is gondolt veszélyre! Ebben a tekintetben egészen az anyja volt.

Eszébe jutott egy kis jelenet, amely Ausztráliában játszódott le egyszer, mikor még kisemberek voltak. Egy megdühödött dogg rohant Ethel anyjára. És ő? Egy pár nyaklevest adott a doggnak és mélyen indignálódva mondta: You go on, you !« És a kutya valamilyen okból tényleg elsompolygott. Erre gondolt és arcbőre sűrű ráncokat vetett, mert nevetnie kellett.

Egyszerre csak berregni kezdett a mótor és a kocsi megindult:

Lloyd előrenyujtotta száraz múmiafejét és nevetett, miközben nyelve a fogaihoz ütődött. Felvilágosította Ethelt a veszélyről, amelyben éppen most — egy óra hosszat — forogtak.

- Én sohasem félek felelte Ethel és nevetve
 tette hozzá: hogy is félhetnék emberektől.
- Nagyon helyes gyermekem. Az olyan ember, aki fél csak félig él.

Ethel huszonhat éves volt, teljesen önálló, atyjának valóságos zsarnoka, de Lloyd azért mindig úgy bánt vele, mint kis lánykával. A lány pedig hagyta, hiszen végül is mindig az ő akarata érvényesült.

Mikor a vörös zászlóerdő elérte a szindikátus épületét, az alagútasok az épület nehéz kapuját zárva és a két első emeletet vasból készült ablaktáblákkal ellátva találták. Egy árva szempár sem mutatkozott a homlokzat négyszáz ablakán. A gránitlépcsőn, a súlyos tölgyfakapu előtt egyetlen szál rendőr állott. Egy óriási kövér irlandi, szürke posztóegyenruhában, rózsás dupla álla alatt a szürke posztósisak bőrszíjával. Telihold ábrázata volt rőt-aranyos színű szakálltüskékkel, vidám kék szemekkel nézegette a munkássereget és jóindulatú mosolygással emelte fel csillapítólag a kezét, egy óriási kezet nagy fehér gyapjúkeztyűben, amely egy tele lapát hóhoz hasonlított — és széles, reszelős nevetéssel ismételte folytonosan: »Keep your shirt on, boys! Keep your shirt on, boys! «

Mintegy véletlenül három fényes gőzfecskendő csörömpölt lassú tempóban a Pine-streeten (»hazatérőben« jelzéssel ellátva) s látván, hogy nem mehetnek tovább, megálltak és türelmesen várakoztak, miközben könnyű fehér füstpára szállt ki ragyogó rézkürtőikből s acélbordáikon remegett a felhevített levegő.

Mindenesetre nem szabad elhallgatni, hogy a kedélyesen mosolygó úrnak, akinek semmiféle fegyver, még csak egy bunkója sem volt, egy kis síp volt a zsebében. Ha netalán arra kényszerült volna, hogy ezt a sípot megtrilláztassa, akkor ez a három fényes, ártatlanul és udvariasan várakozó

gőzfecskendő, amely a visszafojtott feszültségtől könnyedén remegett tengelyén, egy percen belül 9000 liter vízet zúdított volna percenként a tömegre; továbbá az a négy méter széles tekercs, amely az első emeleti ablakpárkányokon függött és senkinek sem ötlött fel, lecsavarodott volna és nagy betűkkel kiáltotta volna szét az utcára: »Vigyázat! Kétszáz rendőr van az épület belsejében. Vigyázat!«

Az óriási, rózsás irlandinak azonban semmi oka sem volt a síphoz nyulni.

Mindenekelőtt óriási üvöltés zaja remegtette meg a szindikátusi épület négyszáz ablakát, mennydörgésszerű lárma, amelyben egészen felolvadt a zene csinadrattája. Azután Mac akasztása következett! Őrjöngő üvöltés közepette néhányszor fel és lehúzták az akasztófán. Közben elszakadt a hurok és Mac gyámoltalan mozdulattal zuhant a fejekre. Ismét összekötözték a hurkot s folytatták az exekuciót sivító füttyök közepette. Azután két vállon állva egy ember tartott rövid beszédet. Egy szavát, egyetlen hangját sem lehet a feltornyosuló lármában kivenni. De a beszélő eltorzult arccal, a levegőben keresztül-kasul hadonászó karjaival beszélt, mindakét kezével, görcsös ujjaival gyúrta a szavakat és úgy szórta le őket a tömegre. Habzó szájjal rázta ökleit a szindikátusi palota felé s ezzel véget ért a beszéd és mindenki

megértette. Az üvöltésnek egy orkánja kerekedett. Egészen Battery-ig elhallatszott ez a felkiáltás.

Talán már-már úgy alakulhatott volna, hogy a gőzfecskendőknek mégis csak akcióba kellett volna lépniök, mert az általános izgatottság a palota láttára egész a vad fanatizmusig fokozódott. Csakhogy ennek az egész demonstrációnak a természete már úgy hozta magával, hogy nem kerülhetett a sor a kitörésre, amely pedig az irlandit bízvást agyonnyomta s a három fényes gőzfecskendőt elseperte volna. Mert mialatt kétezren a palota előtt demonstráltak, azalatt negyvennyolcezren nyomultak előre, - egyenletes, automatikus erővel. Sígy nem lehetett másképpen, mint hogy az épülettel szemtől-szemben felhevült kétezer ember, miután a feszültség elérte tetőpontját, a levegőpuskából kilőtt nyíl módjára kiszoríttatott a Wallstreet felé

Két órán át ostromolta a szindikátusi palotákat a pokoli lárma, úgy, hogy a segédeket és gépírókat már komoly aggodalom fogta el.

A zsivaj a Pearlstreeten, Boweryn át a 3. és innen az 5. avenue felé húzódott, ahol a milliomosok ízléstelen palotái sorakoznak. A paloták csendesek, kihaltak voltak. Gőzölgő izzadságverejték gyöngyözött az elbástyázott, csendes milliókról. Lloyd sárga, kissé viharvert renaissancepalotája előtt, amelyet kis kertsáv választott el

az utcától, ismét megtorpant a menet, hogy »felakasszák «Lloydot. Lloyd háza éppen olyan élettelen volt, mint a többi. Csak az első emelet egyik sarokablakában állt egy nő és kinézett. Ethel volt. Minthogy azonban senkiről sem lehetett akkora merészséget feltételezni, hogy ilyenkor mutatkozni merjen, Ethelt mindenki szobaleánynak nézte.

A menet tovább haladt a Centralpark mellett a Colombus-squarere. Innen vissza a Madisonsquarehez. Itt ünnepélyesen elégették a bábukat fanatikus ordítás közepette.

Ez volt a tüntetés vége. Az alagútemberek elszéledtek. Belevesztek az East-River saloonjaiba és a hatalmas New-York egy óra alatt felszívta őket.

Ki volt adva a jelszó, hogy tíz órakor a hobokeni alagútállomásnál ismét találkoznak.

Itt azonban óriási meglepetés várt az alagútnépre: az állomás széles rendőrmellekkel volt elbástyázva. Minthogy csak lassanként apránként gyülekeztek, vállalkozókedvük pedig a sok gyaloglás, kiabálás és az alkohol követkzetében nagyon letört, hiányzott belőlük a kellő fellépéshez szükséges minden energia. Plakátok hirdették, hogy nőtlen munkásoknak Mac Citybe nincs többé belépésük. Csak a nőseket fogják visszaszállítani.

Egy sereg ügynök végezte a pontos ellenőrzést és félórás időközökben gördültek ki a vonatok

Mac City felé. Reggel hat órakor bonyolították el az utolsó szállítmányt.

2.

Mialatt a szindikátus körül tombolt a lárma, Allan konferenciát tartott S. Woolf-fal és Rasmussennel, a szindikátus második pénzügyi igazgatójával.

A szindikátus pénzügyi helyzete távolról sem fenyegetett veszedelemmel, de viszont kielégítőnek sem volt mondható. A következő januárra volt kontemplálva a második milliárdos kölcsön. Erre a jelenlegi viszonyok közepette természetesen gondolni sem lehetett. Senkisem jegyezne egy árva centet sem!

A világ összes börzéi visszhangzottak az amerikai déli tárnák exploziójának dörrenésétől, meg a sztrájk zsivajától. A papírok rövid néhány nap alat t huszonöt percenttel estek, mert mindenki, amilyen gyorsan csak lehetett, meg akart tőlük szabadulni és senkinek sem volt kedve rajtuk megégetni az ujját. Nyolc nappal a katasztrófa után a bukás kikerülhetetlennek látszott. De S. Woolf kétségbeesett erővel feszítette neki vállait az ingadozó, monstruózus financiális épületnek — és sikerült talprasegíteni!

Kápráztató mérleget varázsolt a nyilvánosság szeme elé, a tőzsdei tudósítók egész hadát vesz-

tegette meg és elárasztotta az ó- és újvilág sajtóját megnyugtató kommünikékkel.

A kurzusok megnyugodtak és megszilárdultak. S most hozzáfogott S. Woolf a gyilkos küzdelemhez, hogy a kurzusokat megtartsa és lassanként magassabbra csavarja. A palota tizedik emeletén levő irodájában megfeszített energiával dolgozta ki, szuszogva és fújva, mint egy víziló, ennek a kampánynak a terveit.

Mialatt a munkások hordái lent üvöltöttek, Allan elé terjesztette javaslatait. A »kövér Müller« káli- és érctelepeit ki kell aknázni. Az erőtelepek elektromos energiáját értékesíteni kell. A katasztrófa teremtette hasadék submariniumtartalmát ki kell termelni. A próbafúratok eredménye szerint átlagosan tíz méternyi vastagságú volt ez a réteg — egy egész vagyon! S. Woolf szerződést kínált a Pittsburg Smelting and Refining Co.nak. A társaság fejtse ki az érceket, a szindikátus vállalná a föld felszínén a szállítást, Ezért S. Woolf a tiszta nyereség 60 percentjét követelte. A társaság jól tudta, hogy a szindikátus »hard up« van és 30 percentet kínált. S. Woolf azonban megesküdött, hogy inkább elevenen befalaztatja magát, semhogy ebbe a szemérmetlenségbe belemenjen. Azonnal az »American Smelters«-hez fordult és erre a Pittsburg Co. visszajött és 40 percentet ajánlott fel.

Woolf 50 percentre ment le és fenyegetődzött, hogy a szindikátus ezentúl egyáltalán nem fog többé ércet szállítani; a tárnákat egyszerüen a telep alatt vagy felett fogja elvezetni, mindegy. Végül megegyeztek $46^{1}/_{3}$ százalékban. Az utolsó egyharmadért úgy küzdött S. Woolf, mint egy massaiharcos és a pittsburgiak úgy nyilatkoztak, hogy bár inkább az ördöggel kellett volna üzletet kötniök, mint ezzel a »betörővel«.

S. Woolf az utolsó két év alatt feltűnő módon megváltozott. Még kövérebb lett és még asztmásabb. Sötét szemeinek ugyan meg volt még a kissé búskomor, keleties fénye és a hosszú, fekete pillákból álló koszorúja, amely állandóan úgy látszott, mintha ki volna festve. De a fényük elhomályosodott. S. Woolf kezdett erősen őszülni. Nem viselt többé rövidre nyírt szakállt, hanem vastag bojtokban lógott le az alláról és arcáról. Hatalmas homlokával, tágranyílt, előrebugygyanó szemével és széles hajlott orrával az amerikai bivalyra emlékeztetett, amelyet a csorda kivert magából, mert túlságosan zsarnoki hajlamú volt. Ezt a benyomást megerősítette a vérrel aláfutott szem. S. Woolf a fejében az utóbbi évek alatt állandóan vértódulással küzdött.

Valahányszor alul felzúgott az üvöltés, S. Woolf összerándult s a szemében valami fellobbanó pillantás jelent meg. Nem volt ő sem gyávább, mint más ember, de az utóbbi évek lélekzetetelfogó tempója kikezdte az idegeit.

Meg azután S. Woolfnak voltak egészen más gondjai is, egészen mások, amelyeket azonban oka volt a világ elől elhallgatni...

Az értekezlet után Allan ismét magára maradt. Fel és alá járt dolgozószobájában. Arca erősen megsoványodott, szemei szomorúak és bágyadtak voltak. Mihelyt egyedül volt, rögtön elhatalmasodott rajta ez a nyugtalanság s nem volt egy helyben maradása. Ezerszer megtette ugyanazt az utat ide-oda s a szoba egyik sarkából cipelte a bánatát a másikba. De maga sem tudta, mire gondol.

Azután a kórházba telefonált, Mac Citybe és Hobby állapota iránt tudakozódott. Hobby lázban feküdt és senkit sem eresztettek be hozzá. Végre összeszedte magát és elment valamerre. Este némileg felfrissülve tért vissza és újra munkához látott. A submariniumos szakadék kiépítésére dolgozott ki néhány tervet. Egy nagy állomásra, óriási raktárakra és gépházakra volt szükség ezen a helyen. 80 kettős kilométer követ kellett beletölteni. Jól felfogva, ez a szerencsétlen szakadék, amelyben az alagútmunkásokra évmilliók óta leselkedett a halál, felbecsülhetetlen értéket képviselt. Ezek a tervek foglalkoztatták és nyomták el komor képzeleteit. Egy pillanatig sem tudott a mögötte lévő dolgokra gondolni...

Késő éjjel feküdt le aludni és boldog volt, ha pár percet pihenni tudott, anélkül, hogy rémes álmok gyötörték volna.

Egyetlen egy este vacsorázott Lloydnál.

Evés előtt Ethel Lloyd beszélgetett vele. Olyan őszinte fájdalmat mutatott Maud és Edith halálán, hogy Allan ettől kezdve egész más szemmel kezdte nézni. Úgy tűnt fel neki, mintha hirtelenül sok évvel idősebb és érettebb lett volna.

Allan néhány hetet megszakítás nélkül az alagútban töltött.

Ez a néhány heti megszakítás, amely normális üzem mellett csak óriási pénzbeli áldozatok árán lett volna lehetséges, alapjában véve egészen kívánatos volt. Az évek óta tartó lelkendező munkában az összes mérnökök kimerültek s pihenésre volt szükségük. A munkásosztályra nem vetett nagy súlyt. Még akkor sem, mikor az Unio, a szerelők, a villamos-, vas- és betonmunkások, kőmívesek, ácsok szakegyesületei kimondták az alagútra a munkatilalmat.

Egyelőre csak arról volt szó, hogy a tárnákat karbantartsák, nehogy rövid idő alatt elértéktelenedjenek. Ehhez a munkához nyolcezer mérnökből és önként jelentkezőkből álló csapat állott rendelkezésére, amelyet szétosztott a különböző terepszakaszokon. Hősies erőfeszítéssel védte ez a nyolcezer ember az óriási művet.

Egyhanguan kongtak egyes magányos vonatok harangjai a kietlen alagútban. Az alagút néma volt s mindannyiuknak hosszú idejükbe került, amíg megszokták a halotti csendet azokban a tárnákban, amelyek azelőtt dübörögtek a munkától. Bányamérnökök, vasszerelők, elektrotechnikusok, gépészmérnökök csapatai járták be az európai. atlanti és amerikai tárnákat. Minden sín, minden palló, minden egyes szegecs és minden sróf alapos revizió alá került s a szükséges javításokról és átalakításokról könyvet vezettek. Földmérők és matematikusok vizsgálták pontosan felül a tárnák irányát és méreteit. A méretek csak jelentéktelen elhajlást mutattak a számításoktól. Legnagyobbak voltak az eltérések a »kövér Müller« atlanti részén, ahol is szélességben három métert és mélységben két métert tettek ki. Olyan differenciák, amelyek az óriási kőzettömegek által befolyásolt műszerek pontatlanságára visszavezetendők.

A végzetes szakadékban a Cleveland Mining Co. félmeztelen, izzadtságtól gyöngyöző munkásai voltak a laza rétegeződésű submarinium fúrásával, robbantásával és szállításával elfoglalva. A trópikus hőségű szakadék bömbölt és dübörgött a munkától, mintha soha semmi sem történt volna. A napi produkció óriási értékre rúgott.

Egyébként azonban minden élettelen volt. Az Kellermann, Az alagút. alagútváros kihalt. Wannamaker becsukta az árúházát, az alagútszálló is bezárta a kapuját. A munkástelepeken asszonyok és gyermekek tanyáztak, a szerencsétlenüljártak özvegyei és árvái.

3.

Az igazságszolgáltatási eljárást, amely a szindikátus ellen megindult, nehány hét mulva megszüntették, mert a katasztrófánál nyilvánvalóan »force majeure« esete forgott fenn.

Allan mindeddig New-Yorkhoz volt kötve. Most azonban szabad lett és egyelőre elutazott.

A telet a Bermudákon és Azorákon töltötte s néhány hétig Biskayában tartózkodott. Utoljára az Ile Quessant-i erőműtelepen mutatkozott, innen kezdve azután nyoma veszett.

A tavaszt Párisban töltötte el, ahol C. Conner, denveri kereskedő név alatt a rue Richelieu egyik régi hoteljében lakott. Senki sem ismerte fel, noha mindenki százszor látta már az arcképét. Szándékosan választotta ezt a szállodát, hogy kikerülje a találkozást azzal az emberfajtával, amelyet legjobban gyűlölt: a gazdag semmittevőkkel és üres fecsegőkkel, akik hotelről hotelre járnak és az étkezéseket nevetséges ünnepélyességgel fogyasztják el.

Allan egészen magányosan élt. Délutánonként

nap-nap után ugyanazon bulevard-café előtt üldögélt a maga kerek márványasztala mellett, itta a kávéját és csendesen, közömbösen tekintett az utca lármás áradatába. Időről-időre felpillantott a szembenlevő hotel másodemeleti erkélyére: ott lakott évekkel ezelőtt Mauddal. Néhanapján megjelent ott egy világos színekbe öltözött asszony: ilyenkor Allan nem tudta levenni a szemét a balkonról. Naponta eljárt a Luxemburg-kertbe, arrafelé, ahol ezrével játszadoznak a gyermekek. Ott állt egy pad, amelyen egyszer Mauddal és Edithtel üldögélt. Ezen a padon ült Allan minden nap és nézte, mint zsibongnak körülötte a gyerekek. Most, egy fél év után, a halottak és a fájdalom lassanként sajátságosan hatalmukba kerítették. A tavasz és nyár folyamán ugyanazt az utazást tette meg, amelyet évekkel ezelőtt Mauddal és Edithtel. Volt Londonban, Liverpoolban, Berlinben. Wienben, Frankfurtban's mindenüvé komor. édes-bús emlékek kisérték

Ugyanazokban a hotelekben, sőt gyakran ugyanazokban a szobákban lakott. Gyakorta halkította meg lépteit azok előtt az ajtók előtt, amelyeket egyszer Maud keze nyitott és zárt. Nem esett nehezére kiismerni magát ezekben a hotelekben és folyosókon. A bánya sötét, földalatti labirintusaiban eltöltött hosszú esztendők kifejlesztették tájékozódási érzékét. Az éjszakákat álmatlanul

töltötte egy karosszékben a sötét szobában. Nyitott, égő szemekkel ült ott, mozdulatlanul. Néhanéha félhangon gyengéd figyelmeztetéssel szólt Maudhoz, amint tenni szokta volt, mikor még élt.

- Most menj szépen aludni, Maud! Ne rontsd a szemedet.

Szemrehányásokkal kínozta magát, hogy Maudot magához láncolta, holott akkor már tervbe vette nagy művét. Úgy érezte, mintha soha sem éreztette volna vele kellően szerelmét, mintha egyáltalán nem is szerette volna eléggé, nem úgy, ahogy most szerette. Gyötrelemmel és önváddal telten emlékezett, hogy még terhére is voltak Maud szemrehányásai, hogy elhanyagolja őt. Nem, sohasem értett ahhoz, hogy az ő édes kis Maudját boldoggá tegye. Égő szemmel, bánatától elborítva ült a kihalt termekben, amíg nappalodott.

- Már világos van, csicseregnek a madarak, hallod? — mondta Maud.
- És Allan felelte suttogva Igen, szerelmem, hallom. Aztán az ágyra vetette magát.

Végül az a gondolata támadt, hogy megszerezzen magának egyes tárgyakat ezekből a megszentelt helyiségekből, egy gyertyatartót, órát, egy íróeszközt. A szállótulajdonosok, akik Mr. C. Connert egy spleenes, gazdag amerikainak tartották, szemérmetlenül magas összegeket kértek, de Allan alkudozás nélkül megadott minden árat.

Augusztusban körútjáról ismét Párisba tért vissza és megint csak a rue Richelieu-i öreg hotelbe szállt; még csendesebben, még szomorúbban, szemében valami komor lánggal, Kedélybeteg ember benyomását keltette, aki a körülötte hullámzó életből mitsem vesz észre és teljesen önön tépelődéseibe merül bele. Hétszámra egy szót sem beszélt.

Egy este Allan a quartier latin egyik görbe, dolgos utcáján ment keresztül s egyszerre csak hirtelen megállott. Valaki nevén szólította. Körülötte azonban közömbös, idegen emberek sürögtek-forogtak. Egyszerre aztán meglátta a nevét, a régi nevét, óriási betűkkel, közvetlenül a szeme előtt.

Az Edison-mozi rikítószínű plakátja volt: »Mac Allan, constructeur du »Tunnel« et Mr. Hobby, ingénieur en chef conversant avec les collaborateurs à Mac-City.«

»Les tunnels-trains allant et venant du travail.«
Allan nem beszélt franciául, de azért kivette a hirdetés értelmét. Valami csodálatos kíváncsiságtól ösztönözve, némileg habozva belépett a sötét terembe. Éppen egy érzelgős képhez érkezett, amely untatta. S mégis ebben a darabban szerepelt egy kis lány, aki őt távolról Edithre emlékeztette s ez a gyerek egy félórán át tudta a tulzsúfolt helyiségben tartani. La petite Yvonne

éppen úgy tudott nagyképűsködve felnőttekkel beszélni...

Hirtelen hallotta, hogy a conferencier a nevét említi s ebben a pillanatban már ott állott előtte az »ő városa«. Porban, füstben, napban káprázva. Egy csoport mérnök állott az állomás előtt, csupa ismerős arc. Mintegy adott jelre valamennyien egy irányba fordultak, hogy bevárjanak egy automobilt, amely lassan gördült be. Az automobilban ő maga ült, mellette Hobby. Hobby felegyenesedett és valamit odakiáltott a mérnököknek, amire mind nevettek. Allant valami tompa fájdalom lepte meg, mikor Hobbyt nézte: frissen, öntelten - s az alagút most őt is megsemmisítette, mint annyi mást. Az automobil lassan továbbgördült s most hirtelen látta magát, amint feláll és visszahajlik a kocsiban. Egy mérnök a kalapjához nyult, jeléül, hogy megértette.

A conférencier: »A zseniális szerelő parancsokat oszt munkatársainak!«

Az az ember azonban, aki a kalapjához nyult, váratlanul a közönség közé nézett kémlelve, éppen rá, Allanra, mintha felfedezte volna. Most megismerte: Bärmann volt, akit október 10-én agyonlőttek.

Hirtelenül látta az alagútvonatokat száguldani: leszálltak a lejtős síkon, felvágtattak ismét, egyik a másik után s porfelhő viharzott utánuk.

Allan szíve hevesen dobogott. Megigézve, nyugtalanul ült, forró arccal és a lélekzet oly nehezen szakadt fel a melléből, hogy a mellette ülők nevettek rajta.

De a vonatok csak robogtak... Allan felállott. Azonnal ment. Autót vett és a hotelbe hajtatott. Itt a managernél a legközelebb induló amerikai gyorsgőzös iránt tudakozódott. A manager, aki Allannal állandóan a legnagyobb figyelemmel bánt, mint ahogy az súlyos betegekkel szokás, megnevezte a Cunard-gőzöst, amely másnap délelőtt Liverpoolból indul. De az esti vonat már elment.

— Rendeljen rögtön különvonatot! — mondta Allan.

À manager ránézett Mr. C. Connor-ra, meglepte a hangja és a kifejezése. Mi változtatta meg ezt az embert ma délután óta? Mintha egészen új ember állana előtte.

— Szívesen, — felelte. — De minden esetre kérnem kell Mr. Connortól meghatározott garanciákat...

Allan a lifthez ment.

— Minek? Mondja, hogy Mac Allan New-Yorkból rendeli a vonatot!

Ekkor a manager fölismerte, megdöbbenve visszalépett és meglepetését egy meghajlás mögé rejtette.

Mintha Allant kicserélték volna. Tova vágtatott egy előrerohanó vonaton, mely minden állomás mellett olyan tempóban robogott el, hogy a levegő megremegett bele és a mozgás gyorsasága már visszaadta Allant önmagának. Ez éjjel kitűnően aludt. Hosszú idő óta először. Csak egyszer ébredt fel. Amikor a vonat a kanális tunnelén keresztül dübörgött. »A tárnákat nagyon is szűkre csinálták« gondolta és tovább aludt. Reggel friss volt és egészséges, telve elszántsággal. A vonatról telefonon beszélt a hajó kapitányával és a társaság igazgatóságával. Tíz órakor érte el a Cunardlinert, mely lázas türelmetlenséggel, kéményein a vízgőz süvítő felhőit kilökve, várt reá. Allan még csak fél lábbal állt a hajón, amikor a csavarok a vizet már folyékony márványnyá korbácsolták.

Félóra sem telt bele és a hajón mindenki tudta, hogy a lekésett utas senki más, mint Mac Allan.

Allan a nyílt tengeren lázasan táviratozott. Biskaya, Azora, Bermuda, New-York és Mac Cityra csak úgy hullott a sürgöny. A sötét tárnákon keresztül a tenger alatt cikkázott az elevenítő áram: Allan megint kezébe vette a kormányt.

Allan első látogatása Hobbynak szólt.

Hobby lakóháza kissé kívül esett Mac-Cityn. Jórészt loggiákból, erkélyekből és verendákból állt egy fiatal tölgyerdő határán.

Senkisem nyitott kaput, amikor Allan csöngetett. Mintha a csengő nem működnék. A ház úgy hatott, mintha már rég nem laknék benne senki. De valamennyi ablak tárva-nyitva állott. A kertajtó is zárva volt; Allan rövidesen átvetette magát a kerítésen. Alig volt a kertben, egy juhászkutya rontott feléje és dühös csaholással útját állta. Allan szólt a kutyának, beszélt neki és a kutya végre félreállt, de nem vette le róla a szemét. A kert tele volt hervadt tölgyfalevéllel és el volt hanyagolva, csak úgy, mint a ház. Hobby, úgy látszott, elment hazulról.

Annál nagyobb volt Allan öröme és meglepetése, amikor hirtelen Hobbyt látta maga előtt. A lépcsőn ült, amely a kertbe vezetett, állát tenyerébe támasztotta és gondolatokba merült. Mintha nem is hallotta volna, hogy a kutya csaholt.

Hobby elegánsan volt felöltözve, mint mindig, de öltözködése úgy hatott, mint egy divatbábé, mert fiatalosan ruházkodott, pedig aki hordta, aggastyán volt. Hobby színes csíkos, drága fehérnemüt hordott, széles talpu lakkcipőt, kacér selyemszalaggal, sárgaselyem harisnyát, és csukaszürke, csípőbeszabott nadrágot, bevasalt ránccal. Kabát nem volt rajta, bár a hideg már csípős volt.

Úgy ült ott, mint egy egészséges, intelligens ember és Allan öröme már fellobogot. De amikor Hobby felpillantott reá és Allan látta eltorzult, beteg szemét és ráncos, fakó vénember-arcát, tudta, hogy Hobby egészsége még nem a legjobb.

— Itt vagy hát megint, Mac, — mondta Hobby, de nem nyújtott kezet Allannak és meg se mozdult. — Hol jártál?

Szeme és szája körül a ráncok apró legyezőkké csoportosultak. Mosolygott. Hangja még mindig idegenül és tisztátalanul csengett, habár Allan világosan kihallotta Hobby régi hangját.

— Európában voltam, Hobby. Hogy vagy, öregem?

Hobby megint maga elé nézett, mint az imént.

- Jobban vagyok, Mac. Átkozott agyam is újra működik már.
 - Egészen egyedül lakol itt, Hobby?
- Igen, kidobtam a cselédeket. Nagyon lármáztak.

Most azonban Hobby mintha hirtelen megértette volna, hogy Allan itt van. Fölállt, kezet szorított vele s meglátszott rajta az öröm.

- Jer be, Mac! Bizony, így vagyok, látod-e!

- Mit mond az orvos?
- Az orvos meg van elégedve. Türelem, mondja, türelem.
- Miért áll nyitva minden ablak? Hiszen itt rémes a huzat, Hobby.
- Szeretem a léghuzatot, Mac! felelte Hobby és idegenül kacagott.

Egész teste rebbent, s fehér haja röpködött, amikor fölmentek dolgozószobájába.

— Már újra dolgozom, Mac. Majd meglátod. Igazán kitünő dolog! — És Hobby kacsintott a jobb szemével, egészen úgy, mintha utánozná a régi Hobbyt.

Mutatott Macnak néhány lapot, amelyek reszkető, kusza vonalakkal voltak tele. Ezek a rajzok mind az ő új kutyáját ábrázolták. De alig voltak jobbak annál, amit gyermekek rajzolnak, és köröskörül a falakon lógtak Hobby nagyszerű vázlatai: pályaudvarok, múzeumok, árúházak, valamennyi a lángész kezéről tanuskodott.

Allan örömöt szerzett neki azzal, hogy dícsérte a vázlatokat.

— Bizony, igazán jók, — mondta Hobby büszkén és remegő kézzel töltött össze két pohár black and white-et. — Újra kezdem, Mac. Csakhogy hamar kifáradok. Nemsokára madarakat fogsz látni. Madarakat! Amikor én itt magam ülök, fejemben gyakran a legkülönösebb madarakat látom — millió madarat és mind mozog. Igyál, öregem. Igyál, igyál!

Hobby egy kopott bőrszékre vetette magát és ásított.

— Maud veled volt Európában? — kérdezte hirtelen.

Allan összerezzent és elsápadt. Könnyű szédülés fogta el.

— Maud? — kérdezte félhangosan és ez a név különösen csengett fülében, mintha igazságtalanság lenne kiejteni.

Hobby pislantott és erősen elgondolkodott. Azután fölkelt és így szólt:

— Kell még whisky? Allan a fejét rázta.

— Köszönöm, Hobby! Napközben nem iszom. Szomorú pillantással nézett ki az őszi fákon át a tengerre. Kicsiny fekete gőzös vonult lassan délnek. Gépiesen figyelte, hogy a gőzös hirtelen megállt egy villaszerű jelzőrúd között és nem mozdult tovább.

Hobby megint leült és hosszú ideig csöndben voltak. A szél fújt a szobán keresztül s rázta a fákról a lombot.

A fövenypart s a tenger fölött gyors felhőárnyak szaladtak egymásután s a reménytelenség és örökké új kín érzését keltették.

Ekkor Hobby újra kezdett beszélni.

— Igy van ez néha a fejemmel, — mondotta, — látod? Én persze tudom mindazt, ami történt. De néha a gondolataim összezavarodnak. Maud, szegény Maud! Hallottad-e különben, hogy Herz doktor a levegőbe repült? Egész laboratoriumával együtt. Nagy lyukat tépett az utcába és tizenhárom embert vitt magával.

Herz doktor vegyész volt, aki robbanó anyagokkal foglalkozott az alagút számára. Allan e hírt már a hajón kapta.

— Igazán kár, — tette hozzá Hobby, — az az új dolog, amit feltalált, bizonyosan jó volt! — És kegyetlenül mosolygott. — Nagy kár!

Allan erre Hobby juhászkutyájára terelte a beszédet s Hobby egy ideig követte. Azután megint másra tért át.

— Milyen édes leány volt ez a Maud! — mondta váratlanul. — Gyermek! És mégis mindig úgy tett, mintha okosabb lenne mint a többi ember mind. Az utolsó években nem volt veled nagyon megelégedve.

Gondolatokba merülve Allan Hobby kutyáját simogatta.

- Tudom, Hobby, mondotta.
- Bizony, néha azon panaszkodott, hogy te őt egyedül hagyod itt ülni. Nos, én azt mondtam neki: nézd, Maud, ez nincsen máskép. Egyszer csókolóztunk is. Úgy tudom, mintha ma történt

volna. Előbb tenniszt játszottunk és azután Maud mindenfélét kérdezett. Istenem, milyen tisztán hallom most a hangját! Igy mondta: »Frank«...

Allan rámeredt Hobbyra. De nem kérdezett semmit. Hobby a messzeségbe nézett és a szeme ijesztően fénylett.

Azután Allan fölállt, hogy elmenjen. Hobby elkisérte a kertajtóig.

- Nos, Hobby, mondta Allan, nem akarsz velem jönni?
 - Hová?
 - Az alagutba.

Erre Hobby elsápadt s az orcái reszkettek.

- Nem... Nem... felelte ijedt, bizonytalan nézéssel. És Allan, aki már bánta a kérdést, látta, hogy Hobby egész teste remeg.
- Adieu, Hobby, holnap újra eljövök!

Hobby a kertajtóban állt, a feje könnyedén előrehajlott, sápadt volt, a szeme beteg, s a szél játszott fehér hajával. Sárga, száraz tölgyfalevelek keringtek a lába körül. Amikor a kutya dühösen Allan után csaholt, Hobby nevetett, beteges, gyermekes kacaj volt, még este is a fülében csengett Allannak.

Már a következő napokban Allan újra összeköttetésbe lépett a munkás-unióval. Az volt az érzése, hogy ők most inkább hajlandók megegyezni. Valójában az unió nem tudta tovább fenntartani az alagut felett a zárlatot. A tél beálltával ezerszámra jöttek nyugatról a napszámosok és munkát kerestek. Az unió a mult esztendőben roppant nagy összegeket költött a munkátlanokra és ez a tél még több pénzébe kerülne. Amióta a munka az alagutban szünetelt, a bányákban, vaskohókban és gépgyárakban is hallatlanul csökkent a munka és az emberek seregei kerültek ki az utcára. A munkaerők nagy kínálata folytán csökkent a munkabér, úgy hogy még a munkában álló emberek is csak szűken tudtak megélni.

Az unió összehívott meetingeket és gyűléseket, és Allan beszélt New-Yorkban, Cincinnatiban, Chicagóban, Pittsburgban és Buffalóban. Szívós volt és fáradhatatlan. Hangja, mint hajdan, végigzúgott mellkasán és ökle hatalmasan szelte a levegőt, amikor beszélt. Most, hogy ruganyos természete megint fölegyenesedett, úgy látszott, újra kiárad belőle a régi hatalom, mint hajdan. A sajtó visszhangzott a nevétől.

Ügye jól állt. Allan remélte, hogy munkáját novemberben, legkésőbb decemberben újra fölveheti.

Ekkor azonban — Allannak egészen váratlanul — egy második zivatar gyülekezett a szindikátus fölött. Egy zivatar, mely sokkal pusztítóbb hatással járt mint az októberi katasztrófa.

A szindikátus óriási pénzügyi épületét gonosz sistergés járta át...

S.Woolf ugyanazzal a méltósággal kocsizott végig a Broadwayn 50 lóerejű carjában, mint azelőtt. Mint máskor, most is pont tizenegy órakor megjelent a klubban pókerezni és megitta a csésze kávéját. Nagyon tól tudta, hogy a világon semmi nem kelt nagyobb gyanut, mint amikor az ember életmódján változtat és ezért kifelé szerepét minden részletében továbbjátszotta.

De ő már nem volt a régi. S. Woolfnak megvoltak a maga gondjai, melyeket neki egész egyedül kellett viselnie. Ez nem volt könnyű! Már nem volt elég pihenés számára, hogy húgai, istennői egyikével vacsorázzék. Túlfeszült idegeinek orgiák kellettek, kicsapongások, cigányzene meg táncosnők, hogy elbóduljon. Éjjel, amikor kimerültségtől rángatózva hevert az ágyán, agya lobogva égett. Annyira jutott, hogy minden este nehéz boron megittasult, hogy aludni tudjon.

S. Woolf jó gazda volt. Roppant nagy jövedelme teljesen elég volt szertelenségeinek födözésére. Nem itt volt a baj. De két évvel ezelőtt másféle örvénybe került és dacára hatalmas úszólendületeinek, amelyekkel megint a csöndes vízbe iparkodott, hónapról-hónapra közelebb jutott a keringő örvényhez.

- S. Woolf bozontos bivalyfeje napoleoni gondolatot koholt ki. Játszott ezzel a gondolattal, szerelmesen settenkedett körülötte. Ápolta és etette, míg megnőtt. A maga mulatságára, üres óráiban. A gondolat nőtt, mint a palackbéli dsinn, melyet az arab halász talált, mint egy füstből való agyrém. S. Woolf tudott neki parancsolni, hogy bujjék megint vissza a palackba és magával hordhatta a mellénye zsebében. Azonban a dsinn egyszer csak így szólt: »Stop!« A dsinn felnőtt, rendes nagyságú lett, itt állt, mint egy felhőkotró, a szeme villogott, mennydörgött és többé nem akart visszamenni a palackba.
 - S. Woolfnak határoznia kellett!
- S. Woolf fütyült a pénzre. A nyomorúságos idők régen véget értek, amikor a pénznek rá nézve még jelentősége volt. Ki tudta szívni az utca piszkából, a levegőből, agyában fel voltak halmozva a milliók, neki csak ki kellett azokat szedni. Név nélkül, fillér nélkül arra kötelezte magát, hogy egy év alatt vagyont szerez. A pénz nem volt semmi! Csak a cél eszköze! S. Woolf hold volt, mely Allan körül keringett. Középpont akart lenni, mely körül a többi kering. A cél magasztos, hozzá méltó volt és S. Woolf határozott.

Miért ne tegye ő ugyanazt, amit megtett a többi mind, ezek a Lloydok és a nagyhatalmak körülötte? Nem volt egyéb, pontosan ugyanaz volt. amit megtett az ifjú Wolfsohn ezelőtt húsz évvel, amikor mindent egy lapra tett, elegáns ruhát öltött, fogazatába harminc márkát befektetett és Angliába utazott. Ez az ő törvénye volt, veleszületett törvénye, amely kényszerítette, hogy határozott időközökben ugyanúgy cselekedjék.

S. Woolf e pillanatban túlnőtt önmagán, démóniuma kinyujtotta természetfölötti nagyságra.

Terve készen volt, koponyájába vésve, hajszálpontosan; más ember nem láthatta. Tíz év mulva egy új nagyhatalom lesz, az S. Woolf nagyhatalom. Tíz év mulva az S. Woolf nagyhatalom elfoglalja az alagutat.

És S. Woolf hozzáfogott a munkához.

Azt tette, amit már előtte sok ezer ember megtett, de soha senki nem tette az ő roppant méreteiben! Nem vagyon után járt. Kiszámította, hogy tervéhez 50 millió dollárra van szüksége. Ő tehát 50 millió dollár után járt. Merészen, hidegen cselekedett, ment volt lelkiismereti furdalásoktól és előítéletektől.

Saját számlájára spekulált, bár szerződése ezt határozottan tiltotta. Nos, szerződése egy darab papír volt, halott és semmis és ezt a föltételt épp a többi nagyhatalom tette bele, hogy megkössék a kezét. Nem törődött vele. Megvette Délflorida minden pamutját és eladta egy hét mulva és kere-

sett két millió dollárt. A szindikátus volt a hátvédje, így kötötte S. Woolf az üzleteit, anélkül. hogy ehhez a szindikátus egyetlen dollárjára is szorulna. Egy év alatt öt millió dollárt hozott a maga pártjára. Ezzel az öt millió dollárral zárt sorban ment neki a nyugatindiai dohánynak. De egy ciklon elpusztította a dohányültetvényeket és az öt millió megsemmisült, maradt egy zászlóali nyomorék. S. Woolf nem adta föl a harcot. Megint megkísérelte a pamuttal és lám, a pamut hű maradt hozzá. Nyert. Belejutott a nyeremények sorozatába, egyre nyert és elsőrangú csatákat vívott. De ekkor váratlanul kelepcébe került. Megverte őt a réz, melyet ő körülkerített. Ismeretlen rézkészletek voltak, amelyekőt hátba támadták s teljesen elpusztították. Sok vért vesztett és kénytelen volt a szindikátus tartalékaiból kölcsönt venni. Elkapta őt az örvény. S Woolf teleszívattyúzta a tüdejét levegővel s kiúszott, de az örvény szítt. S. Woolf nagyszerűen úszott, de mindig egy helyben maradt. Ha hátra pillantott, meg kellett állapítania, hogy tért veszített. S. Woolf kétségbeesetten úszott és esküvel fogadta magának, ha újra nyílt tengerre jut, egyelőre föllélekzik és elkerül további kalandokat.

Ezek voltak S. Woolf gondjai, amelyeket senki sem tudott levenni róla.

A mult esztendőben még sikerült neki egy kielé-

gítő mérleget odavarázsolni. Még élvezte a szindikátus teljes bizalmát.

A viszonyok rosszak voltak, az októberi katasztrófa elpusztította a piacot és S. Woolf beleőszült, ha a következő januárra gondolt.

Küzdelem volt életre halálra.

Pénzt! Pénzt! Pénzt!

Három, vagy négy millió dollár hiánya volt. Aránylag csekélység. Két-három sikerült fogás és újra föld van a talpa alatt.

Rajta! - és S. Woolf hősiesen védekezett.

Egyelőre kevésbé veszélyes csatározásokba vetette magát, de amikor jött a nyár és csak lépésenként hódított teret, kénytelen volt nagy ütközetbe ereszkedni. S. Woolf nem habozott, nekiment. Még egyszer megkísérelte a pamuttal, kezét egyidejüleg az ónra tette. Ha ezek az óriási spekulációk csak valamelyest sikerülnek, meg van mentve.

Hónapokig élt hálókocsikban és hajófülkékben. Beutazta Európát és Oroszországot, hogy kikutasson helyzeteket, amelyeket érdemes megostromolni. Személyes kiadásait korlátozta, amenynyire csak lehetett. Se különvonatok, se szalonkocsik ezután. S. Woolf beérte a rendes elsőosztályú fülkével Londonban és Párisban felmondott királynőinek, akik nagy összegeket nyeltek el. Ezek a hölgyek védték váraikat habzó sápadt

ajkakkal. Csakhogy nem vették számításba, hogy S. Woolffal harcolnak, aki udvartartása hirtelen feloszlatásának lehetőségével már egy éve számolt és az istennőket már hónapok óta detektivekkel figyeltette. Pompásan színlelt felháborodással rájuk bizonyította, hogy május 1-én, május 15-én, május 16-án — ezen meg azon a napon — X. úrral meg Z. úrral itt meg itt voltak — kis »kéjutazáson« —, beszélőgépekkel ismételtette a megrettent nők előtt mindazokat a beszélgetéseket, amelyeket folytattak, megmutatta nekik, hogy padló és mennyezet ki voltak fúrva és minden nyíláson éjjel-nappal szem és fül lesett, míg a királynők szívgörcsöt kaptak. Akkor aztán kitette őket az utcára.

Mint a bosszú istene száguldott végig Európán és elbocsátotta parancsnokai meg ügynökei egy seregét.

Eladta a westfáliai bányákat s a belgiumi vaskohókat, kivonta pénzét a nehéz iparból, ahol csak lehetett és más értékekre vetette, melyeknek e pillanatban nagyobb kilátásaik voltak. Rideg könyörtelenséggel szállt szembe a telekspekulánsokkal Londonban, Párisban és Berlinben, akiknek földértékeik voltak Biskayában és az Azorokon és a krizis következtében hátralékban voltak a lefizetésekkel. Át kellett szenvedniök a nagy bukást. Egy csomó kisbank tört szilánkká. S. Woolf

nem ismert kegyelmet, az életéért harcolt. Pétervárott három millió rubel csinos kis borravalóért kapott egy száz millió rubeles fakoncessziót Észak-Szibériára, amely húsz százalékot hozott. Átváltoztatta a vállalatot részvénytársasággá és a szindikátus tőkéjének felét visszavonta. De olyan körmönfont feltételek mellett, hogy a szindikátusnak ezután is megvolt majdnem ugyanaz a jövedelme. A manipulációk a törvénykönyv szélén jártak, de ha minden kötél szakad, kezeügyében voltak a borravalók. Pénzt teremtett, ahol csak tudott.

Az olyan ember, mint S. Woolf — minden tapasztalat, minden tudás folytonos legélesebb beállítása mellett — csak az ösztönében bízhatik. Mint a matematikus a bonyolult formulák erdejében el volna veszve, ha engedné, hogy az a gondolat uralkodjék fölötte, hogy az elején hiba van, úgy az olyan embert, mint S. Woolf, csak az a meggyőződés tartotta fönn, hogy minden, amit tett, az egyetlen helyes cselekedet volt. S. Woolf az ösztönét követte. Győznie kellett, így hitte.

Az európai hajtóvadászat nem hagyott neki másra időt. De nem tudta volna szívére venni, hogy visszatérjen Amerikába, anélkül, hogy az atyját meg ne látogatná. Háromnapos ünnepélyt adott, amelyen egész Szentes részt vett. Itt a hazájában, abban a magyar fészekben, ahol őt egy sze-

gény asszony megszülte, itt érték őt az első nyugtalanító sürgönyök.

Kisebb spekulációi közül néhány balul ütött ki, hadserege előőrseit megverték. Az első sürgönyt egykedvüen gyűrte bő amerikai nadrágzsebébe. A másodiknál egyszerre csak nem hallotta az énekeseket, mintha egy pillanatra megsiketült volna és a harmadiknál befogatott és az állomásra hajtatott. Nem látta a napban égő, jólismert tájat, szeme a távolba nézett, New-Yorkba, Mac Allan arcába!

Budapesten új hióbhír várt reá: a pamut-ringet nem lehetett tovább óriási veszteségek nélkül tartani és az ügynök tudni akarta, eladjon-e. S. Woolf habozott. Ingadozott, de nem megfontolásból, hanem bizonytalanságból. Három nap előtt még milliókat nyert volna a pamuton és még sem adott el egy bálát sem árán alul. Miért? Ismerte a pamutot, mert ő három évig csak pamuttal dolgozott. Ismerte a piacot, Liverpoolt, Chicagót, New-Yorkot, Rotterdamot, New-Orleánst - minden egyes ügynököt, - ismerte az árfolyamok törvényét, naponta belemerült a börzék számerdejébe, finom fülével belefigyelt a világba és naponta számtalan dróttalan táviratot kapott, amelyek a levegőben szállnak és amelyeket csak azok tudnak fölvenni és kibetűzni, akik ismerik a titkát. Olyan volt, mint egy szeizmográf,

amely följegyzi a legfinomabb rázkódásokat és rengéseket és jelezte a piac minden ingadozását.

Budapesten beült a párisi expresszbe és csak Bécsben adott a liverpooli ügynöknek utasítást, hogy eladjon. Vérzett mellette — felrobbant vár volt! — de egyszerre csak nem volt bátorsága arra, hogy mindent megkockáztasson.

Egy óra mulva már megbánta ezt az utasítást, de nem tudta magát elszánni arra, hogy visszavonja. Működése alatt először *nem bízott* ösztönében.

Bágyadtnak érezte magát, pettyhüdtnek, mint egy orgia után, elhatározás nélkül és várt valamire. Úgy rémlett neki, mintha emésztő méreg került volna a vérébe. Gonosz sejtelmek borzongtak benne végig és néha könnyű láza volt. Félálomba merült, de csakhamar megint fölriadt. Azt álmodta, hogy irodájában telefonon beszél nagy városok képviselőivel és mindannyian egyik a másik után, - azt kiáltották neki a telefonba, hogy minden el van veszve. Amikor a hangok jajgató balsorskórussá egyesültek, fölébredt. De amit hallott, nem volt más, mint a vonat surlódása, mely egy ferdulónál belekapaszkodott a fékbe. Ott ült és belemeredt a fülke mennyezetén levő hideg lámpába. Azután kezébe vette jegyzőkönyvét és elkezdett számolni. Mialatt számolt, bénulás settenkedett föl a lábán s a karján s a

szıve felé kúszott : nem merte a liverpooli veszteségeket mezitelen számokkal odaírni.

— Nem szabad eladnom! — mondotta magának. — Sürgönyözni fogok, amint a vonat megáll. Miért nincsen a vonaton telefonjuk ezeknek a vadembereknek? Ha én most eladok, meghaltam, kivéve ha az ón negyven százalékot hoz, ez pedig lehetetlen! Mindent meg kell kockáztatnom, ez az utolsó lehetőség!

Magyarul beszélt! Ez is különös volt, mert az üzleteit rendesen angolul végezte, az egyetlen nyelven, melyen a pénzről helyesen lehet beszélni.

De amikor a vonat hirtelen megállt, bénulás fogta vissza a párnákon. Arra gondolt, hogy most egész hadserege minden tartalékával a tűzvonalban áll. És nem bízott ebben a harcban, nem! Feje tele volt számokkal. Ahová nézett, tételek állottak, két-nyolcjegyüek. Számoszlopok, roppant hosszúságú összegek. Ezek a számok mind egyforma nyomásuak voltak, hidegek, vasból metszettek. Ezek a számok egészen önmaguktól jelentek meg, önkényesen megváltoztak, a maguk akaratából fordultak át a tartozik-lapról a követellapra, vagy pedig hirtelen eltűntek, mintha kialudtak volna. Megzavaró kaleidoszkop, melyben számok csörömpöltek. Lecsörrentek, mint pikkelypáncélok, egészen aprók, vagy pedig parázslottak gigantikus nagyságban egyedül és komoran fenyegetőzve a puszta fekete térben. Hideg verejtékkel borították s ő félt, hogy beleőrül. Dühök oly nagy és kegyetlen volt, hogy tehetetlenségében sírt.

Számoktól agyonhajszolva érkezett Párisba. Csak néhány nap mulva nyerte vissza némileg nyugalmát. Úgy járt, mint az az ember, aki a betegség minden nyoma nélkül az utcán hirtelen felbukik és bár néhány óra mulva megint jól van, mégis csak félelemmel gondol a pusztulás e jelére.

Egy hét mulva megtudta, hogy ösztöne nem csalta meg.

A pamut-ring, amint ő eladott, más kezekbe került. Egy konzorcium szerezte meg, egy hétig tartotta és milliós nyereséggel eladta.

S. Woolf tajtékzott dühében! Ha ő követte volna ösztönét, most szolíd alapon állana!

Ez volt első nagy hibája. De a következő napokon elkövette a másodikat. Nagyon soká tartotta az ónt. Három nappal tovább és akkor adta el. Még mindig nyert, de három nap előtt kétszer annyit nyert volna. Tizenkét százalékot nyert, három nap előtt huszonötöt nyert volna. Huszonötöt! S a láthatáron feltűnt volna a szárazföld! S. Woolf arca szürke lett.

Mi volt az oka, hogy most hibát hibára halmoz? A pamutot egy héttel korábban adja el, az ónt három nappal később! Bizonytalan lett, semmi más! S. Woolf kezei folyton verejtékesek voltak

és reszkettek. Az utcán néha megtántorodott, hirtelen gyöngeség fogta el és gyakran nem mert átmenni a téren.

Október volt. Pontosan október tizedike volt, a katasztrófa évfordulója. Még három hónap ideje volt és még mindig megvolt csekély lehetősége annak, hogy meg tudja magát menteni. De néhány napig pihennie kell, ismét erőre kell kapnia.

San-Sebastianba utazott.

De éppen mikor már harmadik napja volt itt és állapota már annyira javult, hogy a hölgyek kezdték érdekelni, érte el Allan sürgönye, hogy személyes jelenléte New-Yorkban okvetlenül szükséges. Allan várja őt a legközelebbi hajóval.

S. Woolf az első induló vonatra ült.

6.

Egy októberi napon, Allan nagy csodálkozására, Lloyd Ethelt jelentették be nála.

Ethel belépett és gyors tekintetet vetett a szobára.

- Egyedül van, Allan? kérdezte mosolyogva.
- Egyedül vagyok, kisasszony, egészen egyedül.
- Ennek örülök! Ethel halkan nevetett. Ne féljen, nem vagyok zsaroló. Papa küld önhöz. Egy levelet kell önnek átadnom, de csak úgy, ha egyedül van.

Egy levelet vett elő köpenyegéből.

- Köszönöm, mondotta Allan és átvette a levelet.
 - Kissé különös, folytatta Ethel élénken,
- hogy papa olyan furcsa némely dologban.

És Ethel a maga módján frissen és zavartalanul csevegni kezdett és Allant, aki szűkszavú volt, élénk beszélgetésbe vonta, melynek anyagát leginkább ő szolgáltatta.

- Ön Európában volt? kérdezte.
- Igen, nagyszerű dolgot műveltünk ezen a nyáron, öten, két úr, három hölgy. Egy cigánykocsiban egészen Kanadáig mentünk fel. Mindig friss levegőben. A szabadban aludtunk, magunk főztünk, csodálatos volt. A kocsi tetején egy sátrat és egy kis evezős csónakot vittünk magunkkal.

Ethel az ő sajátos közvetlenségével nézett végig a szobán, miközben szép ívelésű, élénk pirosra festett ajkán (ez volt az akkori divat) gondolkodó mosoly futott végig. Érett szilvaszínű selyem köpenyeg és egy kis kerek kalap volt rajta, mely egy árnyalattal világosabb volt és amelyről szürkekék structoll csüngött alá válláig. Ruhájának bágyadt elmosódó szürkekéksége mellett szeme még kékebbnek látszott, mint amilyen valóban volt. Úgy fénylett, mint a sötét acél.

Allan dolgozószobája ijesztően sívár volt. Egy letaposott szőnyeg, néhány bőrszék, amely nélkül nem lehet el az ilyen helyiség, egy pénzszekrény, ez volt az egész. Azután egy fél tucat íróasztal, amelyeket acéldarabokkal leszorított iratcsomók borítottak. Mappákkal és tekercsekkel teli polcok. Óriási tömeg papiros, amelyet mintha önkényesen söpörtek volna végig a helyiségen. A nagy terem falait óriási tervek fedték el teljesen, amelyek az egyes pályákat ábrázolták. A finoman berajzolt tengermélység-méretekkel és a tussal kiemelt alagútgörbületekkel úgy hatottak, mint függő hidak rajzai.

Ethel mosolygott.

— Milyen szép rendet tart ön! — mondotta. A helyiség józansága nem lepte meg, édesatyja irodájára gondolt, amelynek egész berendezése egy íróasztalból, székből, telefonból és köpőcsészéből állott.

Azután Allan szemébe nézett.

Azt hiszem, Allan, hogy az ön munkájánál érdekesebbet még sohasem végzett ember! – mondotta a legőszintéb bámulat kifejezésével.
 De hirtelen elragadtatva ugrott fel és tapsolt. – Istenem, mi ez! – kiáltotta lelkesedetten. Tekintete kitévedt az ablakon és New-Yorkot látta elterülni.

Ezer lapos tetőről nyílegyenesen vékony fehér gőzoszlopok szálltak az ég felé. New-York dolgozott. New-York úgy állott a gőz alatt, mint valami gép, amelynek minden szelepe sípol. Az összeszorult toronyházaknak ablaksorai villogtak. Mélyen lent a Broadway-aknának árnyában hangyák, pontok és parányi kocsik kúsztak tova. Fentről nézve a háztömbök, utcák úgy hatottak, mint valami méhkas lépjei és a nézőnek akaratlanul az jutott eszébe, hogy az emberek ezeket a sejteket hasonló állati ösztönből építették, mint a méhek a lépet. Fehér felhőkotró két csoportja között a Hudson húzódott tova és rajta parányi gőzös siklott előre, egy négykéményű játékszer, valójában egy 50.000 tonnás oceánóriás.

- Nem felséges?! kiáltotta Ethel újra és újra.
- Hát nem látta még sohasem New-Yorkot a magasból?

Ethel intett fejével.

— De igen, — mondotta. — Elrepültem olykor fölötte Vanderstyfft-tel. De a gépen olyan nagy a léghuzat, hogy az embernek mindig a fátyolát kell tartani és nem láthat semmit.

Ethel természetesen és közvetlenséggel beszélt és egész lényéből egyszerűség és szivélyesség áradt. És Allan azt kérdezte magától, hogy miért nem érzi magát mellette sohasem egészen jól. Nem tudott vele feszte'enül beszélgetni. Talán csak a hangja zavarta. Nagyjában kétféle női hang van

Amerikában: az egyik lágy, amely egészen mélyen a gégetőben hangzik (így beszélt Maud) a másik éles, kissé az orron keresztül hangzó, amely hetykén és tolakodón cseng. Ilyen volt Ethel hangja. Azután elment Ethel. Az ajtóban még megkérdezte Allant, hogy nem jönne-e vele yachtján egy kis kirándulásra.

- Mostanában sok tárgyalásom van, amelyek egész időmet igénybe veszik, – utasította vissza Allan és feltépte Llyod levelét.
- Nos hát akkor majd máskor! Good by! -mondotta Ethel vidáman.

Lloyd levele csak néhány szót tartalmazott. Nem volt rajta aláírás:

Ȇgyeljen S. W.-ra.«

S. W. S. Woolf volt. Allan hirtelen hallotta, hogy a vér a füleiben forrott.

Ha Lloyd figyelmeztette, akkor ez nem ok nélkül történt! Talán Lloyd ösztöne fogott gyanút? Lloyd kémei? Rossz sejtések fogták el. Pénzügyletekkel nem foglalkozott és sohasem törődött S. Woolf osztályával. Ez az intéző bizottság dolga volt és éveken át minden a legnagyobb rendben ment.

Azonnal magához hivatta Rasmussent, S. Woolf helyettesét. A legtermészetesebb hangon arra kérte, hogy állítson össze számára egy bizottságot, amely vele, Rasmussennal pontosan megállapítja a szin-

dikátusnak mostani pontos helyzetét. Nemsokára folytatni akarja a munkát és tudni akarja, hogy milyen összegek állhatnak a legközelebbi időre rendelkezésére.

Rasmussen finom modorú svéd ember volt, aki európai udvariasságú formáit 20 évi amerikai tartózkodás után is megőrizte:

Meghajolt és kérdezte.

— Óhajtja, hogy még ma összeállítsam a bizottságot, Allan úr?

Allan rázta a fejét.

— Egyáltalában nem nagyon sürgős, Rasmussen. De holnap délelőtt. Fog addig választani tudni?

Rasmussen mosolygott.

- Egészen biztosan.

Allan ezen az estén sikerrel beszélt a szövetkezeti kiküldöttek ülésén.

Ezen az estén Rasmussen agyonlőtte magát.

Allan elsápadt, mikor ezt megtudta. Azonnal visszahívta S. Woolfot és titkos vizsgálatot rendelt el. A távírókészülék éjjel-nappal dolgozott. A vizsgálat kibogozhatlan zűrzavarra bukkant. Kitünt, hogy a sikkasztásokat, amelyeknek összegét nem lehetett ebben a pillanatban megállapítani, hamis könyveléssel és raffinált man pulációkkal leplezték. Vajjon Rasmussent, vagy S. Woolfot, vagy másokat terheli-e érte a felelősség, azt nem

lehetett azonnal megállapítani. Kitűnt továbbá, hogy S. Woolf utolsó évi mérlege leplezés volt és hogy a tartalékalap 6-7 millió dollár hiányt mutatott fel.

7.

S. Woolf átkelt az óceánon, anelkül, hogy a legcsekélyebb sejtelme lett volna arról, hogy két detektiv kíséri.

Meggyőződött, hogy az lesz a legjobb, ha Allant értesíti a veszteségekről. De hozzátette, hogy ezeket a veszteségeket más, nyereséget igérő tranzakciókkal majdnem teljesen pótolni lehet. Mikor szikratávíró útján értesült Rasmussen öngyilkosságáról, borzongás futott rajta végig. Egyik sürgönyt a másik után küldötte New-Yorkba. Kijelentette, hogy jót áll Rasmussenért és azonnal vizsgálatot fog indíttatni. Allan azt felelte, hogy ne sürgönyözzön tovább, hanem hogy mihelyt megérkezik New-Yorkba, azonnal keresse fel.

S. Woolf, nem sejtette, hogy a kést már élesítették számára. Még mindig azt remélte, hogy maga vezetheti a vizsgálatot és hogy majd talál valami kibúvót. Talán éppen a halott Rasmussen lesz a megmentője! Hogy szárazra kerüljön, mindenre készen állott, ha kellett, még valami gazságra is. És amit a halott Rasmussen iránt vétett, azt még jóvá tehette hátramaradott családján.

A hajó alig kötött ki Hobokenben, Woolf máris kocsijában ült és a Wallstreet-re hajtatott. Azonnal bejelentette magát Allannál.

Allan váratta öt percig, tíz percig, egy negyedóráig. Woolf megütközött. És minden pillanatban csökkent bátorsága, amellyel torkig teleszivatytyúzta magát. Mikor Allan végre fogadta, megingott biztonságát asztmatikus szuszogás mögé rejtette, ami nála egészen természetesen hangzott.

Kemény kalapját hátravetve, szivarral a szájában lépett be és már az ajtó mögött beszélni kezdett:

- Ugyancsak megvárakoztatja embereit, Allan úr, ezt már meg kell mondanom, – szuszogta szemrehányóan, zsíros nevetéssel és levette a kalapját, hogy megszárítsa homlokát.
 - Hogy van?
 Allan felállott.
- Nini, hisz ez maga, Woolf! mondotta nyugodtan, anélkül, hogy valami áruló hang csendült volna meg szavaiban és tekintetével keresett valamit íróasztalán.

Allan hangja újra bátorságot öntött Woolfba, újra világosságot látott, de az, hogy Allan csak Woolfnak és nem Mr. Woolfnak szólította, úgy hatott reá, mintha jéghideg kés futott volna végig a hátán. Ez a bizalmasság legintimebb kívánsá-

gainak egyike volt, de most nem jó jelnek tetszett neki.

Nyögve egy székbe vetette magát, egy új szivar végét harapta le, hogy fogai összeütődtek és rágyujtott.

— Mit szól Rasmussenhez, Allan úr? — szólalt meg lélekzet után kapkodva és addig lengette a gyufát, míg elaludt és a földre dobta. — Ilyen rendkívül tehetséges ember! Kár érte! Istenemre, szép kis kavarodást okozhatott volna nekünk! Amint már sürgönyöztem, jót állok Rasmussenért!

Hirtelen elhallgatott, Allan tekintete szíven találta. Ez a tekintet hűvös volt. Semmi egyéb. Annyira nem volt benne semmi emberi részvét, semmi emberi érdeklődés, hogy sértően hatott és S. Woolfnak azonnal lezárta az ajkát.

- Rasmussen külön fejezet, — felelte Allan hivatalos hangon és egy csomó sürgönyt emelt fel az asztalról. — Ne kerülgessük a dolgot és beszéljünk önről, Woolf!

Woolf füle körül jeges szél süvöltött.

Előrehajolt, felvetette ajkait és olyan módon bólogatott, mint valaki, akit ócsárolnak és aki bevallja, hogy blamálta magát. Azután mélyen melléből lélegzett és komoly, égő tekintettel mondotta:

 Már sürgönyöztem önnek, Allan úr, hogy ezuttal nem volt szerencsés kezem. A gyapotot egy héttel korábban adtam el, mert a liverpooli ügynökömtől, ettől az állattól rá engedtem magamra ijeszteni. Az ónt később adtam el. Sajnálom a veszteségeket, de pótolni lehet őket. Nem élvezet, ha az embernek be kell vallania, hogy szalma volt a fejében, higyje el nekem, — fejezte be szavait és nyögve emelkedett fel székéből és halkan nevetett, de a nevetés, amelynek önvádlóan és elnézést kérően kellett volna hangzania, nem igen sikerült.

Allan türelmetlen mozdulatot tett a fejével. Belül forrt a dühtől és felháborodástól. Talán sohasem gyűlölt embert még annyira, mint ezt a szőrös, idegen fajú asztmatikust ebben a pillanatban. Ime egy év után, — egy nyomorúságosan elveszített év után, — mikor végre mindent a legszélsőbb erőmegfeszítéssel újra szolid alapra helyezett, ennek a gaz tőzsdevadásznak újra fel kellett mindent döntenie! Nem volt oka rá, hogy szelid kézzel nyúljon hozzá, azért kiméletlenül és gyorsan végzett vele.

— Nem erről van szó, — felete nyugodtan, mint előbb és csak orrcimpái duzzadtak fel. — A szindikátus egy pillanatig sem fog habozni, hogy önt fedezze, ha a társaság szolgálatában érik veszteségek. De... — és Allan elengedte az íróasztalt, melyhez támaszkodott és egyenesen állott és olyan szemekkel nézett, amelyek csak pupillából és fékezett gyilkolási vágyból állottak, — az ön mult évi mérlege humbug volt, uram! Szédelgés! A saját számlájára spekulált és hét millió dollárt sikkasztott!

S. Woolf lezuhant, mint valami fa. Szürke lett, mint a föld. Vonásai elkorhadtak. Húsos kezével szívéhez kapott és levegő után kapkodva, visszahanyatlott. Szája bután és tehetetlenül nyitva maradt és véraláfutotta szemei kidagadtak a fejéből.

Allan arcszíne megváltozott; sápadt lett és vörös az erőlködéstől, hogy uralkodjék magán. Azután ugyanazzal a nyugalommal és hidegséggel tette hozzá:

- Hiszen megnézheti maga! és a sürgönyöknek halmazát Woolf lába elé dobta, hogy csak úgy röpültek a padlóra.
- S. Woolf még mindig levegő után kapkodva feküdt a székben. A padló sülyedt alatta, lábai felhőkké váltak, hörgő lélekzése úgy hangzott a fülébe, mint valami vízesés zúgása. Ez a toronymagasságból való lezuhanás annyira meglepte, annyira elkábította, hogy aziránt a sértés iránt, amely a sürgönyöknek hanyag odadobásában rejlett, nem volt semmiféle érzéke. Szürke szemhéjai fedőkként borultak szemére. Semmit sem látott. Éjszakát látott, keringő éjszakát, azt hitte, meg fog halni, a halálért könyörgött... és azután

újra felébredt és kezdte megérteni, hogy nincs több hazugság, amely megmenthetné.

- Allan! - dadogta.

Allan hallgatott.

- S. Woolf újra lemerült az örvénybe, újra fellihegett és felvetette szemeit, amelyek beesettek és rothadtak voltak, mint a soká heverő halakéi. Azután lihegve felelt.
- Helyzetünk kétségbeejtő volt, Allan, dadogta és melle hánykódva dobálódzott a levegőhiánytól, pénzt akartam szerezni... pénzt minden áron!

Allan felháborodva ugrott fel. Minden kétségbeesőnek megvan a joga a hazugsághoz. De ő nem sajnálta ezt a férfiút, nem érzett iránta semmit, semmit, semmit, csak gyűlöletet és dühöt. Röviden akart vele végezni és azután pusztuljon!

Ajkai hófehérek lettek az izgalomtól, amikor felelt:

— Ön a budapesti bankokban másfélmilliónyi összeget helyezett el a Wolfsohn névre. Péterváron egymilliót és londoni és belga bankokban átmenőleg két-három milliót. Üzleteket csinált saját számlájára és végre kitörte a nyakát. Holnap esti 6 óráig adok önnek időt. Egy perccel sem később és egy perccel sem előbb, elfogatom önt.

Woolf tántorogva, halálsápadtan emelkedett fel, hogy ösztönszerű védekezési vágytól hajtva, Allan-

nak támadjon. De nem tudta a kezét felemelni. Egész teste megbénult és borzasztóan reszketett. Pillanatokra egész tisztán hirtelen visszatért öntudata. Nehezen lélegezve állott helyén, hamuszürke arcát izzadtságcsöppek pontozták és a padlóra meredt. Szeme gépiesen egy csomó európai banknak nevét olvasta el, amelyek a földön fekvő sürgönyökön állottak. Megmondja-e Allannak, hogy miért bocsátkozott ezekbe a spekulációkba? -Kifejtse-e előtte indítóokait? Hogy egyáltalán nem pénzről volt nála szó. De Allan sokkal együgyűbb, sokkal egyszerűbb volt, mintsem hogy megértse, hogy mint vágyódhatik egy ember hatalom után, -- ő, akinek megvolt a hatalma, anélkül, hogy valaha törekedett volna utána, anélkül hogy tudná, anélkül hogy akarná, akinek egyszerűen a kezében volt.

Ennek a mérnök-agynak csak három gondolata volt és sohasem gondolkozott a világról és nem értett semmit. És ha már meg is értené őt, — még akkor is egy gránitfalnak szaladna neki, a polgári becsületfogalomnak, mely kicsiben jogos, de nagy dolgokban ostoba, — ennek a fogalomnak szaladna neki és nem jutna rajta keresztül. Allan csakúgy megvetné és elitélné. Allan! Allan! Valóban, ugyanaz az Allan, kinek ötezer ember élete nyomta a lelkiismeretét, Allan, ki milliárdokat vett ki a nép zsebéből, anélkül, hogy biztos lett

volna abban, hogy valaha be tudja váltani igéreteit. Még üt az Allan órája is, megjósolja neki! De ma ez az ember itélkezik felette és azt hiszi, hogy joga van hozzá! S. Woolf feje kétségbeesetten dolgozott. Valami kivezetőútat kutatott! Menekülést! Valami lehetőséget! Eszébe jutott Allan általánosan ismert jóindulata. Mért ragadta meg őt cápafogakkal? Jóindulat és könyörület két különböző dolog.

Ez a kétségbeesett ember olyan mélyen elmerült gondolataiba, hogy mindent elfelejtett maga körül. Nem hallotta, hogy Allan megparancsolta szolgájának, hogy hozzon egy pohár vizet, minthogy Woolf úr nem jól érzi magát. És minél tovább gondolkozott, annál halálsápadtabb és annál ólmosabb színű lett az arca.

Csak akkor ébredt fel, amikor valaki megrángatta kabátja ujját és egy hang így szólt:

- Uram!

Ekkor látta, hogy Allan szolgája, Lion, egy pohár vizet nyujt át neki.

Az egész pohár vizet kiitta, azután mély lélegzetet vett és Allanra nézett.

Hirtelen úgy rémlett neki, mintha kevésbbé rosszul állana minden. Hátha meg tudná fogni Allan szívét? És nagy önuralommal és nyugodtsággal, mély hangon így szólt:

- Allan, ezt nem akarhatja komolyan. Már

hét-nyolc éve dolgozunk együtt, milliókat kerestem a szindikátusnak...

- Ez volt az ön dolga.
- Igaz! Nézze, Allan, belátom, hogy kisiklás volt. Nem pénzkérdés volt nálam. Megmagyarázom önnek. Elmondom indítóokaimat... De ez nem lehet komoly szándéka, Allan! A dolgot rendezni lehet! És én vagyok az egyetlen ember, aki rendezni tudja... Ha engem elejt, akkor velem bukik a szindikátus is...

Allan tudta, hogy S. Woolf igazat mond. A hét milliót elvihette felőle az ördög, de a botrány katasztrófa volt. Mégis kérlelhetetlen maradt.

- Ez az én dolgom! - felelte.

Woolf megrázta bozontos bivalyfejét. Nem tudta felfogni, hogy Allan valóban fel akarja adni, hogy tönkre akarja tenni. Ez lehetetlen volt. És mégegyszer bátorságot vett magának, hogy Allan szemében tudakozódjék. De ezek a szemek a maguk hallgatag nyelvén azt kiáltották oda neki, hogy ettől az embertől hiába vár elnézést és irgalmat. Semmit sem várhat tőle. Egyáltalában semmit! Hirtelen rájött, hogy Allan született amerikai és ő csak valaki, aki azzá lett — és Allan erősebb volt.

A halk remény, amellyel áltatta magát, hiúnak bizonyult. Vége volt. És újra megrohanta nyomorúságának érzése.

— Allan! — kiáltotta hirtelen, kétségbeesetten. — Ezt nem akarhatja. Nem. Hiszen a halálba kerget. Ezt nem akarhatja.

Most már nem Allannal harcolt; a sorssal küzdött. De a sors Allant kuldte a harcvonal elé, egy hideg harcost, aki nem hátrált.

- Ezt nem akarhatja, Allan! ismételte újra és újra. A halálba kerget! És öklét Allan arca előtt rázta meg.
 - Mindent megmondtam önnek.

Allan az ajtó felé fordult.

- S. Woolf arcát nyálkaként borította a hideg verejték, szakálla összeragadt.
- Meg fogom a pénzt téríteni, Allan! kiáltotta vadul és karjaival a levegőben hadonászott.
- Tommy rot! mondotta Allan és ment. Ekkor Woolf arca elé tette kezeit és tompa zuhanással, leütött bikaként zuhant térdre. Egy ajtó becsapódása hallatszott.

Allan elment.

S. Woolf zsíros háta vonaglott. Félig kábultan állott fel. Mellét könytelen zokogás rázta. Felvette a kalapot, megsimogatta a posztót és lassan az ajtó felé ment.

Az ajtó előtt még egyszer megállott. Allan a mellékszobában volt és hallania kellett őt, ha kiáltott. Kinyitotta száját, de nem jött ki hang a torkán. Hiszen mindegy is volt. Úgy sem ért volna el vele semmit!

Ment. Fogait vicsorgatta mérgében, megalázkodásában és nyomoruságában. A düh könnyei nedvesítették meg a szemeit. Oh, hogy gyűlölte most Allant! Annyira gyűlölte, hogy vért érzett a nyelvén... Még Allan órája is ütni fog!...

Holt emberként szállott le a liften.

A kocsiba szállott.

- Riwerside-Drive!

A soffőr, akinek tekintete alig súrolta gazdájának arcát, ezt gondolta: S. Woolf készen van.

Összekuporodva, szürkén, beesett szemmel ült Woolf a kocsiban, anélkül, hogy valamit hallott, vagy látott volna.

Borzongott a hideg verejtéktől, visszabújt köpönyegébe, mint valami állat a kagylójába. Közbeközbe keserű utálattal a szájában ezt gondolta: megütött. Lemészárolt! Másra nem tudott gondolni.

Este lett és a soffőr megállott és megkérdezte, hogy ne hajtson-e haza?

S. Woolf erőlködéssel gondolkodott. Azután tompa hangon mondotta: Száztíz!

Ez volt Renée-nek, mostani kedvesének a címe. Nem volt senkije, akivel beszélhetett volna, se barátja vagy ismerőse és így hozzá hajtatott. Woolf félt, hogy a soffőr előtt elárulta magát és mikor Renée háza előtt kiszállott, közönyösen és egy kissé parancsolón, mint mindig, így szólt:

- Várjon!

De a soffőr ezt gondolta:

- Mégis csak készen vagy!

Renée egyetlen arcmozdulattal sem mutatta, hogy örül visszatérésének. Duzzogott. Úgy tette, mintha halálosan unatkoznék, mint hogyha boldogtalan volna. Annyira el volt foglalva a maga kis gőgös, elkényeztetett és makacs személyével, hogy Woolf feldúltsága nem is tűnt fel neki.

Az asszonyi önzésnek ez a foka hangos nevetésre késztette Woolfot. És ez a nevetés, amelybe sok kétségbeesés vegyült, újra megtaláltatta vele azt a hangot, amelyen Renéevel beszélni szokott. Franciául beszélt vele. Úgy tűnt fel neki, mintha ez a nyelv más embert csinálna belőle. Egy-egy pillanatra - egészen rövid pillanatra - teljesen elfelejtette, hogy holt ember volt. Tréfálkozott Renéevel, az ő kis elkényeztetett gyermekének. rossz babuskájának, kincsének, játékszerének nevezte és nedves, hideg ajkaival megcsókolta szép dagadó száját. Renée rendkívüli szépség volt, vörösszőke északfranciaországi leány Lille-ből, akit a múlt évben Párisból importált. Azt hazudta neki, hogy egy csodaszép sált és a legpompásabb tollakat hozta Párisból, és Renée arcvonásain

fény suhant végig. Megparancsolta, hogy terítsenek asztalt, gondjairól és szeszélyeiről fecsegett.

Óh, ő gyűlölte ezt a New-Yorkot, gyűlölte ezeket az amerikaiakat, akik a legnagyobb kiméletességgel, amellett a legnagyobb közönnyel bánnak a hölgyekkel. Gyűlölte, hogy ott kell ülnie az emeleten és hogy várnia kell. Oh, mon dieu, oui, jobb szeretett volna Párisban kis divatárus leánynak maradni....

— Talán visszatérhetsz nemsokára, Renée, — mondotta Woolf olyan mosolygással, amely tovább dolgozott Renée alacsony homloka alatt.

Vacsoránál egyetlen falatot sem tudott lenyelni, de sok burgundit ivott. Ivott és ivott, a feje forró lett, de nem lett részeg.

Muzsikát és táncosokat hozatok, Renée, mondotta.

Renée egy a zsidó negyedben lévő magyar vendéglőbe telefonált és egy félóra mulva ott voltak a táncosok és muzsikusok.

A zenekar prímása ismerte Woolf ízlését és egy szép fiatal leányt hozott magával, aki egyenesen a magyar vidékről jött. A leányt Juliskának hívták és egy kis népdalt énekelt olyan halkan, hogy alig lehetett hallani.

Woolf száz dollárt igért a csapatnak azzal a feltétellel, hogy egy pillanatnyi szünetnek sem szabad beállani. Muzsika, tánc, ének, megszakítás nélkül váltakozott. Woolf holttestként feküdt a széken, csak a szeme fénylett. Egyre vörösbort hörpintgetett és mégse lett részeg. Renée behúzott lábbal a karosszékben kuporodott össze, testét pompás cinóberpiros sál borította, zöld szemeit lehúnyta, mint valami piros párduc. Még mindig úgy látszott, mint hogyha unatkoznék. Éppen példátlan közönye ingerelte őt. Ha közelébe jött az ember, olyan rosszindulatú lett, mint valami hülye, míg végre a pokol lobogott ki belőle.

A szép fiatal magyar leány, akit a ravasz prímás magával hozott, tetszett S. Woolfnak, gyakran nézett reá, de a leány félénken kikerülte tekintetét. Erre magához intette a prímást és suttogva beszélt vele és nemsokára eltűnt Juliska.

Pont tizenegy órakor elhagyta Renéet. Egyik brilliáns gyűrüjét ajándékozta neki. Renée csókolgatta a fülét és suttogva kérdezte tőle, hogy miért nem marad. Régi kifogását használta, hogy dolga van és Renée homlokát ráncolta és félrehúzta a száját.

Juliska már Woolf lakásában várt. Reszketett, amikor Woolf hozzányúlt. Haja barna és puha volt. Egy pohár bort öntött neki és a leány engedelmesen szürcsölgetett belőle és így szólt hozzá: Egészségére Uram, aztán kívánságára elénekelte neki az ő kis mélabús népdalát, megint olyan halkan, hogy alig lehetett hallani.

»Két lánya volt a falunak« — énekelte — »két virága;

Mind a kettő úgy vágyott a boldogságra...«
Az egyiket elvitték az esküvőre, a másikat temetőbe....

Százszor hallotta S. Woolf ifjúságában ezt a dalt. De ma lesújtotta. Egész reménytelenségét hallotta belőle kicsendülni. Ott ült és ivott és könnyek gyültek a szemébe. Sírt önmaga felett való sajnálkozásában és könnyei lassan peregtek alá viaszkos, spongyás arcán.

Nemsokára megtörölte az orrát és lágyan és halkan így szólott :

Ezt jól csináltad. Mit tudsz még, Juliska?
 A leány reszketett szomorú barna szemével,
 amely egy láma tekintetére emlékeztetett. Megrázta a fejét.

- Semmit uram, - suttogta csöndesen.

Woolf idegesen nevetett.

- Ez nem sok! mondotta. Hallod-e Juliska, ezer dollárt adok neked, de azt kell tenned, amit én mondok neked.
- Igenis uram, mondotta Juliska alázatosan és félénken.
- Akkor hát vetkőzz le. Eredj a mellettünk lévő szobába.

Juliska meghajtotta fejét:

- Igenis, uram.

Mialatt Juliska levetette ruháit, S. Woolf mozdulatlanúl ült székében és maga elé meredt.

- Ha Allan Maud élne, akkor volna még reménységem! gondolta és ott ült és szerencsétlensége sötéten gubbasztott felette. Midőn egy idő múlva felnézett, Juliskát ruha nélkül, félig az ajtófüggönybe burkoltan látta az ajtó mögött állani. Egészen megfeledkezett róla.
- Gyere közelebb, Juliska. Juliska egy lépéssel közeledett.

Jobb keze még mindig fogta az ajtófüggönyt, mintha nem akarna az utolsó lepeltől is megválni.

- S. Woolf hozzáértő tekintettel nézte és a meztelen leánytest más irányba terelte a gondolatait. Noha még nem volt 17 éves, Juliska mégis valóságos kis asszonyka volt. Medencéje szélesebb volt, mintsem a rubák sejttették, combjai kerek oszlopok, melle kicsi és kemény volt. Bőre sötét. Olyan volt, mintha földből gyúrták volna és a nap szárította volna ki.
 - Tudsz táncolni? kérdezte S. Woolf. Juliska rázta a fejét, nem nézett fel.
 - Nem tudok, uram!
 - Sohse táncoltál szüreten?
 - De igen, uram!
 - Táncoltál csárdást?
 - Igen uram!

— Táncolj hát csárdást!

Juliska tehetetlenül nézett körül. Azután táncolt inkább félelemből, mintsem a nagy jutalom kedvéért. Ügyetlenül mozgatta karját és lábát. Ruha nélkül nem tudta, hogy mihez fogjon a testével. Úgy tipegett, mintha cserepeken járna. Szeme tele volt könnyel és orcái égtek a szégyentől. Óh, a lábait, amelyek nem voltak egészen tiszták, hova tegye a lábait?

Pompás volt. S. Woolf már évek óta nem látott ilyen megható szégyenkezést. Nem tudott betelni a látásával.

- Táncolj, Juliska!

És Juliska ügyetlenül emelte a kezét, lábát és könnyei hátravetett fejéről a mellére peregtek alá. Azután megállott és reszketett.

- Mitől félsz, Juliska?
- Nem félek, uram!
- Hát akkor jőjj közelebb.

Juliska közelebb kúszott. Most fogja megtenni!
— gondolta és a pénz jutott eszébe.

De S. Woolf nem tette meg. Térdére emelte.

- Ne félj és nézz rám.

Megtette, szeme lobogott és égett. S. Woolf megcsókolta az arcát. Az atyai érzésnek fellobbanásával szorította magához és könnyek gyűltek a szemébe.

- Mit akarsz csinálni itt New-Yorkban?

- Nem tudom.
- Ki hozott ide?
- A bátyám. De most Nyugatra utazott.
- Hát most mit csinálsz?
- Énekelek Gyulával.
- Ugyan, hagyd azt a Gyulát és ne énekelj többet vele. Gyula közönséges lump. Aztán te nem is tudsz énekelni.
 - Nem tudok, uram.
- Pénzt fogok neked adni és úgy fogsz tenni, ahogy én mondom?
 - Úgy teszek, uram!
- Jól van. Tanulj meg angolul. Végy magadnak csinos, egyszerű ruhákat és keress magadnak valamilyen elárusítónői állást. Figyelj arra, amit mondok. Kétezer dollárt kapsz tőlem, amiért olyan szépen táncoltál. Ebből megélhetsz három évig. Járj valami esti tanfolyamra. Tanulj könyvvezetést, gyorsírást és gépírást. A többi aztán magától adódik. Megteszed ezt?
- Megteszem, uram! felelte Juliska ijedten, mert Woolf nagyon különösnek, ijesztőnek tűnt fel előtte. Hallotta, hogy New-Yorkban sok fiatal leányt meggyilkolnak.
 - Öltözz újra fel.

És S. Woolf egy csomó bankjegyet nyujtott oda Juliskának. De a leány nem merte elvenni. Mihelyt utánanyulok, agyonüt, gondolta. — Ugyan vedd el már! — mondotta S. Woolf mosolyogva. — Nekem már nincs szükségem pénzre, mert holnap este pont 6 órakor nem élek már.

Juliskán borzongás futott végig.

- S. Woolf idegesen nevetett:
- Nesze még két dollár. Ülj az első autóba, amelyet meglátsz és eredj haza. Gyulának adj 100 dollárt és mondd meg neki, hogy többet nem adtam. Ne mondd meg senkinek, hogy pénzed van! A legfontosabb dolog a világon, hogy pénzünk legyen, de a többieknek nem szabad róla tudniok! No, vedd el már! A kezébe tömte a bankjegyeket.

Juliska elment, anélkül, hogy megköszönte volna.

- S. Woolf egyedül maradt és arcvonásai azonnal megmerevedtek.
- Buta egy nőcske mormogta. Mégis el fog zülleni.

Sajnálta a pénzt. Szivarra gyujtott, cognacot ivott és fel és alájárt a szobájában. Valamennyi lámpát meggyujtotta, mert a legkisebb félhomályt sem tudta elviselni. Egy kis japáni lakkszekrény előtt megállott és kinyitotta. Tele volt hajfürtökkel, szőke, arany, vörös leány-hajfürtökkel. Minden fürtcsomón cédula volt, mint valami orvosságos üvegen. Dátum volt ráírva. És S. Woolf végig-

nézett ezen a hajtengeren és megvetően nevetett. Mert megvetette és útálta a nőket, mint mindazok a férfiak, akik sokat foglalkoztak megvásárolható asszonyokkal.

De a nevetése megdöbbentette. Valami olyan nevetésre emlékeztette, amilyet egykor valahol hallotte Ekkor eszébe jutott, hogy nagybátyja nevetett így, és ezt a nagybátyját gyűlölte legjobban. Ez különös volt.

És újra fel és alá járt. De a falak és bútorok mindjobban elhalványodtak. A szobák nagyobbak és sivárabbak lettek. Nem tudta tovább elviselni az egyedüllétet és a klubba kocsizott. Éjjeli 3 óra volt. Az utca elhagyatottan terült el. Három házzal odébb egy autó állott. A soffőr a motor körül foglalatoskodott. Mihelyt azonban Woolf kocsija elindult, az autó utána robogott. Woolf keserűen mosolygott. Allan kémei? A klubhoz érve 2 dollár borravalót adott a soffőrnek és hazaküldte.

— Mennyire készen van, Istenem! — gondolta a gépész.

A klubban még három kártyaasztalnál játszottak és Woolf ismerősök közé ült. Különös volt hogy milyen kártyákat kapott ma a kezébe. Olyan lapokat, amilyeneket máskor soha nem lát az ember! Megint együtt van a Juliska kétezer dollárja, gondolta és a pénzt a nadrágzsebébe dugta

Hat órakor abbahagyták a játékot és Woolf az egész, nagy utat hazáig gyalog tette meg. Mögötte két beszélgető ember csoszogott, akiknek mindegyike lapátot vitt a vállán. A ház előtt egy becsípett munkást talált, aki dülöngve haladt előre a falak mentén és halkan és olyan hamisan énekelt, mint ahogy a részegek szoktak.

- Have a drink? - szólította meg Woolf.

De a részeg nem felelt. Szája tele volt érthetetlen szavakkal és tovább döcögött.

- Allan átváltozásai!

Otthon olyan erős whiskyt ivott, hogy összerázkódott. Nem volt részeg, de elvesztette öntudatát. Megfürdött és a fürdőben elaludt és csak akkor ébredt fel, mikor az aggódó szolga kopogtatott. Tetőtől-talpig átöltözött és elhagyta házát. Világos nappal volt. Szemben egy autó állott és Woolf megkérdezte, hogy a kocsi szabad-e.

— Megrendeltek, — mondotta a soffőr és Woolf megvetően mosolygott. Allan körülfogta, Allan körülkerítette. Egy kapuból egy gentleman lépett elő, aki kis fekete mappát vitt a hóna alatt és az út másik oldalán követte. Ekkor Woolf hirtelen egy városi villamos kocsira ugrott fel és azt hitte, hogy ezzel elmenekült Allan detektívjei elől. Egy szalonban kávét ivott és egész délelőtt az utcákon bolygott fel és alá.

New-York megkezdette 12 órás rohanását.

New-York rohant és előtte rohant vezetője: a tett. Autók, kocsik, teherkocsik, emberek zúgva rohantak keresztül-kasul. A felső vasutak dübörögtek, az emberek házakból, kocsikból, villamos vasutakról törtek elő, előtörtek földalatti lyukakból, a subway-nak kétszázötven kilométer hosszú aknáiból. Mind gyorsabbak voltak, mint Woolf. Visszamaradok, gondolta. Gyorsabban ment, de mindamellett elhagyta mindenki. Mintegy hipnózisban evickéltek tova. Manhattan, a város nagy szíve magába szívta őket. Manhattan ezer erén át dobta őket ki magából. Szilánkok, atomok, voltak, amelyeket izzóvá tett a kölcsönös surlódás és nem volt több önálló mozgásuk, mint minden más dolog molekuláinak. És a város folytatta mennydörgő útját. Öt percenként szürke villamos omnibuszóriás dübörgött rajta keresztül, amely úgy söpört végig a Broadwayn, mint valami elefánt, amelynek égő tapló van a talpa alatt. Ezek a reggeliző omnibuszok voltak, amelyekben az ember egy csésze kávét és egy sandwichet nyelhetett le, míg az irodájába ment. A kicsi, tovarepülő emberek között azonban nagy, tolakodó kísértetek jártak fel, le és ordítva kiáltották: kettőztesd meg a jövedelmedet! - Miért légy kövér? -Gazdaggá teszünk, írj levelezőlapot. Easy Walker! - Make your own terms - Stop having fits! — Drunkards saved secretly — Kétszeres erő! — Plakátok! — Ezek voltak a nagy szelídítők, akik ezen a vonagló tömegen uralkodtak. Woolf az ő jóllakott, megelégedett mosolyával mosolygott. Ő, aki a reklámot művészetté emelte! A Battery-ről három citromsárga reklám-aeroplánt látott, amelyek egymás mögött szálltak le az öböl felett, hogy elfogják azokat az esetleges vevőket, akik úton voltak New-York felé. Sárga szárnyaikon ez volt olvasható: Wannamaker — maradék nap! A körüle nyüzsgő ezernyi ember közül ki jött volna arra a gondolatra, hogy ezelőtt tizenkét évvel ő alapította »a repülő plakátot«?

New-Yorkhoz ragadt, magához szívta az őrlő szörnyetegnek centripetális ereje. Egész nap. Ebédelt, kávét ivott, egy pohár konyakot ivott különböző helyeken, amerre éppen járt. Mihelyt megállott, a szédülés érzése szállotta meg és így csak ment mindig tovább és tovább. Négy órakor, félig kábultan, anélkül, hogy gondolkozott volna, a Centralparkba ért. Átment a Chicagó—Boston—New-York—Wirship-Co. léghajócsarnokain és engedte, hogy az útak húzzák maguk után. Esni kezdett az eső és a park egészen el volt hagyatva. Menetközben félig elaludt, de hirtelen erős rémület keltette fel: megijesztette a saját járása. Meghajolva, csoszogva, behúzott térdekkel ment, éppen úgy, mint az öreg Wolfsohn,

csoszogott, akit a sors alázatossá nyargalt. És egy hang egész érthetően suttogta benne: a halottmosó fia!

Az ijedelem felrázta. Hol volt? A Centralparkban. Minek volt itt? Miért nem utazott el, az ördögbe is, miért nem volt már túl ungonberken? Miért ragadt egész napon át New-Yorkhoz? Ki parancsolta ezt neki? Az órájára nézett. Néhány perccel mult öt. Tehát még egy óra ideje volt, mert Allan megtartja a szavát.

Feje gyorsan kezdett dolgozni. Ötezer dollár volt a zsebében. Ezzel messzire eljuthatott! Szökni akart. Megmutatja, hogy Allan nem ejti zsákmányul. Körülnézett. Ameddig ellátott, nem volt sehol senki! Sikerült tehát Allan detektívjeit leráznia magáról. Ez a diadal új életet öntött beléje és villámgyorsasággal kezdett cselekedni. Egy fodrásznál levétette szakállát és míg a borbély dolgozott, meggondolta szökési tervét. A Columbussquare-en volt. A Subway-on a kétszázadik útig akart menni, hogy egy kis gyaloglás után valamelyik vonatra szálljon.

Tíz perccel 6 óra előtt elhagyta a borbélyműhelyt. Még szivart vett és 7 perccel hat előtt lement a Subway-hoz. Meglepetésére a Columbusquare állomás perronján a várakozók közt egy ismerősét pillantotta meg, akivel együtt tette meg utolsó útját a tengeren túlra. Az az ember rá is nézett, de — diadal! — nem ismerte meg. Pedig ezzel az emberrel naponként kártyázott a dohányzóban.

A belső síneken egy expresszvonat robogott tova villámgyorsasággal, zúgva és széllel töltötte be az állomást. Woolf türelmetlen lett és órájára nézett. Öt perc! De hirtelen eltűnt előle az előbbi utas. Mikor körülnézett, ott látta még a háta mögött, amint a Herald olvasásába merült. Ebben a pillanatban Woolf egész testében megbénult. Rettenetes gondolat támadt benne! Hátha ez az utas Allan detektívjeinek egyike, aki már Cherbourgh-tól kezdve követte? Még három perc hiányzott hattól. Woolf néhány lépést tett oldalt és lopva az utas felé nézett. Ez nyugodtan tovább olvasott, de az újságban egy hasadék volt és ezen keresztül egy éles szem meredt reá! Nagy aggodalmában S. Woolf ebbe a szembe nézett bele. Vége volt mindennek! Ebben a pillanatban berepült a vonat és S. Woolf a várakozók rémületére a sínekre ugrott. Egy szétterpesztett újju kéz kapott utána.

8.

S. Woolfot z perccel hat előtt morzsolták össze a Subway kerekei és egy fél órával később már egész New-York visszhangzott az izgatott ordítástól. — Extra! Extra! Here you are! Hya! Hya! All about suicide of Banker Woolf! All about Woolf!

A rikkancsok vad lovakként robogtak tova és azok az utcák, amelyeket ma Woolf bejárt, az ő nevétől visszhangzottak.

- Woolf! Woolf! Woolf!
- Woolf három darabra tépve!
- Az alagút elnyeli Woolfot!
- Woolf! Woolf! Woolf!

Mindenki százszor látta 50 PS. kocsiját a Brodway-on végigszáguldani, ezüstsárkányú kocsiját, amely úgy búgott, mint valami óceángőzös. Mindenki ösmerte bozontos bivalykoponyáját. S. Woolf egy része volt New-Yorknak és íme most meghalt! S. Woolf, aki olyan vagyont kezelt, amilyennél nagyobb nem volt még ember gondjaira bízva! Azok a lapok, amelyek jóindulattal voltak a szindikátushoz, így írtak: »Szerencsétlenség, vagy öngyilkosság?« Az ellenségesek így: »Először, Rasmussen! — Most Woolf!«

— Woolf, Woolf! A rikkancsok kiugatták a nevet és gőzfelhőket leheltek a ködös utcákon. Úgy hallatszott, mint a zsákmányukat széttépő farkasok rekedt üvöltése. Allan 5 perccel az esemény megtörténte után értesült Woolf rettenetes haláláról.

Feldúltan, munkára képtelenül járt fel-alá dol-

gozószobájában. Az utcákat köd töltötte meg. És csak a felhőkotrók nyúltak a ködtenger fölé, miközben a leszálló nap komoran világította meg őket. Lent a mélyben New-York dühöngött és ordított: a botrány folyamatban volt! Csak hoszszabb idő letelte után tudott a sajtóiroda főnökével és a pénzügyek ideiglenes vezetőjével tanácskozni. Egész éjjel üldözte őt Woolf utolsóbenyomása, amint halálsápadtan, levegőért küzdve feküdt ott előtte a székben...

- Az alagút tette! - mondotta magában Allan. Ugy érezte, hogy fenyegetés és szerencsétlenség veszi körül és megborzongott. Reménytelen időket látott közeledni. Évekig fog ez tartani! gondolta és álmatlanul járt fel s alá. Woolf halála ezer és ezer embert tartott ezen az éjszakán ébren. Mikor Rasmussen lőtte magát agyon, az emberek csak idegesek lettek, de Woolf halála az egész világot megrémítette. A szindikátus ingadozott! A világ minden nagy bankja milliárdokkal volt érdekelve az alagútban, milliárdokkal az ipar, a nép, egészen le a rikkancsokig. Az izgalom láza végigborzongott San-Francisoótól Pétervárig, Sidnev-től Fokvárosig. Valamennyi kontinens sajtója szította az aggodalmakat. A szindikátus papírjai nem estek, hanem hanyatt-homlok zuhantak lefelé. Woolf halála kezdete volt a »nagy földrengésnek«. A főrészvényesek egybehívott gyűlése

12 óránál tovább tartott és elkeseredett, pokoli csatához hasonlított, amelyben elég józan emberek marcangolták egymást. A szindikátusnak január 2-án sok százmilliónyi kamatot és esedékes részletet kellett törlesztenie, óriási összegeket, amelyeknek nem volt elég fedezetük. A gyűlés kommünikét tett közzé, amelyben kijelentette, hogy a pénzügyi helyzet ebben a pillanatban nem nagyon kedvező, de nincs kizárva, hogy az ügyeket mihamarabb rendezni lehet. Ez a kommüniké rosszul leplezett formában az egész végzetes valóságot tartalmazta.

A következő napon tízdolláros részvényeket egy dollárért lehetett venni. A magánembereknek egész serege, akiket évekkel ezelőtt magával ragadott az általános spekulációs düh, tönkrement. Ez az első nap több mint egy tucat áldozatot követelt. A bankokat megostromolták. Nemcsak azokat, amelyekről tudták, hogy erősen érdekelve vannak a szindikátusban, hanem sok olyant is, amelyeknek semmi közük nem volt hozzá. Ostromolták reggeltől estig és az óriási tömegek kivették betéteiket. A pénzintézetek egész sokasága kénytelen volt rácsait elzárni, minthogy a készpénzkészletek elfogytak. Az 1907-iki válság tréfa volt ehhez képest. Néhány kisebb bankház már az első megrohanásra összeomlott. De a nagy bankok is alapzatukig megremegtek abban

a hullámtorlódásban, amely körülzúgta őket. Hiába igyekeztek a nyilvánosságot újságközleményekkel megnyugtatni. A New-York City Bank. Morgan-Co., Lloyd, American, három nap alatt szédítő nagyságú összegeket fizettek ki. A sürgönyhivatalnokok kidűltek a kimerültségtől. A bankpaloták egész éjszaka nappali világításban úsztak, az igazgatók, pénztárosok, titkárok, napokon át nem tudtak ruhát váltani. A pénz egyre drágább lett. Ha az 1907-iki pánik 80%-tól egészen 130%-ig hajtotta fel a napi pénzszükséglet kamatlábát, úgy mostan 100-180%-ba került. Olykor egyáltalában lehetetlen volt 1000 dollárnyi kölcsönt kapni. A New-York City-ben Gould tartotta a lelket, Lloyd bankja késhegvig védelmezte magát, az Americant a Bank of London támogatta. Ezen a bankon kívül egyetlen európai banktól sem lehetett egy fillért kapni. Ezek a bankok maguk is lázas sietséggel helyezkedtek védelmi állásba. A new-vorki, párisi, londoni, berlini tőzsdéken páratlan válságok állottak be. A cégeknek egész serege beszüntette fizetését. Nem mult el nap csőd nélkül, nem mult el nap áldozatok nélkül. Woolf öngyilkosságának módja ragadóssá lett, tönkrement egyének naponként vetették magukat a Subway kerekei elé. Öt világrész financiális testén mély seb tátongott és az a veszedelem fenyegette, hogy elvérzik. A kereskedelem,

közlekedés, ípar, a modern világ nagy gépe, amelyet milliárdokkal fűtenek és amely milliárdokat okád ki magából, csak lassan és fáradságosan lengette kerekeit és olyan látszata volt, hogy hirtelen meg fog állani.

Az alagúttelek-társulat, amely az alagútállomások telkeinek vásárlásával és eladásával foglalkozott, egy napról a másikra összeomlott és számtalan embert rántott magával.

Az újságok ezekben a napokban haditudósítások voltak. Az alagút egyre több áldozatot követelt! Mr. Harry Styllwell, chicagói bankár, agyonlövi magát.

Williamson, tőzsdeügynök a 26. utcában, tönkrement, magát és családját megmérgezte.

Klepstedt, hobokeni gyáros, a Subway elé dobja magát...

Az a hír, hogy az öreg Wolfsohn Jakab Szentesen felakasztotta magát, semmi figyelmet nem keltett.

A pánik nagy volt. Átragadt Franciaországra, Angolországra, Németországra, Ausztriára és Oroszországra is. Először Németországot kaparintotta karmai közé, mely néhány hét alatt épp úgy tele volt nyugtalansággal, ijedelemmel és rémülettel, mint az Egyesült Államok. Az ipar, amely alig tért még magához az októberi katasztrófa következményeitől, zátonyra jutott. Papírjait,

amelyeket az alagút hallatlanul felvirágoztatott vas, acél, cement, réz, drótkötél, gép, szén, -a zuhanó alagútrészvények lerántották magukkal a mélységbe. A szénkirályok és kohóbárók az alagúton óriási vagyonokat nyertek, de most egy rézgarast sem akartak kockáztatni. Leszállították a munkabéreket, munkaszüneteket tartottak és a munkások ezreit kivetették az utcára, Azok, akiknek volt munkájuk, kijelentették, hogy társaikkal szolidárisak. Abbahagyták a munkát és el voltak szánva, hogy ezúttal körömszakadtukig harcolnak és nem engedik magukat olyan igéretekkel elcsábíttatni, amelyeket ezek az esküszegők úgy sem tartanak meg, ha megint kisüt a nap. Ha jók voltak az idők, ők is elég jók voltak arra, hogy segítsenek a milliók szaporításában, de ha az idők rosszak voltak, akkor kidobták őket. Hát fulladjanak meg a bányák és rozsdásodjanak be a nagy olvasztókemencék! A sztrájk úgy kezdődött, mint minden más. Lille, Clermond-Ferand és St.-Etienne medencéiben lobbant fel, aztán átharapódzott a Mosel, Saar- és Ruhr vidékére, majd Sziléziába. Az angol bányászok és Yorkshire, Northumberland, Durham és Déli Wales kohómunkásai rokonszenyből mondták ki a bérharcot, Kanada és az Államok csatlakoztak, A kísérteties szikra, az Alpokon keresztül átszökött Olaszországba és a Pireneusokon át Spanyolországba.

A vérvörös és halottsápadt gyárak ezrei nem dolgoztak. Egész városok kihaltak. A nagy olvasztókemencékben kioltották a tüzet; a bányalovakat felhozták az aknákból. A gőzösök rajokban, kémény kémény hátán vesztegeltek a kikötők temetőjében. Minden nap óriási összegekbe került. De minthogy a pánik a többi iparágtól is elvonta a pénzt, a munkátlanok milliós hadserege napról-napra nőtt. A helyzet kritikus lett; vasutak, elektromos erőközpontok, gázgyárak szén nélkül állottak. Amerikában és Európában a vonatok tizedrésze sem közlekedett és az atlanti hajóforgalom úgyszólván teljesen szünetelt.

Kihágásokra került a sor. Wesztfáliában dörögtek a géppuskák és a londoni kikötőmunkások véres harcban szálltak szembe a rendőrséggel. Ez december nyolcadikán történt. A West-India Docks körüli utcákat ezen az estén munkások és rendőrök holttestei borították. December tizedikén az angol munkásunió kimondta az általános sztrájkot. A francia, német, orosz és olasz munkásszövetség követte példáját és végül az amerikai Unio is csatlakozott.

Ez volt a modern háború. Nem apró-cseprő elő-csatározások, hanem kifejlett nagyarányú harc! Munkások és tőke zárt sorokban állottak egymással szembe.

Már néhány nap mulva mutatkoztak ennek a

harcnak a borzalmai. A büntények, a gyermek- és csecsemőhalandóság statisztikai számai ijesztően megnőttek. Milliók tápláléka vasúti kocsikban és a hajók üregeiben rothadt el. A kormányok a katonaságot vették segítségül. De a proletárokból álló csapatok passziv ellentállással segítették munkástestvéreiket, dolgoztak és nem végeztek semmit és az idő nem volt alkalmas, hogy a hatalom szigorú megtorlással éljen. Karácsony felé a nagy városok: Chicagó, New-York, London, Páris, Berlin, Hamburg, Bécs, Pétervár, nem tudtak világítani és az éhinség veszedelmének voltak kitéve. Az emberek dideregtek lakásaikban és minden, ami gyönge és beteges volt: elpusztult. Gyujtogatások, fosztogatások, lopások, rongálások napirenden voltak. A forradalom kisértete fenyegetett . . .

De a nemzetközi munkásliga nem hátrált egy tapodtat sem és olyan törvényeket követelt, melyek a munkást megvédik a tőke zsarnoksága ellen.

Ezeknek a zavaroknak és borzalmaknak közepette az alagútszindikátus még mindig fennállott. Keresztül-kasul lyukasztott roncs volt ugyan, melynek minden bordája recsegett-ropogott, de mégis csak állott!

Ez Lloyd műve volt. Lloyd a legnagyobb hitelezőket összehívta és ő maga is megjelent a gyülésen, hogy felszólaljon, amit betegsége miatt mar húsz év óta nem tett meg. A szindikátusnak nem

szabad buknia! Az idők kétségbeejtők és a szindikátus bukása mérhetetlen szerencsétlenséget hozna
a világra. Az alagút, ha okosan járnak el, megmenthető! Ha most taktikai hibát követnének el,
akkor sorsa egyszersmindenkorra meg volna pecsételve és az ipar fejlődését húsz évre visszavetik. Az általános bérharc nem tarthat tovább
három hétnél, minthogy a munkáshadseregek
közelállanak az éhhalálhoz, a pénz vissza fog jönni
és a válság tavaszra véget ér. Áldozatokat kell
hozni. A főhitelezőknek pénzt kell előlegezniök.
Ám a részvényeseknek és részjegytulajdonosoknak
január 2-án az utolsó fillérig meg kell kapniok
kamatjukat, hacsak nem akarnak egy második
pánikot felidézni.

Lloyd maga hozta az első nagy áldozatokat. Ily módon megtudta akadályozni a szindikátus összeomlását.

A tanácskozás titkos volt. Az újságok másnap megírták, hogy a szindikátus szanálása megkezdődött és hogy a társaság január 2-ikán, mint rendesen, teljesíteni fogja a részvényesekkel és a részjegytulajdonosokkal szembeni kötelezettségeit.

A híres január 2-ika elérkezett.

Január I-én New-York minden színháza, hangversenyterme és vendéglője zsufolásig meg szokott telni.

De ez a január I-e halott volt. Csak néhány nagy szállodában lüktetett élénk élet. A közúti vasutak nem közlekedtek. A magasvasutak és a Subway csak egyes vonatokat indítottak, melyeket mérnökök vezettek. A kikötőben, ködbe és jégbe burkoltan, kialudt tűzzel, vesztegeltek az oceánóriások. Az utcák este sötétek voltak, csak minden harmadik lámpa égett, a reklámtáblák, melyek máskor a világítótornyok tüzének pontosságával villogtak fel, nem gyúltak ki.

Már éjfélkor sűrü embertömeg vette körül a szindikátus épületét. Az érdekeltek készen voltak arra, hogy átvirasszák az éjszakát. Mind megakarták öt-, tíz-, húsz-, százdollárnyi kamatjukat menteni. Az a hír terjedt el, hogy a szindikátus január 3-ikán bezárja kapuit és senki sem volt hajlandó pénzét kockáztatni. Mind többen és többen jöttek.

Az éjszaka nagyon hideg volt, a hőmérő 12 fok celziust mutatott a fagypont alatt. A mély feketeségű égből fehér homokként finom hó szitált alá, amely a hallgató toronyházak felső emeletét egészen elnyelte. A hidegtől borzongva és fogvacogva szorultak össze a várakozók, hogy melegedjenek

és aggodalmakkal, sejtésekkel és a szindikátusról, részvényekről és részjegyekről folytatott beszélgetésekkel izgatták egymást. Olyan szorosan állottak egymás mellett, hogy állva is el tudtak volna aludni, de senkisem húnyta be a szemét. A félelem ébren tartotta őket. A szindikátus kapui mégis zárva maradhatnának esetleg! Ebben az esetben részjegyeik egyszerre értéktelenekké válnának! Kékre fagyott ólmos arccal, rémülettől és aggodalomtól merev tekintettel vártak sorsukra.

A pénz! A pénz! A pénz!

Életük munkája, izzadság, fáradtság, megalázkodások, álmatlan éjjek, ősz haj, megsemmisült lélek! Még több: öregségük, néhány évi nyugalom a halálig! Ha veszítenek, akkor mindennek vége van. Életük húsz éve kárba veszett, éj, nyomor, piszok és szegénység...

Az aggodalom és az izgalom percről-percre nőtt. Ha elveszítik megtakarított pénzüket, akkor Mac Allan-t, a szédelgőknek ezt a világbajnokát, meglincselik.

Reggel felé mind nagyobb csapatok jöttek. A lánc egészen a Warrenstreetig nyúlt fel. Igy érkezett meg a szürke nap.

Nyolc órakor hirtelen mozgás hullámzott végig a tömegen: A hallgató, füstölgő, hideg beborította szindikátusi palotában felgyúltak az első lámpák! Pontosan kilenc órakor feltárultak az épület nehéz templomkapui. A tömeg beözönlött a pompás előcsarnokba és innen a vakítóan ragyogó pénztári termekbe. A frissen megmosakodott, kialudt hivatalnokok egész serege nyüzsgött a kis rácsos ablakok mögött. Minden rácsnál lázas kezek olvasták le a dollárbankjegyeket a márványtáblákra, az aprópénz csörrent. Minden nyugodtan bonyolódott le. Aki dolgát elvégezte, azt a mögötte tolongó tömeg maga tolta a kijárat felé.

Kevéssel tíz óra után egy kis szünet állott be a forgalomban. Három rács egyszerre csukódott beminthogy az aprópénzük elfogyott. A közönség türelmetlen lett és a többi rács hivatalnokait tíz, húsz türelmetlen egyszerre rohanta meg. Ekkor a pénztári igazgató kihirdette, hogy a rácsokat öt percre lezárják. Az urak tartsanak aprópénzt készen, minthogy a kifizetés különben nagyon lassan bonyolódik le. A rácsokat lezárták.

A várakozóknak a helyzete egyáltalában nem volt kellemes a pénztári helyiségben. Minthogy a tömeg, amelyet az újságok harmincezer főnyire becsültek, kivülről egyre befelé tolongott. Ahogyan a fatörzset a fürészmalom gépezete a fürész alá tulja, úgy sajtolták az emberláncot a szindikátusi palotába és — részekre osztva — úgy szorították keresztül a Wałistreeti kijáraton. Egy férfiú az első gránitlépcsőre teszi lábát. Egy perc mulva a mögötte tolongó tömeg a magasba emeli, mind a két

lábával az első gránitlépcsőn áll. Tíz perc mulva fent van és lassan keresztülőrlik az előcsarnokon. További tíz perc mulva a pénztárhelyiségbe szorítják. Mechanikus figura lett, amelynek nincs meg az önmozgása és mögötte ezrek pontosan ugyanannyi idő alatt ugyanazokat a mozgásokat végzik el.

De a forgalom megakadása folytán az óriási pénztárhelyiség egy pillanat alatt szorongásig megtelt. Az előcsarnokban nyüzsgőket részben a felső emeletekre vezető lépcsőkre szorították.

A rácsok mellett várakozók azonban nem tudták helyüket tovább megtartani és az a szép kilátásuk volt, hogy tíz órai várakozás után elsöprik őket a rácsok mellől és a kijárat felé szorítják. Akkor újra lent sorakozhatnak.

Valamennyien álmatlanul töltötték az éjszakát. Fagyoskodtak, mint a kutyák. Nem reggeliztek, időt pocsékoltak. Irodáikban és üzleteikben bizonyára kellemetlenségek várnak rájuk. Hangulatuk a lehető legrosszabb volt. Kiáltottak és fütyültek és a lárma az előcsarnokon keresztül az utcán is folytatódott. Roppant izgalom vett erőt a tömegen.

- A rácsokat lezárják!
- A pénzük elfogyott!

És a tolongás türelmetlenebb, erőszakosabb lett. Ruhákat téptek le és emberek, akik nem jutottak levegőhöz, ordítottak és átkozódtak. Mások ellenben, akiket vittek és akiket mellmagasságnyira a fejek fölé emeltek, hangos szitkozódásokat üvöltöttek szét.

A rácsoknál fulladásig torlódtak össze a tömegek. Kiáltások, átkok hallatszottak fel. Egy soffőr, akinek levegő hijján sötétpiros volt az arca, öklével a rács ablakára vágott:

- A pénzemet, ti szédelgők! Háromszáz dollárom van nálatok! Adjátok vissza háromszáz dolláromat. Ti közönséges tolvajok és gazemberek!
- A rács mögött álló hivatalnok sápadtan és elutasítóan nézett az ordítóra:
- Jól tudja, hogy a részjegyek nem mondhatók fel. A kamatot követelheti. Ez az egész!

Az ablaktáblák hirtelenül mindenfelé megcsörrentek, és a pénztárnokok újra lázas gyorsasággal kezdték a pénzt kifizetni. De már késő volt. A kiáltást, amely a kifizetéskor újra felhangzott, az előcsarnokban és a teremben összeszorult embertömegek félreértették, és a tolongás még rettenetesebb lett.

Aki a kijáratot el tudta érni, az amilyen gyorsan csak lehetett, tovább állott. De ez is csak egyeseknek sikerült. A rácsajtók hirtelen megropogtak és a tömeget betolták a pénztárfülkébe. A pénztárnokok és hivatalnokok menekültek, miközben a könyveket, kazettákat és a pénzt, ahogyan éppen tudták, felnyalábolták. A tömeg zúgó áradatként özönlött be és a tölgyfából való rácsfalakat be-

nyomták. Ilyen módon levegő áramlott be. A tömeg minden lehető ajtón kifelé rohant, de mögöttük a nyomás annál erősebben hatott, mintegy belőtték az embertömegeket. De itten legnagyobb elámulásukra egy kifosztott és szétrombolt bankot találtak. Felfordított polcokat, szétszórt papirokat, kiöntött tintát és széttaposott dollárbankjegyeknek és aprópénznek a halmazát.

De eggyel tisztában voltak: Pénzük elveszett! El! Vége volt! Pénzüknek, reményüknek, mindennek! Az egész épület a düh és felháborodás kiáltásától visszhangzott. Rombolni kezdtek mindenütt, ami csak le volt rombolható. Ablakok csörrentek, asztalok, székek recsegve, ropogva dültek szét és fanatikus ujjongás zúgott, valahányszor romok torlódtak fel.

A szindikátusi palotát megrohanták.

Harmincezer ember — és sokak szerint még több — özönlött be és valamennyit a lépcsőn fölfelé a felső emeletekre nyomták. Az a néhány rendőr, aki a rend fentartására megjelent, teljesen tehetetlen volt. A békésebb hangulatuak valami kijáratot kerestek, a dühöngők ellenben azon voltak, hogy szilárdan beékelődjenek, ahol csak lehetett és hogy dühüket kielégítsék.

Az épület ezen a januárius másodikán majdnem teljesen elhagyatott és a legtöbb emelet teljesen üres volt. Hogy pénzt takarítsanak meg, elhatározták, hogy csak a legszükségesebb helyiségeket tartják meg, és hogy a felszabaduló emeleteket bérbeadják. A legtöbb szakosztály már Mac-Citybe költözött át, mások éppen költözőben voltak, ellenben az ügyvédeknek és cégeknek kiadott emeletek ezen a napon nem kezdték még meg teljesen munkájukat.

A második és harmadik emelet tele volt levelezéseknek, számláknak, nyugtáknak, terveknek nyalábaival, amelyeket az év első napjaiban az új irodákba kellett volna szállítani.

A dühében fejét vesztett tömeg ezeket a csomagokat az ablakon keresztül az utcára kezdte dobálni és megtöltötte velük a lépcsőházat.

Egészen a hetedik emeletig, hirtelen arcok jelentek meg minden ablaknál.

Három fiatal, merész fickó — valamennyi mechanikus — egészen Allanig felmerészkedett a harminckettedik emeletig!

- Macnak vissza kell adnia a pénzünket! Halló!
 Ez aztán csábító idea!
- »Go on, boy felmegyünk Machoz! A liftes fiú nem akarta a szemtelen fickókat felvinni.
 Erre kilökték a liftből és elindultak. Nevettek és a dühében ordító liftboyra elfintorították arcukat.
 A felvonó emelkedett emelkedett és hir-

telen egészen elcsendesedett! A huszadik emeletről csak távoli, utcalármaként hallatszott zúgása.

A felvonó elhagyott folyosók mellett haladt el. A mechanikusok csak kevés embert láttak, de úgy látszott, hogy az a kevés, akit láttak, nem is sejti, hogy ott lent 20 és 25 emelettel mélyebben, mi megy végbe. Egy hivatalnok egykedvüen nyitotta ki irodájának ajtaját, a harmincadik emeleten, két úr szivarozva ült az ablakpárkányon és nevetve beszélgetett.

A felvonó megállott. A három mechanikus kiszállott és ordított:

Mac! Mac! Mac, hol vagy! Elő Mackal!
 Minden ajtón bekopogtattak.

Az egyik ajtóban hirtelen megjelent Allan és bár arcképe után ráismertek, megfélemlítve bámultak rá és egy szó sem jött ki az ajkukon.

— Mit akarnak? — kérdezte Allan minden zavar nélkül. — A pénzünket akarjuk!

Allan részegeknek tartotta őket.

 Menjetek a pokolba! — mondotta és becsapta az ajtót.

Ők meg ott állottak és rámeredtek az ajtóra. Azért jöttek, hogy Macból minden körülmények között kicsiholják a pénzt és ime most egy fillért se kaptak és még a pokolba küldték őket.

Tanácskoztak és elhatározták, hogy mennek.

A pokolba nem mentek, de a tisztítótűzön mégis keresztül kellett menniök! A tizenkettedik emeleten füstön keresztül rohantak lefelé és a nyolcadikon egy tűzbeborult, lángoló égő felvonó zúgott mellettük fel.

Feldúlva és a rémülettől félig őrülten értek az előcsarnokba, ahonnan a kifelé menekülő emberek hulláma az utcára söpörte őket.

IO.

Senkisem tudta, hogy miként történt. Senkisem tudta, hogy mi történt. Senkisem tudta, hogy ki tette. Senkisem látta. De mégis megtörtént.

A harmadik emeleten egy férfiú lépett hirtelen az ablakpárkányra. Ez az ember mind a két kezét szócsőként tartotta a szája elé és a még mindig az épületben tolongó embertömegre tüdejének teljes erejével harsogta alá: — Tűz! A palota ég! Vissza! Ez a férfiú James Blackstone bankirnok volt, akit az embertömeg a harmadik emeletre szorított fel. Kezdetben nem hallotta senki, mert köröskörül mindenki ordított. De mikor az irnok üvöltése automatikusan ismétlődött, mind több és több arc fordult felfelé és hirtelen megértette az utca, hogy mit kiáltott Blackstone a harmadik

emeleten. Nem értett meg mindent, csak azt az egy riasztó szót: tűz! Az utca hirtelen azt is észrevette, hogy az, ami ködös hidegségnek látszott, az a szürke gőz, amelyben Blackstone állott, nem hidegség volt, hanem füst. A füst összesűrüsödött és széles, lomha sávokban tódult ki az ablakon, hogy azután Blackstone feje fölött gyorsan a magasságba keringjen. Ám azután a füst mindjobban sűrüsödött, gördült, puffogott és Blackstone majdnem egészen eltűnt. De Blackstone nem hagyta el helyét. Gépiesen hangzó figyelmeztető jel volt, amely a rettenetes, vad energiával előre tolongó tömeget lassan megállásra és végre visszavonulásra kényszerítette.

Blackstone megfontoltságának volt köszönhető, hogy nem állott be óriási katasztrófa. Éles kiáltása a fejétvesztette tömegnek megfontolását is felébresztette. A palotában sok ezer ember volt. A kijáratok felé özönlöttek, de ezeknél az emberek falára ütköztek. Eleinte úgy tetszett, mintha az utcán összetömörült emberek kíváncsian akarnák nézni, hogy mi fog most történni. Végre azonban, miután Blackstone üvöltése felkorbácsolta őket, megfordult és százszorosan ismételték Blackstone figyelmeztető kiáltását: Vissza, a palota ég! A tömeget a mellékutcákba szorították, ahol elhullámzott,

Az épületek gránitlépcsőin fejeknek, karoknak. lábaknak, és emberforgatagoknak vízesése zuhogott alá, amelyek azután az utcára gördültek. feltápászkodtak és rémülten rohantak tova. Mialatt a lépcsőkön jégesőként omlottak alá, valamennyien látták - amott bent - a borzasztó, az égő felvonókat! Három, négy felvonót, amelyek tele voltak égő papircsomagokkal és amelyek a magasba száguldottak, míg csöpögött belőlük a tűz. Blackstone alakja újra feltűnt hirtelen a füstben. Gyorsan megnövekedett és egyszerre közelebb jött, ugrott! Blackstone a menekülők egy csoportja közé zuhant és csodálatos, hogy senki sem sérült meg. A menekülők úgy frecscsentek szerte szét, mint a sár, amelybe kőtömb esik bele. Valamennyien villámgyorsasággal újra lábra álltak és csak Blackstone maradt a földön. Elvitték, de csakhamar összeszedte magát, csak egy lábát ficamította ki.

Blackstonenak első kiáltásától az ugrásáig nem telt el több öt percnél. Tiz perccel későbben Binestreet, Wallstreet, Thomasstreet, Gedar, Nassaustreet és Brodway tűzoltókocsiktól, füstölgő gőzszivattyúktól és mentőktől hemzsegett. New-Yorknak valamennyi tűzőrsége tűzoltókocsikat vetett az utcákra.

Kelly, a tűzoltófőparancsnok azonnal felismerte

a nagy veszedelmet, amely az üzleti negyedet fenyegette. Még a »hatvanhatodik kerületet«, azaz Brooklynt is segítségül hívta, ami az Equitablepalota égése óta nem történt meg. A Brooklyn-híd északi átjáróját elzárták és a Brooklyn-Bridge-n át, amely kísértetiesen lebegett a téli gőzben, nyolc gőzszivattyú és a hozzátartozó kocsik sokasága robogott Manhattan felé. Az alagút épület úgy füstölt minden ízében, mint valami harminckétemeletes óriási kemence. Harci riadók, figyelmeztetők, borzalmas kürtjelek, éles harangjelzések, trillázó füttyök viharzották körül.

A gyújtogatást a harmadik emeleten és a liftekben végezték, amelyeket aztán felfelé indítottak. Senki sem tudta később megmondani, hogy ki hajtotta végre ezt az ördögi gonoszságot.

Az égő felvonók egymásután zuhantak le mint hegymászók, akiket valamely meredek sziklafalnál elhagy az erejük. A földszintről minden zuhanás után égő porfelhő sistergett a magasságba. Az előcsarnokban a felvonó aknájában ágyúlövések dördültek és gyorstűz ropogott: a hőség az aknapadozat deszkáit recsegve emelte ki csavarjaikból. A felvonógép ürege izzó levegőnek üvöltő oszlopává lett, amely az égő levélkötegeket ragadta magával a magasba. Keresztül tört a világító kupolán és a szikráknak szökőkútja tört a ma-

gasba. A palota tűzhányóvá változott, amely égő papirrongyokat és izzó levélkötegeket okádott ki magából, amelyek rakétákként emelkedtek a levegőbe és lövedékekként zúgtak tova Manhattan fölött.

Amott fenn azonban az izzó kráter fölött vakmerő közelségben egy repülőgép keringett, mint valami ragadozó madár, melynek elégett a sziklafészke: az Edison-mozi fényképészei, akik madártávlatból mozgóképnek örökítették meg a felhőkotrók hófödte hegységét, amelynek közepén egy működő tűzhányó emelkedett ki.

A liftüregből a tűz az ajtókon keresztül az egyes emeletekre kúszott.

Az ablaküvegek hangos reccsenéssel röpűltek ki kereteikből és a szembenlévő épületeken zúzódtak szét. Az ablakoknak vaskereteit meghajlította a forróság, kivetődtek és a repülőgépek propellerjeinek tompa zirregésével keringtek a levegőben. Az ólom, amelyekkel az ablakbádogot és a fedélcsatornákat forrasztották össze, szétolvadt és izzó esőként sistergett alá. (Ezekért az ólomtömbökért nagy árakat fizettek később!)

Kelly hősi csatát küzdött végig. 25 kilométer hosszú csővezetékeket fektetett le és százhúsz csőből egy félmillió liter vizet lövellt az égő épületre. Ez a tűz összesen százhuszonöt millió liter vizet nyelt el és százharmincezer dollárjába került New-York városának — harmincezer dollárral többe, mint az Equitable palotájának égése. 1911-ben.

Kelly egyidőben harcolt a tűzzel és a hideggel. A víztartók befagytak. A csövek megrepedtek. Az utcát lábnyi vastagságú jégkéreg borította. A jég vastag köpenyeggel vette körül az égő épületet. A Pine-streetet lábnyi magasságban jégszemek borították, minthogy a szél a vizet szétszórta és jégkövecskékké változtatta, amelyek esőként zuhogtak alá az utcára.

Kelly csapataival körülkerítette az ellenséget és nyolc órán keresztül minden támadást visszavert. A házfedeleken köröskörül harcoltak Kelly csapatai, miközben félig megfojtotta őket a füst és a tíz fokos hidegben jégdarabok borították őket. Közöttük ujságírók száguldottak fel-alá és a mozgófényképészek megdermedt kezekkel forgatták gépüket. Ők is a kimerűlésig dolgoztak.

A palota betonból és vasból épült és nem éghetett le, noha úgy izzott, hogy a szomszédságban az ablaktáblák ezrei repedeztek szét. De a tűz végig égett. Allan a Mercantile Safe Co. fedelén át menekült, mely nyolc emeletnyire feküdt alatta.

Néhány perccel azután, hogy a szemtelen fickók kicsalták kiáltásukkal: vette észre a tűz kitörését. Mikor Lion a rémülettől és izgalomtól támolyogva, hozzája sietett, már felvette köpenyegét és a kalap fején volt. Éppen leveleket kapott fel az asztalról és zsebeibe gyömöszölte.

- A palota ég, sir! lihegte a kinai. A felvonók égnek! Mac kulcsokat dobott oda neki.
- Nyisd ki a pénzszekrényt és ne ordíts!
 mondotta. Az épület tűzbiztos.

Allan arca sárga volt. Elkábította az új szerencsétlenség, mely rászakadt. Ez a vég! — gondolta. Nem volt babonás, de a sok sorscsapás után az a gondolat kezdett benne meggyökeredzni, hogy az alagúton átok van! Egészen gépiesen, anélkül, hogy tudta volna mit csinál: rajzokat, terveket és iratokat kapkodott össze.

— Hol a kis háromágú szeg, Lion, csak ne óbégass! — mondotta és megzavarodottan, kábultan ismételte néhányszor: Csak ne óbégass...

A telefon élesen csengetett. Kelly volt, aki figyelmeztette Allant, hogy a keleti fal felett, a Mercantile Safe Co. fedelén át szálljon le. A telefon percről-percre újra megszólalt, — itt a legfőbb ideje! — míg végre Allan leakasztotta a kagylót.

Asztaltól asztalhoz ment, polctól polchoz, terveket és iratokat húzott elő és odadobta Lionnak.

Ennek mind a pénzszekrénybe kell jönnie,
 Lion! Előre!

Lion félig őrült volt a rémülettől. De egy szót sem mert többé szólani, csak az ajka mozgott, mintha valami régi háziistenhez fohászkodott volna. Egy oldalpillantással észrevette, hogy gazdája arcán vihar vonul el, jégzivatar és őrizkedett, hogy ingerelje.

Hirtelen kopogtattak. Különös! Az ajtóküszöbön a német-orosz Strom jelent meg. Rövid köpenyegben állott az ajtóban, kalapját kezében tartotta, nem volt sem alázatos, sem tolakodó. Úgy állott, mint akinek az a szándéka, hogy türelmesen várjon és így szólt:

- Itt az ideje, Allan úr.

Allan előtt rejtély volt, hogy miként jutott Strom fel hozzá, de nem ért rá, hogy gondolkozzék rajta. Eszébe jutott, hogy Strom azért jött New-Yorkba, hogy a mérnökök nagy seregének csökkentéséről tanácskozzék vele. — Menjen előre, Strom! — mondotta ridegen Majd én utána megyek! És tovább dúlt a papirnyalábokban. Künn az ablakok előtt gomolygott tova a füst, lent a mélységben a tűzoltók jeladásai nyöszörögtek.

Allan tekintete néhány pillanat mulva újra az ajtóra tévedt. Strom még mindig ott állott, csendesen várakozva, kalapjával a kezében.

- Ön még itt van?
- Önre várok, Allan, felelte a sápadt Strom szerényen, de határozottan.

Hirtelen füstfelhő nyomult a szobába és a füsttel együtt egy fehérsisakos tűzoltó jelent meg. Köhögött és így szólt:

- -- Kelly küld. Öt perc mulva nem juthat többé el a tetőre, Allan úr!
- Még épen öt percre van szükségem, felelte Allan és tovább nyalábolta a papirokat.

Ebben a pillanatban egy fényképező készülék csattanása hallatszott és mikor megfordultak, egy fényképészt pillantottak meg, aki Allanra irányította a gépét.

A fehérsisakos tiszt a csodálkozástól hátraugrott egy lépéssel.

- Hogyan kerül ide? kérdezte elámulva.
- A fényképész lekapta a tisztet.
- Ön mögött kúsztam ide, felelte.

Allannak levertsége mellett is hangosan nevetnie kellett.

— Lion, befejeztük, mehetünk! Jőjjenek! Anélkül, hogy egyetlen egyszer visszanézett volna dolgozószobájába, kiment az ajtón.

A folyosó maró füstnek sötét tömege volt. Legfőbb ideje volt. Szakadatlan figyelmeztető kiáltások között elérték a keskeny vaslépcsőt és a tetőt, melyen három oldalról szürke tűzfalak meredtek az ég felé és elvették a kilátást.

Éppen abban a pillanatban értek fel, mikor az üvegkupola beomlott és a tető közepén tölcsér nyílt meg, amely füstöt, szikraesőt, tűztömböket és égő papirrongyokat hányt ki magából. Ez a látvány olyan rettenetes volt, hogy Lion hangosan jajgatni kezdett.

De a fényképész eltűnt. A tölcsért kapta le. A lencsét New-York fölé, az utca-aknákra, a tetőn álló csoportra irányította. Fényképező-düh tört ki rajta, úgy, hogy a tiszt kénytelen volt őt végre galléron ragadni és a lajtorjához vonszolni.

- Stop, you fool! kiáltotta a tiszt dühösen.
- Mit mond: fool? felelte a fényképész felháborodva. Ezért fizetni fog. Én itt fényképezhetek, ameddig akarok. Semmi joga.
- Now shut up and go on! kiáltotta a tűzoltótiszt.

- Mit mond: shut up? Ezért is fizetni fog. Nevem Harrisson, a Herald munkatársa. Majd hallani fog rólam.
- Uraim, van keztyüjök? Különben kezük a vaslétrákra ragad.

A tiszt megparancsolta a fényképésznek, hogy elsőnek szálljon le.

De a fényképész éppen a leszállást akarta megörökíteni és tiltakozott.

— Előre, — mondotta Allan. Hagyja el a tetőt. Ne csináljon bolondságokat.

A fényképész átvetette a szíjat a vállán és átlépett a korláton.

— Hiszen csak önnek van joga ahhoz, hogy fedeléről leutasítson, Allan úr, — mondotta mélyen megbántva, miközben lassan alászállott. — És mikor már csak a feje volt látható, hozzátette: De hogy bolondságokról beszél, azt nagyon sajnálom, Allan úr, azt nem vártam volna öntől.

A fényképész után Lion szállott le, aki aggódva nézett maga alá, azután Strom, majd Allan és végül a tiszt.

Nyolc emeletet kellett lefelé szállniok, száz lajtorjafokon át. Itt nem volt nagy a füst, de lejebb olyan vastagon borította a jég a fokokat, hogy alig lehetett őket megfogni. Szakadatlanul víz porzott felettük, mely ruhájukon és arcukon azonnal jégszemekké fagyott.

A szomszéd házak tetőit és ablakait kiváncsiak töltötték meg, akik a leszállást nézték végig, amely veszedelmesebbnek látszott, mint amilyen volt.

Mindnyájan sértetlenül értek a Mercantile Safe Co. tetőjére, ahol már várta őket a fényképész és csavarta a gépét.

A tető glecserhez hasonlított és Allanhoz egy kis csúcsos jéghegy közeledett. Ez Kelly, a parancsnok volt. A két régi jó cimbora a következő — és még ugyanazon az estén minden lapban olvasható — szavakat váltották.

Kelly: I am glad I got you down, Mac!

Allan: Thanks, Bill!

12.

Ennél az óriási tűzvésznél, melynél nagyobb alig volt még New-Yorkban, csudálatos módon csak hat ember pusztult el: Joshua Gilmor, pénztárszolga, akit Reichhardt pénztárossal és Webster pénztárigazgatóval együtt az acélkamrában lepett meg a tűz. A védőrácsokat keresztülfűrészelik, szétrobbantják, Reichhardtot és Webs-

tert megmentik. Mikor Gilmort is ki akarják húzni, a rácsot törmelék- és jég-lavina borítja el. Gilmor a rácshoz fagyott.

Capelli és O'Brien építészek leugranak a 15-ik emeletről és az utcán morzsolódnak szét. Riwet, tűzoltó, akinek a lába előtt lapulnak felismerhetlenné, idegrázkódást kap és három nappal későbben meghal a rémülettől.

Day parancsnokot a harmadik emelet leomló padlója a mélységbe rántotta és a törmelék agyonütötte.

Sin, a kinai groom. A romok eltakarításánál egy jégtömbbe fagyva találták meg. A körülállók nem kis meglepetésére a szétzúzott tömbből a kis kinai került elő csinos kék frakkjában, fején az A. T. S. betüs sapkával. Hősiesen viselkedett Jimm Buttler, a gépész. Buttler benyomult az égő épületbe és a legnagyobb lelki nyugalommal oltotta ki a nyolc kazán tüzét, miközben fölötte a lángok tomboltak. Megakadályozta a kazánrobbanást, amely végzetessé válhatott volna. Jimm megtette kötelességét anélkül, hogy külön dicséretet kívánt volna magának. De nem volt olyan balga, hogy ne fogadta volna el egy manager ajánlatát, aki 2000 dollár havi fizetés mellett végighurcolta egész Amerikán és hangversenycsarnokokban léptette fel.

Három hónapon át minden este elénekelte Buttler kis dalát:

> Jimm vagyok, az A. T. S.-nek gépésze Lángok zúgnak el felettem, Ám én egyre csak azt hajtom: Oltsd el gyorsan a kazánod . . .

New-Yorkot tűzi lárma és az égés szaga töltötte be.

Miközben a tűzvésznek füstje még ott gomolygott Dowtown felett és a szürke égből megszenesedett papirdarabok hullottak alá: az újságok már hozták az égő palota képét, Kelly harcoló csapatait, a tűzvész alkalmával megsebesültek arcképét, Allannak és társainak leszállását.

A szindikátust halottnak nyilvánították. A tűz elsőrangú temetés volt. A kár a biztosítás mellett is óriási volt. De végzetesebbé vált az a rendetlenség és zűrzavar, amelyet a dühöngő néptömeg és a tűz idézett elő. Milliónyi levél, nyugta és terv pusztúlt el. Az amerikai törvény szerint a közgyüléseket az év első keddjén kell megtartani. Ez a kedd a tűzvész utáni negyedik napra esett és a szindikátus ezen a napon bejelentette a csődöt.

Ez volt a vég.

Még a csődbejelentés estéjén a Central-Park-Hotel előtt, ahova Allan költözött, gyülevész horda gyűlt össze és fütyült és szitkozódott. A manager féltette ablakait és Allannak leveleket mutatott, amelyekben azzal fenyegetődztek, hogy levegőbe röpítik a szállodát, ha továbbra is lakást ad Allannak.

Keserű, megvető mosolygással adta vissza Allan a leveleket.

- Értem!

Idegen néven a Pallasba költözött. De a legközelebbi napon a Pallast is el kellett hagynia. Három nappal későbben New-York egyetlen szállodája sem fogadta be! Ugyanazok a szállodák, amelyek előbb bármelyik uralkodó fejedelemnek felmondtak volna, ha Allan szobát kíván, elzárták előtte kapuikat.

Allan kénytelen volt New-Yorkot elhagyni. Mac-Citybe nem költözhetett, minthogy azzal fenyegetődztek, hogy felgyújtják az alagút-várost, ha őt ott meglátják. Igy hát az éjjeli vonattal Buffalóba utazott. A Mac Allan-féle acélműveket rendőrök őrizték. De Allan megérkezése nem maradhatott sokáig titokban. Azzal fenyegetődztek, hogy az acélműveket levegőbe röpítik. Allan, hogy pénzt szerezzen, a műveket az utolsó szegig Brownnénál, annál a gazdag uzsorás nőnél zálogosította el. Már nem voltak az övéi és így nem volt szabad őket veszedelemnek kitennie.

Chicagóba ment.

De Chicagóban is sok százezren voltak, akik az alagúton pénzt vesztettek. Innen is elűzték. A szálloda ablakait éjszaka összelövöldözték.

Allanra kimondták a számüzetést. Még rövid idő előtt a világ egyik leghatalmasabb embere volt, minden uralkodó kitüntetésekkel halmozta el, a főiskolák nagy száma tiszteletbeli doktorrá avatta. Tiszteletbeli tagja volt valamennyi jelentékeny akadémiának és tudományos társulatnak. Éveken át körülujjongták és a lelkesedés olyan formákat öltött olykor, amelyek a régi időnek személykultuszára emlékeztettek. Ha Allan valamelyik szálloda csarnokában véletlenül megjelent, valamelyik lelkes hang azonnal így kiáltott:

»Mac Allan van a teremben. Three cheers for Mac!«

Éjjel-nappal az újságírók és fényképészek egész serege volt a nyomában. Nem ejthetett ki egy szót, nem tehetett egy mozdulatot anélkül, hogy a nyilvánosság ne hallotta és ne látta volna.

A katasztrófa után fedezték. Hiszen csak háromezer emberéletről volt szó! De most pénzről volt szó, a nyilvánosságot szíven találta. És ez megmutatta neki éles fogazatát.

Allan milliókat és milliárdokat lopott el a néptől! Allan őrűlt terveiért a kis embernek megtakarított filléreit rabolta el! Allan nem volt sem több, sem kevesebb, mint egy Highway-robber: útonálló! Ő és az a szép S. Woolf! Hiszen az egész alagút-komédiát csak azért inszcenálta, hogy allanitjának óriási kelendőséget biztosítson, — évenként egy millió dollár tiszta nyereséget! Nézzétek csak ma meg az Allan-féle acélműveket Buffalóban, — my dear: egy egész város! És bizonyos, hogy Allan minden pénzét biztonságba helyezte, mielőtt a vállalat inogni kezdett! Minden liftes és minden kocsis olyan hangosan kiáltotta, ahogy csak tudta, hogy Mac minden idők legnagyobb tolvaja!

Kezdetben akadt ugyan még néhány újság, amely Allan pártját fogta. De fenyegetések és félre nem érthető figyelmeztetések zuhogtak a szerkesztőségekre — és ami ennél is több volt: ezeket az újságokat senki sem vette meg többé. Az ördögbe is, senkisem akart olyasmit olvasni, amit ő maga nem gondolt, pláne úgy, hogy még fizessen is érte! És az újságok, amelyek ilyen baklövést követtek el, fordítottak egyet a köpenyegükön és azon voltak, hogy hibájukat jóvá tegyék. Hiányzott S. Woolf, a dicstelenül kimúlt, akinek megvolt az a tehetsége, hogy megfelelő nagyságú borravalókat megfelelő kezekbe juttasson.

Allan különböző városokban bukkant fel, de mindig újra el kellett bújnia. Vanderstyfft-nek volt vendége Ohióban, de ime, három nap mulva Vanderstyfft mintagazdaságának három csűrje porrá égett. Az imaházak prédikátorai kihasználták a konjunkturát: Allant Antikrisztusnak nevezték és jó üzleteket csináltak. Senkisem merte többé Allant magához fogadni. Vanderstyfftnél Lloyd Ethelnek egy sürgönye érte el.

»My dear Mr. Allan«, sürgönyözte Ethel. »Papa kéri, hogy Turtle-River-en, Manitóbai jószágunkon telepedjék meg és maradjon ott, ameddig tetszik. Apám nagyon örülne, ha vendége volna. Pisztrángokat foghatna és jó lovakat talál. Különösen Teddy-t ajánlom önnek. Nyáron meglátogatjuk. New-York már nyugodtabb kezd lenni. Well, I hope you have a good time. Yours truly Ethel Lloyd.« Kanadában végre megpihenhetett Allan. Senkisem tudta tartózkodási helyét. Eltűnt. Néhány újság, amely szenzációs hazugságokból élt, azt a feltünést keltő hírt hozta. hogy megölte magát. - Az alagút elnyeli Mac Allant! De azok, akik ösmerték és tudták, hogy hat élete van, mint a cápának, megjövendölték, hogy nemsokára újra fel fog bukkanni. És valóban sokkal előbb tért vissza New-Yorkba, mintsem seithették volna.

A szindikátus összeomlása még százakat rántott magával a mélységbe. Sok magánember és cég, akit megrázkódtatott az erős lökés, még fenn

tudta volna magát tartani, ha néhány heti halasztást kapott volna. A másik lökés feldöntötte őket. De nagyjában a csődnek következményei nem voltak olyan megsemmisítőek, mint ahogy gondolták. A csőd nem jött váratlanul. Azután: az általános helyzet olyan rossz volt, hogy már alig válhatott rosszabbá. Száz év óta nem jártak ilyen szomorú és nyomorúságos idők. A világ húsz évvel visszafejlődött. A sztrájk kezdett lanyhulni. De a kereskedelem, közlekedés, ipar még mindig mély ájulásban feküdt. A kábulás egészen Alaszkáig, a bajkári hegyekig és a kongói erdőkig éreztette bénító hatását. A Misszuri-Missziszipin, az Amazon folyamon, a Volgán a kongói gőzösöknek és átrakodó hajóknak rajai vesztegeltek élettelenül.

A hajléktalanok menhelyei zsufolásig megteltek. A nagy városokban egész kerületek elszegényedtek. Mindenütt szidalom, éhség és nyomor.

Balgaság lett volna azt mondani, hogy ezt a helyzetet Allan idézte elő. Mindenféle gazdasági válság játszott közre. De mégis ezt állították. Az újságok egyre Allant vádolták. Éjjel-nappal azt üvöltötték, hogy ravasz fondorlattal csalta ki a nép zsebéből a pénzt. Hét évi építés után az alagútnak még harmadrésze sincsen kész! Soha-soha

nem hitte, hogy az építéssel 15 év alatt elkészülhet és így a népnek szégyenletesen hazudott! Végre február közepén egy köröző levél jelent meg az újságokban, amelyben Mac Allant, az Atlantic-tunnel építőjét keresték. Allant azzal vádolták, hogy a közbizalmat tudatosan megtévesztette.

New-York három nappal későbben újra az újságrikkancsok ordításától visszhangzott: »Mac Allan New-Yorkban! Megjelenik a törvényszék előtt!«

A szindikátus tömeggondnoksága, valamint Lloyd is óriási kauciót ajánlott fel, de Allan mind a kettőt visszautasította. A Franklinstreet-nek vizsgálati fogságában, a Tombs-ban maradt. Naponként Strom-ot fogadta néhány órára, akire az alagút kezelését bízta és tanácskozott vele.

Strom egyetlen arckifejezéssel, egyetlen szóval sem fejezte ki afeletti sajnálatát, hogy Allan ebbe a szomorú helyzetbe került, egyetlen mosolygással sem afelett való örömét, hogy viszontláthatja. Jelentést tett neki, más semmit.

Allan megerőltetetten dolgozott, úgy hogy az idő nem tűnt neki hosszúnak. Valóságos agyraktárt halmozott fel, amelynek aztán későbben izomerővé kellett átalakulnia. A vizsgálati fogságban kidolgozta az alagút egytárnás építési

módszerét. Stromon kívül csak védőjét fogadta, más senkit.

Egyszer Lloyd Ethel jelentette be magát nála, de elutasította.

Allan pöre április 3-án kezdődött. A tárgyalóteremnek már hetekkel előbb minden egyes helyét lefoglalták. Óriási összegeket fizettek egy-egy hely lefoglalásáért, a leghallatlanabb visszaélések fordultak elő. Különösen a nők viselkedtek őrültek módjára: valamennyien látni akarták, hogy hogyan viselkedik majd Lloyd Ethel.

A tárgyaláson New-York legrettegettebb bírája, doktor Seymour elnökölt.

Allant az Egyesült Államok négy első ügyvédje védte: Boyer, Winsor, Cohen és Smith.

A pör három hétig tartott és Amerikát három héten át a legszörnyűbb izgalom és feszültség tartotta fogva.

A per aprólékos története volt a szindikátus alapításának, az alagút finanszirozásának, építésének és kezelésének. Részletesen foglalkoztak valamennyi balesettel, és az októberi katasztrófával is. A hölgyek, akik tökéletes költői művek felolvasásánál elalusznak, mindezeknél a részleteknél, amelyeket senki sem érthetett meg, aki nem ismerte nagyon jól az anyagot, kísértetiesen éberek maradtak.

Lloyd Ethel egyetlen órát sem mulasztott. Az egész tárgyalás folyamán figyelmesen hallgatva szinte mozdulatlanul ült székében.

Allan megjelenése nagy szenzációt és némi csalódást is idézett elő. Azt várták, hogy őt, akit a sors annyira taposott, megtörve és fáradtan fogják látni, hogy így aztán sajnálhassák. De Allan nem kért ebből; éppen olyan volt, mint előbb. Egészséges, rézvöröshajú, széles vállú és régi szokásához hiven, látszólag szórakozottan és közönyösen figyelt. Ugyanazzal a széles, lassú, szófukar, nyugatamerikai tájszólással beszélt, amely olykor az egykori Uncle Tom-beli istállófiúra emlékeztetett.

Nagy feltünést keltett Hobby is, akit tanúnak idéztek meg. Megjelenése, ügyefogyott beszédmódja mélyen megrázta a hallgatóságot. Ez az aggastyán ugyanaz a Hobby volt, aki elefánton lovagolt végig a Brodway-on?!

Allan maga törte ki a nyakát, négy védője legnagyobb rémületére, akik már megesküdtek volna felmentésére. Az egész per sarkpontja természetesen az Allan hirdette 15 éves építésidő volt. És a pör tizenhetedik napján Doktor Seymour óvatosan lopódzott e kényes pont felé.

Rövid szünet után egészen ártatlanul így szólalt meg:

— Ön arra kötelezte magát, hogy az alagútat 15 év alatt megépíti, tehát hogy a tizenöt év eltelte után megindítja az első vanatokat?

Allan: Igen.

Seymour doktor könnyedén és szigorú pillantást vetve a közönségre, így folytatta:

— Meg volt Ön győződve arról, hogy az építést ennyi idő alatt befejezheti?

Mindenki azt várta, hogy Allan igennel fog felelni. De Allan nem tette. Négy védőjét majd megütötte a guta, mikor azt a hibát követte el, hogy az igazat mondta.

Allan igy felelt:

— Meggyőződve nem voltam. De reméltem, hogy kedvező viszonyok között be tudom ezt a határidőt tartani.

Seymour doktor:

- Számolt Ön ezekkel a kedvező viszonyokkal?
 Allan :
- El voltam természetesen egy és más nehézségre készülve. Az építés bizonyos körülmények között két-három évvel tovább tarthatott volna.

Seymour doktor:

— Tehát meg volt Ön győződve, hogy az építést nem fejezheti be 15 év alatt?

Allan:

— Ezt nem mondtam. Azt mondtam, hogy reméltem, ha minden jól megy.

Seymour doktor:

- Ön azért mondott tizenöt évi határidőt, hogy a vállalatot könnyebben megindíthassa?
 Allan:
 - Azért.

(A védők úgy ültek a helyükön, mint a hullák.) Seymour doktor:

— Igazságszeretete becsületére válik, Allan úr. Mac az igazságot mondotta és a következményeket magának tulajdoníthatta.

Seymour doktor megkezdette »summing up«-ját. Két óra délutántól éjjeli két óráig tartott.

A hölgyek, akik elsápadnak a méregtől, ha valamelyik üzletben öt percig kell várniok, végig kitartottak. Egész panorámáját feltárta azoknak a szerencsétlenségeknek, amelyeket az alagút előidézett. Katasztrófákat, sztrájkokat, csődöket. Azt állította, hogy két olyan ember, mint Mac Allan, az egész gazdasági rendet tönkre tudja tenni. Allan csodálkozva nézett reá.

Másnap reggel kilenc órakor a védők kezdették meg beszédeiket, amelyek késő éjjelig tartottak. A védők szépen meglapultak és az esküdteket álluk alatt csiklandozták...

Azután eljött a legnagyobb feszültség napja.

Emberek ezrei tolongták körül a törvényszéki épületet. Valamennyien husz — száz — ezer dollárt vesztettek el Allan révén. Áldozatukat követelték és megkapták. Az esküdtek nem is merték Allan bűnösségét tagadni. Nem volt semmi kedvük ahhoz, hogy valamely dinamitbombával a levegőbe repüljenek, vagy hogy házuk lépcsőjén lőjjék le őket.

Bűnösnek mondották ki Allant abban, hogy a közönséget tudatosan félrevezette: szóval a csalásban. Megint hiányzott S. Woolf, a dicstelenül elhunyt, akinek kezéről áttapadt az arany.

Az itélet hat évi és három havi börtönre szólt. Azoknak az amerikai itéleteknek egyike volt, amelyeket Európa nem tud megérteni. A nép és a pillanatnyi helyzet nyomása alatt hozták. Politikai motivumok is közrejátszottak. A választások közeledtek és a köztársasági kormány hízelegni akart a republikánus pártnak. Allan az itéletet nyugodt arccal hallgatta végig és azonnal felebbezett.

A hallgatóság azonban néhány pillanatra egészen megdermedt. De azután egy felháborodott, reszkető női hang így szólt:

— Nincs többé igazság az Egyesült Államokban. A bírákat és esküdteket megvesztegették a hajótársulatok! Ez a nő Lloyd Ethel volt. Ez a megjegyzés egész kis vagyonába került és azonkívül tizezer dollárt fizetett ügyvédeknek. És minthogy pöre folyamán, amely óriási feltűnést keltett, a törvényszéket újra megsértette, a tiszteletlen magaviseletért három napi fogságra jutott. De Lloyd Ethel egyetlen fillért sem fizetett önkényesen. Megzálogoltatta magát, még pedig két brilliáns gombu keztyüt adott át a végrehajtónak.

- Többel tartozom? kérdezte.
- Nem, köszönöm, felelte a hivatalnok
 és elment a keztyükkel.

De mikor eljött az ideje, hogy Ethel megkezdje fogházbüntetését, nem volt hozzá kedve. Három napi dutyi? No, Sir! Megszökött »Aranyponty« nevű gőzjachtjára és a parttól 20 mérföldnyi távolságban hajókázott ide-oda, ahol nem bánthatta senki. Óránként szikratáviró útján beszélt édesatyjával. Az újságok szikraállomásain felfogtak minden beszélgetést és New-York nyolc napig mulatott. Az öreg Lloyd könnyekig nevetett leányán és még jobban istenítette. De minthogy nem tudott Ethel nélkül élni, végre mégis arra kérte, hogy jőjjön vissza. Nem jól érzi magát. Ethel azonnal New-York felé irányította az Aranyponty« orrát és így azonnal az igazságszolgáltatás kezébe esett. Ethel három napon át

ült a fogházban és az újságok számlálták az órákat megszabadulásáig. Ethel nevetve jött ki és az automobiloknak egész raja várta és diadalmenetben vitték haza.

Allan időközben az atlantai államfogházban ült. Nem vesztette el bátorságát, mert az itéletet nem vette komolyan. Júniusban megkezdődött a pör reviziója. Az óriási pört újra végigtárgyalták. De az itéleten nem változtattak és Allan visszatért Atlantába.

Az Allan-ügy a semmítőszékhez jutott és háromnégy hónap után utoljára tárgyalták a pört. Most már komolylyá vált a dolog, Allan feje forgott kockán.

A financiális válság közben megenyhült. A kereskedelem, közlekedés, ipar kezdtek magukhoz térni. A nép fanatikus gyűlölete alábbhagyott. Száz jel mutatta, hogy valaki azon dolgozik, hogy Allan ügyét rendbehozza. Azt állították, hogy Lloyd Ethel.

Az újságok kedvezőbb színezetű cikkeket hoztak. Az esküdtek egészen más összetételűek voltak. Allan megjelenése megdöbbentő volt, midőn a legfelsőbb bíróság elé állott. Arcszine fakó és egészségtelen volt, homlokát mély barázdák szántották végig, amelyek akkor is megmaradtak, ha beszélt. Haja halántékán megőszült; nagyon le-

soványodott. Szemének tüze kialudt. Olykor teljesen közönyösnek látszott.

Az utolsó hónapok izgalmai, a pörök nem tudták legyűrni. De az atlantai fogság aláásta egészségét. Olvan férfiúnak, mint Allannak, el kell pusztulnia, ha kizárják az életből és ha nem tud cselekedni, mint ahogy a gép is behorpad, ha nagyon sokáig áll. Nyugtalan lett és rosszul aludt, iszonyú álmok gyötörték, úgy, hogy reggel megkínzottan ébredt fel. Az alagút rémképekkel üldözte. Álmaiban mennydörgött és a nagy óceán betört a tárnákba és ezreket megfulladt állapotban hajtott ki az áradat az alagút nyílásain. Az alagút úgy szítt magába mindent, mint valami tölcsér: elnyelt gépcsarnokokat és házakat. Az alagút-város lecsúszott a mélységbe. Gőzhajók, víz és föld, New-York lefelé kezdett hajolni és sülyedni. New-York lángokban állott és ő az összeolvadó város tetőjén át menekült. S. Woolfot három részre vágva látta és mind a három rész élt és kegyelemért esengett hozzá.

A legfelsőbb itélőszék felmentette Allant. A felmentést nagy ujjongással fogadták. Lloyd Ethel úgy lobogtatta a zsebkendőjét, mint valami zászlót. Allant fedezettel kellett kocsijáig vinni, mert különben darabokra tépték volna, hogy valami emléket kapjanak tőle. Az épület körül vissz-

hangzottak az utcák: Mac Allan! Mac Allan! A szél megint más irányból fújt.

De Allannak még csak egy gondolata volt, amelyhez energiájának utolsó maradékával ragaszkodott: egyedüllét, ahol nincs ember...

Mac-Citybe ment.

* *

HATODIK RESZ.

I.

Az Alagut meghalt.

Az üres tárnákban messzire visszhangzott egyegy lépés és egy-egy hang úgy dörgött, mint valami pincében. Az állomásokon hallgatag, elkeseredett mérnökök kezelésében éjjel-nappal egyformán halkan zümmögtek a gépek. Egyes vonatok ki és be csörömpöltek. Csak a tengeralatti aknában dolgoztak még mindig a Pittsburg Refining ad Smelting Co. munkásai. Az alagút-város el volt hagyatva, kihalt és por borította. A levegő, amely máskor a betonkeverő gépek őrlésétől és a vonatok dübörgésétől viharzott, mozdulatlan volt, a föld nem reszketett többé. A kikötőben holt gőzösök raja vesztegelt. A gépcsarnokok, amelyek régente tündérpalotákként csillogtak. egyeseket kivéve, feketén, romokként és élettelenül meredtek bele az éjszakába. A kikötő őrtüze kialudt.

Allan az irodaépület ötödik emeletén lakott. Ablakai a sinek tengerére nyiltak, amelyek üresen és porlepetten húzódtak tova. Az első hetekben egyáltalában nem hagyta el a házat. Azután a tárnákban töltött néhány hetet. Stromon kívül nem érintkezett senkivel. Barátjai nem voltak Mac-Cityben. Hobby már régen elhagyta falusi házát. Lemondott hivatásáról és Maine-ben farm-ot. vett magának. Novemberben Allan három órán át tárgyalt Lloyd-dal és ez a tárgyalás utolsó reményeit is megsemmisítette. Elkedvetlenedve és elkeseredve, még ugyanazon a napon a nyílt tengerre ment a szindikátus egy hajójával. Meglátogatta az oceáni és európai állomásokat és az újságok rövid hireket hoztak róla. De senki sem olvasta el őket. Mac Allan éppen úgy halott volt, mint az Alagút, új nevek cikkáztak át a világ felett.

Mikor tavasszal Mac-Citybe visszatért, senki sem törődött vele, csak Lloyd Ethel.

Ethel néhány hétig várta, hogy Allan meglátogatja atyját. De mikor nem adott hírt magáról, rövid, barátságos levelet irt neki: Megtudta, hogy megint itt van. Atyja és ő nagyon örvendene, ha alkalmilag meglátogatná őket. Ezer üdvözlet!

De Allan nem felelt.

Ethel csudálkozott és meg volt sértve. Magához rendelte New-York első detektivjét és megbízta, hogy azonnal szerezzen neki információkat Allan felől. Másnap a detektiv már jelentést tett: Allan nap-nap után az alagútban dolgozik. Hét óra és éjjeli tizenkettő között rendesen hazatér. Teljesen elzárkózott a világtól és visszatérése óta egyetlen embert sem bocsátott maga elé. Csak Stromon át lehet hozzájutni és Strom kérlelhetetlenebb, mint akármelyik börtönőr.

Ethel még ugyanazon nap estefelé megjelent a halott Alagútvárosban, hogy bejelentesse magát Allannál. Azt mondták neki, hogy forduljon Stromhoz. Ethel, aki számolt ezzel, már megtette előkészületeit. Ezzel a Strom úrral majd elbánik! Stromot Allan perének tárgyalásánál látta. Gyűlölte és csodálta is. Irtózott embertelen hidegségétől és embermegvetésétől, de csodálta bátorságát. Ma Lloyd Ethellel kerül szembe! Nagy gonddal öltözött fel, szibériai ezüstróka-bundába burkolódzott. Sapkáját rókafej és rókakörmök diszítették. Legcsábítóbb és legdiadalmasabb arckifejezését öltötte magára és meg volt győződve, hogy Stromot azonnal elkápráztatja.

 Strom urhoz van szerencsém? – szólott leghízelgőbb hangján. – Nevem Lloyd Ethel. Állan urat szeretném meglátogatni. Strom egyetlen arcizma sem rándult meg. Sem mindenható neve, sem az ezüstróka, sem szép, mosolygó ajkai nem tették rá a legkisebb benyomást sem. Ethelnek az a megalázó érzése volt, hogy látogatása halálosan untatja Stromot.

- Allan úr az Alagútban van, mondotta hidegen. Tekintete és az a vakmerőség, amellyel hazudott, felháborították Ethelt, azonnal levetette szeretetreméltó álarcát és elsápadt a haragtól.
- Maga hazudik! felelte halk, felháborodott nevetéssel. Éppen az imént hallottam, hogy itt van.

Strom nem lett izgatott.

— Nem kényszeríthetem önt, hogy higyjen nekem. Isten vele!

Ez volt minden.

Ilyesmit még nem ért meg Lloyd Ethel. Dühtől sápadtan és reszketve felelte:

- Még eszébe jutok egyszer, uram! Még eddig senki sem mert velem ilyen gyalázatosan bánni! Eljön a nap, amikor én, Lloyd Ethel, ajtót mutatok önnek! Érti!
- Akkor kevesebb szót fogok vesztegetni, mint
 ön, Lloyd kisasszony, felelte Strom hűvösen.

Ethel jeges üvegszemébe és halott arcába nézett. Szerette volna egyenesen a szemébe vágni, hogy nem gentleman, de uralkodott magán és hållga tott. Legmegvetőbb tekintetét (ez volt aztán a tekintet!) vetette rá és távozott.

És miközben dühtől könnyes szemmel haladt le a lépcsőn, ezt gondolta:

— Hiszen ez is megőrült, ez a gyík! Valamennyit megőrjíti az Alagút: Allant, Hobbyt, — csak néhány évet kell mellette eltölteniök.

Ethel sírt a haragtól és csalódástól, amikor visszakocsizott New-Yorkba. Elhatározta, hogy minden fortélyát érvényesíti ezzel a Strommal szemben, aki mögé Allan elsáncolta magát, de szemtelen tekintete azonnal elsöpörte minden megfontolását. Sírt dühében, amiért olyan rossz taktikát követett.

— Na, ez az alak megemlékezik még Lloyd Ethelről! — mondotta boszúvágytól eltelve és mérgesen nevetett. Megveszem az Alagútat, csak azért, hogy ezt a fickót kidobhassam. Just wait a little!

Ezen az estén sápadtan és hallgatagon ült az asztalnál atyjával szemben.

— Nyújtsa a mártásostálat Lloyd úrnak, — rivallt rá a szolgára. Hát nem lát?

És a szolga, ki jól ismerte Ethel szeszélyeit, engedelmeskedett parancsának és egyetlen arcizmát sem merte megmozdítani.

Az öreg Lloyd félve nézett szép leányának hideg, parancsoló szemébe.

Ethelt nem riasztották vissza az akadályok. Szemét Allanra vetette. Elhatározta, hogy beszélni fog vele és megesküdött, hogy ezt meg is teszi, bármi áron. De a világ minden kincséért sem fordult volna még egyszer Stromhoz. Útálta! És meg volt győződve, hogy e nélkül a Strom nélkül is — aki nem volt gentleman — eléri célját.

A következő estéken az öreg Lloyd abban a kellemetlen helyzetben volt, hogy egyedül kellett vacsoráznia. Ethel kimentette magát. Délután négy órakor minden nap kiment Mac-Citybe és féltizenegykor az esti vonattal jött vissza. De hattól kilencig az irodaépület főbejárójától tíz lépésnyire, egy bérelt automobilban várt, amelyet New-Yorkból rendelt Mac-Citybe. Bundájába burkolódzva, a hidegtől reszketve ült a kocsiban és míg kalandos izgalom töltötte el és míg a szerep, melyet játszott, a megalázás érzésével hatotta át: a megfagyott ablakon keresztül, melynek üvegtáblájára időről-időre tiszta helyeket kellett lehelnie, kikémlelt az utcára. Noha néhány ívlámpa ragyogó üregeket vájt az éjszakába, künn mégis mély sötétség volt és csak a sínek kusza hálózata csillogott bágyadtan, valahányszor mozdult valami és valaki közeledett. Ethel szeme kerekre nyílt és szíve dobogott.

A harmadik estén látta Allant először. Egy úrral a nyomvonalon vágott át és azonnal megismerte járásáról. De az az úr, aki kísérte: Strom volt. Ethel elátkozta! Mindketten szorosan az auto mellett haladtak el és Strom a csillogó, jégfödte ablak felé fordította arcát. Ethel elhitette magával, hogy kitalálta, ki ül a kocsiban és már félt, hogy figyelmezteti Allant az automobilra. De Strom tovább ment, anélkül, hogy egy szót szólt volna Allanhoz.

Néhány nappal későbben Allan már hét órakor visszatért az alagútból. Egy lassan haladó vonatról ugrott le és sietés nélkül haladt át a sineken. Egyre közelebb jött, csöndesen és gondolatokba merülve folytatta útját. Abban a pillanatban, mikor a bejáró lépcsőjére lépett, Ethel felrántotta az autó ajtaját és nevét kiáltotta.

Allan egy pillanatra megállott és körülnézett. Azután folytatni készült útját.

 Allan! – kiáltotta Ethel még egyszer és közelebb jött,

Allan feléje fordult és gyors tekintettel kutatott a fátyol mögött.

Széles, barna köpenyeg, nyakkendő és magas, piszokborította csizma volt rajta. Arca sovány és kemény volt. Egy ideig szótlanul néztek egymásra.

 Lloyd Ethel? – kérdezte Allan lassan, mély, közönyös hangon.

Ethel zavarba jött. Allan hangja elhalványodott emlékezetében és most újra ráismert. Ingadozott, hogy vajjon felemelje-e fátyolát, mert érezte, hogy elpirul.

Igen, – mondotta bizonytalanul. – Én
 vagyok és fátyolát feltolta.

Allan komoly, tiszta szemmel nézett reá.

- Mit csinál ön itt? - kérdezte.

Ekkor Ethel már összeszedte magát. Belátta, hogy vesztett ügye volna, ha ebben a pillanatban nem találná meg a helyes hangot. És megtalálta ösztönszerűen. Olyan vidáman és szívből nevetett, mint valami gyermek és így szólt:

— No még csak az kellene, hogy összeszidjon, Allan! Beszélni valóm van önnel és minthogy senkit sem fogad, két óráig vártam önre ebben a kocsiban.

Allan tekintete nem változott. De hangja nem csengett barátságtalanul, mikor megkérte, hogy lépjen be.

Ethel fellélegzett. A veszedelmes pillanat elmult. Vidámnak, könnyűnek és boldognak érezte magát, amikor a felvonóba lépett.

— Irtam önnek, Allan! — mondotta mosolyogva.

Allan nem nézett reá.

 Igen, igen, tudom, — felelte szórakozottan és a földre nézett, — de őszintén szólva, akkor én...

Ês Allan dörmögött valamit, amit Ethel nem értett meg. E pillanatban megállt a lift. Lion kinyitotta az Allan lakásába nyíló ajtót. Ethel nagy örömet és meglepetést mutatott azon, hogy Liont viszontlátja.

- Hisz ez a mi öreg Lionunk! kiáltott fel, s ahogy valami kedves ismerősnek szokás, odanyújtotta kezét a vén, vézna kínainak. — Hogy vagy, Lion?
- Thank you, susogta a meghökkent Lion alig hallhatóan s csoszogva meghajolt.

Allan néhány percnyi türelemre kérte Ethelt s Lion egy nagy, jól fűtött szobába vezette be a hölgyet, aztán nyomban eltávozott. Ethel kigombolta köpenyét s levetette keztyűjét. A szoba a józanság és izléstelenség benyomását keltette. Allan nyilván telefon útján valami árúházból rendelte a bútorzatot, s annak elrendezését kárpitosra bízta. Hozzájárult még, hogy a függönyöket épp leszedték volt, úgy, hogy a meztelen ablakkereteket lehetett látni: fekete derékszögek, ezekben három-négy hidegen csillogó csillag. Lion hosszabb idő mulva visszatért s teát és Loasztot tálalt.

Azután belépett Allan. Átöltözködött s cipőt húzott fel magasszárú csizmája helyett.

— Rendelkezésére állok, Lloyd kisasszony, — szólt komolyan és nyugodtan, miközben helyet foglalt egy széken. — Hogy van, Lloyd úr?

És Ethel kiolvashatta arcából, hogy nem kell neki.

 Atyám jól van, köszönöm, – volt a leány szórakozott válasza.

Most jól láthatta Allant. Erősen megőszült s úgy látszott, mintha évekkel öregedett volna. Éles arcvonásai teljesen mozdulatlanok voltak, kőből valók, tele elfojtott keserűséggel és néma daccal. Szeme hideg volt és élettelen s nem engedte, hogy a tekintete beléje hatoljon.

Ha már most Ethel meggondoltan akart volna cselekedni, mindenekelőtt közönyös beszélgetést kellett volna folytatnia Allannal, hogy mindketten lassanként megbarátkozzanak a helyzettel. Ezt fel is tette volt magában, sőt még panaszkodni is akart Stromra, de amikor Allant ennyire megváltozva, idegenül és elutasítólag látta maga előtt, el hagyta magát ragadtatni ösztönétől. Szíve azt súgta neki, hogy kell még lennie módnak, amellyel Allant megragadhatja és lekötheti.

És nyomban barátságos és bizalmas hangot

ütött meg, mintha azelőtt a legjobb barátok lettek volna.

— Allan! — szólt kék szemének egy ragyogó tekintetével s odanyújtotta neki a kezét. — Ön nem is sejti, mennyire örülök, hogy viszontláthatom!

A leánynak nehezére esett elrejtenie megindultságát.

Allan odanyújtotta kezét, amely kemény és durva volt. Mosolygott kissé, de szeméből ki lehetett olvasni az asszonyi rokonszenv e nemének szelíd, jóindulatú megvetését.

Ethel nem törődött vele. Immár nem lehetett elriasztani.

Rátekintett Allanra s megrázta fejét.

— Ön nincs jó színben, Allan, — folytatta. — Az az élet, amelyet ezidőszerint folytat, nem önnek való. Meg tudom érteni, hogy önnek egy időre kellett a csend és a zárkózottság, de nem hiszem, hogy tartósan jót tenne önnek. Ne haragudjék, amiért ezt megmondom. Önnek szüksége van a munkájára, — az alagút hiányát érzi! Semmi egyebet!

Igazat mondott és szíve közepén találta Allant. Allan ott ült és Ethelre bámult. Egyetlen szót sem szólt s a legcsekélyebb kisérletet sem tette arra, hogy félbeszakítsa.

Ethel rajtaütött s lehetőség szerint kihasználta meghökkenését. Oly gyorsan és akkora hévvel beszélt most, hogy udvariatlanság elkövetése nélkül lehetetlen lett volna szavába vágni. Szemére lobbantotta, hogy eltemetkezik ebbe a holt városba; ecsetelte Strommal való élményét, beszélt Lloydról, New-Yorkról, ismerősökről s mindig újból visszatért az alagútra. Ki fogja befejezni az alagútat, ha ő nem? Kire bízhatná a világ ezt a feladatot? És egészen eltekintve mindettől, már őszintén meg kell neki mondania: tönkre fog menni, ha hamarosan újból fel nem veszi a munkát...

Allan szürke szeme elsötétült és komorrá vált, annyi bánatot, fájdalmat, keserűséget és vágyat keltett benne életre Ethel.

- Miért mondja ön nekem mindezeket? kérdezte s szeméből boszus tekintet találta Ethelt.
- Semmi jogom, hogy önnek ezeket mondjam, azt jól tudom, felelt a leány, hacsak talán a barátnő, vagy az ismerős jogán nem. De mindezt azért mondom önnek, mert...

Ethel azonban nem tudott okot felhozni s így folytatta:

— Én csak szemrehányást teszek önnek, amiért eltemetkezik ebben a borzalmas szobában, ahelyett, hogy eget és poklot megmozgatna és befejezné az alagút építését.

Allan elnézően rázta a fejét s lemondóan mosolygott.

- Lloyd kisasszony, szólt én önt teljességgel nem értem. Hisz megmozgattam eget és poklot s még most is naponként megkisérlek minden lehetőt. Egyelőre azonban a munka folytatása szóba sem jöhet.
 - Miért nem?

Allan bámulva rátekintett.

- Nincs pénzünk, szólt röviden.
- De hát ki teremthetne pénzt, ha nem ön?
 szólt gyorsan Ethel, mikö ben halkan kacagott.
 Persze, mialatt bezárkózik, senki sem fog önnek pénzt adni.

Allan únni kezdte a beszélgetést.

— Én mindent megkiséreltem, — volt válasza, s Ethel a hangján hallotta, hogy kezd terhére lenni.

Keztyűje után nyúlt, s miközben a bal keztyűjét felhúzta, ezt kérdezte:

- Beszélt ön az atyámmal is?

Allan intett és elkerülte tekintetét.

- Lloyd úrral? Bizonyára! volt a válasza.
- Nos és?
- Lloyd úr a legcsekélyebb reményt sem nyújtotta! — szólt és rátekintett a leányra.

Ethel nevetett, könnyed, gyermekes kacagással.

- Mikor? kérdezte, Allan, mikor volt ez?
 Allan gondolkodott.
- Az elmult ősszel.
- Nos igen, ősszel! folytatta Ethel, s úgy tett, mintha csodálkoznék. — Papa keze akkor meg volt kötve. Most azonban másképpen áll az ügy...

És Lloyd Ethel most leadta sortüzét:

 Papa ezt mondta nekem : én talán átvenném az építkezést, de természetesen nem közeledhetem Allanhoz. Allannak kellene én hozzám jönnie.

Ezt mintegy odavetőleg mondta a leány.

Allan csendesen és magában elmélyedve ült ott. Egy szót sem szólt. Ethel ezzel a kijelentésével csóvát dobott a szívébe. A vér arcába tólult. Fülében hirtelen felzúgott a munka mennydörgő robogása. Lehetséges volna ez? Lloyd?... Akkora izgatottság vett rajta erőt, hogy fel kellett emelkednie.

Egy darabig hallgatott. Aztán rátekintett Ethelre. A leány keztyűjét gombolta és ez a munka látszólag minden figyelmét lekötötte.

Ethel felemelkedett és rámosolygott Allanra.

— Papa persze nem bízott meg azzal, hogy önnek elmondjam ezeket, Allan. Neki sohasem szabad megtudnia, hogy itt voltam, — szólt halkabban és a kezét nyújtotta. Allan hálás, forró tekintetet vetett rá.

 Valóban, nagyon kedves volt öntől, hogy felkeresett, Lloyd kisasszony! – szólt és megszorította a kezét.

Ethel halkan kacagott.

— Kérem, — szólt — a napokban nem igen volt dolgom, s ekkor ezt gondoltam magamban: megnézem, mit csinál Allan. Good by!

És Ethel távozott.

2.

Akkor este Ethelnek a vacsora alatt oly kitünő kedve volt, hogy az öreg Lloydnak egészen megnyílott a szíve. És a vacsora után karjával átfonta atyja nyakát és így szólt:

- Lesz-e az én drága, kicsiny apuskámnak holnap délelőtt egy kis ideje arra, hogy megbeszéljen velem valami fontos dolgot?
 - Még ma, ha úgy akarod, Ethel.
- Nem, holnap. És meg fog tenni az én drága, kicsiny apuskám mindent, amire az ő Ethelje kérni fogja?
 - Ha csak hatalmamban áll, gyermekem, igen.
 - Hatalmadban áll, apuska!

Másnap Allan sajátkezű, rendkívül barátságos

meghívást kapott Lloydtól, melyen meglátszott, hogy Ethel diktálta:

»Egészen magunk közt leszünk, « — írta Lloyd
— »csak mi hárman «.

Allan pompás kedvében találta Lloydot. Még összeaszottabbnak látszott, s Allannak az volt a benyomása, mintha kezdene gyermekessé lenni. Igy Allan mult őszi látogatásáról teljesen megfeledkezett. Újra elmondta neki Ethel pöreinek összes részleteit s könyeket kacagott, miközben ecsetelte, hogy Ethel mikép tréfálta meg a hatóságot azzal, hogy szertebolyongott a tengeren. Fecsegett mindazokról az új dolgokról, amelyek az ősz és tél folyamán létesültek, botrányokról és választásokról. Noha agyában megkezdődött a feloszlás, még elég élénk volt, tele érdeklődéssel minden új dolog iránt, hamis és parasztosan ravasz. Allan zavartan csevegett, mert a maga gondolatai teljesen elfoglalták. Arra azonban nem kínálkozott alkalom, hogy az alagútra terelje a beszélgetést. Lloyd csillagvizsgálók terveit mutogatta neki, amelyekkel különféle nemzeteket akart megajándékozni, s mikor Allan éppen rá akart térni arra, ami legjobban a szívén feküdt, jelentette az inas, hogy miss Lloyd vacsorára várja az urakat.

Ethel úgy öltözött, mintha udvari bálra készülne. Valósággal vakító volt. Fény, üdeség, fenség volt rajta minden. Anélkül az elrútító sömör nélkül, amely az állán éktelenkedett, ő lett volna New-York legelső szépsége. Allan rendkívül meg volt lepve, mikor meglátta. Mert még sohasem vette volt észre, hogy milyen szép. De még jobban meghökkentette az a színészi képesség, melyet a leány az üdvözlés alkalmával kifejtett.

Hisz itt van ön, Allan! – kiáltott fel s ragyogó, őszinte, kék szemével rátekintett Allanra.
Mily régóta nem láttuk egymást! Hol az ördögben volt ön ennyi ideig?

Lloyd feddőleg szólt:

- Ethel, ne légy oly kíváncsi!

És Ethel kacagott. Vacsora alatt a legpompásabb kedvében volt.

Nagy, kerek mahagoniasztal körül foglaltak helyet, melynek átmérője két méter volt, s melyet Ethel maga naponként virágokkal szokott díszíteni. Lloyd feje groteszk látványt nyújtott, mint valami barna múmia-fej virághalmok között. Ethel szakadatlanul atyja körül fáradozott. Ennek csak azt volt szabad ennie, amit leánya megengedett, ső gyermekesen nevetett, ha Ethel valamit megtagadott tőle. Mindentől, ami ízlett neki, eltiltották az orvosok.

Arca eltorzult a gyönyörűségtől, mikor Ethel egy kevés rákmajonnézt rakott a tányérjára.

- Ma talán ne legyünk oly szigorúak, dad, –
 szólt hisz Allan úr van itt vendégségben.
- Jöjjön mennél gyakrabban, Allan, bukdácsolt Lloyd torkában a hang. — Ethel sokkal jobban bánik velem, ha ön itt van.

Ethel minden kínálkozó alkalommal értésére adta Allannak, hogy látogatása mekkora örömöt szerzett neki.

Vacsora után a kávét egy magas teremben itták meg, mely pálmaházhoz volt hasonló. Hatalmas, valódi reneszánsz-kandallóban — egy csodás és drága remekműben — a csalódásig híven utánzott nagy bükkfahasábok izzottak. Valahol láthatatlan szökőkút csobogott. A homály itt akkora volt, hogy egymásnak csak körvonalait láthatták. Lloydnak kimélnie kellett gyulladásos szemeit.

— Énekelj nekünk valamit, gyermekem, — szólt Lloyd s rágyújtott egy nagy, fekete szivarra. Ezeket a szivarokat kizárólag az ő használatára gyártották Havannában, s ez volt az egyetlen fényűzés, melyet megengedett magának.

Ethel megrázta a fejét.

- Nem, dad; Allan nem szereti a zenét.
 Lloyd barna múmiafeje Allan felé fordult.
- Ön nem szereti a zenét?
- Nincs hallásom, válaszolt Allan.
 Lloyd bólintott.

- Hogyan is lehetne? kezdte az aggok fontoskodásával. Önnek gondolkodnia kell s nincs szüksége zenére. Nálam valamikor ugyanez volt az eset. De amikor megöregedtem s beállott az álmodozás szükségessége, hirtelen megszerettem. A zene csak gyermekek, nők és gyengeelméjűek számára van...
- Pfuj, papa! kiáltotta Ethel a hintaszékből.
- Én az öregség kiváltságait élvezem, Allan, — folytatta fecsegő kedvében Lloyd. — Különben Ethel engem zenére nevelt, az én kis Ethelem, aki most itt ül és kineveti az atyját.
- Nem kedves a papa? vetette közbe Ethel és Allanra tekintett.

Aztán — apró, heves csetepaté után, mely apa és leánya közt folyt le s melyben Lloyd nyomorúságosan kikapott, — Lloyd egész magától beszélni kezdett az alagútról.

- Mi van az alagúttal, Allan?

Minden kérdéséből kiérzett, hogy Ethel előzőleg mindent megbeszélt az atyjával, s hogy Lloyd meg akarta neki könnyíteni a »hozzá való közeledést«.

— A németek most rendszeres léghajójáratot akarnak szervezni, — szólt Lloyd. — Önnek rajta kellene lennie, hogy hamarosan újból meginduljon a munka, Allan!

A pillanat itt volt. És Allan tisztán és hangosan így szólt :

— Adja ide nekem a nevét, Lloyd úr, s én holnap megkezdem!

Erre Lloyd megfontoltan így válaszolt:

— Már régen ajánlatot akartam önnek tenni, Allan. Sőt arra is gondoltam, hogy ilyen értelemben röviden írok önnek, mikor úton volt. Ethel azonban ezt mondta: Várj, míg Allan maga jön hozzád. Ő nem engedte meg!

És Lloyd diadalmasan kotyogott afeletti örömében, hogy sikerült Ethelnek egy oldalvágást adnia. Ám arcán nyomban a legnagyobb megdöbbenés kifejezése jelentkezett, mert Ethel hirtelen felháborodva, tenyerével rácsapott a szék támlájára, az ajka szegletéig elsápadva felemelkedett s villámló tekintettel így kiáltott fel:

— Atyám! Hogy merészeltél ilyent mondani?

Meglóbálta uszályát, eltávozott s maga után oly erővel csapta be az ajtót, hogy az egész terem megremegett.

Allan fakón és némán ült ott: Lloyd elárulta a leányát.

Lloyd pedig meghökkenve forgatta fejét.

— De hát mivel bántottam meg? — hebegte. — Hisz csak tréfa volt! Nem is így gondoltam. Mi

rosszat mondtam neki? Óh, mily gonosz tud ő lenni!

Összeszedte magát és erőlködött, hogy újból vidámnak és bizakodónak lássék.

— Nos, majd visszajön, — szólt kissé megnyugodva. — A legjobb szíve van a világon, Allan! De kiszámíthatatlan és szeszélyes, egészen olyan, mint az anyja volt. De nézze csak, rövid idő mulva vissza szokott jönni, azután letérdel mellém, megsimogat, s ezt mondja: Bocsáss meg, apa, de ma rossz napom van!

Ethel hintaszéke még mindig ringott. A csend teljes volt. A láthatatlan szökőkút csobogott és bugyborékolt. Az utcán tülköltek az automobilok, mint a ködben tévelygő gőzösök.

Lloyd Allant nézte, aki némán ült ott, aztán az ajtóra tekintett és hallgatózott. Kisvártatva csengetett az inasnak.

- Hol van miss Lloyd? kérdezte.
- Miss Lloyd a szobájában van.

Lloyd lehajtotta a fejét.

— Akkor ma már nem látjuk többé, Allan, — szólt némi szünet után halkan és leverten. — Akkor holnap sem látom! És Ethel nélkül számomra elveszett a nap. Nekem nincs semmim Ethelen kívül!

Lloyd kicsiny, kopasz fejét rázogatta és sehogy sem tudott megnyugodni.

— Igérje meg, Allan, hogy holnap újra eljő. Majd együtt csillapítjuk Ethelt. Ki képes megérteni egy ilyen leányt? Csak tudnám, hogy mi rosszat követtem el?

Lloyd bánatos hangon beszélt. A legmélyebb levertség vett erőt rajta. Azután elhallgatott és lehajtott fővel bámult maga elé. A szerencsétlen, kétségbeesett ember benyomását keltette.

Kis idő mulva Allan felemelkedett és Lloyd elnézését kérte.

— Önnek is elrontotta a kedvét az én ostobaságom, — szólt Lloyd, bólintott s odanyújtotta Allannak kicsiny kezét, mely puha volt, mint akár egy leányé. — Ethel úgy örült az ön jöttének! Olyan pompás kedvében volt! Egész nap csak dad-nak nevezett!

És Lloyd ott maradt egyedül a pálmaterem félhomályában, egész kicsinyen a nagy térben, s maga elé bámult. Öreg, magárahagyott férfi volt.

Közben szobájában Ethel féltucat zsebkendőt tépett rongyokká dühében és szégyenében s össze nem függő szemrehányásokat hangoztatott atyja ellen.

— Miképp mondhatta ezt apa... hogyan tehette ezt ... mit fog most Allan rólam gondolni?..

Allan beburkolózott köpenyébe és elhagyta a házat. Az utcán Lloyd automobilja várta, ő azonban visszautasította. Lassan végigment az avenün. Havazott. A hó hangtalan, lágy pihében esett s Allan léptei nem hallatszottak a hószőnyegen.

Allan ajkán keserű, megfagyott mosoly ült. Megértett mindent! Lénye egyszerű volt és nyílt, ső maga ritkán gondolkodott embertársai tetteinek rugói felől. Neki nem volt szenvedélye s így képtelen volt megérteni a másokét. Ravaszság nélkül való volt, s így másoknál sem sejtett ravaszságot és aknamunkát.

Abban, hogy Ethel őt felkereste az alagútvárosban, nem talált semmi rendkívülit. Hisz a leány évekkel ezelőtt sűrűn megfordult az ő házában, s baráti viszony fűzte hozzá. Baráti szolgálatot látott abban, hogy eljött hozzá s elárulta neki, hogy Lloyd kész őt segíteni. Most azonban hirtelen átlátott Ethel tervén! Azt akarta, hogy személyesen neki legyen lekötelezettje! Azt a benyomást kellett volna nyernie, hogy ő, Ethel beszélte rá atyját nagy pénzügyi kockázatokra. Egy szóval: Ethel Lloydtól kellett függnie, hogy ő folytathassa-e az építkezést, vagy sem, — de Ethel Lloyd feltételeket is szabott! Ő maga, Allan volt az ár! Ethel őt akarta! De az égre, Ethel rosszul ismerte őt!

Allan járása egyre lassúbb lett. Úgy érezte, mintha elmerülne a hóban, az éjszakában, a keserűségben és csalódásban. Lloyd volt utolsó reménye. Ám ily körülmények közt erre gondolni sem lehetett. Utolsó reménye ma este nyomorultan elpusztult...

Másnap reggel táviratot kapott Lloydtól, melyben az öreg ember esdve kéri, hogy jöjjön el vacsorára. »Kérni fogom Ethelt, hogy vacsorázzék velünk, s bizonyos vagyok róla, hogy nem fog nemet mondani. Ma még nem láttam őt !« — táviratozta Lloyd.

Allan távirati válasza úgy szólt, hogy ma este lehetetlen eljönnie, mivel nagy mennyiségű víz tört be az északi tárnába. Ez valóság volt, de azért jelenléte korántsem lett volna feltétlenül szükséges.

Nap nap után ott tartózkodott a holt aknában s szíve valósággal csüngött az ott terjengő sötétségen. A kényszerű tétlenség úgy emésztette, mint valami bánat.

Egy héttel később, derült téli napon Ethel Lloyd eljött Mac-Citybe.

Épp akkor lépett be Allan irodájába, mikor ez Strommal tanácskozott. Ethel egészen elveszett hófehér prémjeiben s üde volt és ragyogó.

- Halló, Allan! - kezdte minden kertelés nél-

kül, mintha misem történt volna. — Mily nagyszerű, hogy itt találom! Papa küldött önért! Stromot teljesen ignorálta.

- Strom úr! szólt Allan, akit Ethel biztos fellépése és fesztelensége zavarba hozott.
- Már volt szerencsém! dörmögte Strom, meghajolt és eltávozott.

Ethel egyáltalán nem vett róla tudomást.

— Igen, — folytatta vidáman, — jövök, hogy önt magammal vigyem, Allan. A filharmonikusok ma este hangversenyt rendeznek s papa kéreti önt, hogy tartson velünk. Autóm odalenn vár.

Allan nyugodtan a szemébe tekintett.

- Dolgom van még, Lloyd kisasszony, szólt.
 Ethel vizsgálta tekintetét s úgy tett, mintha elszomorodnék.
- Istenem, Allan, szólt, már látom, ön még neheztel reám a multkor történtek miatt! Bizonyos, hogy neveletlen voltam, de mondja csak, szép volt az pától, hogy olyant mondott? Egészen, mintha ön ellen intrikálnék? Nos, pá azt mondta, hogy önt ma okvetlenül hozzam el magammal. Ha dolga van még, várakozhatom. Az idő pompás; közben elmegyek kocsikázni. De csak számíthatok önre? Azonnal telefonálok pának...

Allan tagadó választ akart adni. De amikor Ethel szemébe tekintett, nyomban tudta, hogy ez a visszautasítás halálosan megsértené a leány büszkeségét, s hogy ezzel egyszer s mindenkorra eltemetné a maga reményeit. Ám arra sem tudta magát elhatározni, hogy megigérje eljövetelét, s így kitérő választ adott:

- Talán. Ezt most még nem mondhatom meg.
- De hat óráig bizonyára dönthet? kérdezte
 Ethel barátságosan és szerényen.
- Úgy vélem, igen. De nem hiszem, hogy lehetséges lesz eljönnöm.
- Isten önnel, Allan! kiáltotta vidáman Ethel. — Hat órakor megismétlem a kérdést, s reménylem, hogy szerencsém lesz.

Pont hat órakor Ethel ismét ott volt a ház előtt. Allan elnézést kért és Ethel elrobogott.

3.

Allan felégetett maga mögött minden hidat.

A helyzet reménytelensége ellenére mégis rászánta magát arra, hogy egy utolsó kisérletet tegyen. A kormányhoz fordult, amit már korábban is megtett — eredménytelenül. Három hétig Washingtonban maradt és vendége volt az elnöknek. Az elnök ebédet adott a tiszteletére s általában úgy bántak vele, ahogy egy trónjától meg-

fosztott uralkodóval szokás. Ám arra, hogy az alagút építésében résztvegyen a kormány, egyelőre nem gondolhatott.

Erre Allan még egy kisérletet tett a bankokkal és a pénzügyi nagyhatalmakkal. Ugyancsak eredménytelenül. Egyes bankok és nagytőkések azonban értésére adták, hogy esetleg résztvennének, ha Lloyd jó példával elüljárna. Igy Allan újból visszatért Lloydhoz.

Lloyd igen barátságosan fogadta. A maga csendes dolgozószobájában üdvözölte. Beszélgetett vele a tőzsdéről és a világpiacról, hajszálfinoman ecsetelte előtte a petroleum, az acél, a cukor, a gyapot és a szállítási tarifa helyzetét. Hallatlan baisse a hallatlan hausse után. A világ még mindig tíz évvel hátramaradt gazdasági fejlődésében, bármily kétségbeesetten igyekezett pótolni a mulasztást.

Mihelyt Allannak lehetséges volt félbeszakítania Lloydot, egyenesen célja felé tört. Ecsetelte neki a kormány magatartását s Lloyd lehajtott fővel hallgatta.

 Mindez valóság! Önnek semmiben sem füllentettek, Allan. Hisz végre is várhat még három, vagy öt évig.

Allan arca megrándult.

- Ez lehetetlen! - kiáltotta. - Három vagy

öt évig! Én minden reményemet önbe helyeztem, Lloyd úr!

Lloyd gondolkodva bólogatta fejét.

 Lehetetlen! -- jelentette ki azután határozottan s összeszorította ajkát.

Hallgattak. Az ügy be volt fejezve.

Mikor Allan bucsúzni akart, Lloyd arra kérte, hogy maradjon vacsorára. Allan habozott, — de nem igen volt lehetséges most elhagyni Lloydot. Jóllehet ennek semmi értelme sem volt, még mindig valami halvány reménynyel hitegette önmagát.

— Ethel majd szavakat sem fog találni meglepetésében! Nem is sejti, hogy ön itt van! Ethel...

Hogy Lloyd egyszer már megemlítette bálványa nevét, immár nem tudott egyébről beszélni. Ki is öntötte Allan előtt a szívét.

— Képzelje csak, — szólt. — Ethel két hétig távol volt a yachtján, épp, amikor oly rossz volt az időjárás. Már most én megvesztegettem a távirdászt — igenis, megvesztegettem, mert Ethellel így kell tennem, — de az nem táviratozott. Ethel átlátott a szitán. Rossz kedvében van és ami újból civakodtunk. Ám számomra minden nap, amelyen Ethelt nem láthatom, gyötrelem. Itt ülök és várom. Öreg ember vagyok, Allan, s nincs egyebem, mint a leányom! Ethel roppantul elbámult, mikor Allant hirtelen belépni látta. Összeráncolta homlokát, de aztán gyorsan elébe ment s vidáman kezet nyújtott neki, miközben könnyedén elpirult.

— Ön itt, Allan! Ez kedves dolog!... Haragudtam önre... heteken át, ezt be kell vallanom, ha őszinte akarok lenni.

Lloyd halkan kacagott. Tudta, hogy Ethelnek most megint jóra fordul a kedve.

- Akkorjában nem jöhettem el a hangversenyre.
- Allan, talán csak nem fog hazudni? Halld csak pá, mikép hazudik Allan. Nem akart eljönni! Ön nem akart, Allan. Vallja csak be nyiltan.
 - Nos... nem akartam.

Lloyd ijedt arcot vágott. Zivatartól tartott. Ethel képes volt arra, hogy földhöz vágjon egy tányért, s aztán kifusson a szobából. Bámult, mikor Ethel csak nevetett.

 Lásd, pá, Allan ilyen! Mindig megmondja az igazat.

És Ethel egész este vidám volt és szeretetreméltó.

Most azonban hallgasson ide, Allan barátom!
 szólt Ethel, mikor elváltak. – Másodszor már nem szabad velem ily rútul bánnia... többé nem bocsátanék meg önnek.

 Igyekezni fogok a kedvében járni! – felelte tréfásan Allan.

Ethel rátekintett. A hang, melyen ezt mondta, nem tetszett neki. Ám nem árulta el magát, s mosolyogva így szólt:

- Nos, majd meglátom.

Allan beszállt Lloyd kocsijába s beburkolózott köpenyébe. Elmerült gondolataiba és így szólt: Az öreg Lloyd semmit sem akar tenni nélküle és — mindent csak érte.

Néhány nappal később Allan Ethellel lépett be Lloydék madison-square-palace-beli páholyába.

A hangverseny már megkezdődött s belépésük akkora feltünést keltett, hogy az Egmont-nyitány csaknem teljesen elveszett.

- Ethel Lloyd és - Mac Allan!!

Ethel ruházata egy vagyont képviselt. Felkorbácsolta volt New-York három legelső ruházóművészének fantáziáját. Az öltözék ezüsthimzésű szövetből és hermelinből állt s remekül érvényre juttatta nyakát és vállait. Hajában kócsagtollbóbitát viselt szikrázó gyémántforgón.

Egyedül voltak. Mert Ethelnek sikerült Lloydot, aki már fel volt öltözve a hangversenyhez, a legutolsó pillanatban rábírni, hogy maradjon otthon, mivel nincs jó színben. »My dear little dad and pa«-nak, »my honey-father«-nek hívta, úgy, hogy

Lloyd a maga majomszeretetében túlboldog volt, amiért három óra hosszat a székben várakozhatott a leányára.

Ethel akarta, hogy egyedül lássák Allannal, s akarta, hogy a páholy ki legyen világítva. Szünet alatt minden látcső a páholynak szegeződött s hangok hallatszottak:

- Mac Allan! ... Mac Allan!

Allan fénye abban a pillanatban visszatért, amelyben egy milliárdosnő oldalán mutatkozott. Megszégyenülten visszahúzódott a páholy mélységébe.

Ethel intim mosollyal fordult feléje, melyet nem lehetett félreérteni, aztán a mellvérten át kihajolt, megmutatta szép fogát s szép mosolyát és nyugtázta a diadalt.

Allan csak erejének teljes megfeszítésével állotta ki ezt a jelenetet. Arra az estére gondolt, amelyen Mauddal a szemközti páholyban ült s várta, hogy Lloyd magához hivassa. Világosan emlékezett Maud átlátszó, rózsás fülére és izgatottságtól piros arcára, álmodozó tekintetére, amellyel maga elé bámult s épp oly tisztán emlékezett Ethel hangjára, mikor először nyújtotta neki kezét s így szólt: »How do you do, mr. Allan? « Gondolatban felvetette magának a kérdést: Szeretnéd-e, ha Lloyd akkor nem jött volna, s az alagút építését

sohasem kezdték volna meg? S megrémült önmagától, mikor egy belső hang így felelt: Nem! Még Maudért és Edithért sem adná cserébe a művét.

Már másnap hét százalékkal emelkedtek az alagút-részvények! Egy szemtelen ujság reggel annak a hírét közölte, hogy Ethel Lloyd és Mac Allan a jövő hónapban jegyet váltanak.

Délben egy másik lap Ethel cáfolatát hozta.

Miss Lloyd kijelentette: »Az a férfi, aki ezt a hírt terjesztette, a legnagyobb hazug a világon. Én jó barátnője vagyok Mac Allannak. Ez a valóság és én erre büszke vagyok.«

Ám az ujságírók lesben álltak. Néhány hét mulva az az átlátszó célzásokkal spékelt hír volt olvasható a lapokban, hogy Mac Allan újból New-Yorkba költözött.

Ez megfelelt a valóságnak, de egyébként semmiféle kapcsolatban sem volt Allannak Ethel Lloydhoz való viszonyával. Allan a hobokeni alagútállomás épületében rendezkedett be. Ez az épület még épülőfélben volt és Hobby tervei szerint készült. Egy harmincemeletes közép-építményből, melynek ötvenablakos homlokzata volt, — továbbá két oldalt egy-egy huszonötemeletes, széles toronyból állott. A közép-építmény és a tornyok hatalmas íveken pihentek, melyek egyenesen a pálya-

udvar csarnokába vezettek. A tornyokat két hídpár kötötte össze a széles közép-építménnyel. Változatosság kedvéért az épület tetejére oszlopokat, szellős tetőkert-árkádokat terveztek.

Az épület a hatodik emeletig készen állott, — felül pedig már megvolt a harmincadik és huszon-kilencedik. Közben a vasszerkezet kusza tácsozata meredt ég felé, melynek gerendázatában nappal parányi emberek mászkáltak és kalapálgattak.

Allan az első emeleten lakott, közvetlenül a csarnok nagy középső íve felett. Dolgozószobáját a nagy vendéglői étteremben rendezte be, melyről elragadó kilátás nyílott a Hudsonra s New-York partmenti házsorára.

Ethel nem engedte magát megakadályozni abban, hogy némileghozzá ne járuljon az óriási, rideg terem feldiszítéséhez, melynek puszta látása elég volt ahoz, hogy mélabússá tegye az embert. Massachusettsi melegházaiból kocsirakományokban hozatott szobanövényeket, autójában pedig maga hozott hatalmas göngyölegekben szőnyegeket.

Allan külseje nem tetszett neki. Arcszíne fakó volt és egészségtelen. Azonfelül rohamosan őszült. Rosszul aludt és keveset evett.

Ethel, atyja egyik szakácsát küldte el hozzá, egy francia művészt, aki valakinek a külsejéből következtetni tudott arra az étlapra, melyre az illetőnek szüksége volt. Kijelentette továbbá, hogy Allannak mire sincs nagyobb szüksége, mint friss levegőre, mivel az aknák megmérgezték a vérét. Minden felesleges szóbeszéd mellőzésével naponként pont hat órakor megjelent elefántcsontszínű carjában s pontosan egy óra hosszat sétára vitte Allant. Allan átengedte magát Ethel akaratának. A sétakocsizás tartama alatt néha egyetlen szót sem váltottak.

A közeli eljegyzés híre újra meg újra felbukkant a lapokban. Ennek az volt a következménye, hogy a szindikátus papírjai emelkedni kezdtek. (Lloyd ezekből egész csendben tíz millió dollár értéküt vásároltatott össze, mikor a részvények még csaknem ingyen voltak kaphatók, s már most vagyont keresett rajtuk!)

A nehéz ipar papírjai vonzani kezdettek. Minden cikkben — még a legkisebben is — javulás mutatkozott. Csupán az a körülmény, hogy Ethel carja naponként hat órakor ott állt Hoboken állomás előtt, befolyásolta a világtőzsdét.

Allan már únta a komédiát, amely gyötörte és megszégyenítette, s feltette magában, hogy cselekedni fog.

Egy sétakocsizás alkalmával házassági ajánlatot tett Ethelnek.

Ethel azonban vidáman felkacagott s tágranyílt szemekkel bámult Allanra.

Allan felemelkedett és kopogtatott a soffőrnek. Holthalvány volt.

- Mit akar tenni, Allan? kérdezte Ethel ijedten és hitetlenül, miközben elpirult. — Mi harminc mérföldnyire vagyunk New-Yorktól!
- Az egészen mindegy! válaszolt Allan nyersen s kiszállt. Aztán köszönés nélkül távozott.

Allan néhány óráig ott bolyongott erdőn-mezőn, fogát csikorgatva dühében és szégyenében. Most tehát végzett ezzel a cselszövő nővel! Végzett vele! Soha, de soha ebben az életben nem fogja többé látni az arcát! Vigye el az ördög...

Végre vasúti állomásra bukkant s visszautazott Hobokenbe. Éj közepén érkezett meg. Nyomban autójába szállt s elutazott Mac-Citybe.

Napokig élt az alagútban. Nem akart látni sem embert, sem napfényt.

4.

Ethel Lloyd kirándult a yachtján s egy hétig maradt a tengeren. Meghívta volt Vanderstyfftet s annyira gyötörte, hogy ez majdnem beleugrott a tengerbe s szent esküt tett, hogy ezentúl többé sohasem keresztezi Ethel útjait. Visszatérvén New-Yorkba, még aznap kikocsizott Hoboken állomásra s Allan után tudakozódott. Megmondták neki, hogy az alagútban dolgozik. Ethel azonnal táviratot vetett utána MacCitybe. Arra kérte Allant, hogy bocsásson meg neki. Ajánlata meglepte s ő a maga gyámoltalanságában nagy ostobaságot követett el. Kéri őt, jöjjön el holnap vacsorára. Még választ sem kér s Allan láthatja ebből, mily biztosan számít reá.

Allan még egyszer végigküzdötte a nehéz harcot. Ethel táviratát az alagútban kapta kézhez. Elolvasta egy poros izzólámpa fényénél. Egy tucat ilven lámpát látott magára meredezni az akna sötétségéből, egyebet semmit. A holt aknákra kellett gondolnia. Látta ezeket! Az amerikaiakat, az európaiakat és az oceániakat. Látta az ezernyi, haszontalanul járó gépet. Látta a bátorságukat vesztett mérnököket az elhagyott állomásokon, kimerülve foglalkozásuk egyhangúságától. Sok százan már elhagyták őt, mert nem tudták tovább elviselni az egyhangú munkát. Szeme égett. Miközben Ethel táviratát összehajtogatta, fülében egyszerre csak zúgni kezdett valami. Hallotta keresztülrobogni a vonatokat az aknákon, az alagúti vonatokat, melyek diadalmasan repültek Amerikából Európába. Zakatoltak és zúgtak agyában és megrészegítették őrült ütemükkel...

Ethel tréfás szemrehányásokkal fogadta: Neki tudnia kellene, hogy ő rosszul nevelt, szeszélyes kölyök!

E naptól kezdve carja pont hat órakor megint ott állt az alagút-állomás előtt. Ethel most változtatott a taktikáján. Azelőtt elhalmozta Allant figyelmességekkel. Ezzel most felhagyott. Ezzel szemben most rá tudta venni Allant, hogy az ő apró óhajait teljesítse.

Igy szólt:

- Holnap fellép Blanche. Szeretném látni, Allan.

Allan gondoskodott páholyról s látta játszani Blanchet, bármennyire is untatta annak látása, hogy egy hiszterikus nő mikép változtatja a kacagó- és sírógörcsöket.

Ez időtől kezdve New-York gyakran látta együtt Allant és Ethel Lloydot. Ethel csaknem naponként végigment Allan carjában a Broadwayn. És Allan maga kormányozta a kocsit, mint akkor, amikor egészsége még nem volt megtámadva. A kocsi mélyében ült Ethel Lloyd, köpenyekbe és lobogó fátylakba burkolva s kihunyorított az utcára.

Ethel sürgette Allant, hogy vigye egyszer magával az alagútba. Allan ezt az óhaját is teljesítette.

Mikor a vonat lefelé repült a lejtőn, Ethel fel-

sikoltott az élvezettől, s az alagútban bámulata nem akart véget érni.

Áttanulmányozta volt az egész alagút-irodalmat, de képzelőtehetsége nem volt annyira iskolázott, a technikai kérdésekben, hogy tiszta képet tudott volna magának alkotni az aknákról. Nem is sejtette, hogy mit jelent négyszáz kilométer egy csaknem teljesen sötét alagútban. A mennydörgés, mely a vonatot beburkolta oly erős volt, hogy annak, aki meg akarta magát értetni, kiabálnia kellett s ez kellemesen megrémítette. Az állomások a bámulat hangos kiáltásait váltották ki belőle. Fogalma sem volt arról, hogy mily óriási gépek állnak és dolgoznak itt éjjel-nappal. Hisz gépcsarnokok voltak ezek a tenger alatt! Aztán a légvonat, mely fütyölt, akár a szélvész és csaknem darabokra fújta az embert!

Néhány óra mulva valami vörös világosság ragyogott fel a sötétségben, mint a világítótorony fénye.

A vonat megállt. A szerencsétlen emlékű szakadékhoz érkeztek. A szakadék láttára Ethel elnémult. Mit jelenthetett neki, ha tudta, hogy a szakadék mélysége hatvan-nyolcvan méter, a szélessége száz méter, s hogy ezer ember éjjel-nappal ércet bányász belőle.

Most azonban látta, hogy a hatvan-nyolcvan

méter borzalmas mélység, húsz emeletet képviselt. Mélyen odalent a porszerű ködben, húsz emeletnyi mélységben ívlámpák százai izzottak, s alattuk nyüzsgött valami... Emberek voltak! Hirtelen kicsiny porfelhő repült fel s ágyúdörgés dübörgött a szakadékon végig, bele az alagútba.

- Mi volt ez?
- Robbantottak.

Erre beszálltak a felvonóba s megindultak lefelé. Úgy zuhantak le az ívlámpák mellett, s az emberek odalenn merőlegesen felfelé emelkedni látszottak. Mikor pedig odalenn voltak, Ethel nem győzött eleget bámulni azon, hogy milyen magasságból jöttek. Az alagút nyílása olyan volt, mint valami kicsiny, fekete kapu. Óriási árnyak, toronymagas démonok árnyai mozogtak előre-hátra a falakon...

Ethel megzavarodva és elragadtatva jött vissza az alagútból, s egész este azt beszélte Lloydnak, hogy mi van odalenn, s hogy a Panama zsilipjei gyermekjátékok az alagúthoz képest.

Másnap egész New-York tudta, hogy Ethel Allan társaságában lenn volt az alagútban. Az újságok hasábos interjúkat közöltek.

A legközelebbi napon aztán hírül hozták Allan és Ethel eljegyzését. Egyúttal közölték a jegyespár arcképét.

Június végén megvolt az esküvő. Ugyanaznap Ethel Lloyd nyolc millió dolláros nyugdíjalapot adományozott az alagút embereinek. A menyegzőt fejedelmi fénnyel az Atlantic nagy ünnepi termében tartották meg, ugyanabban a szállóban, melynek tetőkertjében kilenc évvel előbb a híres meeting lefolyt. Három napon át adott a lapoknak bőséges anyagot a szenzációs házasság. Sundav Mirror behatóan foglalkozott Ethel kelengyéjével. Kétszáz pár cipő! Ezer pár selyemharisnya! Részletesen leirta Ethel fehérneműjét. És ha Allan ezekben a napokban egyáltalán belenézett volna az újságokba, megtudta volna, hogy mekkora szerencse az uncle-tomi néhai csikósgyerek számára, hogy feleségének nevezhet egy Ethel Lloydot, kinek a harisnyakötője is brilliánsokkal van kirakva.

New-York évek óta nem látott együtt oly ragyogó társaságot, amilyen a násznép volt. Az emberektől irtózó öreg Lloyd azonban hiányzott. Orvosa társaságában az »Aranyponty« fedélzetén elutazott.

Ethel ragyogott. A Rosy Diamondot viselte, s fiatal, csillogó, vidám és boldog volt.

Allan szintén boldognak látszott. Még tréfált és nevetgélt is: ne lássa beigazoltnak senki azt az általános feltevést, hogy eladta magát Ethelnek. Ám mindent úgy tett, mintha lázában tette volna. Nagy gyötrelmét afelett, hogy ezt a komédiát végig kell játszania, senki sem látta. Maudra kellett gondolnia s a bánat és utálat a torkát fojtogatta. Senki sem látta ezt. Kilenc órakor Ethellel Lloyd házába hajtatott, melyben az első heteket tölteni akarták. Egyetlen szót sem ejtettek, s Ethel nem is kívánta Allantól, hogy beszéljen. Allan elnyujtózott a kocsiban, fáradtan és kimerülten s félig lezárt szemmel részvétlenül kibámult az utca táncoló fényben nyüzsgő életére. Egyszer Éthel megkisérelte, hogy megragadja kezét, de ezt a kezet jéghidegnek és élettelennek találta.

A harmincharmadik utca bejáratánál carjukat feltartóztatták s annak egy percig meg kellett állnia. Ekkor Allan tekintete rátévedt egy óriási falragaszra, melynek vérvörös betűi belevilágítottak az utcába:

Alagút! Százezer ember!

Szeme kinyilt, szemhéja kitágult, de a borzalmas lelki fáradtság, mely lenyügözte, pillanatra sem hagyta el őt.

Ethel kivilágíttatta a pálmatermet s megkérte Allant, hogy rövid ideig maradjon még társaságában.

Nem öltözött volt át. Csillogó nászruhájában ott ült egy széken, homlokán a Rosy Diamonddal,

cigarettát szítt s időről-időre felemelte hosszú szempilláit, hogy lopva Allanra tekintsen.

Allan ide-oda járkált, mintha egyedül volna, s néha-néha megállva, szórakozottan nézte a bútorokat és virágokat.

A teremben nagy volt a csend. A rejtett szökőkút csobogott és fecsegett. Néha titokzatosan suhogott egy-egy növény, amely nyujtózkodott. Az ember úgy vélte, hogy megérti az utcán kiejtett szókat.

 Nagyon fáradt vagy, Mac? – kérdezte hosszú hallgatás után Ethel. A kérdés halk volt és alázatos.

Allan megállt és rátekintett Ethelre.

— Igen, — szólt érctelen hangon, nekitámaszkodva a kandallónak. — Olyan sok ember volt itt!

Tőle az asszonyig csak tíz lépésnyi volt a távolság, s mégis olyan volt az, mintha mértföldek választották volna el őket egymástól. Soha magánosabb házaspár nem volt a világon.

Allan arca fehér volt és szürke. Szeme fénytelen és kihúnyt. Nem volt többé ereje a tettetéshez. Ethel azonban végre emberré vált, olyanná, amilyen volt, érezni és szenvedni képes szívvel bíró emberré.

Felemelkedett és közelebb lépett Allanhoz.

- Mac! - szólt halkan.

Allan feltekintett.

— Halld csak, Mac, — kezdte leglágyabb hangján — beszélnem kell veled. Hallgass meg. Én nem akarom, hogy boldogtalan légy, Mac. Ellenkezőleg, szívem mélyéből kívánom, hogy boldog légy, — amennyire lehet! Ne hidd, hogy elég balga volnék feltenni, hogy szerelemből vettél el engem. Nem, ennyire balga nem vagyok. Ahhoz, hogy igényt tartsak szívedre, nincs jogom, s nem is tartok rá igényt. Te ép oly szabad és megkötetlen vagy, mint azelőtt. De nem is kell igyekezned elhitetni velem, hogy egy kissé szeretsz. Nem! Ez megszégyenítene. Nem kívánok tőled semmit, éppen semmit, Mac. Csak azt a jogot, melyet már hetek óta élveztem, hogy mindig egy kissé a közeledben legyen szabad időznöm...

Ethel elhallgatott. Ám Allan egy szót sem szólt. És Ethel folytatta:

— Most nem játszom többé komédiát, Mac. Ennek vége van. Komédiát kellett játszanom, hogy megkapjalak, de most, mikor az enyém vagy, már nincs szükségem erre. Most egész őszinte lehetek, s te meg fogod látni, hogy nemcsak szeszélyes és rút teremtés vagyok, aki gyötri az embereket. Hallgass meg, Mac; mindent el kell mondanom, hogy megismerj engem... Te megtetszettél nekem, mikor először megláttalak! Művedet, bátor-

ságodat, erélyes voltodat megbámultam. Gazdag vagyok s már gyermekkoromban tudtam, hogy az vagyok. Életem legyen nagy és csodálatos, ezt gondoltam magamban. Nem gondoltam el világosan, ám éreztem. Tizenhatéves koromban arról ábrándoztam, hogy hercegnek leszek a feleségévé. s tizenhétéves koromban pénzemet oda akartam ajándékozni a szegényeknek. Mindez ostobaság volt. Tizennyolcéves koromban már nem volt határozott tervem. Pontosan úgy éltem, mint egyéb fiatalok szoktak, kiknek gazdagok a szüleik. Ám mindez csakhamar rettenetesen unalmassá vált. Nem voltam boldogtalan, de boldog sem voltam éppen. Máról holnapra éltem, mulattam s agyonütöttem az időt, úgy, ahogy tudtam. Ebben az időben egyáltalán nem gondolkodtam, most legalább így vélem. Aztán Hobby eljött pához a te terveddel. Csupa kiváncsiságból szorongattam pát, hogy avasson be engem is, mert ők ketten rendkívül titokzatosan viselkedtek. Tanulmányoztam Hobbyval a terveidet, s úgy tettem, mintha mindent értenék. Terved rendkívül érdekelt, ez tiszta valóság. Hobby beszélt nekem rólad, hogy te milyen pompás ember vagy, s végül szörnyűségesen kiváncsi lettem rád. Nos, megláttalak! Oly rengeteg tekintélyed volt előttem, mint még soha más embernek! Tetszettél nekem! Oly egy-

szerűnek, erősnek és egészségesnek látszottál. És én azt óhajtottam: bár volna ő kedves hozzám! Te azonban egészen közönyös voltál. Hányszor gondoltam vissza arra az estére! Tudtam, hogy nős vagy, hisz Hobby mindent elmondott, seszembe sem jutott, - akkor - hogy több lehetnék számodra, mint barátnőd. Később azonban kezdtem féltékenykedni Maudra. Bocsáss meg, amiért a nevét említem! Ahol az ember járt-kelt, mindenütt csak a nevedet látta és olvasta. És én azt gondoltam: miért ne lehetnék én Maud helyében? Ez nagyszerű volna! És akkor volna értelme a gazdagságnak is! Ez nem volt lehetséges, beláttam, s már beértem volna azzal, hogy szabad legyen magamat barátaid közé számítanom. Hogy ezt elérjem, gyakran meglátogattalak benneteket, semmi más okból. Mert ha őrült terveket is kovácsoltam arra vonatkozólag: mikép érhetném el, hogy belém szeress, annyira, hogy elhagyd a feleségedet és gyermekedet, ezt mégsem gondoltam komolyan. s magam sem hittem benne. De barátilag sem közeledhettem hozzád. Mac! Te elzárkóztál s nem volt számomra sem időd, sem gondolatod. Nem vagyok érzelgős, Mac, de akkor nagyon, nagyon boldogtalan voltam !

Aztán jött a katasztrófa. Higyj nekem, mindent odaadtam volna azért, hogy meg nem történtté

tehessem a borzasztót. Esküszöm neked! Rettenetes volt és én borzasztóan szenvedtem akkor. De én egoista vagyok, Mac, nagy egoista! És miközben még sírtam Maudért, tudatára ébredtem annak, hogy te most felszabadultál, Mac! Szabad voltál! És e perctől kezdve igyekeztem közeledni hozzád. Mac, én birni akartalak téged! A sztrájk, a kizárás, a csőd, mindez malmomra hajtotta a vizet, - a sors hirtelen a kezemre kezdett játszani. Hónapokig szorongattam apát, hogy álljon helyt érted. Ám pá ezt mondta: Lehetetlen! Az idén januárban újra megostromoltam. De pá ezt mondta: Teljesen lehetetlen! Ekkor így szóltam pához: Kell, hogy lehetséges legyen, pá! Gondolkodjál felőle, lehetségessé kell tenned! Vérig gyötörtem pát, akit szeretek. Napokig. Végre igent mondott. Meg akartam ezt neked írni s fel akartam ajánlani az ő segítségét. De aztán gondolkodóba estem. Mi lesz akkor? gondoltam. Mac elfogadja pá segítségét, néhányszor nálunk ebédel, - aztán megint eltemetkezik munkájába és én nem látom őt többé. Beláttam, hogy csak egyetlen fegyverem volt ellened - pá pénze és neve! Bocsáss meg, Mac, hogy ennyire őszinte vagyok! Nem haboztam igénybe venni ezt a fegyvert. Azt követeltem pától, hogy csak tegye azt, - életében egyszer - amit én akarok s ne kutassa

okaimat. Megfenyegettem őt, az én kicsiny, drága öreg pámat, hogy el fogom hagyni, s ő soha, soha többé nem lát, ha nem engedelmeskedik. Ez gonoszság volt tőlem, de nem tehettem máskép. Pát azért mégsem hagytam volna el, mert szeretem és tisztelem őt, de módfelett megrémítettem. Mac, a többit tudod. Amit tettem, nem volt szép, — de hozzád más út nem volt számomra! Szenvedtem miatta, de el akartam menni a legvégső határig. Mikor a carban ajánlatot tettél nekem, azt nyomban szerettem volna elfogadni. De másrészt azt is akartam, hogy egy kissé fáradozzál értem. Mac...

Ethel félhangon beszélt s helyenként csak suttogott. Mosolygott hozzá, lágyan és elbájolóan, hosszúra nyujtotta arcát és ráncba szedte homlokát, hogy szomorúnak lássék, megrázta szép fejét, rajongó tekintettel felnézett Allanra. Gyakran megindultan elhallgatott.

- Hallgattál engem, Mac? kérdezte most.
- Igen! felelt halkan Allan.
- Mindezt meg kellett neked mondanom, Mac, egészen nyiltan és becsületesen. Most tudod. Talán mindezek ellenére jó bajtársakká és barátokká válhatunk?

Rajongó mosollyal beletekintett Allan szemébe, mely csak oly fáradt és bánatos volt, mint azelőtt. Allan két kezébe vette Ethel szép fejét és bólintott.

 Reménylem, Ethel! – válaszolt és fakó ajka vonaglott.

És Ethel követte ösztönét s egy pillanatig a férfi melléhez simult. Azután mély lélegzetvétellel felemelkedett és zavartan mosolygott.

— Még egyet, Mac! — kezdte újból. — Ha már ennyit mondtam, meg kell mondanom mindent. Bírni akartalak és most az enyém vagy! Ám hallgass rám: most azt akarom, hogy bízzál bennem és szeress engem! Ezt elérni az én feladatom! Szép sorjában, hallod, Mac; ez az én dolgom és én hiszek benne, hogy sikerülni fog! Mert ha ezt nem hihetném, akkor halálosan boldogtalan volnék. — Most jó éjszakát, Mac!

És lassan, fáradtan, támolyogva eltávozott.

Allan ott maradt állva a kandalló mellett és nem mozdult. Miközben fáradt tekintetét körüljártatta a termen, amelyben idegen volt, elgondolta, hogy élete ez asszony oldalán talán mégsem lesz oly vigasztalanul sivár, mint ahogy gondolta.

»Alagút!«

»Százezer ember!«

És eljöttek. Mezei munkások, bányászok, napszámosok, csirkefogók. Az alagút úgy vonzotta őket, mint valami óriási mágnes. Eljöttek Ohióból, Illinoisból, Jovából, Wiskonsinból, Kamasból, Nebraskából, Kolorádóból, Kanadából és Mexikóból. Különvonatok iramlottak végig az Államokon. Észak-Carolinából, Tennesseeből, Alabamából és Georgiából özönlöttek a fekete zászlóaljak. Sok ezer katonája a nagy hadseregnek, kiket egykor elűzött az alagút réme, visszatért.

Németországból, Angliából, Belgiumból, Franciaországból, Oroszországból, Olaszországból, Spanyolországból és Portugáliából ömlöttek az építkezés színhelyére.

A holt alagút-városok feltámadtak. A zöld és poros óriási üvegcsarnokokban újból izzottak a sápadt holdak; a daruk újra jártak; fehér gőzfelhők űzték egymást, a fekete füst kavargott, mint azelőtt. A készülő épületek vasvázában árnyak kúsztak ide-oda, fenn és lenn nyüzsgött az embersokaság. A föld rengett, a lerakodóhelyek

sípolva és zúgva újból port, gőzt, fekete füstöt, fényt és tüzet okádtak az ég felé.

A new-yorki, savannai, new-orleansi és sanfranciskói, a londoni, liverpooli, glasgowi, hamburgi, rotterdami, oportói és bordeauxi kikötők temetőiben szunnyadó gőzösök ismét sűrű füstöt löktek ki kéményeiken keresztül, a csigák csörömpóltek. Az elhagyott kohók lármáztak és őrjöngtek, poros gőzmozdonyok bújtak elő félszereikből és újból lélegzetet vettek. A bányák felvonói fokozott gyorsasággal kattogtak lefelé az aknákba. A nagy gép, mely a válság óta lassan vonszolta magát előre, hirtelen zökkenéssel újra megindúlt. A munkátlanok menhelyei, a kórházak termei kiürültek, a csavargók eltűntek az országutakról. A bankok és tőzsdék hangos izgalomban voltak, mintha gránátok pukkadnának a levegőben. Az ipari papirok emelkedtek a bátorság és vállalkozószellem visszatért. Az alagút részvényeit kezdték újból megbecsülni.

»Lloyd átveszi az alagútat!«

Lloyd egyedül! Egy magános ember!

Az alagút mély lélegzetet vett. Mint valami óriási szivattyú, emberi testeket kezdett beszívni és kiokádni s már a hatodik napon a régi gyorsasággal dolgozott. Az aknákban mennydörögtek a fúrógépek. Az allanitból való, izzó és dühös szarv-

orrok ismét trillázva és bömbölve rontottak neki a sziklának. Az aknák őrjöngtek, kacagtak és delirizáltak. A verejtéktől csurgó embertömegek újból előre és hátra hömpölyögtek a fényszórók vakító világosságában. Mintha sohasem történt volna semmi. Sztrájk, katasztrófa, — minden feledve volt! Allan a régi pokoli tempó betartására korbácsolta embereit s immár ő maga sem gondolt arra, hogy itt valamikor másképpen volt.

Az amerikai szakaszt lehetett a legkönnyebben rendbehozni. Az a szakadék, melyben a szerencsétlenség történt, nyolcvan kettős kilométer kőtörmeléket fogadott be. Éjjel-nappal kő- és törmeléklavina ömlött a mélységbe. Háromszáz méter széles gát hidalta ezt át. Vágányok borították a gátat, s a kőhordó vonatok szakadatlanul robogtak elő a tárnákból s a mélységbe zúdították tartalmukat. Az északi szelvényt egy év alatt betöltötték, egyengették s az most óriási gépcsarnokokat hordott dinamókkal, hűtőgépekkel és ózontermelő készülékekkel. Öt évvel a munka újrafelvétele után Amerika és Bermuda aknái annyira közeledtek egymáshoz, hogy Allan a hegyen keresztül dróttalan úton telefonálhatott Stromnak, aki Bermudában parancsnokolt. Allan irányaknákat ásatott s az egész világ feszülten várta a pillanatot, melyben a tárnák összetalál-

koznak. Még tudományos körökben is voltak férfiak, akik kétségbe vonták, hogy a tárnák egyáltalán találkozhatnának. Az óriási sziklatömegeknek, a hőségnek, a vas és az elektromos energiák rengeteg tömegének szükségkép befolvásolniok kellett a legpontosabb műszerek működését. Ám amikor az irányaknák tizenöt kilométernyire közeledtek egymáshoz, a szeizmográf már jelezte a tárnákban végbemenő robbanásokat. Az építkezés tizenötödik évében az irányaknák találkoztak. A számítások tizenhárom méternyi magassági és tízméternyi oldaleltérést mutattak ki, olyan különbözetet, melyet játszva ki lehetett egyenlíteni. Két év múlva az amerika-bermudai kettős tárna át volt ütve, s vasbetonburkolattal körül volt fogva.

Ez óriási előnnyel járt: a vonatok vasat, cementet, síneket és munkásokat szállíthattak Bermudába.

Az alagútrészvények húsz százalékkal emelkedtek! A nép pénze kezdett visszaömleni.

Nehezebb volt a francia szakasz kiépítése, melyet Allan egyelőre egy tárnában vezettetett tovább. Itt az építkezés tizennegyedik évében nagy iszapbeömlés történt. A tárna az oceáni »redők« egyikére bukkant. A kifúrt akna három kilométernyi szakaszát a drága gépekkel és mű-

szerekkel együtt fel kellett áldozni. A benyomuló iszap- és víztömeg ellen húsz méter vastag vasbetonfalat emeltek. Ez iszapbetörés alkalmával kétszázhetvenkét ember vesztette életét. A tárnát magát nagy ívben vezették el a veszedelmes hely mellett. Itt újra iszaptömegekre bukkantak, de ezeket kétségbeesett erőfeszítés árán leigázták. A vonal e részének öt kilométerje hatvan millió dollárnyi rengeteg összeget emésztett fel. A tárnát az építkezés huszonnegyedik évében befejezték.

A francia és amerikai vonalszakasz elkészültével tetemesen csökkentek az építési költségek. Hónapról-hónapra újabb munkászászlóaljakat lehetett elbocsátani. Mindazonáltal az alagút még milliárdokat nyelt el. Ethel belevetette volt egész óriási vagyonát az alagútba, az utolsó centig! Azon a napon, amelyen az alagútat nem lehetett befejezni, Ethel koldúsbotra jutott. Lloyd maga annyira érdekelve volt az építkezésben, hogy csak egész pénzügyi stratégiájának kifejtésével tudta magát felszínen tartani.

A legnehezebb munkát az atlanti szakaszok adták óriási méreteikkel. Éjjel-nappal, éveken keresztül verejtékező embertömegek őrjöngtek a hegy ellen. Mennél mélyebbre hatoltak, annál nagyobbak lettek a szállítás és élelmezés akadá-

lyai, annál inkább, mert ezeket a szakaszokat egyelőre nagyrészt szintén egynyílású tárnában építették. Itt az alagútemberek ellensége nem a víz volt, hanem a hőség. A tárnák helyenként hatezer méter mélységet értek el a tenger színe alatt. A hőség oly óriási volt, hogy ácsolásra többé nem lehetett fát használni, hanem csak vasat. A levegő a forró, hosszú és mély tárnában annál rosszabb volt, mert csak némileg is tűrhető szellőztetés csak kettős tárna fúrása útján érhető el. Tíz-tíz kilométernyi távolságban állomásokat kellett belevájni a hegybe, amelyekben éjjel-nappal működtek a hűtőgépek, az ózontermelő készülékek és a légszivattyúk.

A legnehezebb és leggigászibb munka volt ez, melyet emberek valaha véghezvittek.

A fúrógépek két oldalról vágták be magukat egyre mélyebben a földbe. A »vastag Müller« az Azori-szigetek felől, Strom a Bermudák irányából. Strom emberfölötti munkát végzett. Emberei nem szerették, de bámulták. Olyan férfi volt, aki napokig el tudott lenni étel, ital és alvás nélkül. Csaknem naponként lenn volt a tárnában s órákhosszat személyesen irányította a munkát. Néha napokig nem jutott ki az izzó tárnából. Emberei »az orosz ördög« nevet adták neki.

A tárnák naponként négyezer kocsirakomány

követ okádtak Azora felé és háromezret Bermudába. Rengeteg új terület alakúlt. Szirteket, homokzátonyokat, mélységeket, szigeteket egyetlen kontinenssé forrasztottak volt össze. Teljesen új föld volt az, melyet Allan teremtett. Kikötőépítői megalkották a legmodernebb kikötői építményeket, mólókat és hullámtörőket, dokkokat és világítótornyokat. A legnagyobb gőzösök akadálytalanul kiköthettek. Városépítői új városokat varázsoltak elő a törmelékből. Voltak bennük szállók, bankok, árúházak, templomok, iskolák - s minden egészen új volt! Egy közös jellemvonása azonban volt Allan öt új városának: nem volt bennük semmiféle növényzet. Ott álltak a gránit- és gneistörmeléken, mint vakító tükrök a napfényben, porfelhő a szélben. Tíz év múlva azonban épp oly zöldek lesznek, mint a többi város, mert terek, kertek és parkok voltak előirányozva a tervekben, London, Páris és Berlin mintájára. Építőmesterei hajórakományokban importálták a termőföldet, Chile adta a salétromot. a tenger a moszatokat. Építőmesterei növényeket és fákat importáltak. És valóban, itt-ott már nyoma látszott kísérteties parkültetményeknek, poros pálmákkal és lombfákkal, s nyomorúságos gyeppel.

Allan városainak azonban cserében egyebük

volt. Nekik voltak a legegyenesebb útcáik a világon s a legszebb fövenytelepeik az összes kontinenseken. Úgy hasonlítottak egymáshoz, mint a testvérek. Valamennyi csemetéje volt Amerikának, előretolt őrállomása az amerikai szellemnek, páncélozva akaraterővel, telítve cselekvőképességgel.

Mac-Citynek az építés tartamának vége felé már egy milliónál több lakosa volt!

Ismételten történtek kisebb-nagyobb szerencsétlenségek és katasztrófák az építkezésnél. Ám ezek nem voltak sem gyakoriabbak, sem nagyobbak, mint egyéb nagy technikai vállalatoknál. Allan óvatossá és aggódóvá vált. Már nem voltak meg régi idegei. Eleinte száz emberéletnek oda sem nézett, most azonban minden egyes emberélet, melyet az alagút követelt, nagy súlylyal ült a lelkén. A tárnák tele voltak biztonsági és jelzőkészülékekkel, s Allan a legkisebb jelnél, mely óvatosságra intett, meglassíttatta a tempót. Allan megőszűlt; »old gray Mac« volt most a neve. Egészsége meg volt rongálva. Már csaknem semmit sem aludt, s minden pillanatban rettegett attól, hogy valami szerencsétlenség történhetik. Zárkózott ember lett belőle, akinek egyedüli üdülése abból állt, hogy esténként egy órahosszat sétálgatott a parkjában. Ami a világon történt,

már alig érdekelte. Ő, aki megteremtője volt az alagútnak, annak rabszolgájává lett. Agya nem ismert már egyéb eszmetársulást, mint gépek, kocsitipusok, állomások, készülékek, számjegyek, köbméter és lóerő. Csaknem minden emberi érzés eltompúlt benne. Már csak egyetlen barátja volt: Lloyd. Ketten gyakran együtt töltötték az estéket. Ott ültek székeikben, dohányoztak és hallgattak.

Az építkezés tizenötödik évében nagy sztrájk tört ki, mely Allan vereségével végződött. Csupán Strom hidegyérének volt köszönhető, hogy egy második pánikot és tömegrémületet csírájában el lehetett fojtani. Egy napon a tárnában teljes öt fokkal emelkedett a hőség. A tünemény érthetetlen volt és óvatosságra intett. A munkások vonakodtak bemenni a tárnába. Attól tartottak, hogy a hegy minden pillanatban megnyílhat s szemükbe okádhatja izzó láváját. Voltak, akik azt az esztelen gondolatot terjesztették, hogy a tárna a föld izzó magyához közeledik. Sok tudós amellett tört lándzsát, hogy az alagút tengelye tengeralatti vulkánt érint. A munkát felfüggesztették s a tengerfenék megfelelő komplexumát alaposan megvizsgálták. Lemérték a tengerfenék hőmérsékletét, de vulkánnak vagy melegforrásoknak nyomát sem találták.

Strom önkénteseket toborzott s négy hétig

éjjel-nappal a tárnában maradt. Az »orosz ördög« csak akkor adta fel a küzdelmet, mikor ájúltan összeesett. Egy héttel később már megint lenn volt a »pokol«-ban.

Itt teljesen mezítelenül dolgoztak az emberek. Piszkos, olajos piócák gyanánt kúsztak ide-oda a tárnában, félig eszméletlenül, csak mesterséges szerekkel tartva fenn magukat.

Az építkezés huszonnegyedik évében, mikor a két tárnafej a számítások szerint hatvan kilométernyire volt egymástól, sikerült Stromnak drót nélkül beszélnie a »kövér Müller«-rel az azori tárnában, a hegyen keresztül. Félévi gyilkos munka után a két tárna annyira előrehaladt, hogy már egymás közvetlen közelében kellett lenniök. Ám a szeizmográfok egyetlen detonációt sem regisztráltak, jóllehet Müller napjában harmincszor robbantott. Az összes lapokat bejárta az a riasztó hír, hogy a tárnák iránya el van hibázva. A két iránytárnában tartózkodó mérnökök szakadatlanul összeköttetésben voltak egymással. Azora és Bermuda távolsága méterig pontosan meg volt határozva, úgy a tenger felett, mint a tenger alatt. Tehát legfeljebb csak néhány kilométer különbőzetről lehetett szó. Külön érzékeny készülékeket használtak, amelyek állták a hőséget, de a készülékek nem reagáltak.

Berlinből, Londonból, Párisból tudósok siettek a helyszínére. Némelyikük még az izzó tárnába is bemerészkedett, de eredménytelenül.

Allan felfelé és lefelé tárnákat veretett rézsútos irányban, s egész oldaltárnahálózatot fúratott. Tökéletes bányamű volt ez. A sötétben való bizonytalan munka pokoli volt és fárasztó. A hőség földre vetette az embereket, mint valami járvány. A téboly kitörései napirenden voltak. Noha a szivattyúk szakadatlanúl lehűtött levegőt vittek a tárnákba, a falak izzók maradtak, mint a cserépkályha. Félvakon a portól és hőségtől, teljesen mezítelenül, porral és piszokkal borítva ott guggoltak a mérnökök a tárnában és figyelték a jelzőkészülékeket.

Ez volt a legborzasztóbb, a legizgatóbb darab munka és Allan többé nem tudott álmot találni.

Négy hónapig kutattak, mert az oldaltárnák fúrása sok időt vett igénybe.

A világon görcsös feszültség vett erőt, az alagútpapirok pedig esni kezdtek.

Egy este azonban Strom hívatta Allant, s mikor ez keresztűlbújt a tárnán, Strom elébe jött, csuromvíz az izzadtságtól, piszkosan s alig hasonlítva emberhez. És Allan először látta izgatottnak, sőt először látta mosolyogni ezt a hűvös embert. — Nyomán vagyunk Müllernek, — szólt Strom. Egy mély oldaltárna fenekén, ahol hűvös széláramlat sípolt, jelzőkészülék állott egy bányászlámpás alatt, s mellette két kormos arc feküdt a földön.

A jelzőkészülék két óra egy perckor milliméterfinom lengést jelzett. Müllernek pont egy óra múlva kellett újból robbantania s a négy férfi egy órahosszat lélegzetét visszafojtva, izgatottan ott guggolt a készülék mellett. Pontban három óra két perckor ismét megremegett a tű.

A lapok különkiadásokat adtak! Ha Müller valami nagy gonosztevő lett volna, akinek nyomát detektívfalka üldözi, a szenzáció nem lehetett volna nagyobb.

Mostantól kezdve már könnyű volt a munka. Két hét múlva megállapították, hogy Müllernek ott kell lennie alattuk. Mac telefonált neki, hogy »jőjjön fel«. És Müller felfelé irányíttatta a tárnát. További két hét múlva oly közel voltak egymáshoz, hogy a készülék még a fúrók munkáját is jelezte. Három hónap múlva ki-ki saját fülével hallhatta a robbantás dörejét. Tompán és finoman, mint a távoli mennydörgést. További harminc nap mulva már hallani lehetett a fúrókat! Aztán eljött a nagy nap, melyen egy fúrt lyuk kötötte össze a két tárnát.

A munkások és a mérnökök ujjongtak.

- Hol van Mac? kérdezte a »kövér Müller«.
- Itt vagyok! felelte Allan.
- How do you do, Mac? kérdezte Müller zsíros kacagással.
 - We are all right! volt Allan válasza.

Ez a párbeszéd még akkor este benne volt az összes különkiadásokban, melyek záporesőként rázúdultak New-Yorkra, Chicagóra, Berlinre, Párisra és Londonra.

Huszonnégy évig dolgoztak — ez volt életük legnagyobb pillanata! — és mégsem mondtak egymásnak egyetlen frázist! Egy órával később Müller egy palack behűtött müncheni sört küldhetett Allannak s másnap egy lyukon keresztül összebujhattak, — valamennyien fáradtan, izzadva, meztelenül, piszkosan, hatezer méternyire a tenger színe alatt.

Allan visszatérte a tárnán keresztül diadalút volt. A munkászászlóaljak, melyek ott a sötétségben túrták a földet, kiabáltak és ujjongtak:

 Vegyétek le a sapkát Mac előtt! Mac a mi emberünk...

Allan mögött pedig a fúrók újból mennydörögve nekiestek a hegynek.

Ethel más anyagból volt gyűrva, mint Maud. Nem engedte magát a munka felületére szorítoni, hanem annak zsibongó központjában vetette meg a láþát. Szabályszerű mérnöki tanfolyamot végzett, hogy »hozzászólhasson«.

Attól a naptól kezdve, hogy kezét Allannak nyújtotta, magához méltó módon védelmezte jogait.

Úgy látszott, beéri azzal, ha Allant a lunch idejére szabadjára engedte. De már öt órakor, pont ötkor helyben volt, — akár New-Yorkban időzött Allan, akár az alagút-városban — és csöndesen, szót nem szólva elkészítette a teát. Ha Allan valamelyik mérnökkel, vagy építészszel tárgyalt, Ethel azzal a legkevésbbé sem törődött.

Zajtalanúl sürgött-forgott a mellékszobában és ha a teásasztal kész volt, azt mondta: »Mac, a tea kész.«

És Allannak jönnie kellett akár egyedül, akár másokkal, ezt Ethel nem bánta.

Kilenc órakor kocsival állt kapúja előtt és türelmesen várt Allan jöttéig. A vasárnapokat vele kellett töltenie. Allan meghívhatta barátait, vagy odarendelhetett egy csomó mérnököt, ahogy neki tetszett. Ethel vendégszerető házat vitt. Jöhettek, mehettek az emberek, amikor akartak. Tizenöt automobilból álló kocsirajjal rendelkezett. Minden vendég éjjel-nappal, bármely órában autózhatott, ahova akart. Több vasárnapon Hobby is átjött a farmjáról. Hobby évente 20.000 tyúkot tenyésztett és Isten tudja, mennyi tojást. A világ iránt már nem érdeklődött. Vallásos lett és imatermekbe járt. Olykor komolyan nézett Allan szemébe és így szólt: »Gondolj a lelked üdvére, Mac!«

Ha Allan elutazott, Ethel vele ment. Ismételten járt vele Európában, az Azori-szigeteken és a Bermudákon.

Az öreg Lloyd Rawley mellett, negyven kilométernyire Mac-Citytől északra, egy darab földet vásárolt és azon óriási falusi lakot építtetett, kastélyfélét Ethel számára. A birtok a tengerig huzódott egy park régi fái között, amelyeket Lloyd japán kertészekkel elültetésre preparáltatott és Rawley-be hozatott.

Lloyd mindennap eljött leányához látogatóba és időnként egész heteket töltött bálványozásig szeretett leányánál.

Házasságuk harmadik évében Ethel fiút szült. Az a fiú! Ethel úgy őrizte, mint egy megváltót. Mac fia volt. Azé, akit ő, kevés szót pazarolva, szeretett és ez a fiú húsz esztendő múlva át fogja venni és tökéletesíteni fogja atyja művét. Maga táplálta, maga tanította az első szavakra, az első lépésekre.

Az első években a kis Mac gyenge volt és érzékeny. Ethel »telivér arisztokratának« nevezte. A harmadik évben azonban megszélesedett, koponyája megkeményedett és szeplők ütöttek ki rajta. Szőke haja rozsdavörös lett: igazi kis csikó vált belőle. Ethel boldog volt. Nem szerette a satnya és érzékeny gyerekeket, legyenek izmosak és erősek, kiabáljanak derekasan, hadd nőjjön a tüdejük, - szakasztott úgy, mint a kis Mac. Ő, aki sohase félt, most megtanult félni. Óránként reszketett a gyermekéért. Képzelete tele volt szöktetési históriákkal, melyeket milliomosok gyermekein követtek el a rablók, úgy hogy ellopták, megcsonkították, megvakították őket. Házának földszintjén, akárcsak egy bankban, páncélkamrát építtetett. Ebben a páncélkamrában kellett laknia a kis Macnak dajkájával. A dajka nélkül sohase hagyhatta el a parkot. Két idomított rendőrkutya kísérte a fiút és állandóan egy detektív szimatolta a vidéket három mértföld kerületben. Ha magával vitte a fiát, akkor két detektív ült velük a kocsiban állig fölfegyverkezve. A soffőrnek egész lassan kellett vezetnie és Ethel nyilt

utcán felképelte New-Yorkban, mert óránkint száz mértföldet hajtott.

Naponta orvos vizsgálta meg a pompásan fejlődő gyermeket. Ha a fiú csak egyet köhögött, Ethel azonnal specialistáért sürgönyözött.

Ethel mindenütt fiára leselkedő veszedelmeket látott. A tengerből is jöhettek rablók, sőt még a levegőből is leszállhattak, hogy elvigyék az ő kis Mac-ját.

Volt a parkban egy nagy rét, amely, mint Ethel mondta: — »valósággal csábította az aeroplánokat, hogy kikössenek«. Ethel intézkedett, hogy facsoporttal ültessék be, úgy, hogy az az aeroplán, amelyik ott leszállni próbál, nyomorultul össze kellett, hogy zúzódjék.

Ethel óriási összegű alapítványt tett a kórház kibővítésére, melyet »Maud Allan-kórház« névre keresztelt. A világ legkiválóbb gyermekmenhelyeit alapította mind az öt alagút-városban. Utoljára közel volt ahhoz, hogy tönkremenjen és az öreg Lloyd azt mondta neki: »Ethel, jó lesz takarékoskodni!«

Azt a helyet, ahol Maudot és Edithet megölték, Ethel bekeríttette és virágágygyá változtatta, a nélkül, hogy egy szóval említette volna Allan előtt. Nagyon jól tudta, hogy Allan még nem felejtette el Maudot és a kis Edithet. Volt idő, hogy éjnek idején néha órák hosszán át hallotta, amint férje föl-alá jár és halkan beszél önmagával. Tudta azt is, hogy munkaasztalában gondosan űrzött egy sokat forgatott naplót: »Kis leánykámnak, Edithnek élete és mondásai«.

A holtaknak jogai voltak és Ethel nem is gondolt rá, hogy megrövidítse őket.

* *

BEFEJEZÉS.

A fúrógépek őrölték a sziklát az Atlanti-oceán tárnáiban és napról-napra közelebb jutottak egymáshoz az alagút végei. Az utolsó harminc kilométer fegyenceknek való munka volt. Allan kénytelen volt két óráért tíz dollárt fizetni, mert nem volt ember, aki be akart volna menni a »kráter«-be. A tárna felületét ezen a részen hűtőcsövek hálózatával kellett beszőni. Egy évi rettenetes munka után ezzel a részszel is megbirkóztak.

Az alagút elkészült. Emberek vállalkoztak rá, emberek fejezték be! Verejtékkel és vérrel építették, kerek kilencezer embert nyelt el, kimondhatatlan balsorsot hozott a világra, de most meg volt! És senki sem csodálkozott rajta.

Négy hétre rá a tengeralatti pneumatikus gyorsposta üzembe lépett.

Egy kiadó millió dollárt kínált Allannak, ha megírja az alagút történetét. Allan visszautasította. Csupán két hasábot írt a Herald számára. Allan nem mutatta magát szerényebbnek, mint amilyen volt. De újra és újra hangoztatta, hogy csakis olyan kitűnő emberek segítségével fejezhette be az építést, mint aminők, Strom Müller, Olin-Mühlenberg, Hobby Harriman, Bärmann és még száz más voltak.

- Mindazonáltal be kell ismernem. - írta hogy a kor megelőzött. Összes gépeim a föld alatt és föld felett elavúltak és kénytelen vagyok azokat az idők folyamán modernekkel helyettesíteni. Fúróim, melyekre valaha büszke voltam, ósdiakká váltak. A Rocky-Mountains hegységet rövidebb idő alatt fúrták át, mint ahogy én képes lettem volna. A gyorsmotor-hajók ma két és fél nap alatt teszik meg az utat Anglia és New-York közt, a német óriási léghajók 36 óra alatt repülnek át az Atlanti-oceánon. Én még gyorsabb vagyok, mint azok és minél gyorsabbak lesznek a hajók és léghajók, annál gyorsabb leszek én is! Én a gyorsaságot könnyen fokozhatom, óránként háromszáz-négyszáz kilométerre. Hozzá még a gyorshajók és léghajók akkora árakat követelnek, amennyit csak gazdag ember fizethet. Az én áraim népszerűek. Az alagút a népé, a kereskedőé, a bevándorlóé. Ma naponta négyezer embert szállíthatok át. Tíz év múlva, mihelyt a tárnák mind kettősen lesznek kiépítve, nyolc-tízezret. Száz

esztendő múlva az alagút már nem győzheti majd a forgalmat. A szindikátus feladata lesz, hogy addigra párhuzamos tárnákat építtessen, amelyeket aránylag könnyen és olcsón lehet előállítani.

És Allan keresetlenül és ügyetlenül írt cikkében bejelentette, hogy pontosan hat hónap mulva, az építés huszonhatodik évének junius I-én megindítja az első vonatot Európába.

Hogy ezt a terminust betarthassa, mérnökeit és munkásait veszett végső iramra hajszolta. Hónapokon át vágtattak kifelé a napvilágra a régi váltókkal és sinekkel megrakott vonatok. Az alagút-vasutak vágányait lerakták, az összes tárnákban próbajáratokat végeztek. Egy zászlóaljnyi vonatvezetőt képeztek ki, mely célra Allan olyanokat választott ki, akik nagy sebességekhez voltak szokva: automobil-vezetőket, motorkerékpárosokat és pilótákat.

Biskaya és Mac-City állomásokon az utóbbi években kisérteties óriás csarnokok emelkedtek égnek: az alagúti vaggonokat építő gyárak. Ezek a vasúti kocsik új szenzációt keltettek. Valamivel magasabbak voltak a Pullmann-kocsiknál, de csaknem kétszer oly hosszúak és kétszer oly szélesek. Mint valami páncélhajók, melyeknek töve négy kettős pár vastag keréken siklott és melyek forgattyúkat, hűtőket, tartányokat, kábeleket és

csöveket, egész organizmust rejtettek gyomrukba. Az étkezőkocsik valóságos dísztermek voltak Az volt a terv, hogy mozgófényképelőadásokkal és hangversenyekkel fogják megrövidíteni az alagúton való utazást.

Egész New-York megrohanta Hoboken állomást, hogy legalább Mac-City-ig elsőnek utazhassék ezeken az új kocsikon.

Magát az alagúti vonatot az első három hónapra hetekkel előbb az utolsó helyig lefoglalták.

Igy érkezett el június elseje...

New-Yorkkal együtt London, Páris, Berlin, Róma, Bécs, Peking, Tokió, Sidney lobogódíszt öltött. Az egész civilizált világ úgy ülte meg Allan első útját, mint valami nemzeti ünnepet.

Allan éjfélkor akart útra kelni és június másodikán éjfélkor (amerikai idő szerint) akart Biskayába megérkezni. Már napokkal előbb különvonatok száguldtak Berlinből, Londonból és Párisból Biskayába, az Egyesült-Államok minden nagy városából Mac-City-be. Gőzösök rajai szálltak tengerre az azóri szigetek és a Bermudák felé. Június elsején kora reggeltől óránként húsz vonat repült Mac-City-be, zsúfolásig tömve emberekkel, akik saját szemükkel akarták látni, amint az első amerika—európai villámvonat berobog az alagútba. New-York, Chicagó, San-Franciskó, Páris,

Berlin, London nagy hoteljei banketteket rendeztek, melyeket tíz órakor kezdtek meg és teljes 28 órán keresztül akartak folytatni. Az Edisonmozi mindezekben a hotelekben elő akarta adni óriási alagút-filmjét, mely teljes hat órán át tartott. A varietékben és hangversenytermekben, volt alagút-munkásokból alakított énekkarok léptek fel alagút-nótákkal. Az utcákon milliókra menő, Allan képmását ábrázoló levelezőlapokat adtak el, milliónyi »alagút-emléket«, fémbe foglalt kis kőzet-szilánkokat a tárnákból.

Allan pontban éjféli tizenkét órakor indúlt. Hoboken állomás rengeteg pályaudvari csarnoka mely a legnagyobb volt a világon, az utolsó négyszöglábig izgatott emberekkel volt tele, mind a nyakukat nyújtogatták, hogy egy pillantást vethessenek a hatalmas alagútvonatra, amely készen volt az indulásra. Szürke volt, mint a por, tiszta acélból.

A vonat, mely a vezető kocsival együtt hat vaggonból állott, vakítóan ki volt világítva és azok a szerencsések, akik elég közel állottak, beláttak a pompás csarnokba. Szalónkocsik voltak. Sejtették, hogy Ethel részt vesz az első úton, mert a fantasztikusan nagy árajánlatok ellenére sem vettek fel utasokat. Háromnegyedtizenkettőkor lehúzták a vasredőnyöket. A tömeg feszültsége

percről-percre nőtt. Éjfél előtt tíz perccel négy mérnök szállott a vezető kocsiba, mely két kerek szemével a hegyes orrán, torpedósajkára emlékeztetett. Allan megjelenését minden pillanatban várták.

Allan tizenkét óra előtt öt perccel jött. Mikor a perronra lépett, oly mennydörgő kiáltás zúdult végig a csarnokon, hogy azt lehetett volna hinni, Hoboken állomás rombadől.

Mint fiatalember kezdte meg Allan az építést és most hófehéren, elhasználtan állt itt fakó, kissé szivacsos arccal és jóságos szürkéskék gyerekszemekkel. Vele együtt kijött Ethel is, aki a kis Macot vezette kézenfogva. Mögötte egy kis görnyedt ember föltűrt gallérú köpenyben és bő utazósapkában, melyet mélyen az arcára húzott. Alig volt nagyobb a kis Macnál és általában groomnak nézték. Lloyd volt.

Az egy méter magas múmia kezet nyujtott Ethelnek és a kis Macnak és óvatosan kapaszkodott fel a vaggonba. Lloyd volt tehát az utas! Nem császár, nem király, nem a köztársaság elnöke, hanem Lloyd, a nagyhatalom, a pénz, ő volt az első utas!

Ethel fiával visszamaradt. Rawley-ből áthozta a kis Macot, hogy ő is átélje a nagy pillanatot. Allan elbúcsuzott fiától és Etheltől s Ethel így szólt: »Well, good bye, Mac. I hope you will have a nice trip!«

A forgattyúk keringeni kezdtek és tompa, sivító sistergéssel töltötték be a csarnokot. A támasztó rudak önműködőleg kiváltódtak, mihelyt a forgattyúk a szükséges számú fordulatot elérték - és a vonat a tömeg tomboló üdvrivalgása közt kigördült a csarnokból. A vetítők halvány fénykévéket szórtak Hoboken, New-York és Brooklyn fölé, a dokkokban, a Hudsonon, a tengeröblön, az Eastriveren tülköltek és süvítettek a gőzösök szirénái, a telefonok csilingeltek, a távírók kopogtak, - New-York, Chicagó, San-Franciskó fölzúdult, az egész világ ujjongása kísérte Allant útján. Ugyanez időben a világ összes technikai üzemeit öt percre beszüntették, megállt minden hajócsavar, mely e pillanatban csapkodta a világtengereket, egyidejűleg süvítettek és tülköltek az összes vasútak és gőzhajók sípjai és szirénái, melyek akkor útban voltak: brutális, hatalmas kiáltása a munkának, mely a maga művét ünnepelte.

Az öreg Lloyd levetkőztette magát és ágyba feküdt.

Úton voltak.

A hotelekben ezer, meg ezer ember ült 10 órakor ebédhez és izgalmas beszéd folyt a készülő indulásról. Zenekarok hangversenyeztek. A láz nőttön-nőtt. Az emberek fellengzők lettek, sőt költőiek. Az alagútat »minden idők legnagyobb emberi művének« nevezték. Mac Allan megalkotta a vas és az elektromosság époszát. Mi több, Mac Allant az építés huszonöt éve alatt viselt dolgaira való tekintettel a modern technika Odysseusának nevezték el. Tíz perccel tizenkettő előtt kigyúlt az Edison-mozi vetítő felülete és ezt a szót mutatta: »Csend!«

Tüstént minden elnémult. És abban a percben működni kezdett a távmozgófénykép, Ugyanabban a másodpercben a föld minden világvárosában látni lehetett Hoboken állomás emberektől feketélő vasuti csarnokát. Látszott a hatalmas alagútvonat, látszott, amint Allan elbúcsuzott Etheltől és fiától, — a nézők kalapokat lengetnek: a vonat kirobog a csarnokból... Leírhatatlan dörgő üdvrivalgás támadt, mely percekig tartott. Az asztalokra ugráltak, száz meg száz pezsgős üveget törtek és tapostak szét. A zenekar az alagút-nótára zendített: »Three cheers and a tiger for him...« De a lárma oly óriási volt, hogy senki egy hangot nem hallott.

Ekkor ez az írás jelent meg a vásznon: »A huszonöt fej«. Allan, mikor az építést megkezdte, Allan, amilyen ma. Újabb orkánja tört ki a lel-

kesedésnek. Hobby, Strom, Harriman, Bärmann, S. Woolf, a »kövér Müller«, Lloyd. Aztán megkezdődött a tulajdonképpeni film. Kezdődött a meetinggel az »Atlantic« tetőkertjén, az »első csákányütéssel«, az éj folyamán egyes megszakításokkal végig vitt az építés minden fázisán és valahányszor megjelent Allan képe, új lelkes ujjongás tört ki. Az óriási film megmutatta a katasztrófát, a sztrájkot. Megint látszott Mac Allan, amint a megafonon keresztül a munkások seregéhez beszélt (és a fonográf megszólaltatta beszédének egyes részeit), az alagút-munkások fölvonulása, a nagy tűzvész. Minden.

Egy órakor megjelent a vetítővásznon egy távírat: »Allan behatolt az alagútba. A tömeg tombol a lelkesedéstől! Számos ember megsebesült a tolongásban!«

A film folytatódott. Csak félóránként szakította meg egy-egy távírat: Allan elhagyta a századik kilométert, a kétszázadikat. Allan egy percet állt. Óriásiakat fogadtak. Senkisem nézett már a filmre. Mindenki számolt, fogadott, kiabált! Pontosan érkezik-e meg Allan Bermudába? Allan első útjából futtatás lett. Egy elektromos vonat versenyfutása és semmi egyéb. Dühöngött a rekord ördöge! Az első órában Allan leverte az elektromos vonatok rekordját, melyet addig a Berlin—

Hamburgi vonatok tartottak. A második órában elérte, a harmadikban leverte a repülőgépek világrekordjait.

Öt órakor az izgalom újabb csúcspontjára szökkent.

A vetítővásznon a távmozgófénykép közvetítésével megjelent Bermuda állomásnak vakító napfénynyel beragyogott képe: Nyüzsögnek az emberek és mind ugyanabba az irányba bámulnak. Öt óra tizenkét perckor feltűnik az alagúti vonat és berobog. Allan kiszáll, beszélget Strommal és vele együtt újra beszáll. Öt perc telik el és a vonat tovább megy. Távírat: »Allan két perc késéssel érkezik Bermudába«.

A bankettről távozik egy csapat résztvevő, a legtöbben azonban maradnak. Huszonnégy órán keresztül ébren voltak, hogy követhessék Allan útját. Sokan szobát is béreltek a szállodákban és néhány órára aludni tértek, de parancsot adtak, hogy rögtön keltsék fel őket, »ha valami történne«. Az utcákon már szakadt a rendkívüli lapok zápora.

- Allan útban volt.

A vonat száguldott a tárnákon át, hogy csak úgy dübörögtek előtte és mögötte mértföldnyi távolságra. A vonat a fordulóknál úgy dőlt oldalt, mint egy mesteri alkotású vitorlás: a vonat vitorlázott. A vonat, ha fölfelé vitt az út, egyenletesen és nyugodtan emelkedett, mint egy repülőgép: a vonat repült. A sötét alagút fénytestei hasadékok voltak a vak homályban, a jelzőlámpák tarkán ragyogó csillagok, melyek nekirohantak a süvítő torpedósajka kerek ablakainak, az állomás lámpásai tovasuhanó meteorrajok. Az alagút-munkások (az állomások vasredős ajtói mögé elsáncolva), ezek a kemény fickók, akik száraz szemmel mentek keresztül a nagy októberi katasztrófán, sírtak örömükben, mikor az öreg Macot elröppenni látták.

Lloyd nyolc órára kelttette fel magát. Megfürdött, megreggelizett és szivarra gyújtott. Nevetett, mert itt jól érezte magát. Végre zavartalanul volt, végre távol volt az emberektől és olyan helyen, ahová senkisem jöhetett! Időnként végigsétált kivilágított ragyogó lakosztálya tizenkét szobáján, melyeket a gép hurcolt maga után és amelyeket pompás ózondús levegő töltött meg. Kilenc órakor Ethel felhívta telefonon és tíz percig társalogtak. (»Ne dohányozzál túlsokat, pá!« — mondta Ethel.) Aztán elolvasta a telegrammokat. Hirtelen megállt a vonat. Egy nagy állomáson voltak, a »forró tárnákban«. Lloyd kinézett egy tolóablakon és nagy csomó embert látott, köztük Allant.

Lloyd megebédelt, aludt egyet és a vonat megint állt és szalónjának ablakai nyitva voltak: az üvegfalon keresztül kék tengert látott, a másik oldalon pedig beláthatatlan embertömeget, amely lelkesen kiáltozott. Azórán voltak. Szolgája értesítette, hogy negyven perc késésük van, mert egy olajtartány kicsurgott.

Erre megint bezárták az ablakokat. A vonat a mélységbe rohant és az öreg, szikkadt kis Lloyd fütyörészni kezdett örömében, amit már húsz esztendeje nem tett.

Azórától kezdve Strom vezetett. Teljes áramot kapcsolt be és óránként kétszázkilencvenöt kilométert ért el. A mérnökök nyugtalankodni kezdtek, de Strom, akinek a hőség kimarhatta a haját, de nem ám az idegeit, nem engedte, hogy belekontárkodjanak a mesterségébe.

— Felsülés volna, ha elkésnénk, — mondta. A vonat oly gyorsan haladt, hogy úgy érezték, mintha mozdulatlan volna; a lámpák szikrák gyanánt rebbentek elébe.

Finisterrába értek.

New-Yorkban megint éjszaka lett. A szállók megteltek. Tombolt a lelkesedés, mikor a távírat az óriási sebességet jelentette.

Behozzák-e a késést, vagy sem? A fogadások esztelen módon felszöktek.

Az utolsó ötven kilométeren Allan vezetett.

Nem aludt 24 órán át, de az izgalom erőben tartotta. Sápadtság és kimerültség látszott rajta, inkább elmélyedés, mint öröm: sok minden járt az eszében...

Néhány perc mulva meg kellett érkezniök és számolták a kilométereket és másodperceket. A jelzőlámpák tovasodródtak, a vonat emelkedett...

Hirtelen fehér, kegyetlen világosság kápráztatta el szemeit. A nappali fény beözönlött. Allan megállította a vonatot.

Tizenkét perc késéssel érkeztek meg Európába.

